

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2021

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2021

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2021

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2021

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Wrocław 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Wrocław – Dolnośląskie Centre for Regional Surveys

Kierujący

Supervised

Agnieszka Ilczuk

Zespół autorski

Editorial team

Alicja Sobków, Michał Besser, Magdalena Klimek, Aneta Madajczak, Piotr Pawliczek

Prace redakcyjne

Editorial work

Halina Woźniak (przewodniczący/president), Stanisław Kamiński (redaktor główny/editor-in-chief), Marta Woźniakiewicz (sekretarz/secretary), Sławomir Banaszak, Leszek Cybulski, Joanna Gierak-Kieruzalska, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Aneta Madajczak, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk, Joanna Zielińska

Tłumaczenie

Translation

Grzegorz Pawlaczek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Dominik Koralewski, Leszek Łukaszewicz

ISBN 2084-7556

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

wroclaw.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10

Zam. /2020/nakł. 60

Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejne wydanie rocznego „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego”. Publikacja na potrzeby odbiorców zawiera tematy istotne dla szerokiej analizy sytuacji naszego województwa.

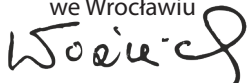
Opracowanie zawiera szereg informacji charakteryzujących procesy zachodzące na terenie województwa dolnośląskiego m.in. z zakresu: środowiska, kapitału ludzkiego i jakości życia, przedsiębiorczości, PKB, koniunktury gospodarczej oraz finansów jednostek samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem zjawisk istotnych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Prezentowane kategorie przedstawiono w ujęciu dynamicznym, a także w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju i narastająco w latach. Zaprezentowano portret województwa dolnośląskiego z uwzględnieniem gospodarczo-społecznych tendencji rozwojowych.

Opracowanie składa się z części analitycznej podzielonej na działy tematyczne, wzbogaconej prezentacją graficzną w postaci zestawu map i wykresów oraz części tabelarycznej, w której zamieszczono podstawowe dane statystyczne dla województwa dolnośląskiego oraz dla Wrocławia.

Wybrane informacje zaprezentowano w przekrojach według sekcji i wybranych działów w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 oraz podregionów, powiatów i gmin.

Mam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie dla Państwa źródłem wiedzy o sytuacji społeczno-gospodarczej i warunkach życia w naszym regionie.

p.o. Dyrektora
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

Halina Woźniak

Wrocław, maj 2021 r.

Preface

I am pleased to present the next edition of annual „Report on socio-economic situation of dolnośląskie voivodship”. The publication for the needs of recipients has topics important for a broader analysis of the situation of our province

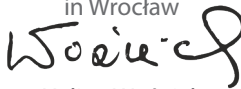
The publication consists of information characterizing the processes taking place in dolnośląskie voivodship, i.a. environment, society, human capital and quality of life, entrepreneurship, gross domestic product, business tendency and finances of local government units, including some crucial phenomena concerning the socio-economic development of the region.

All presented categories have been shown in a dynamic perspective as well as in relation to average sizes for the country and growing periods. This allows to present a portrait of dolnośląskie voivodship taking into consideration the economic and social developmental tendencies.

The publication consists of general notes, an analytical part divided into thematic sections and enriched with graphical presentation in the form of a set of maps and graphs as well as tabular part in which some basic statistical data were placed for dolnośląskie voivodship and Wrocław.

Selected information was presented in cross sections by sections and selected divisions in the system of Polish Classification of Activities - NACE Rev. 2 as well as subregions and powiats.

I hope that the following publication will be very useful and become a source of knowledge on the socio-economic situation as well as the living conditions of this region.

Director
of the Statistical Office
in Wrocław

Halina Woźniak

Wrocław, May 2021

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	
Ważniejsze skróty	9
Major abbreviations	
Synteza	10
Executive summary	13
 Rozdział 1 Województwo na tle kraju.	 16
Chapter 1 Voivodship against the background of the country	
 Rozdział 2 Województwo na tle pozostałych województw	 19
Chapter 2 Voivodship against the background of other voivodships	
 Rozdział 3 Powierzchnia i podział terytorialny województwa	 27
Chapter 3 Area and territorial division of the voivodship	
 Rozdział 4 Środowisko	 28
Chapter 4 Environment	
4.1. Warunki meteorologiczne	28
4.1. Meteorological conditions	
4.2. Powierzchnia	31
4.2. Area	
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe.	33
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	36
4.4. Pollution and protection of air	
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	38
4.5. Nature protection. Forests	
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	41
4.6. Industrial and municipal waste	
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	44
4.7. Economic aspects of environmental protection	
 Rozdział 5 Społeczeństwo	 46
Chapter 5 Society	
5.1. Kapitał ludzki	46
5.1. Human capital	
Demografia.	46
Demography	
Edukacja.	53
Education	
Zasoby pracy.	60
Labour resources	

	Str. Page
5.2. Jakość życia	64
5.2. Quality of life	
Zamożność mieszkańców.	64
Inhabitants' wealth	
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	69
Social assistance and family support	
Warunki mieszkaniowe	75
Housing conditions	
Ochrona zdrowia	81
Health care	
Kultura	88
Culture	
Bezpieczeństwo publiczne	91
Public safety	
Społeczeństwo informacyjne	93
Information society	
Aktywność społeczna	96
Social activity	
Rozdział 6 Gospodarka	98
Chapter 6 Economy	
6.1. Produkt krajowy brutto.	98
6.1. Gross domestic product	
6.2. Koniunktura gospodarcza.	102
6.2. Business tendency	
6.3. Przedsiębiorczość	105
6.3. Entrepreneurship	
Podmioty gospodarki narodowej	105
Entities of the national economy	
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	108
Research and development as well as innovation activity	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	112
Use of information and communication technologies in enterprises	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	114
Financial results of non-financial enterprises	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	117
Investment outlays of enterprises	
6.4. Produkcja i usługi.	120
6.4. Production and services	
Rolnictwo	120
Agriculture	
Przemysł.	126
Industry	
Budownictwo	129
Construction	

	Str. Page
Rynek wewnętrzny	135
Internal market	
Transport	137
Transport	
Energia	144
Energy	
Rozdział 7 Finanse jednostek samorządu terytorialnego	147
Chapter 7 Finance of local government units	
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego.	147
7.1. Revenue of local government units	
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	150
7.2. Expenditure of local government units	
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	153
7.3. Result of budgets of local government units	
7.4. Projekty dofinansowane z Unii Europejskiej z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	155
7.4. Projects co-financed by the European Union from structural funds and the Cohesion Fund	
Rozdział 8 Wybrane dane o województwie dolnośląskim	156
Chapter 8 Selected data on Dolnośląskie Voivodship	
Rozdział 9 Wybrane dane o Wrocławiu.	160
Chapter 9 Selected data on Wrocław	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
Znak *	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniejszej publikacji data revised
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Przecinek (,) Comma (,)	oznacza liczby prezentujące liczby dziesiętne used in figures represents the decimal points

W Raporcie zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych – skrócone nazwy oznaczone zostały w tablicach i na wykresach „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels used in the Report are abbreviated; those abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign “Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007 POLISH CLASSIFICATION OF ACTIVITIES - PKD 2007

skrót abbreviation	pełna nazwa full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Handel hurtowy	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi
Handel detaliczny	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	Dz. U.	Dziennik Ustaw
tys.	tysiąc thousand	ust.	ustęp
mln	milion	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
g	gram	ww.	wyżej wymieniony
kg	kilogram kilogram	m.in.	między innymi
t	tona tonne	tj.	to jest
dt	decytona decitonne	r.	rok
l	litr litre	poz.	pozycja
ha	hektar hectare	str.	strona
m ²	metr kwadratowy square metre	cd. cont.	ciąg dalszy continued
m ³	metr sześcienny cubic metre	dok. cont.	dokończenie continued
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre	np. e.g.	na przykład for example
kpl.	komplet	PM _{2,5}	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 2,5 µm particulate matter 2.5 micrometers or less indiameter
szt.	sztuka	PM ₁₀	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 10 µm particulate matter 10 micrometers or less in diameter
p.proc	punkt procentowy	µm	mikrogram microgram
Nr No	numer number	NO ₂	dwutlenek azotu nitrogen dioxide

Synteza

Środowisko

Powierzchnia województwa dolnośląskiego wynosi 19947 km² (7. co do wielkości w kraju) i zajmuje 6,4% powierzchni Polski. Województwo statystycznie podzielone jest na 5 podregionów, 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i 169 gmin.

Warunki meteorologiczne – średnia temperatura w stolicy województwa w 2020 r. wynosiła 11,0°C. W najwyższym położonym punkcie województwa - 1602 m n.p.m. (Śnieżka) wynosiła 2,3°C. Roczne sumy opadów wyniosły od 727 mm we Wrocławiu do 1052 mm na Śnieżce.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zużyto 372,6 hm³ wody (o 5,9% mniej niż w 2018 r.) w tym 63,7 hm³ w przemyśle (mniej o 24,8%). Gospodarstwa domowe w 2019 r. zużyły 98,0 hm³ wody i było to tyle samo co rok wcześniej. Na terenie województwa dolnośląskiego działały 293 **komunalne i przemysłowe oczyszczalnie ścieków**, ich dobową przepustowość wynosiła 1198,3 hm³ ścieków.

Do atmosfery **z zakładów szczególnie uciążliwych** w 2019 r. trafiło 10243,3 tys. **zanieczyszczeń gazowych** (było to 5,2% zanieczyszczeń tego typu w kraju). **Zanieczyszczeń pyłowych** wyemitowano 1,4 tys. t/r. (5,1% udziału w zanieczyszczeniach pyłowych wyemitowanych w kraju). Ilość zanieczyszczeń gazowych i pyłowych wypuszczanych do atmosfery zmniejszyła się w relacji do 2018 r. (odpowiednio 13,2% i 21,0%). Udział zanieczyszczeń gazowych i pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń wyniósł odpowiednio 95,9% i 99,9% w ogólnej ilości wyemitowanych zanieczyszczeń.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim wytworzono 34089 tys. ton **odpadów przemysłowych**, więcej o 0,4% niż w 2018 r. **Selektywnie** zebrano 322,6 tys. ton **odpadów komunalnych** (więcej o 16,4% niż w 2018 r.). Odpady zebrane selektywnie stanowiły 27,5% odpadów zebranych ogółem (rok wcześniej 24,3%).

W 2019 r. na **środki trwale służące gospodarce wodnej** poniesiono nakłady w wysokości 465,9 mln zł i było to więcej niż w poprzednim roku o 30,2 mln zł, natomiast na **środki trwale służące ochronie środowiska** – 806,6 mln zł i było to więcej o 110,6 mln zł niż rok wcześniej.

Spółeczeństwo

W 2020 r. odnotowano ubytek rzeczywisty **ludności**. W skali roku liczebność populacji uległa zmniejszeniu o 0,3%, co oznacza, że na każde 10 tys. mieszkańców było mniej o 30 osób (w 2019 r. – mniej o 4 osoby na 10 tys. ludności). Zmniejszenie liczby ludności było spowodowane, podobnie jak w latach wcześniejszych, głównie ujemnym przyrostem naturalnym. Ubytek rzeczywisty ludności odnotowano w miastach, natomiast na wsi liczba ludności uległa zwiększeniu.

W 2020 r. według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności aktywnych zawodowo osób było 2274 tys. (mniej o 0,1% niż rok wcześniej), pracujących było 1253 tys. (mniej o 0,3 p.proc.) a bezrobotnych 41 tys. (mniej o 4,7 p.proc.). Średnioroczny współczynnik aktywności zawodowej w 2020 r. wyniósł 56,9% (o 0,2 p.proc. mniej w relacji do 2019 r.), wskaźnik zatrudnienia – 55,1% (mniej o 0,2 p.proc. r/r), a stopa bezrobocia – 3,2% (o 0,1 p.proc. mniej niż rok wcześniej). Udział dolnośląskich aktywnych zawodowo w analogicznej grupie w Polsce wyniósł 7,5%, udział pracujących i bezrobotnych wyniósł po 7,6%.

Liczba **zarejestrowanych bezrobotnych** w 2020 r. wzrosła r/r – na koniec roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 12,8 tys. bezrobotnych więcej niż rok wcześniej (wzrost o 22,8%). **Stopa bezrobocia** rejestrowanego w końcu grudnia 2020 r. kształtowała się na poziomie 5,6% i była wyższa o 1,0 p.proc. niż rok wcześniej oraz o 0,6 p.proc. niższa niż średnio w kraju.

W 2020 r. **przeciętne miesięczne wynagrodzenie** nominalne brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym rosło szybciej niż w poprzednim roku (wzrost o 7,7% w skali roku wobec wzrostu o 7,5% w 2019 r.).

W województwie dolnośląskim w skali roku zaobserwowano wzrost **przeciętnej liczby emerytów i rencistów** pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS oraz świadczeniobiorców KRUS. Jednocześnie w 2020 r. utrzymał się wzrost, zarówno przeciętnych nominalnych świadczeń emerytalno-rentowych w systemie ZUS, jak i przeciętnych świadczeń emerytalno-rentowych wypłaconych przez KRUS.

W 2019 r. **przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę** w gospodarstwie domowym był wyższy o 7,5% niż w kraju. Relatywna granica ubóstwa była na niższym poziomie niż w rok wcześniej, podobnie jak zasięg **ubóstwa skrajnego**.

W 2019 r. ze **świadczeń pomocy społecznej** korzystało 68,6 tys. osób i było to mniej (o 8,4%) niż rok wcześniej. Ze świadczeń rodzinnych, w tym wychowawczych, korzystało 423,0 tys. dzieci, a Kartę Dużej Rodziny posiadało 51,1 tys. rodzin.

W ciągu 2019 r. w województwie dolnośląskim liczba mieszkań **w zasobach mieszkaniowych** wzrosła o 1,8%. Na 1 osobę przeciętnie przypadało 30,3 m² powierzchni mieszkalnej. Wodociąg, łazienkę i dostęp do przyłącza gazowego posiadało odpowiednio: 98,7%, 93,0% i 64,7% mieszkańców.

W 2020 r. do użytkowania przekazano 21,8 tys. nowych mieszkań i było to mniej o 1,1% niż rok wcześniej. W **ambulatoryjnej opiece zdrowotnej** w 2019 r. odnotowano 25,4 mln porad lekarskich, o blisko 400 tys. więcej niż przed rokiem. Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowały 84 stacjonarne ogólnodostępne szpitale ogólne (o 2 więcej niż w 2018 r.).

W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 45 łóżek, (w kraju 43). Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych było 221 osób (o 9 osób mniej niż średnio w kraju). Na koniec 2019 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 12,5 tys. lekarzy (o 1,7% więcej niż w 2018 r.), 3,7 tys. lekarzy dentyistów (wzrost o 0,6%), 24,2 tys. pielęgniarek, 2,7 tys. położnych (wzrost odpowiednio 1,0% i o 1,7% w relacji do 2018 r.).

W 2020 r. w zakresie **bezpieczeństwa publicznego** odnotowano mniej przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych niż przed rokiem (o 3,6%) oraz niższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw (o 0,8 p.proc.). Na terenie województwa zmalała w skali roku liczba wypadków drogowych (o 18,2%). W wypadkach drogowych, w porównaniu do 2019 r., mniej osób zostało rannych oraz mniej poniosło śmierć (odpowiednio o 21,1% i 23,0%).

Spółeczeństwo informacyjne. W 2020 r. 89,8% ludności województwa dolnośląskiego korzystało z Internetu, z czego 84,4% przynajmniej - w tym raz w tygodniu.

Aktywność społeczna – w końcu 2020 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 12,2 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 2,3% więcej niż rok wcześniej.

W 2018 r. aktywnie działało 8,1 tys. organizacji non-profit, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (wzrost o 17,4% w stosunku do 2016 r.).

Gospodarka

Według wstępnych szacunków, w 2019 r. udział woj. dolnośląskiego w tworzeniu **produktu krajowego brutto** w Polsce (w cenach bieżących) stanowił 8,3% (tyle samo co w 2018 r.). Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. kształtowała się na poziomie 65240 zł (109,7% przeciętnej dla kraju). W porównaniu z 2018 r. poziom PKB w województwie był wyższy o 7,7%.

W końcu 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego do rejestru **REGON** wpisanych było 396,0 tys. podmiotów gospodarczych (o 3,4% więcej niż rok wcześniej). W 2020 r. zarejestrowano 27,2 tys. nowych podmiotów, a wyrejestrowano - 13,9 tys. podmiotów (odpowiednio mniej o 13,2% i o 40,7% w relacji do 2019 r.). Nakłady na **działalność badawczą i rozwojową** w województwie dolnośląskim w 2019 r. wyniosły 2368,2 mln zł i były o 23,7% wyższe niż w rok wcześniej, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 816,6 zł (wzrost o 23,7% r/r).

W 2020 r. wykorzystanie **technologii informacyjno-komunikacyjnych** w dolnośląskich przedsiębiorstwach było na wysokim poziomie. Dostęp do szerokopasmowego Internetu posiadało 98,7% przedsiębiorstw (98,8% w 2019 r.). Sytuacja finansowa badanych **przedsiębiorstw niefinansowych** w 2020 r. była lepsza niż przed rokiem. Odnotowano poprawę podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych. W skali roku zwiększył się o 0,9 p.proc wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności. Wskaźnik rentowności sprzedaży produktów, towarów i materiałów wzrósł o 0,3 p.proc., natomiast wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto zmniejszyły się odpowiednio o: 0,9 p.proc. i o 1,1 p.proc. Polepszył się również wskaźnik płynności finansowej I stopnia o 1,7 p.proc. W 2020 r., odnotowano spadek w skali roku (o 1,8%) nakładów inwestycyjnych (w cenach bieżących), zrealizowanych przez przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie woj. dolnośląskiego.

W 2018 r. województwo dolnośląskie wytworzyło 3,9% **krajowej globalnej produkcji rolniczej**, 3,7% - **krajowej produkcji towarowej** i 3,6% - krajowej produkcji końcowej. Globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyła się (w cenach stałych) o 9,0%, po spadku odnotowanym w 2017 r. O spadku produkcji globalnej w 2018 r. zdecydowała mniejsza w skali roku globalna produkcja roślinna (spadek o 14,2%). W 2018 r., podobnie jak w przypadku globalnej produkcji rolniczej, odnotowano spadek w skali roku (w cenach stałych) zarówno towarowej produkcji rolniczej (o 10,9%), jak i końcowej produkcji rolniczej (o 12,0%).

Na podstawie badania pogłowia **zwierząt gospodarskich** przeprowadzonego na początku czerwca 2020 r. odnotowano zwiększenie w skali roku liczebności owiec (o 1,9%). Zmniejszeniu uległo pogłowie trzody chlewnej (o 15,2%) oraz drobiu (o 1,2%).

Na **rynku rolnym** w 2020 r. odnotowano większy, w relacji do 2019 r., skup zbóż podstawowych (bez ziarna siewnego), spowodowany większym skupem pszenicy (o 18,9%), stanowiącym prawie 70% skupu zbóż podstawowych. Średnia cena zbóż podstawowych w skali roku spadła o 4,0%, przy czym ceny pszenicy były wyższe o 1,5%, natomiast żyta niższe o 10,6%. Producenci dostarczyli do skupu mniej żywca rzeźnego w przeliczeniu na wagę żywą. Przeciętna cena skupu bydła w porównaniu z rokiem poprzednim obniżyła się o 7,6%, a trzody chlewnej była większa o 0,9%. W 2020 r. skupiono więcej niż w 2019 r. ziemniaków oraz buraków cukrowych. Na przestrzeni roku wzrosły średnie ceny w skupie produktów nabiałowych i jaj.

W 2020 r. województwo dolnośląskie wytworzyło 9,7% krajowej **produkcji sprzedanej przemysłu**.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu wzrosła o 5,4% (w cenach stałych) w porównaniu z rokiem poprzednim. Odnotowane w skali roku tempo wzrostu było wolniejsze niż notowane w 2019 r. Uzyskany w 2020 r. wzrost produkcji był głównie wynikiem zwiększenia się produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym (o 6,3%), które stanowiło prawie 82% wartości sprzedaży ogółem (w cenach bieżących). Zwiększeniu produkcji sprzedanej przemysłu w relacji do 2019 r. towarzyszył spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle i jednocześnie wzrost wydajności pracy (w cenach stałych).

W **produkcji sprzedanej budownictwa** w 2020 r. odnotowano spadek o 3,7% r/r.

Zmniejszeniu produkcji sprzedanej budownictwa towarzyszył spadek przeciętnego zatrudnienia oraz wydajności pracy.

W **produkcji budowlano-montażowej** zaobserwowano spadek w porównaniu do poprzedniego roku (o 3,9%). W 2020 r. spadek produkcji budowlano-montażowej miał miejsce we wszystkich podmiotach, w tym największy w podmiotach zajmujących się budową budynków (o 6,4%). W podmiotach, których rodzaj działalności związany był z robotami budowlanymi specjalistycznymi oraz budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej, w skali roku, wzrost produkcji wyniósł odpowiednio 3,9% i 2,7%.

W 2020 r. w **handlu** odnotowano spadek w relacji do poprzedniego roku w sprzedaży detalicznej, a w sprzedaży hurtowej nastąpił wzrost. Sprzedaż detaliczna w 2020 r. była o 5,5% niższa niż w roku poprzednim (wobec wzrostu o 7,4% w 2019 r.), a sprzedaż hurtowa - wyższa o 9,4% (wobec wzrostu o 9,0% przed rokiem).

Na 1000 mieszkańców województwa dolnośląskiego w końcu 2019 r. zarejestrowanych było 655 **samochodów osobowych**, 94,6 ciężarowych i 33,3 motocykli (w 2018 r. te wskaźniki kształtowały się odpowiednio: 628,7 osobowych, 91,6 ciężarowych, 31,4 motocykli). Kierowcy mogli jeździć po 24,5 tys. km **drog publicznych** województwa dolnośląskiego (więcej o 215,2 km niż rok wcześniej).

W 2019 r. dolnośląskie **elektrownie** dysponowały siłą do wytworzenia 2478,3 MW (2407,8 MW w 2018 r.), największą siłą do produkcji energii dysponowały elektrownie zawodowe – 1995,0 MW. Odbiorców energii elektrycznej w województwie było 1274,7 tys. (więcej o 19,6 tys. niż rok wcześniej) i zużyli oni 2373,4 GWh (więcej o 1,5% niż w 2018 r.). Przeciętnie zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w województwie wyniosło 1862 kWh (1863 kWh w 2018 r.).

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Dochody ogółem **jednostek samorządu** terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego 2019 r. osiągnęły wartość 7219,99 zł i były wyższe o 9,3% r/r. **Dotacje** ogółem w 2019 r. wyniosły 288,4 mln zł (spadek o 19,9% r/r), z czego dotacje na wydatki inwestycyjne - 108,0 mln zł (spadek o 36,4% r/r) i stanowiły 37,5% dotacji ogółem. **Wydatki** ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego w 2019 r. osiągnęły wartość 7174,32 zł i były wyższe o 4,2% r/r. Wydatki inwestycyjne ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca liczyły 970,55 zł i były niższe o 33,4% r/r. **Zadłużenie** jednostek samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie ogółem wyniosło w 2019 r. 8135,4 mln zł (wzrost o 2,0% r/r), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 2805,34 zł. W 2019 r. jedynie budżet miast na prawie powiatu wykazał zadłużenie.

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca 2019 r. wyniosła 31090,9 mln zł (7,0% wartości projektów w Polsce). Wartość projektów dofinansowanych ze środków UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca liczyła 10721,0 zł.

Executive summary

Environment

The **area** of dolnośląskie voivodship is 19,947 km² (7th largest in the country) and covers 6.4% of area of Poland. The voivodship is statistically divided into 5 subregions, 26 powiaty, 4 cities with powiat rights and 169 gminy.

Meteorological conditions - the average temperature in the capital of the voivodship in 2020 was 11.0°C. At the highest point of the voivodship - 1602 m.a.s.l. (Śnieżka mountain) was 2.3°C. Total yearly rainfall ranged from 727 mm in Wrocław to 1,052 mm on Śnieżka mountain.

In 2019, in dolnośląskie voivodship, 372.6 hm³ of water was used for the needs of the national economy and population (by 5.9% less than in 2018), including 63.7 hm³ in industry (decrease by 24.8%). Households consumed 98.0 hm³ of water in 2019 – the same volume that in the previous year. There were 293 **municipal and industrial sewage treatment plants** operating in dolnośląskie voivodship, and their daily capacity was 1,198.3 hm³ of sewage.

In 2019, 10,243.3 thousand TPY of **gaseous pollutants** were released into the atmosphere from **particularly onerous plants** (5.2% of this type of pollutants in the country). 1.4 thousand TPY of **particulate pollutants** were emitted (5.1% share of particulate pollutants released in the country). The amount of gaseous and particulate pollutants released into the atmosphere decreased in relation to 2018 (13.2% and 21.0% respectively). The share of gaseous and particulate pollutants retained or neutralized in pollution reduction devices was 95.9% and 99.9% respectively in the total amount of released pollutants.

In 2019, 34,089 thous. tonnes of **industrial waste** were generated in dolnośląskie voivodeship, more by 0.4% than in 2018. 322.6 thous. tonnes of **municipal waste** (more by 16.4% than in 2018) was collected selectively. Waste collected **selectively** accounted for 27.5% of total waste (24.3% in the previous year).

In 2019, expenditure of PLN 465.9 million was incurred on **fixed assets for water management policy** and this was more than in the previous year by PLN 30.2 million, while PLN 806.6 million was spent on **fixed assets for environmental protection** and it was more by PLN 110.6 million than the year before.

Society

In 2020 there was a real decline of **population**. Over the year, the population decreased by 0.3%, which means that for every 10 thousand people the number decreased by 30 people (in 2019, 4 people out of 10 thous. of population). The decrease in the number of population was caused, similarly as in previous years, mainly by a negative birth rate. The real decline of population was recorded in cities, while in the countryside the population increased.

In 2020, according to the results of the Labour Force Survey there were 2,274 thous. economically active people (less by 0.1% than a year earlier), there were 1,253 thous. employed persons (less by 0.3 percentage points) and 41 thous. unemployed persons (less by 4.7 percentage points). The average annual labour force participation ratio in 2020 was 56.9% (by 0.2 percentage points less in relation to 2019), employment rate – 55.1% (less by 0.2% percentage points year-on-year) and the unemployment rate was 3.2% (by 0.2 percentage points less in relation to previous year). The share of Lower Silesian economically active people in the same group in Poland was 7.5%, the share of employed and unemployed persons was 7.6% in both groups.

The number of **registered unemployed persons** in 2020 increased year-on-year – at the end of 2020 there were 12.8 thous. more registered unemployed persons in employment offices than in the previous year. The **registered unemployment rate** at the end of December 2020 was at the level of 5.6% and was higher by 1.0 percentage points than in the previous year and by 0.6 percentage points lower than the average in the country.

In 2020, the **average gross monthly salaries and wages** in the enterprise sector in annual terms increased faster than the one recorded in the previous year (an increase of 7.7% per year against an increase of 7.5% in 2019).

In dolnośląskie voivodship, an increase per year in the **average number of retirees and pensioners** receiving benefits paid by the Social Insurance Institution as well as KRUS beneficiaries was observed. At the same time, in 2020 the increasing tendency remained both in average nominal pension benefits in the system of Social Insurance Institution as well as average pension benefits paid by KRUS.

In 2019, the **average monthly disposable income per person** in the household was 7.5% higher than in the country. The **poverty threshold** was lower than in the previous year, similarly to the extent of **extreme poverty**.

In 2019, 68.6 thous. people benefited from **social assistance benefits** and this was less (by 8.4%) than a year earlier. 423.0 thous. children received family benefits, including parental benefits, and the Large Family Card was owned by 51.1 thous. families.

During 2019, in dolnośląskie voivodship the number of dwellings in **housing stocks** increased by 1.8%. On average, 1 person had 30.3m² of living space. Water supply, bathroom and access to gas connection were owned by 98.7%, 93.0% and 64.7% of the population, respectively.

In 2020, 21.8 thous. new dwellings were completed and this was by 1.1% less than the year before.

In 2019, in **outpatient medical care** there were 25.4 million medical consultations, more by almost 400 thous. than a year ago. There were 84 stationary publicly available general hospitals in dolnośląskie voivodship (2 more than in 2018).

Per 10 thous. people there were 45 beds, (43 in the country) There were 221 people per one bed in general hospitals (9 fewer than the average in the country). At the end of 2019, the right to exercise a medical profession and deliver care to patients in dolnośląskie voivodship was owned by 12.5 thous. doctors (by 1.7% more than in 2018), 3.7 thous. dental practitioners (an increase of 0.6%), 24.2 thous. nurses, 2.7 thous. midwives (an increase of 1.0% and 1.7% respectively compared to 2018).

In 2020, in the field of **public safety**, there were fewer crimes noted by the police in completed preparatory proceedings than a year before (by 3.6%) and a lower rate of detection rate of offenders (by 0.8 percentage points). In the voivodship, the number of road accidents per year decreased (by 18.2%). Fewer people were injured and fewer people died in road accidents compared to 2019 (a decrease of 21.1% and 23.0% respectively).

Information society. In 2020, 89.8% of the population used the Internet, of which 84.4% at least once a week.

Social activity - at the end of 2020 in dolnośląskie voivodeship 12.2 thous. foundations, associations and social organisations were listed in the Regon register, i.e., by 2.3% more than the year before.

In 2018, there were 8.1 thous. active non-profit organizations, i.e., associations and similar social organisations, foundations, religious denominations and organisations of economic and professional self-government (an increase of 17.4% compared to 2016).

Economy

According to preliminary estimates, in 2019 the share of dolnośląskie voivodship in generating the gross **domestic product** in Poland (in current prices) accounted for 8.3% (the same as in 2018). The value of GDP per capita in 2019 was at the level of PLN 65,240 (109.7% of the average for the country). In comparison with 2018, the level of GDP in the voivodship was higher by 7.7%.

At the end of 2019, there were 396.0 thous. economic operators listed in the **REGON register** in dolnośląskie voivodship (by 3.4% more than a year earlier). In 2020, there were 27.2 thous. new operators registered, and 13.9 thous. operators were deregistered (13.2% and 40.7% fewer, respectively, compared to 2019).

Expenditure on **research and development activities** in dolnośląskie voivodship in 2019 amounted to PLN 2,368.2 million and was 23.7% higher than the year before, per capita amounted to PLN 816.6 (an increase of 23.7% year-on-year).

In 2020, the use of **information and communication technologies** in Lower Silesian enterprises was on a high level. 98.7% of enterprises (98.8% in 2019) had access to broadband internet. In 2020, the financial situation of the surveyed **non-financial enterprises** was better than in the previous year. There was an improvement in the basic economic and financial indicators. On an annual basis, the indicator of cost level from total activity increased by 0.9 percentage points. Profitability rate of sales of products, goods and materials increased by 0.3 percentage points, while gross and net turnover profitability indicators decreased by 0.9 percentage points and by 1.1 percentage points, respectively. The financial liquidity index of I degree also improved by 1.7 percentage points. In 2020, a decrease was recorded per year (by 1.8%) of **investment outlays** (in current prices), made by enterprises based in the dolnośląskie voivodship.

In 2018, dolnośląskie voivodship generated 3.9% of the **country's gross agricultural output**, 3.7% – of **domestic commodity production** and 3.6% – of **domestic final production**. Global agricultural production, in relation to the previous year, decreased (in constant prices) by 9.0%, after a decrease

recorded in 2017. The decrease in global production in 2018 was determined by smaller, per year, global crop production (decrease by 14.2%). In 2018, as in the case of global agricultural production, there was a decrease, per year (in constant prices) of both agricultural commodity production (by 10.9%) and final agricultural production (by 12.0%).

On the basis of the **livestock** survey carried out at the beginning of June 2020, an increase in the number of sheep was recorded (by 1.9%). The number of pig population decreased (by 15.2%) as well of poultry (by 1.2%). On the **agricultural market** in 2020, a bigger purchase of basic cereals (without sowing seed) was recorded per year, caused by a bigger purchase of wheat (by 18.9%), accounting for almost 70% of basic cereals purchase. The average price of basic cereals per year decreased by 4.0%, and the prices of wheat were higher by 1.5% while the prices of rye were lower by 10.6%. Producers provided for purchase less slaughter livestock in live weight. The average purchase price of cattle decreased, per year, by 7.6% but the average purchase price of pigs increased by 0.9%. In 2020, there were more potatoes and sugar beet purchased. Average prices in the purchase of milk and egg products increased over the year.

In 2020, dolnośląskie voivodship generated 9.7% of the domestic **solid industrial output**.

The value of sold production of industry increased by 5.4% (in constant prices) compared to the previous year. The annual growth rate was slower than in 2019. The increase in production, per year, in 2020 was mainly due to the increase in sold production in manufacturing (by 6.3%), which accounted for over 82% of the total sales value (in current prices). The increase in the sold production of industry, per year, was accompanied by a decrease in average employment in industry and, at the same time, an increase in labour productivity (in constant prices).

In 2020, a decrease in **solid production of construction** was recorded, per year by 3.7%. The decrease in the sold production of construction was accompanied by a decrease in average employment and in labor productivity. In **construction and assembly production** a decrease was observed compared to the previous year (by 3.9%). In 2020, a decrease in construction and assembly production took place in all entities, the largest in entities whose activity was related to the construction of civil engineering structures (by 6.4%). In entities whose activity was related to the specialised construction works and the construction of buildings an increase in production, per year, was 3.9% and 2.7%, respectively.

In 2020, **in trade**, there was a decrease in retail sales in relation to the previous year, but in wholesale there was an increase. Retail sales in 2020 were by 5.5% lower than in the previous year (against an increase by 7.4% in 2019), and wholesale – higher by 9.4% (against the increase of 9.0% last year).

At the end of 2019, 655 cars, 94.6 lorries and 33.3 motorcycles were registered per 1,000 inhabitants (in 2018, the indicators were 628.7 **cars** 91.6 lorries, 31.4 motorcycles respectively). Drivers were able to drive along 24.5 thous. km of **public roads** of dolnośląskie voivodship (more by 215.5 km than the year before).

In 2019, Lower Silesian **power plants** had the capacity to produce 2,478.3 MW (2,407.8 MW in 2018), the largest force for energy production was available to professional power plants – 1,995.0 MW. There were 1,274.7 thous. electricity users in the voivodship (more by 19.6 thous. than a year earlier) and they consumed 2,373.4 GWh (by 1.5% more than in 2018). On average, electricity consumption per user in the voivodship was 1,862 kWh (1,863 kWh in 2018).

Finances of local government units

The total **income of local government units** per capita in dolnośląskie voivodship amounted to PLN 7,219.99 in 2019 and were higher by 9.3%, year-on-year. The total **subsidies** in 2019 amounted to PLN 288.4 million (decrease of 19.9%, year-on-year), of which investment expenditure subsidies amounted to PLN 108.0 million (decrease of 36.4% year-on-year) and represented 37.5% of total subsidies. Total **expenditure** per capita of dolnośląskie voivodship amounted to PLN 7,174.32 in 2019 and was higher by 4.2% year-on-year. Total investment expenditure per capita amounted to PLN 970.55 and was lower by 33.4% year-on-year. The **debt** of local government units at all levels in the voivodship overall amounted to PLN 8,135.4 million in 2019 (an increase of 2.0% year-on-year), which was PLN 2,805.34 per capita. In 2019, only the budget of cities with powiat rights showed a deficit.

The total value of projects and the value of EU funding for projects carried out under the Partnership Agreement 2014-2020 in dolnośląskie voivodship by the end of 2019 amounted to PLN 31,090.9 million (7.0% of the value of projects in Poland). The value of EU co-financed projects per capita was PLN 10,721.0.

Rozdział 1. Województwo na tle kraju

Chapter 1. Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Tablica przeglądowa
Table 1. Review table

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospo- darowania w powierzchni ogółem w 2019 r. (w %) (Stan w dniu 1 stycznia) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and managemet in total area in 2019 (in %) (As of 1 January)	0,2	0,3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2019 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2019 (in hm ³)	8816,0	372,6
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2019 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2019 (w hm ³)	7689,1	190,4
Ścieki komunalne oczyszczone w ciągu roku ogółem w 2019 r. (w dam ³) Municipal treated wastewater during the year in 2019 (in dam ³)	1336621	116468
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2019 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2019 (tonnes/year): gazowych gases pyłowych particulates	198440735 27091	10243275 1378
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2019 r. (w %) Total of legal protected area in total area in 2019 (in %)	32,3	18,6
Lesistość w 2019 r. (w %) Forest cover in 2019 (in %)	29,6	29,8
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2020 (as of 31 December)	122	145
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r. Natural increase per 1000 population in 2020	-3,2	-4,1
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2020	0,1	1,3
Przeciętne trwanie życia w 2019 r. (w latach) Life expectancy in 2019 (in years) mężczyźni males kobiety females	74,1 81,8	73,5 81,3
Dzieci ^a w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2019/2020 r. Children ^a attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2019/2020	904	907
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (w %) (przeciętne w roku) Employment rate by LFS w 2020 (in %) (annual averages)	54,3	55,1
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2020 r. (w %) (przeciętne w roku) Acitivity rate by LFS in 2020 (in %) (annual averages)	56,1	56,9

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przed-
szkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including child-
ren in units performing health care activities throughout the school year.

Tablica 1. Tablica przeglądowa (cd.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (w %) (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2020 (in %) (annual averages)	3,2	3,2
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2020 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per 1 job offer in 2020 (As of 31 December)	24	15
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ^a brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries ^a in enterprise sector in 2020 (in PLN)	5411,45	5654,89
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2020 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2020 (in PLN)	2390,64	2422,05
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r. (w zł) Average monthly per capita available income in households in 2019 (in PLN)	1819,14	1955,2
Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych w 2019 r. w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej: Poverty rates in households in 2019 in % of persons in households with expenditures below:		
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty line	13,0	8,4
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty line	4,2	2,7
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2019 (in %)	4,6	3,3
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2019 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2019 (in thousand PLN)	3529011	238168
Dzieci ^b przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Children ^b staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2019 (As of 31 December)	123,9	191,6
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Population per out-patient health care unit in 2019 (As of 31 December)	1461	1416
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2019 r.: (Stan w dniu 31 grudnia) Medical personnel per 10 thousand population in 2019: (As of 31 December)		
lekarze doctors	23,7	22,1
pielęgniarki nurses	50,3	47,6
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia) Beds in hospitals per 10 thousand population in 2019 (As of 31 December)	43,5	45,3
Produkt krajowy brutto ^c (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2019 r. (w zł) Gross domestic product ^c (current prices) per capita in 2019 (in PLN)	59598	65240
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	1219	1370
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	21	23

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi i ze żłobkami przykładowymi. c Wstępny szacunek.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Including nursery wards and workplace nurseries. c Preliminary estimate.

Tablica 1. Tablica przeglądowa (dok.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo in 2019 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons in 2019	8,0	9,5
Udział przedsiębiorstw ^a rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r. (w %) Share of profitable enterprises ^a in the total number of non-financial enterprises surveyed in 2020 (in %)	80,5	77,9
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w 2020 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in 2020 (in %)	95,6	96,5
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^a w 2020 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^a in 2020 (previous year=100; current prices)	93,9	98,2
Obsada bydła ^b na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. (w szt.) Cattle density ^b per 100 ha of agricultural land in 2020 (in heads)	43,2	11,4
Obsada trzody chlewnej ^b na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. (w szt.) Pigs density ^b per 100 ha of agricultural land in 2020 (in heads)	77,8	17,3
Produkcja sprzedana przemysłu ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2020 r. (w zł) Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in industry in 2020 (in PLN)	555212	646191
Produkcja sprzedana budownictwa ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2020 r. (w zł) Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in construction in 2020 (in PLN)	626535	580386
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2020 r. Dwellings completed per 1000 population in 2020	5,8	7,5
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2019	82,6	83,5
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2019 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2019	6,2	8,6
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2019 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2019 (in %)	15,5	9,0

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Stan w dniu 1 czerwca. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b As of June. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw

Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych $PM_{2.5}$, PM_{10} i NO_2 w 2019 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter $PM_{2.5}$, PM_{10} and NO_2 in 2019

Wybrane obszary:
Chosen areas:

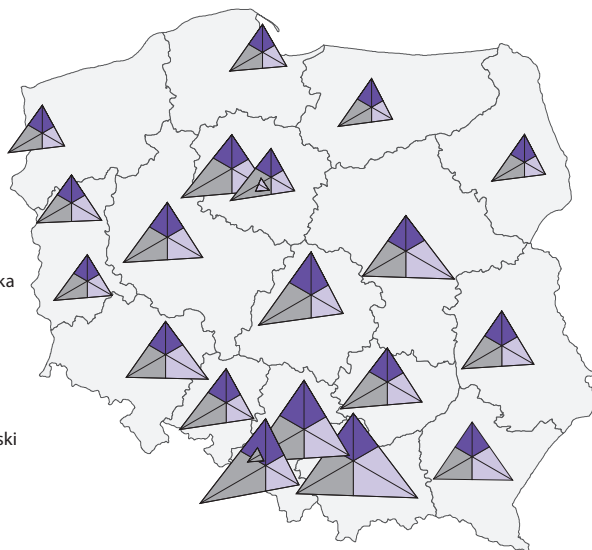
aglomeracje:
agglomerations:

białostocka
bydgoska
górnośląska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

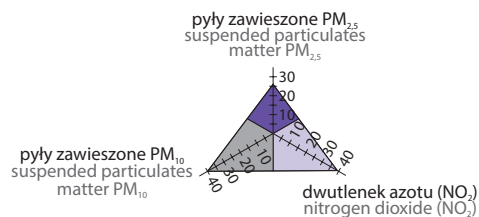
miasta:

cities:

Gorzów Wielkopolski
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

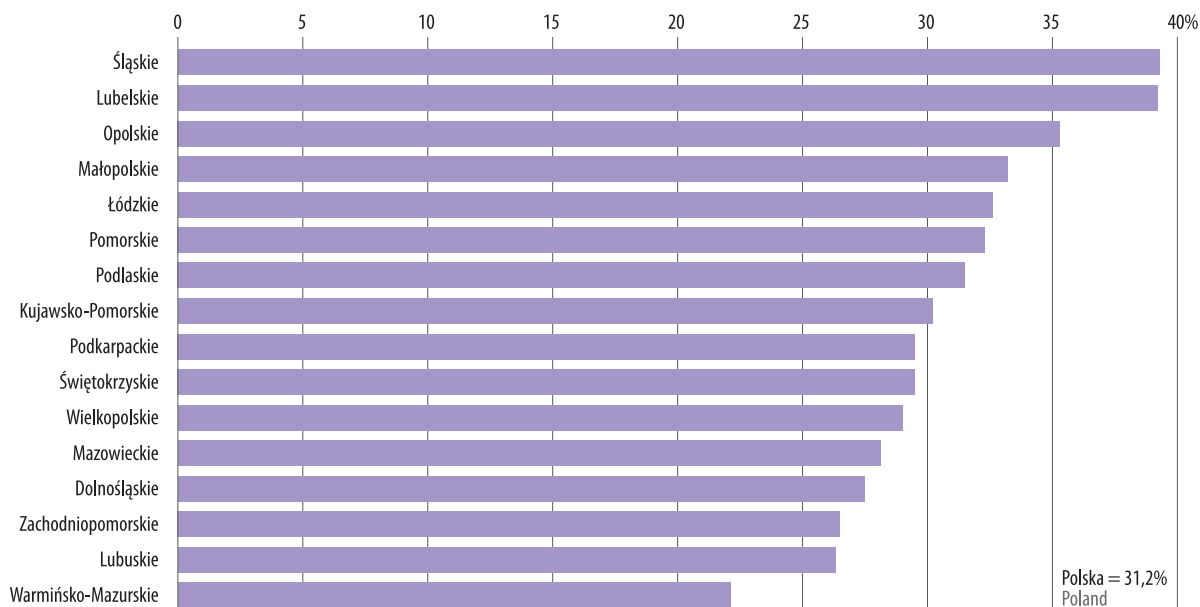

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w $\mu g/m^3$:
Average value of standardized average
annual concentration in $\mu g/m^3$:

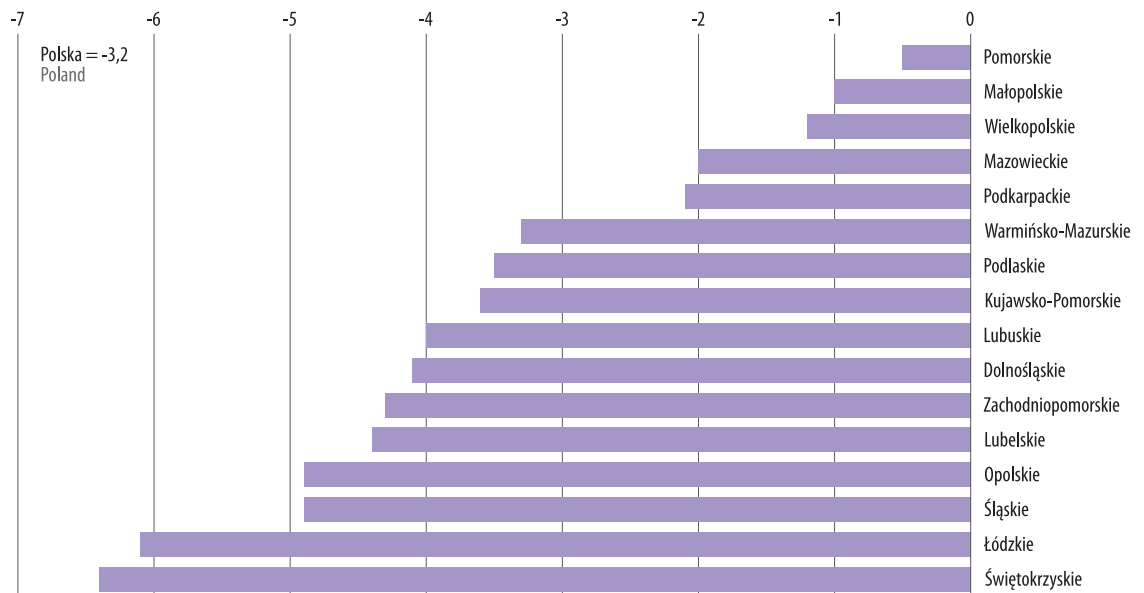

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2019 r.

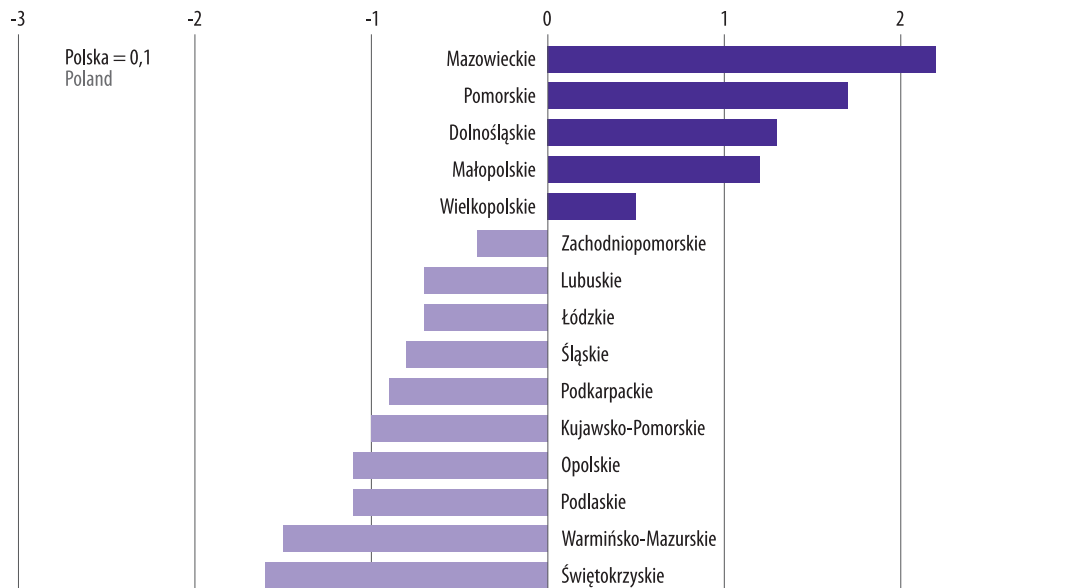
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2019

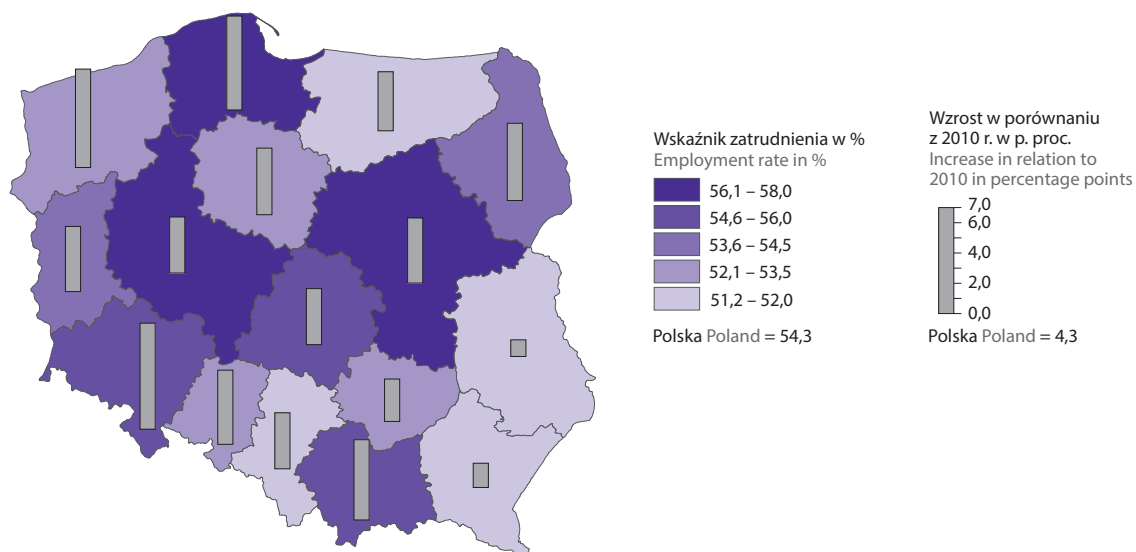
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.
Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2020

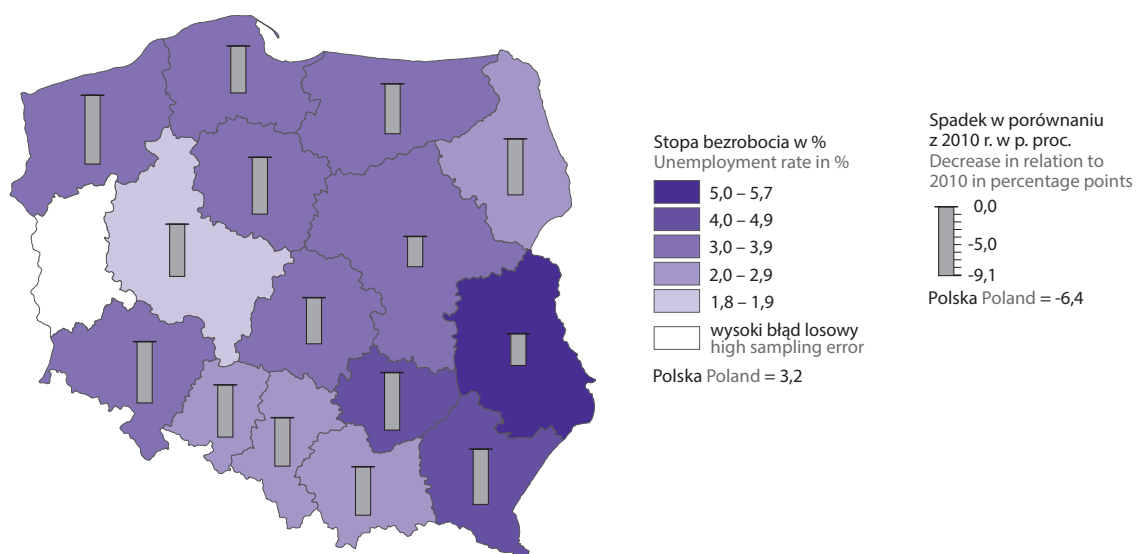
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2020

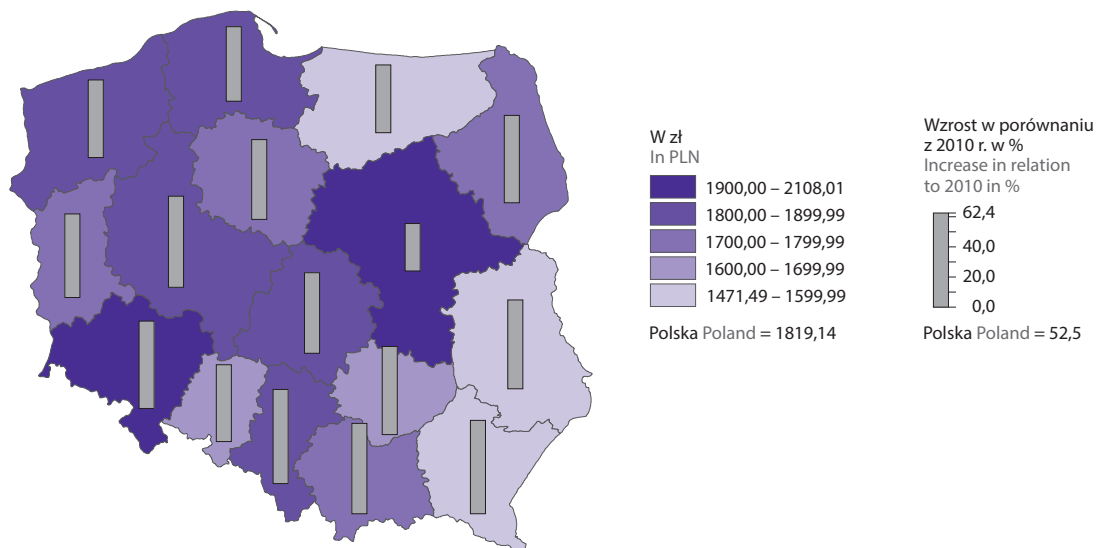
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2020 (annual average)

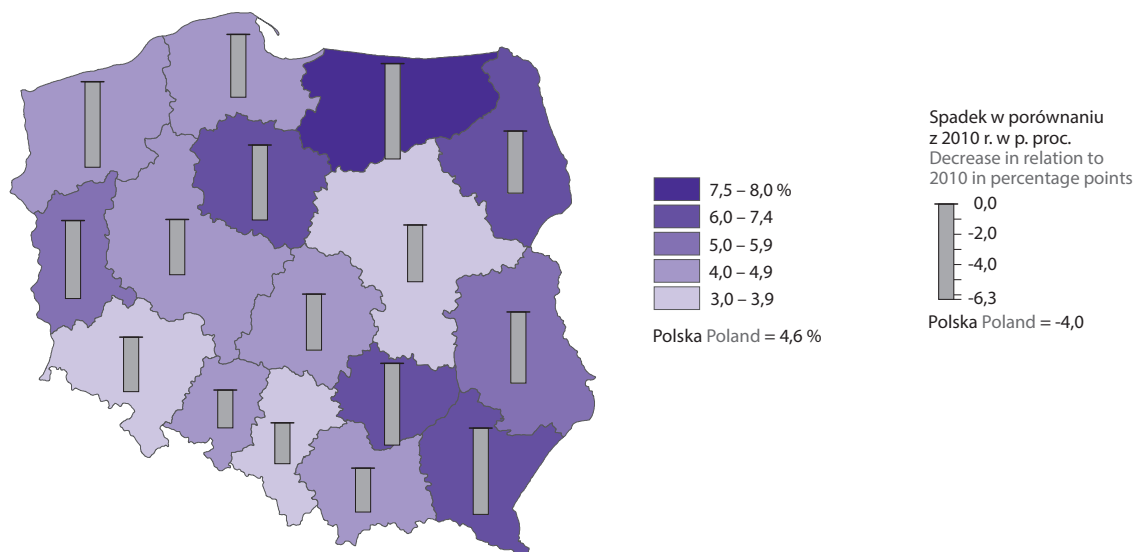
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r.
 Map 4. Unemployment rate by LFS in 2019 (annual average)

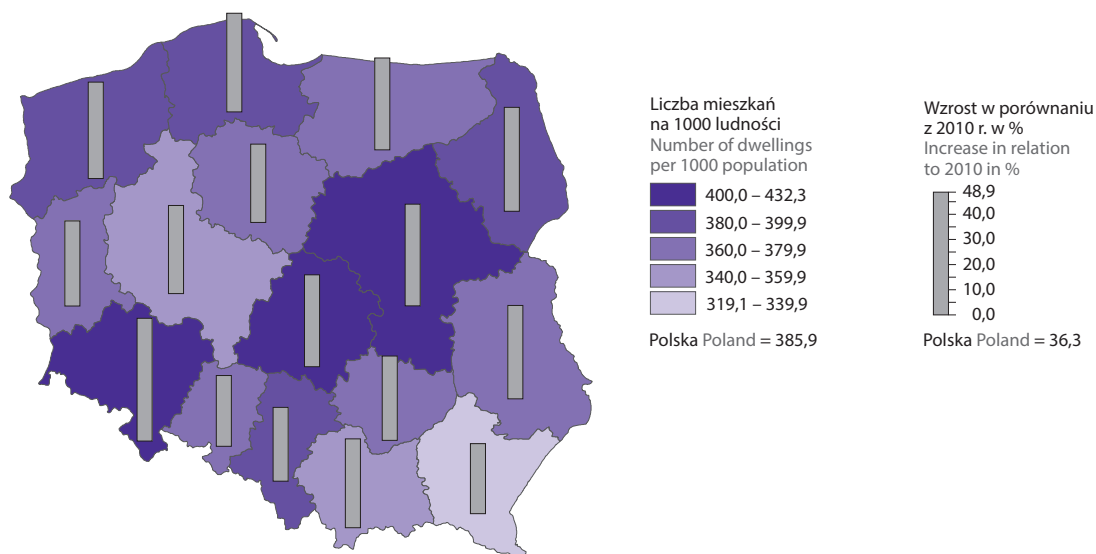

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2019

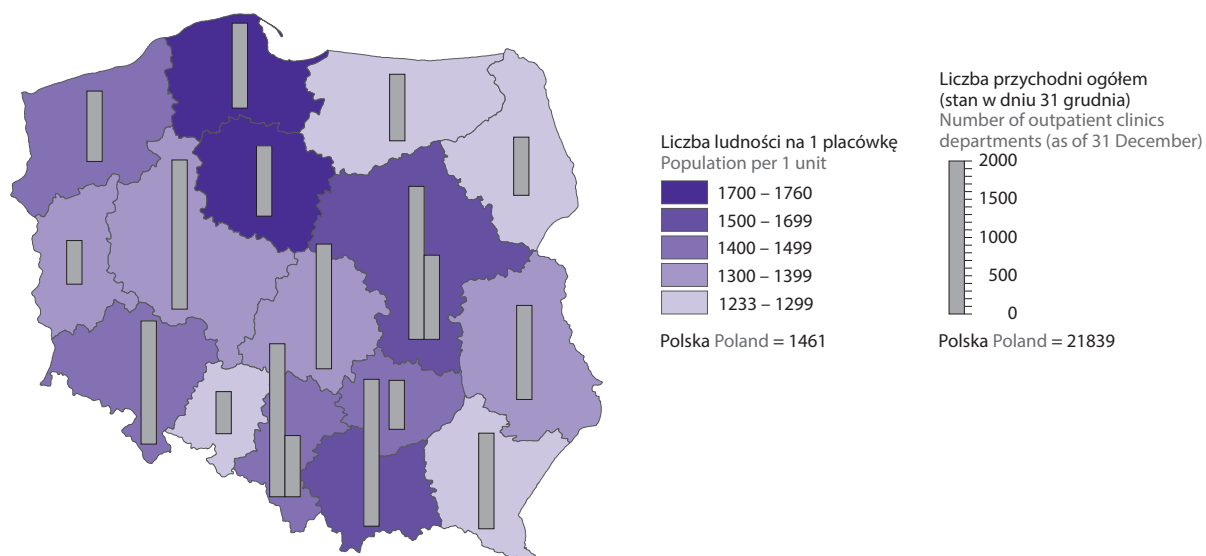

Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)

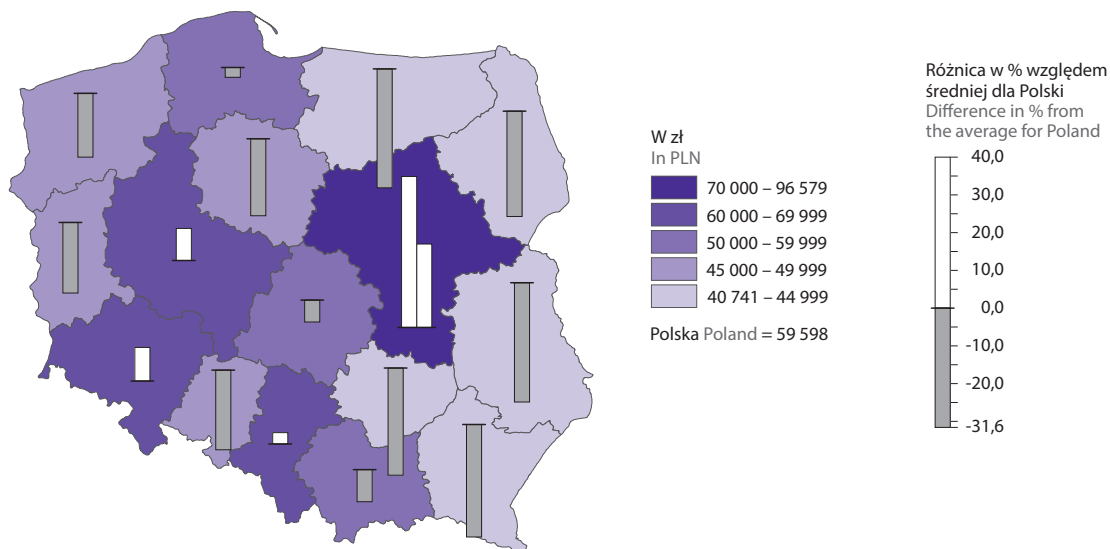
Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2019 (as of 31 December)

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.

Map 7. Out-patient health care units in 2019

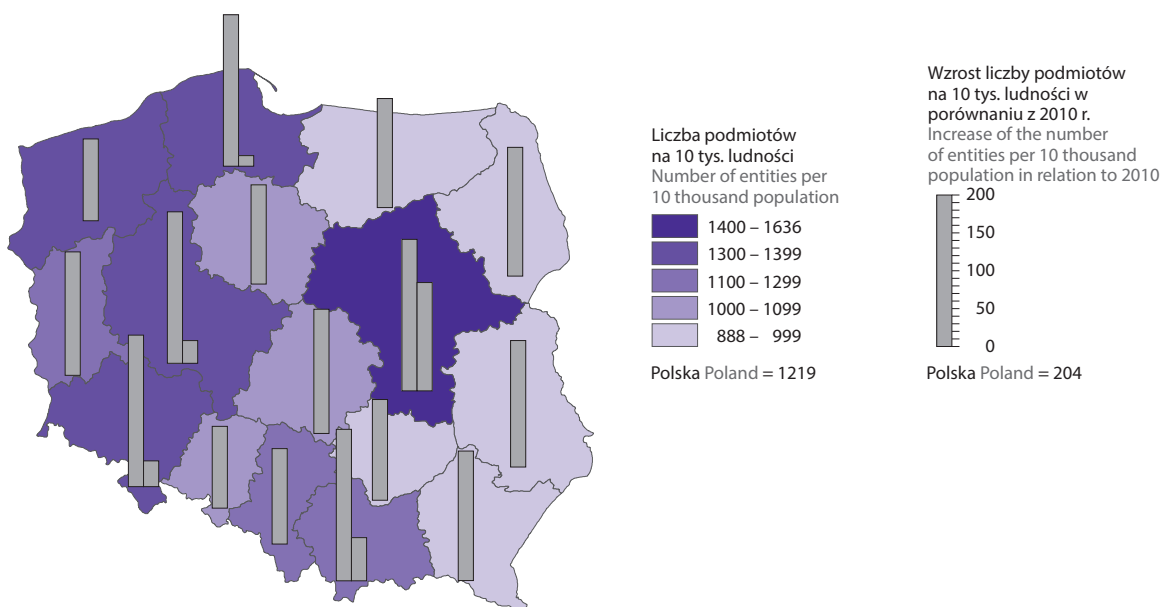

Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)^a
 Map 8. Gross domestic product per capita in 2019 (current prices)^a

a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
 a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2020 r.

Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2020

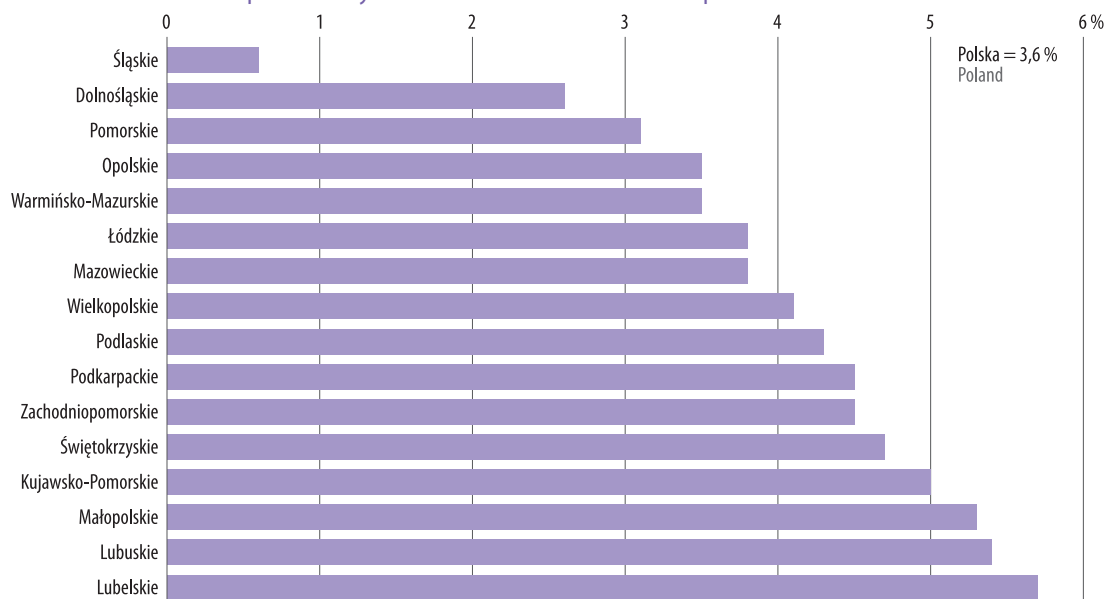
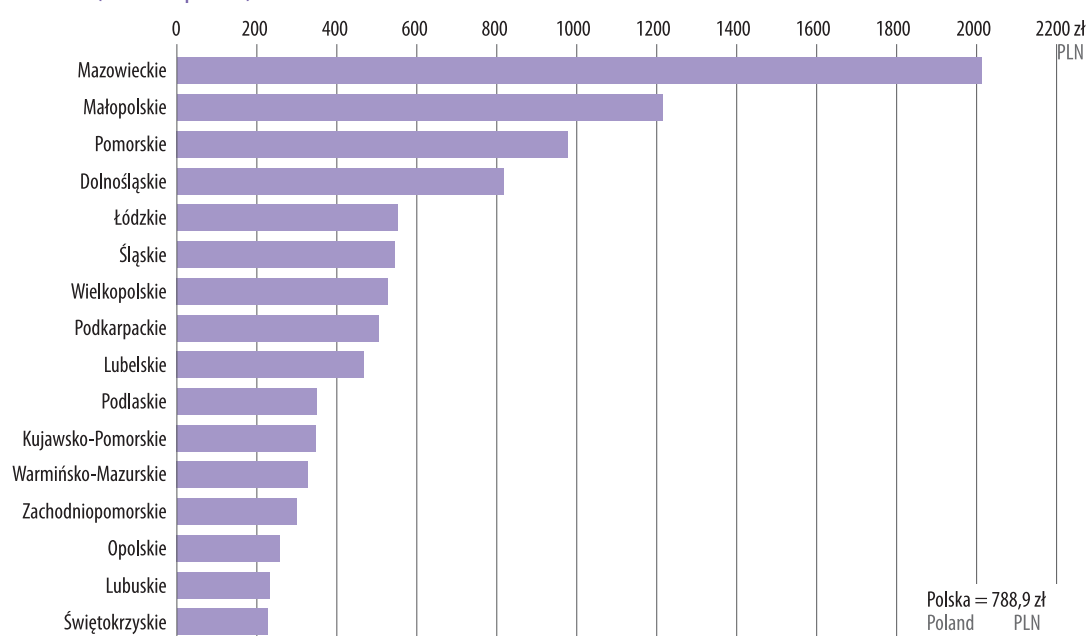
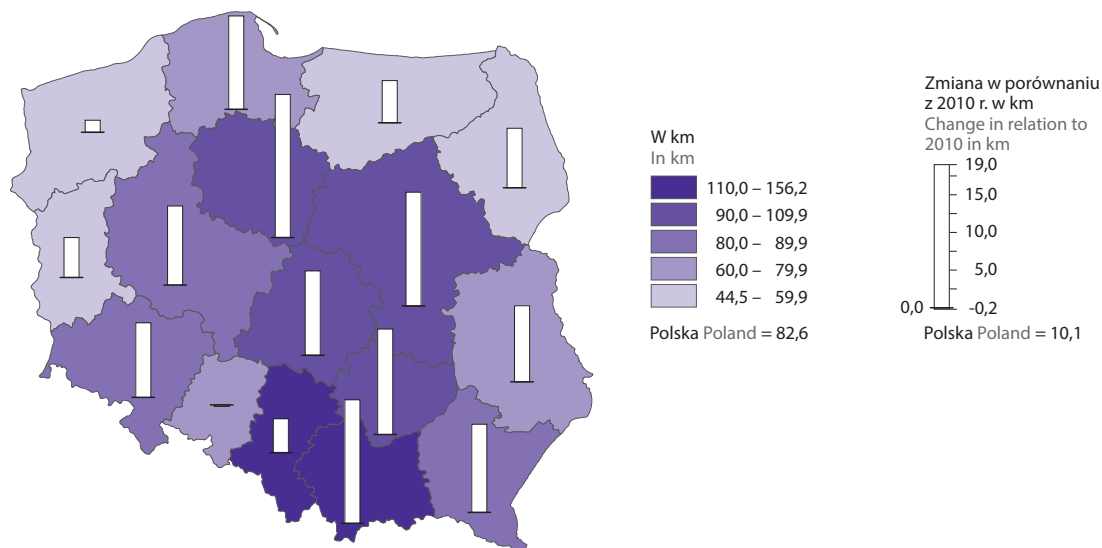
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)

Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2019 (current prices)

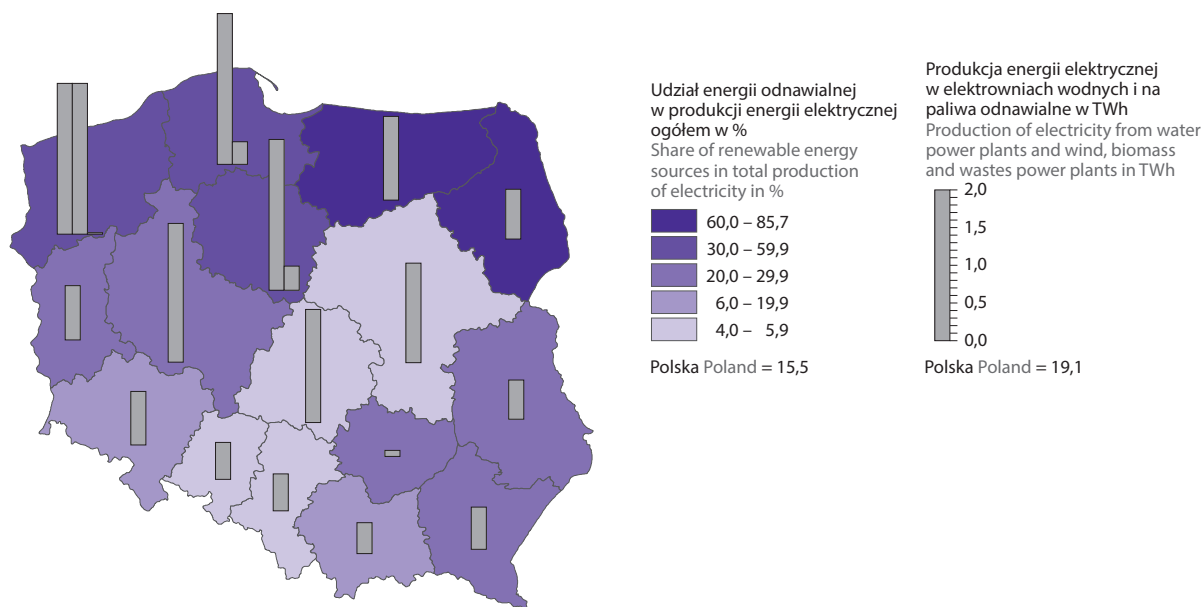
Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2019 r.

Map 10. Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km² of total area in 2019

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2019 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2019

Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa

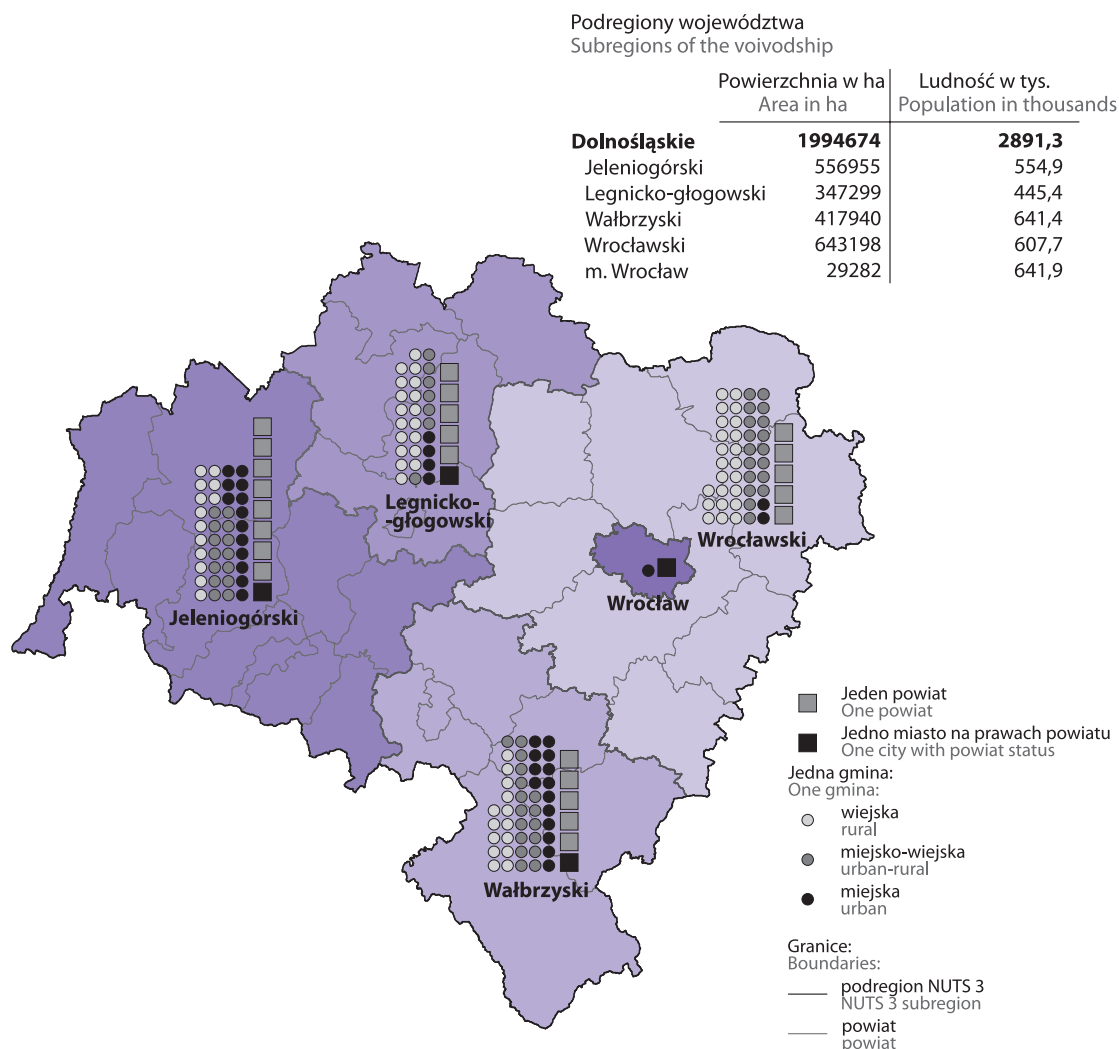
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział województwa dolnośląskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 12. Division of Dolnośląskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2020

As of 31 December

Według stanu w dniu 31 XII 2020 r. województwo dolnośląskie zajmowało powierzchnię 19947 km², co stanowiło 6,4% powierzchni kraju. Na jego obszarze mieszkało 2891,3 tys. ludności, tj. 7,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 146 osób (czwarta lokata w kraju). W miastach mieszkało 68,4% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

W 2020 r. we wszystkich stacjach meteorologicznych województwa dolnośląskiego z wyjątkiem Śnieżki zanotowano spadek średniej rocznej temperatury. Wrocław był miastem, gdzie wystąpiła najwyższa średnią temperaturę oraz najniższa suma opadów, natomiast na Śnieżce wystąpiła odwrotna sytuacja - najniższa średnia temperatura powietrza i najwyższa suma opadów.

Średnie roczne temperatury powietrza w 2020 r. we wszystkich stacjach pomiarowych w województwie dolnośląskim były wyższe niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów wieloletnich, począwszy od 1971 r. Najwyższą średnią roczną temperaturę powietrza odnotowano w 2020 r. na stacji meteorologicznej we Wrocławiu (11,0°C), natomiast najniższą na stacji na Śnieżce (2,3°C).

Maksymalną temperaturę powietrza dla okresu wieloletniego 1971-2019 odnotowano na stacji we Wrocławiu (w 2015 r.) i wynosiła ona 37,9°C. Minimalna temperatura powietrza dla tego okresu miała miejsce w 1987 r. na Śnieżce (-32,1°C). Największą amplitudę temperatur skrajnych w wieloleciu 1971-2019 odnotowano na stacji we Wrocławiu (amplituda 67,9°C), natomiast najmniejszą na stacji na Śnieżce (56,7°C). Najwyższe średnie miesięczne temperatury powietrza, przekraczające 21°C w 2020 r., odnotowano w sierpniu we Wrocławiu. Najniższe średnie miesięczne temperatury 2020 r. odnotowano na Śnieżce w lutym oraz w marcu (po -4,5°C), w Kłodzku w styczniu (0,2°C), w Jeleniej Górze w styczniu (0,9°C), natomiast we Wrocławiu zarówno w styczniu, jak i grudniu po 2,8°C.

Średnie miesięczne temperatury powietrza odnotowane w styczniu i w lutym 2020 r. były wyższe w porównaniu z analogicznym okresem 2000 r. we wszystkich stacjach. Zdecydowanie chłodniejszymi miesiącami były natomiast kwiecień, maj oraz październik 2020 r. W maju na Śnieżce oraz w Jeleniej Górze odnotowano średnią miesięczną temperaturę powietrza niższą niż dla maja w 2000 r., odpowiednio o 5,0°C oraz o 3,8°C. W miesiącach takich jak: lipiec, sierpień i wrzesień 2020 r. średnia miesięczna temperatura była wyższa we wszystkich stacjach województwa, natomiast największa różnica wystąpiła w lipcu we Wrocławiu, gdzie średnia temperatura była wyższa o 2,8°C niż 20 lat wcześniej.

W listopadzie temperatury były niższe niż wartości pomiarów w tych miesiącach w 2000 r., oprócz Śnieżki, gdzie zanotowano wyższą średnią temperaturę. W grudniu 2020 r. stacje meteorologiczne poza Śnieżką zarejestrowały wzrost średniej temperatury względem 2000 r.

W 2020 r. we wszystkich stacjach meteorologicznych w województwie dolnośląskim odnotowano wzrost rocznej sumy opadów atmosferycznych w relacji do wartości średnich w 2000 r. Największy wzrost wystąpił we Wrocławiu (o 193 mm), a najniższy na Śnieżce (o 26 mm). Najwyższą sumę opadów atmosferycznych w 2020 r. zanotowano na Śnieżce (1052 mm), a najniższą we Wrocławiu (727 mm).

W 2020 r. liczba miesięcy, w których zanotowano ponad 100 mm opadów atmosferycznych była wyższa niż w 2000 r., na Śnieżce były 4 takie miesiące (w 2000 r. – 3), w Jeleniej Górze oraz Kłodzku – po 3 (w 2000 r. – po 1), we Wrocławiu – 1 (w 2000 r. – 2).

Tablica 2. Warunki meteorologiczne

Table 2. Meteorological conditions

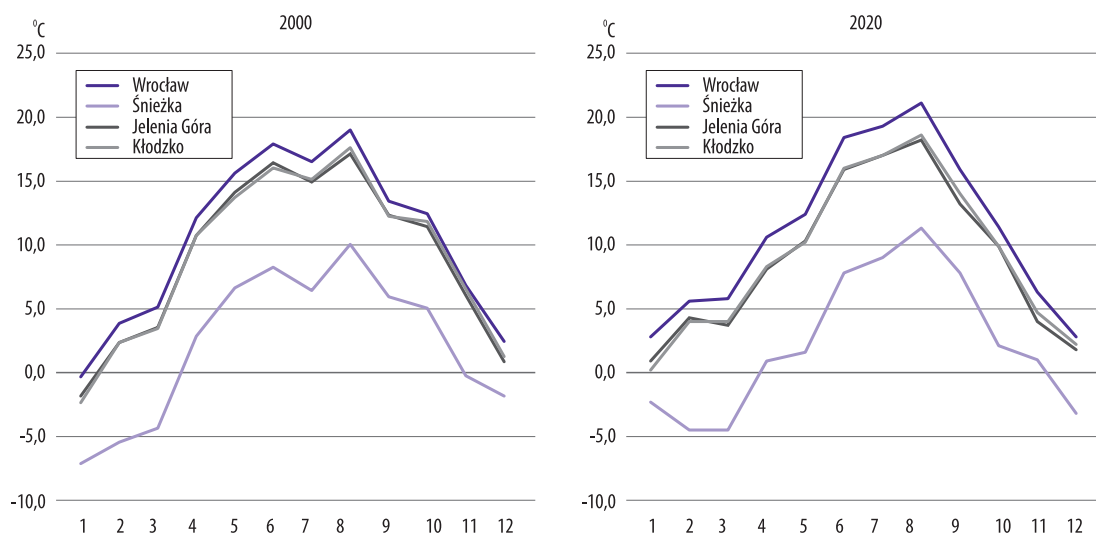
Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971-2000	1991-2000	2001-2005	2001-2010	2020
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Wrocław	8,7	9,1	9,3	9,4	11,0
Jelenia Góra	7,4	7,7	7,8	7,8	8,9
Śnieżka	0,6	1,0	1,2	1,3	2,3
Kłodzko	7,4	7,6	7,8	7,9	9,1
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Wrocław	569	522	504	560	727
Jelenia Góra	678	686	710	743	754
Śnieżka	1150	1101	1111	1141	1052
Kłodzko	576	596	602	629	796

^a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

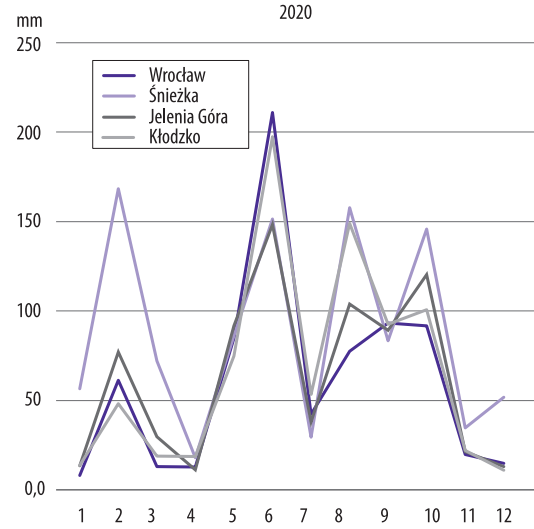
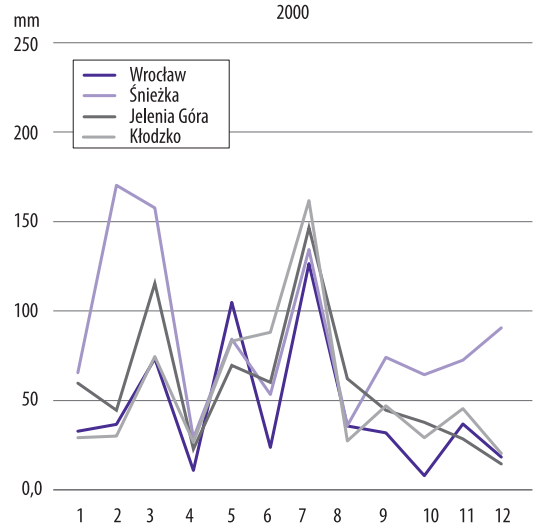
^a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Wykres 6. Temperatury powietrza

Chart 6. Air temperatures

Wykres 7. **Opady atmosferyczne**
Chart 7. **Atmospheric precipitation**

4.2. Powierzchnia

4.2. Area

W województwie dolnośląskim w 2019 r. względem poprzedniego roku zmniejszyła się powierzchnia gruntów zrekultywowanych, natomiast zwiększeniu uległa powierzchnia gruntów zagospodarowanych.

Województwo dolnośląskie jest położone w południowo-zachodniej części Polski, graniczy z 3 województwami (lubuskim i wielkopolskim od północy, opolskim od wschodu) oraz 2 państwami (Czechami od południa i Niemcami od zachodu). Zajmuje powierzchnię 1994,7 tys. hektarów, co lokuje je na 7. pozycji w kraju. W 2020 r. powierzchnia województwa dolnośląskiego stanowiła 6,4% powierzchni całego kraju. Wśród gruntów w obrębie województwa, największy odsetek stanowiły użytki rolne (59,5%), grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione (31,1%) oraz grunty zabudowane i zurbanizowane (7,4%). Zdecydowanie mniejszą powierzchnię, a także udział w powierzchni ogólnej miały: grunty pod wodami powierzchniowymi (0,9%), nieużytki (0,6%), tereny różne (0,4%) i użytki ekologiczne (0,2%). W 2020 r. powierzchnia ogólna województwa dolnośląskiego w porównaniu z poprzednim rokiem nie zmieniła się, jednak w poszczególnych grupach nastąpiły niewielkie zmiany. Zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (wzrost o 1,2%). Zmniejszyła się natomiast powierzchnia terenów różnych (spadek o 0,4%), nieużytków (o 0,3%), gruntów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych (o 0,2%) oraz gruntów pod wodami powierzchniowymi (o 0,1%).

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 3. Geodesic area by land use

As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	1994674	1994674	1994670	1994670	6,4
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	1196980	1185316	1186704	1186124	6,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	621204	625827	620781	619652	6,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Land under surface waters	17692	17917	18385	18362	2,8
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanised areas	133186	139111	144818	146620	8,4
Użytki ekologiczne Ecological areas	3688	3772	3836	3836	9,5
Nieużytki Wasteland	12968	12667	12457	12419	2,7
Tereny różne Miscellaneous land	8956	10064	7689	7657	9,4

^a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

^a Including woody and bushy land on agricultural land, classified until 2016 in the item “forest land as well as woody and bushy land”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w województwie dolnośląskim w 2019 r. wynosiła 6319 ha, z czego zdewastowane grunty zajmowały powierzchnię 4515 ha (71,5%), a zdegradowane – 1804 ha (28,5%). Grunty zrekultywowane miały powierzchnię 95 ha (tj. 1,5% powierzchni zdewastowanych i zdegradowanych). Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych stanowiła 0,3% powierzchni ogólnej województwa. Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych województwa dolnośląskiego w powierzchni ogólnej tych gruntów w całej Polsce wynosił 10,2%. Udział gruntów zrekultywowanych w województwie dolnośląskim stanowił 5,8% gruntów zrekultywowanych w skali całego kraju, natomiast grunty zagospodarowane – 8,9% ogółu.

Grunty zdegradowane - grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane - grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów - nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrekultywowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Wykres 8. Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku

Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2019 r. w województwie dolnośląskim zużycie wody na potrzeby rolnictwa było mniejsze niż w 2018 r., natomiast większe było zużycie wody na potrzeby przemysłu. Odnotowano wzrost liczby działających komunalnych oczyszczalni ścieków w porównaniu z 2018 r.

W 2019 r. zużycie wody ogółem w województwie dolnośląskim wyniosło 372,6 hm³, (spadek o 5,9% w porównaniu z 2018 r. i o 12,1% do 2010 r.). Zużycie wody na potrzeby przemysłu oraz rolnictwa i leśnictwa kształtowało się w następujący sposób: na potrzeby przemysłu zużyto 80,2 hm³ wody, tj. mniej zarówno w stosunku do 2018 r. i 2010 r. (odpowiednio o 16,6% i o 31,8%), natomiast na potrzeby rolnictwa i leśnictwa zużyto 162,6 hm³ wody i był to spadek o 3,6% w porównaniu z 2018 r. i o 11,9% w porównaniu z 2010 r.

W przemyśle w województwie dolnośląskim w 2019 r. pobór wód osiągnął wartość 63,7 hm³, pobór był mniejszy niż w 2018 r. o 24,8% i o 36,1% mniejszy niż w 2010 r.

Zużycie wody w województwie dolnośląskim stanowiło 4,2% całkowitego zużycia wody w Polsce (tak jak rok wcześniej). Zużycie wody na potrzeby rolnictwa i leśnictwa w województwie dolnośląskim stanowiło 19,3% w kraju (o 1,7 p.proc. więcej niż w 2018 r., natomiast zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło 1,3% ogólnego zużycia w kraju (mniej o 1,0 p.proc. w relacji do 2018 r.).

W 2019 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych, które stanowiło 7,6% całkowitego zużycia w Polsce (w 2018 r. 7,7%), było większe zarówno w stosunku do poprzedniego roku (wzrost o 0,8%), jak i do 2010 r. (wzrost o 6,0%).

Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Water consumption of water by needs during the year

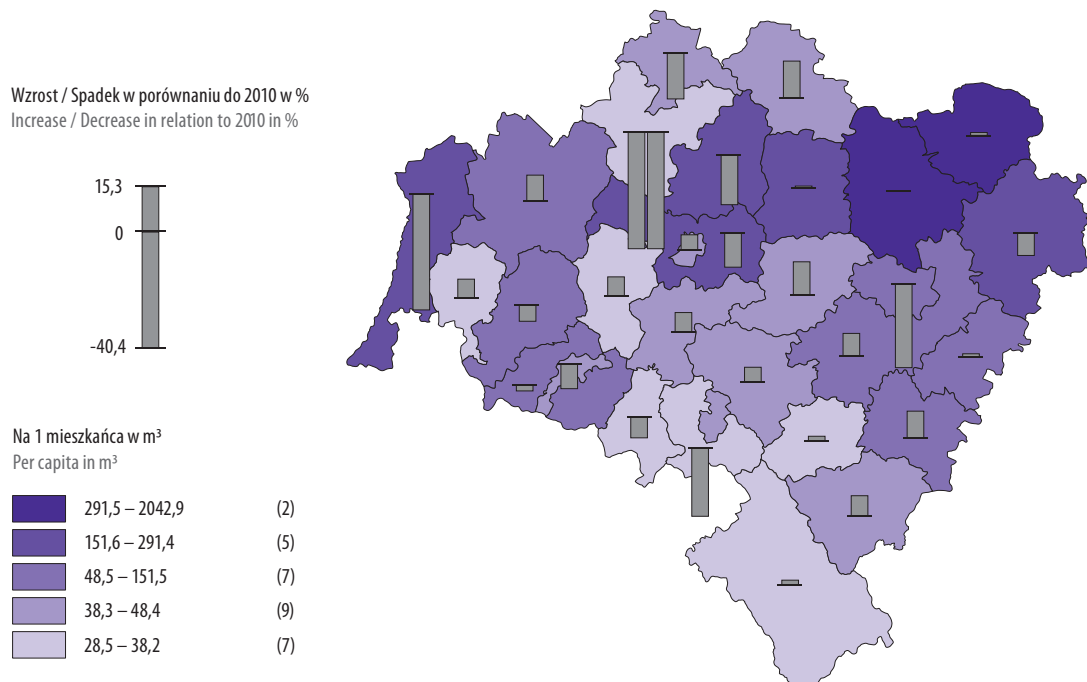
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem^a Total^a	424,0	394,7	396,1	372,6	4,2
w tym: of which:					
przemysł industry	117,6	90,7	96,1	80,2	1,3
Rybstwo ^b Fishing ^b	184,7	180,8	168,7	162,6	19,2
gospodarstwa domowe households	93,2	93,1	98,0	98,0	7,6

a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.
a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

W województwie dolnośląskim w 2019 r. wytworzono 116505 dam³ ścieków komunalnych oraz 81935 dam³ ścieków przemysłowych. W przypadku ścieków komunalnych był to wzrost o 2,4% w relacji do 2018 r. oraz o 4,1% w porównaniu z 2010 r. Ilość wytworzonych ścieków przemysłowych w 2019 r. była mniejsza rok do roku o 14,2%, natomiast względem 2010 r. – o 42,9%. Spośród ścieków przemysłowych i komunalnych w 2019 r. zostało oczyszczonych 163543 dam³ ścieków, co stanowiło 82,4% ścieków ogółem.

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r.

Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population in 2019

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	289	296	295	298	291	293
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	102064,3	107369,8	111129,6	112600,6	113765,7	116504,6
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	143525	97117	97875	85 799	95448	81935
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	75,9	79,7	80,7	80,9	81,1	81,9

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

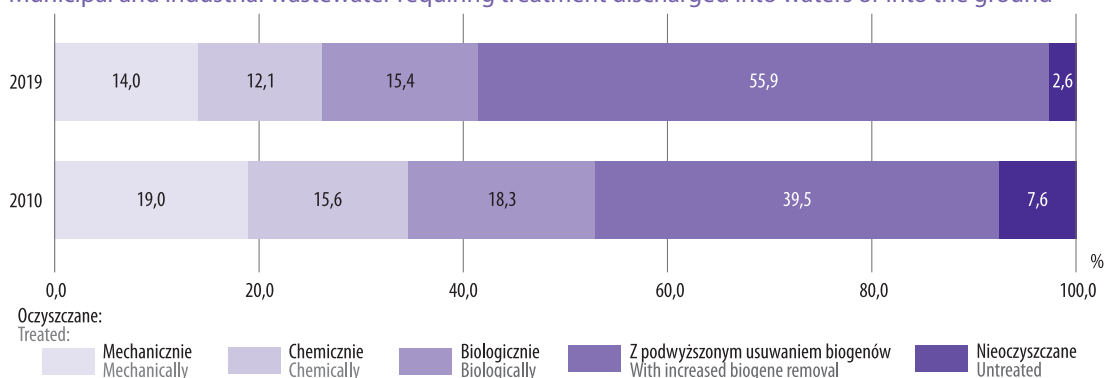
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim działały 293 oczyszczalnie ścieków, w tym 65 to oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów. W 2018 r. oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów było 64, a w 2010 r. - 73. W 2019 r. przepustowość oczyszczalni wynosiła 119825 m³/dobę i było to więcej niż w 2018 r. – o 8,6% i jednocześnie mniej niż 2010 r. – o 17,0%.

W województwie dolnośląskim w 2019 r. prawie 82% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (o 0,8 p.proc. więcej niż w 2018 r. i o 56,0 p.proc. więcej niż w 2010 r.).

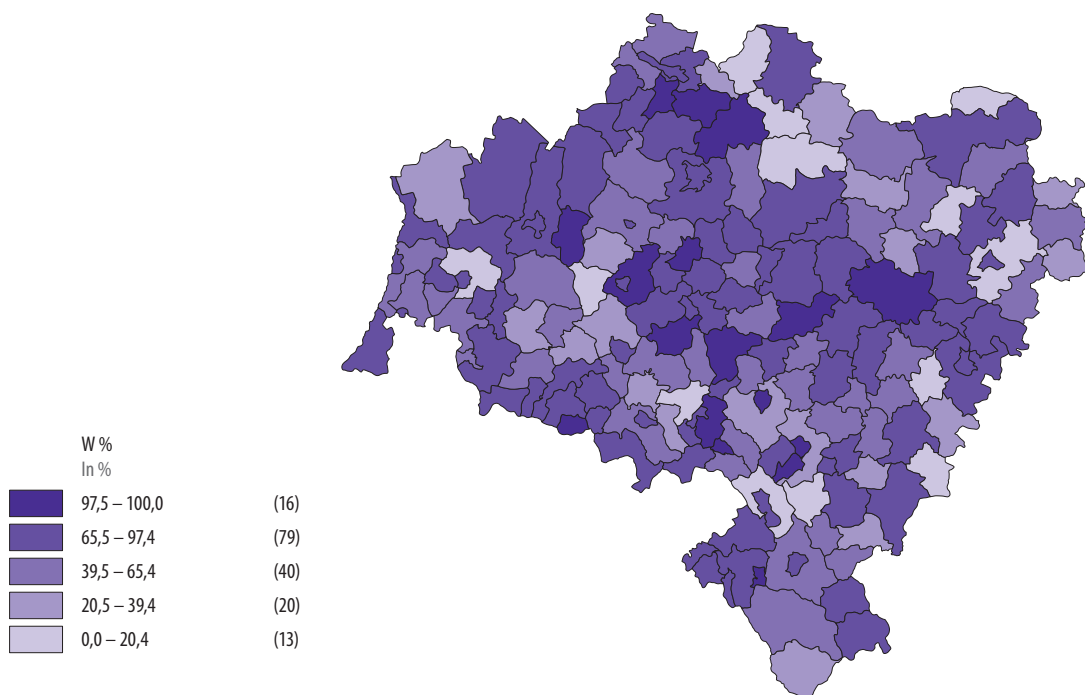
Oczyszczalnia ścieków - zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Wykres 9. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Municipal and industrial wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2019 r.
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2019

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

Emisja zanieczyszczeń gazowych, jak i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych spadała w latach 2010-2019. Wśród zanieczyszczeń gazowych największy udział stanowiły zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla, a wśród zanieczyszczeń pyłowych zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych wyniosła 10243,3 tys. ton, a zanieczyszczeń pyłowych - 1,4 tys. ton. Spośród zanieczyszczeń gazowych, dominujący udział (w 2019 r. - 99,7%) miały zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla. Do atmosfery również były emitowane m.in. związki dwutlenku siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, metan oraz podtlenek azotu. Ilość zanieczyszczeń gazowych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w porównaniu z 2018 r. o 13,2%, a w porównaniu z rokiem 2010 - o 37,3%.

Wśród zanieczyszczeń pyłowych, największy udział (w 2019 r. - 53,4%) stanowiły zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw. Ilość zanieczyszczeń pyłowych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w porównaniu z 2018 r. o 21,0%, a w porównaniu z rokiem 2010 - o 73,6%. Udział zanieczyszczeń gazowych i pyłowych emitowanych łącznie w województwie dolnośląskim wyniósł 5,2% emisji zanieczyszczeń w Polsce (w 2018 r. - 5,5%, a w 2010 r. - 7,7%).

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6.. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	16343,7	12834,2	11800,4	10243,3	5,2
w tym : of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	54,2	22,6	12,4	8,3	4,6
metan methane	0,2	0,1	0,0	0,3	0,1
tlenki azotu nitrogen oxides	19,2	12,9	10,6	9,6	5,1
tlenek węgla carbon monoxide	7,8	7,4	4,4	4,9	1,7
dwutlenek węgla carbon dioxide	16260,9	12789,4	11771,0	10217,5	5,2
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	5,2	2,8	1,7	1,4	5,1
w tym: of which:					
ze spalania paliw fuel combustion	3,9	1,8	1,1	0,7	5,0
niezorganizowana non-organised	0,6	0,3	0,3	0,3	17,3

W 2019 r. w województwie dolnośląskim w urządzeniach oczyszczających zatrzymano i zneutralizowano 95,9% zanieczyszczeń gazowych (w Polsce – 70,3%), a pyłowych 99,9% (w Polsce - 99,8%) emitowanych do środowiska.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych - ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe. **Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych** - ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

Wśród obszarów prawnie chronionych w województwie dolnośląskim w 2019 r. największą powierzchnię miały parki krajobrazowe. Powierzchnia gruntów leśnych zwiększyła się w porównaniu z 2018 r.

Obszary prawnie chronione w 2019 r. w województwie dolnośląskim zajmowały powierzchnię 371,5 tys. ha, co stanowiło 18,6% powierzchni województwa. Wśród obszarów prawnie chronionych w obrębie województwa największą powierzchnię miały parki krajobrazowe - 206,3 tys. ha (52,6% obszarów prawnie chronionych) oraz obszary chronionego krajobrazu - 138,9 tys. ha (37,3%). Na obszarze województwa dolnośląskiego występowały również parki narodowe - 12,3 tys. ha (3,3%), rezerваты przyrody - 10,7 tys. ha (2,9%), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - 9,5 tys. ha (2,5%) oraz użytki ekologiczne - 5,2 tys. ha (1,4%). W obrębie województwa znajdowało się 2579 pomników przyrody.

Park narodowy - obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody - obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy - obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu - tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Obszary Natura 2000 - obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

W Polsce największy udział wśród obiektów chronionych prawnie stanowiły obszary chronionego krajobrazu - 6925,6 tys. ha, w tym 2,0% znajdowało się w obrębie województwa dolnośląskiego. Parki krajobrazowe zajmowały powierzchnię 2521,8 tys. ha, w tym 7,7% to parki z województwa dolnośląskiego. Z pozostałych obiektów powierzchnię 315,1 tys. ha zajmowały parki narodowe (3,9% powierzchni), rezerваты przyrody - 169,6 tys. ha (6,3%), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - 118,8 tys. ha (8,0%) oraz użytki ekologiczne - 55,4 tys. ha (9,6%). Tereny zieleni stanowiły 0,3% powierzchni województwa dolnośląskiego. Powierzchnia obszarów chronionych w województwie dolnośląskim w 2019 r. stanowiła 3,7% ogólnej powierzchni chronionej w Polsce (w 2018 r. - 3,6%, w 2010 r. - 3,6%).

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.

Map 15. Area of special nature value under legal protection in 2019

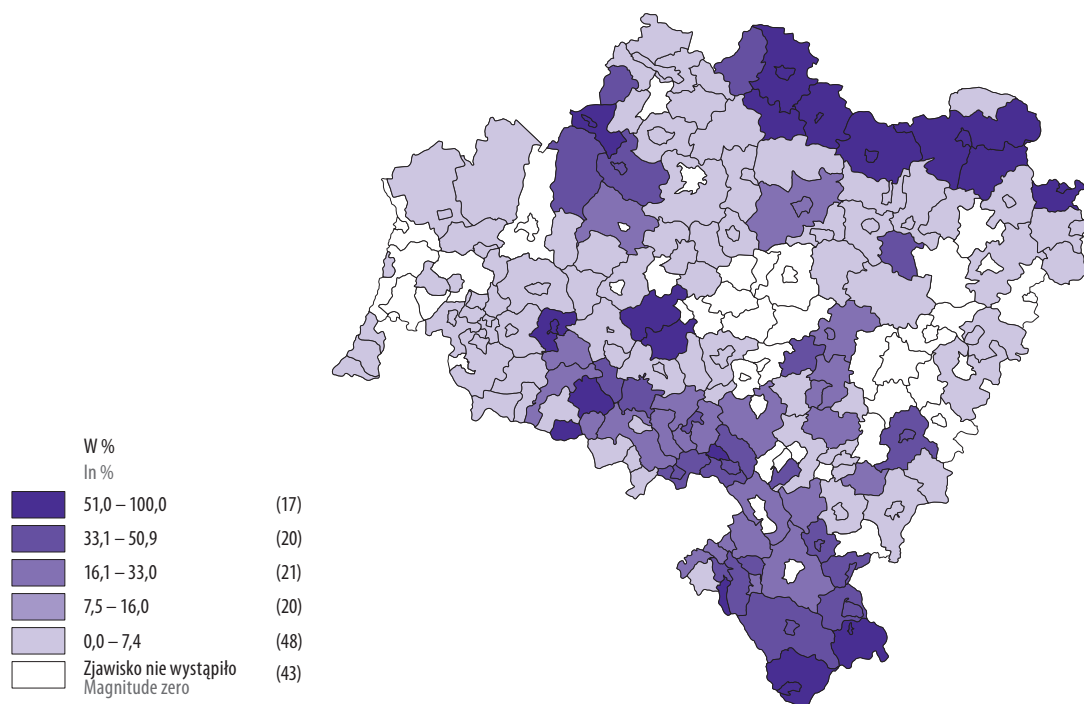
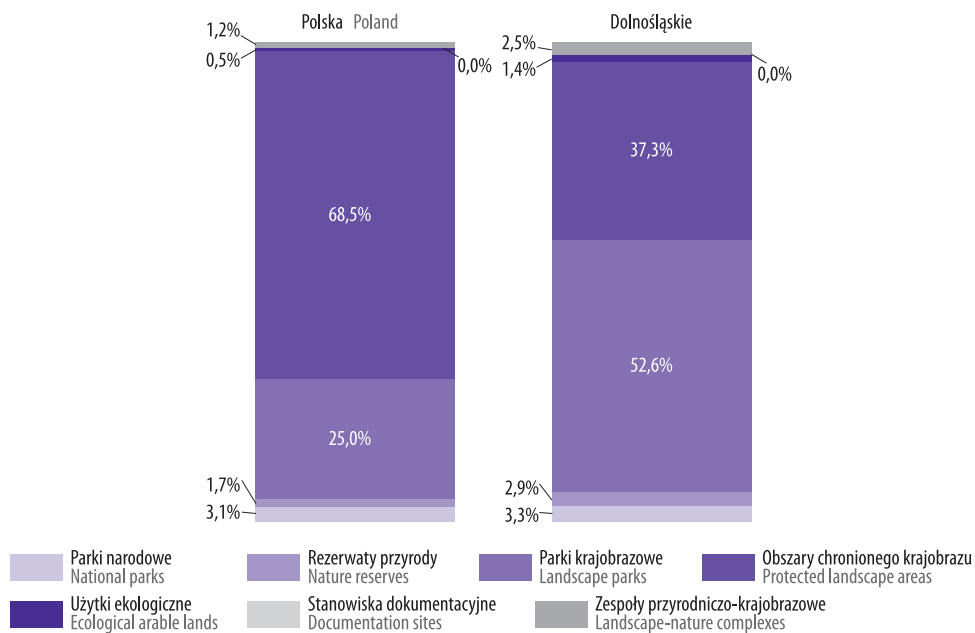
Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.

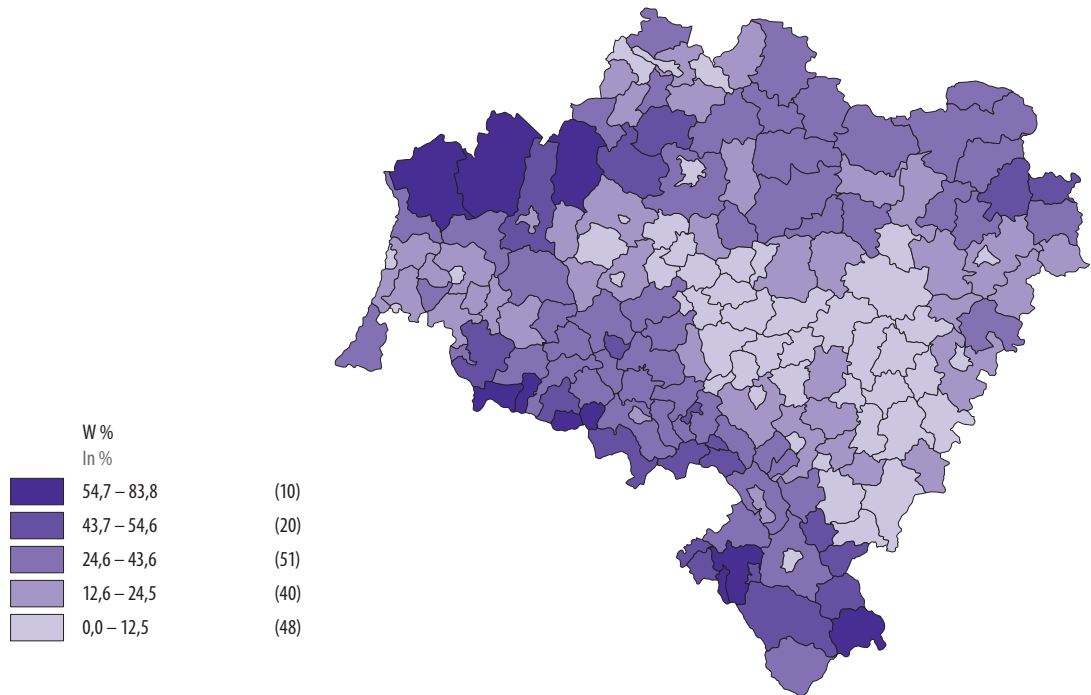
Chart 10. Area of special nature value under legal protection in 2019

Powierzchnia gruntów leśnych w województwie dolnośląskim w 2019 r. wynosiła 620,8 tys. ha i było to o 5046 ha mniej w stosunku do roku poprzedniego (625,8 tys. ha) oraz o 423 ha mniej niż w 2010 r. (621,2 tys. ha). Udział powierzchni lasów i gruntów leśnych w powierzchni województwa dolnośląskiego w 2019 r. wynosił 31,1%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Mapa 16. Lesistość w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 16. Forest cover in 2019
As of 31 December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

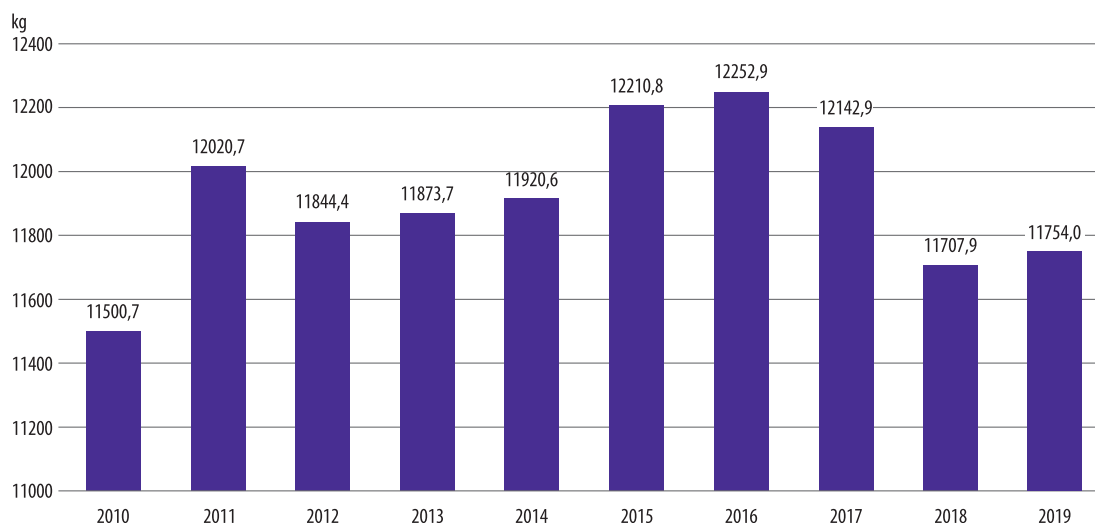
W 2019 r. w województwie dolnośląskim ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie była ponad 4,5 razy większa niż w 2010 r., w tym zebranych z gospodarstw domowych ponad pięciokrotnie więcej. Liczba dzikich wysypisk oraz składowisk odpadów w obrębie województwa w porównaniu z 2010 r. uległa zmniejszeniu, a w porównaniu do 2018 r. pozostała na tym samym poziomie.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim zostało wytworzone 34,1 mln ton odpadów przemysłowych, natomiast 666,2 mln ton było składowanych w obiektach własnych przedsiębiorstw przemysłowych. Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych w 2019 r. w województwie stanowiła 29,9% odpadów wytworzonych w Polsce, natomiast odpady składowane stanowiły 37,1% krajowych składowanych odpadów przemysłowych.

Tablica 7. Odpady przemysłowe
Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2019	
	w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) - ogółem Waste generated (during the year) - total	33550400	34088600	29,9
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	9483100	921400	3,9
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	31872700	48,6
magazynowane czasowo temporarily stored	904200	320900	22,8
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) - ogółem Waste landfilled (at the end of the year) - total	594361200	666183500	37,1

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

W 2019 r. w województwie dolnośląskim selektywnie zebrano 322,6 tys. ton odpadów i była to wartość ponad 4,5 razy większa niż w 2010 r. Największy udział w 2019 r. w ogólnej liczbie odpadów stanowiły odpady biodegradowalne (27,6%), wielkogabarytowe (17,5%), szkło (15,5%) oraz papier i tektura (13,4%).

W 2019 r. na terenie województwa były 193 dzikie wysypiska o powierzchni w sumie 36,9 ha (w 2018 r. – 193 dzikie wysypiska o powierzchni 42,6 ha, w 2010 r. – 331 o powierzchni 32,4 ha) oraz 25 składowisk odpadów o powierzchni 159,8 ha (w 2018 r. – 26 o powierzchni 159,0 ha, w 2010 r. – 51 o powierzchni 234,7 ha). Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2019 r. w województwie dolnośląskim stanowiły 8,1% tych odpadów w Polsce. W przypadku papieru i tektury było to 12,4% odpadów w Polsce, szkła – 8,5%, zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych – 8,4%, a tekstyliów – 7,2%. W porównaniu z 2010 r. ilość zebranych odpadów komunalnych zebranych selektywnie wzrosła, w tym więcej zebrano: papieru i tektury (o 4,3 p.proc.), szkła (o 1,0 p.proc.) i tekstyliów (o 0,9 p.proc.). Mniej, w porównaniu z 2010 r., zebrano metali (o 9,2 p.proc.) i tworzyw sztucznych (o 1,2 p.proc.).

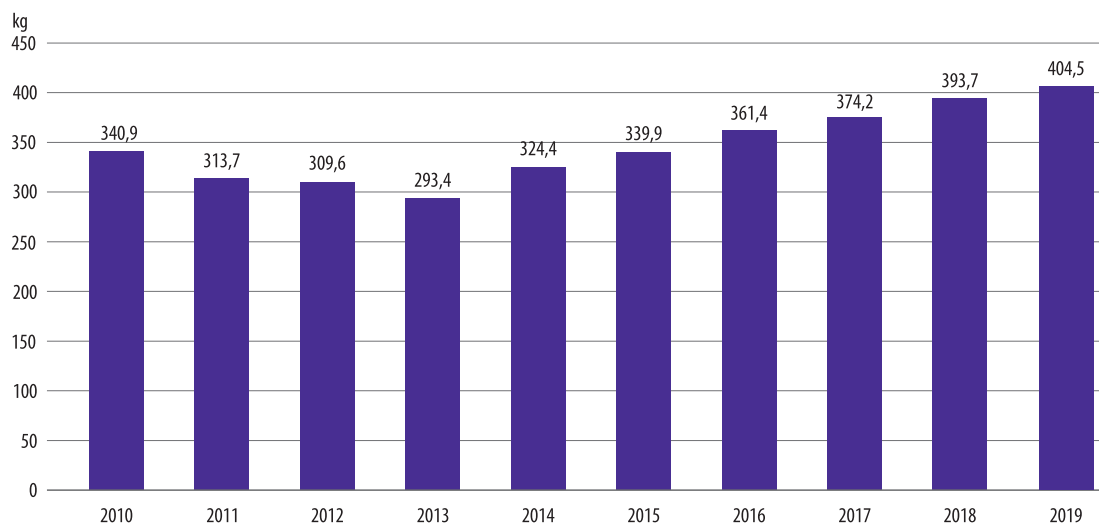
Odpady komunalne - odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

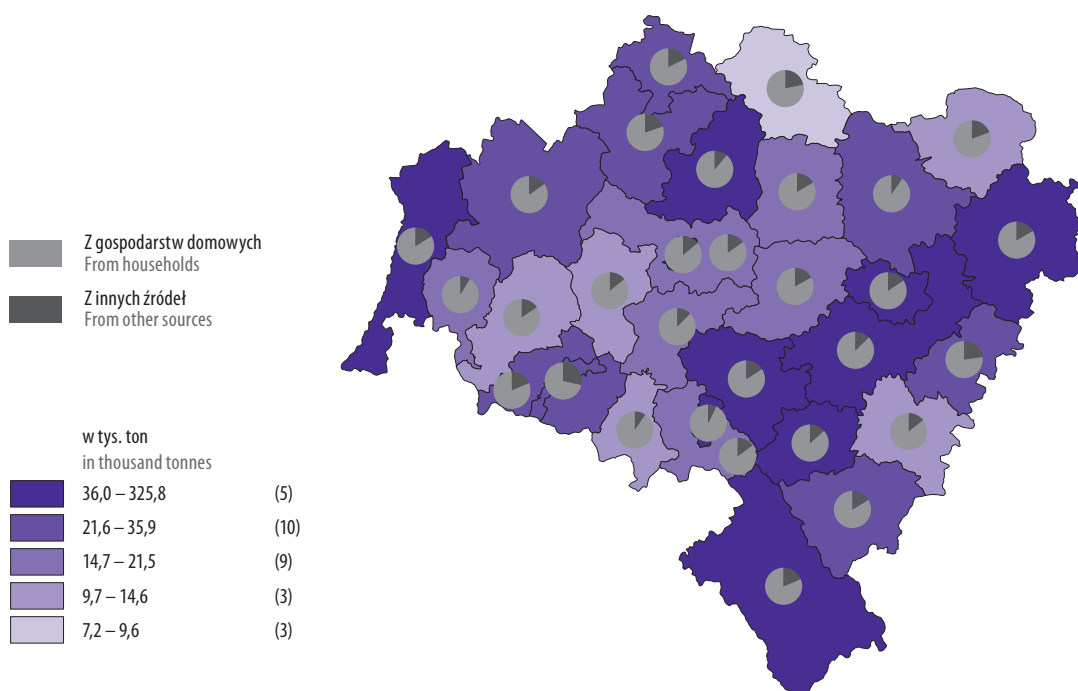
Wyszczególnienie Specification	2010		2019			
	ogółem total	w tym z gospo- darstw domowych of which from house- holds	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
	w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)		w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	70757,1	56826,4	322641,3	8,1	302336,6	8,3
w tym; of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	13862,4	9827,3	43348,1	12,4	40184,8	13,9
Szkło Glass	16359,6	14056,2	49283,4	8,5	47321,4	8,8
Tworzywa sztuczne Plastics	8455,5	7011,6	22418,5	5,6	20778,0	5,7
Metale Metals	2267,3	2111,8	553,6	3,9	524,5	4,0
Tekstylia Textiles	2239,1	2173,7	220,5	7,2	217,0	7,6
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electro- nic equipment	397,7	255,3	3418,4	8,4	3340,7	8,7

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca

Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2019 r.

Map 17. Municipal waste collected in 2019

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W strukturze nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska, na ponad połowę finansowania składał się środki własne.

W przypadku nakładów na środki trwałe w gospodarce wodnej największy udział stanowiły fundusze ekologiczne.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarki wodnej w latach 2010-2019 w województwie dolnośląskim wyniosły w sumie 7079,6 mln zł. W 2019 r. nakłady te wyniosły 1272,5 mln zł i była to wartość o 12,4% większa niż w 2018 r. oraz o 28,5% wyższa niż w 2010 r. Wartość nakładów z lat 2010-2019 w województwie dolnośląskim stanowiła 6,5% wartości nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarki wodnej w całej Polsce. W 2019 r. nakłady te stanowiły 8,1% wartości dla Polski, to jest o 0,7 p.proc. więcej niż w 2018 r. oraz o 1,3 p.proc. więcej niż w 2010 r. Środki wydatkowane na ochronę środowiska województwie dolnośląskim w 2019 r. wyniosły 806,6 mln. zł (więcej: o 15,9% niż w 2018 r. i o 14,9% niż w 2010 r.). 55,1% środków na ochronę środowiska wydatkowanych było ze środków własnych. Najwięcej wydatkowano na: gospodarkę ściekową i ochronę wód – 379,5 mln. zł (47,0% ogółu wydatków), ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 244,3 mln. zł (30,3% wydatków na ochronę środowiska).

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej

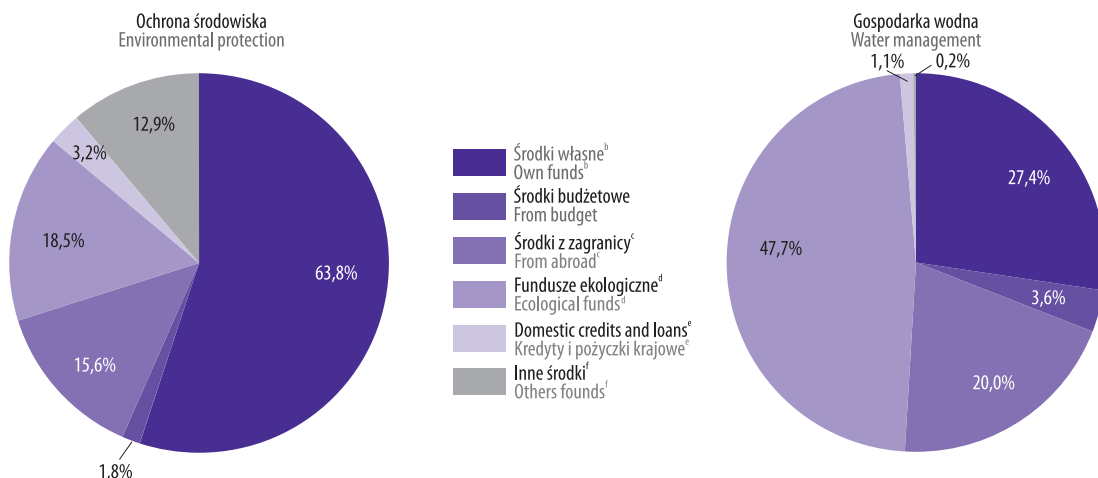
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

Wyszczególnienie Specification	2010-2019		
	w tys. zł in thousand PLN	na 1 mieszkańca per capita	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ochrona środowiska - ogółem Environmental protection - total	7079596,2	2,4	6,5
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	1964312,7	0,7	6,3
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and protection of water	4040763,6	1,4	7,4
gospodarka odpadami waste management	583266,3	0,2	4,7
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	26441,5	0,0	1,8
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	358306,7	0,1	5,5
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	4386043,5	1,5	15,1
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	984212,6	0,3	8,1
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	246915,4	0,1	5,6

Środki służące gospodarce wodnej w 2019 r. wyniosły 465,9 mln. zł (o 6,9% więcej niż w 2018 r. i o 61,6% więcej niż w 2010 r.). Najwięcej funduszy wydatkowanych było ze źródeł ekologicznych (47,7% ogółu środków) i środki własne (27,4% ogółu środków). Z funduszy przeznaczonych na gospodarkę wodną, najwięcej zainwestowano w zbiorniki i stopnie wodne – 198,6 mln. zł (42,6% środków), ujęcia i doprowadzenia wody – 103,2 mln. zł (22,2% środków), obwałowania przeciwpowodziowe – 80,2 mln. zł (17,2% środków).

Wykres 13. Nakłady^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2010-2019

Chart 13. Outlays^a on fixed assets by source of financing in 2010-2019

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niefinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Liczba ludności w województwie dolnośląskim od 2010 r. ma tendencję spadkową. Wskaźnik urbanizacji w 2020 r. uległ zmniejszeniu względem poprzednich lat. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się zarówno w relacji do 2019 r., jak i do 2010 r.

W 2020 r. populacja województwa liczyła 2891,3 tys. osób (co stanowiło 7,6% ludności Polski) i w relacji do 2019 r. oraz 2010 r. była to liczba mniejsza (odpowiednio o 8842 osoby i o 25921 osób).

Tablica 10. Ludność
Table 10. Population

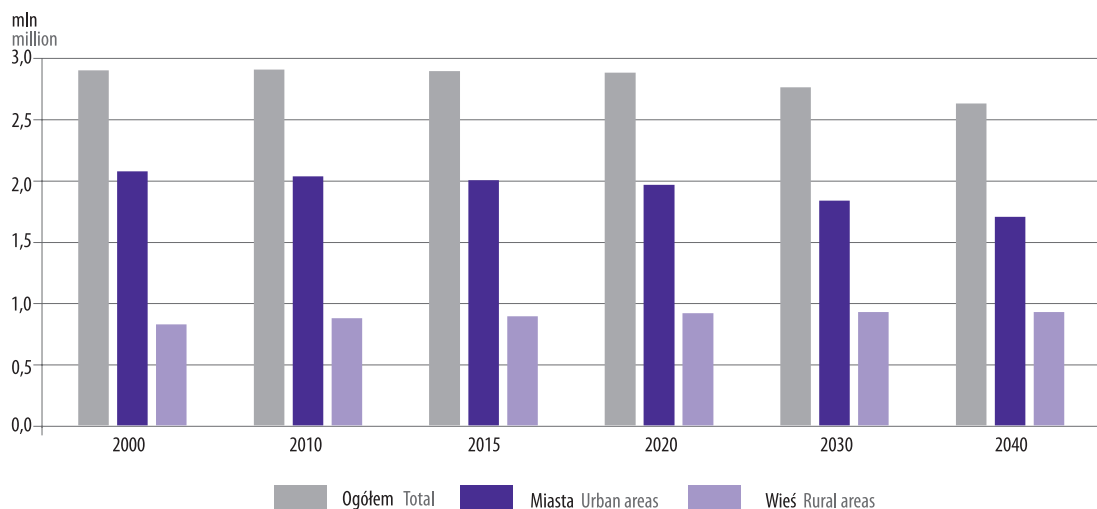
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31 December) w tys. in thousands	2917,2	2904,2	2900,2	2891,3
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	7,6	7,6	7,6	7,6
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	108	108	108	108
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	69,9	69,2	68,4	68,2
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	30,1	30,8	31,6	31,8
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	146	146	145	145

Wykres 14. Ludność w latach 2010-2020 oraz prognoza do 2040 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Population in 2010-2020 and projection until 2040

As of 31 December

Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim w 2020 r. wynosiła 145 osób na km² powierzchni ogólnej (tak jak w 2019 r. i mniejsza o 1 osobę w relacji do 2010 r.). W 2020 r., w miastach województwa dolnośląskiego mieszkało 68,2% mieszkańców, a 31,8% na wsi, stąd wskaźnik urbanizacji był mniejszy niż w 2019 r. i 2010 r. (odpowiednio o 0,2 p.proc. i o 1,7 p.proc.).

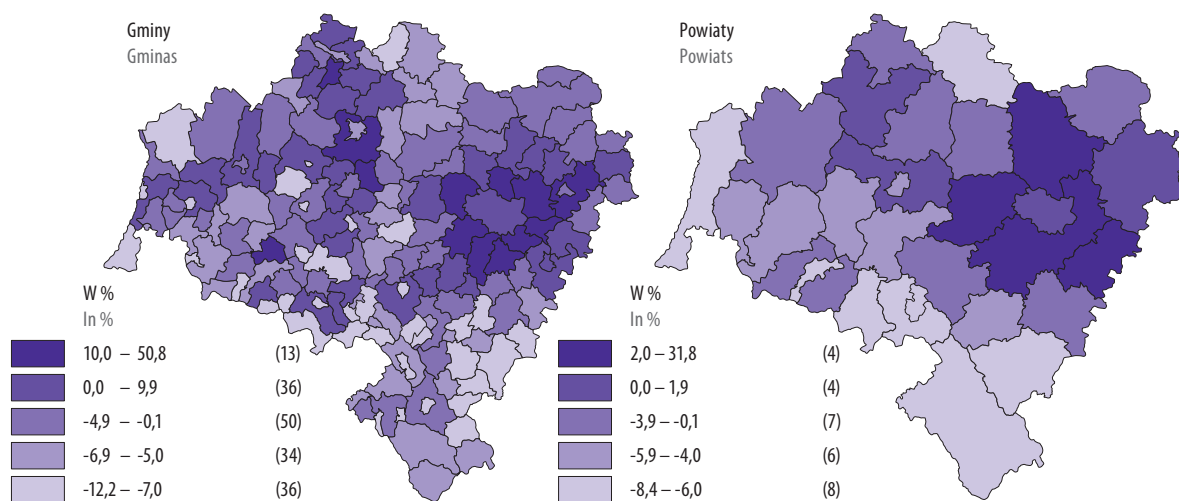
Wskaźnik feminizacji w 2020 r. wyniósł 108 i była to wartość równa wartości tego wskaźnika w poprzednich latach.

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010-2019

Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Population changes in 2010-2019

As of 31 December

Na przestrzeni lat 2010-2020, ludność województwa dolnośląskiego zmniejszyła się 0,9%.

W 8 powiatach liczba ludności wzrosła (najwięcej w powiecie wrocławskim - o 31,8% i średnim - o 7,7%), a w 22 zmniejszyła się (w powiatach wałbrzyskim, ząbkowickim i kamiennogórskim odpowiednio o 8,4%, 7,3% i 7,0%). Z pośród 169 gmin, w 49 zanotowano wzrost liczby ludności (największy w gminach Czernica, Siechnice i Długołęka odpowiednio o 50,8%, 48,8% i 46,5%).

W pozostałych 120 gminach odnotowano spadek liczby ludności w okresie 2010-2020 – najwięcej w gminach Duszniki – Zdrój (12,2%), Świeradów – Zdrój (11,6%) oraz Karpacz i Mieroszów (po 11,1%).

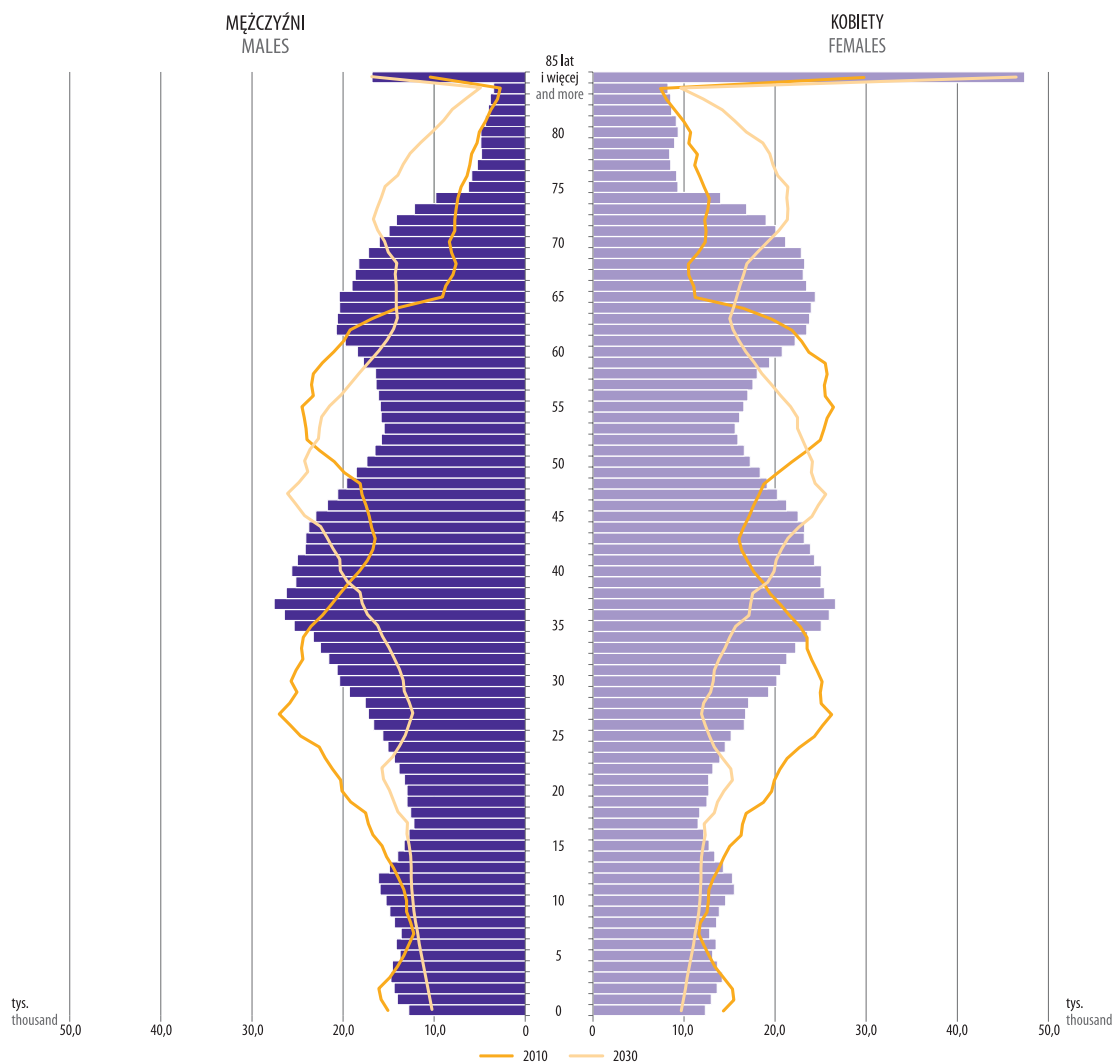
W 2019 r. w strukturze ludności w województwie dolnośląskim największy udział stanowiła ludność w wieku produkcyjnym – 59,2% (2019 r. – 59,8%, 2010 r. – 65,7%), następnie grupa osób w wieku poprodukcyjnym – 23,6% (2019 r. – 23,1%, 2010 r. – 16,9%) oraz 17,2% liczyła ludność w wieku przedprodukcyjnym (2019 r. – 17,1%, 2010 r. – 17,4%). W 2020 r. 51,9% ludności województwa stanowiły kobiety.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2020 i 2030

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2020 and 2030

As of 31 December

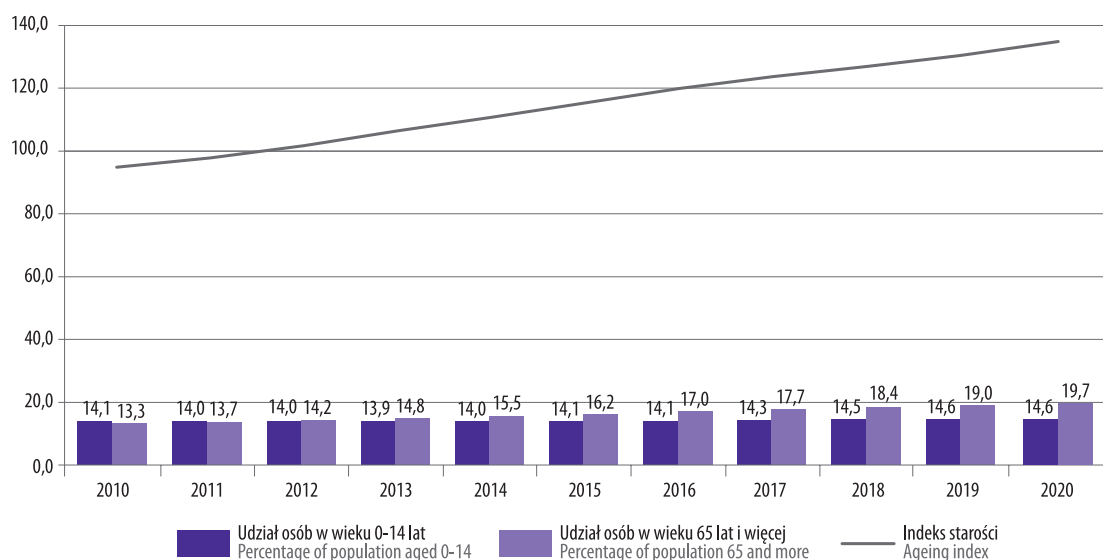
W województwie dolnośląskim w 2020 r. liczba urodzeń wynosiła 25,7 tys. i była to wartość niższa niż w 2019 r. oraz w 2010 r. (odpowiednio: o 4,5% i o 13,0%).

Liczba zgonów w 2020 r. w województwie osiągnęła wartość 37,6 tys. i był to wzrost w relacji do 2019 r. (o 14,9%) oraz wzrost w porównaniu z 2010 r. (o 26,4%).

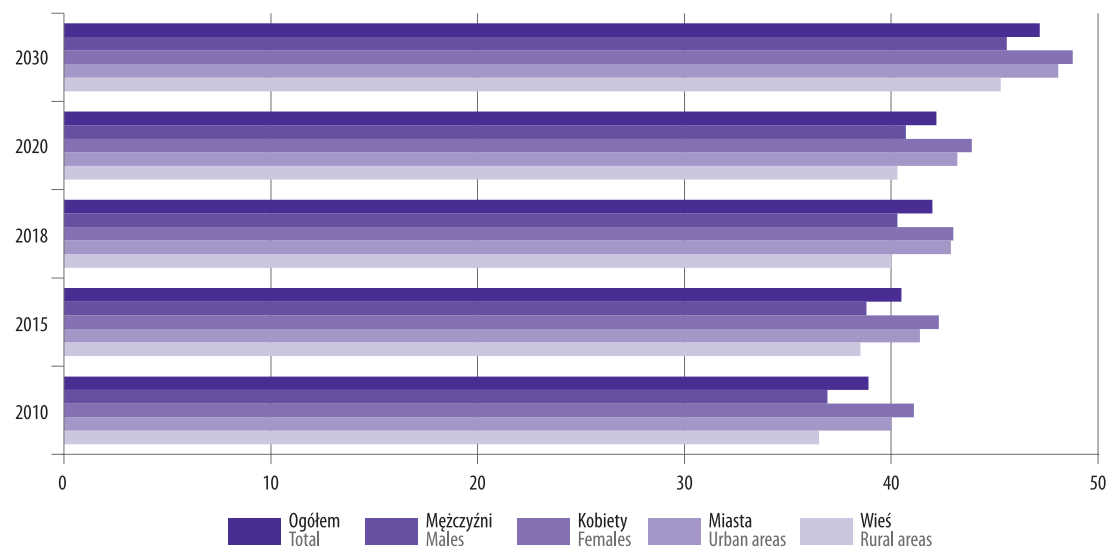
W 2020 r. w województwie dolnośląskim osoby w wieku starszym (tj. 65 lat i więcej) stanowiły 19,7%, tj. o 0,7 p.proc. więcej niż w 2019 r. (o 6,3 p.proc. więcej niż w 2010 r.). Indeks starości w 2020 r. osiągnął wartość 134,2 (w 2019 r. – 130,4, w 2010 r. – 94,9), natomiast wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego plasował się na poziomie 11,7 (w 2019 r. – 11,3, w 2010 r. – 6,0).

Wykres 16. Indeks starości
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 16. Ageing index
As of 31 December

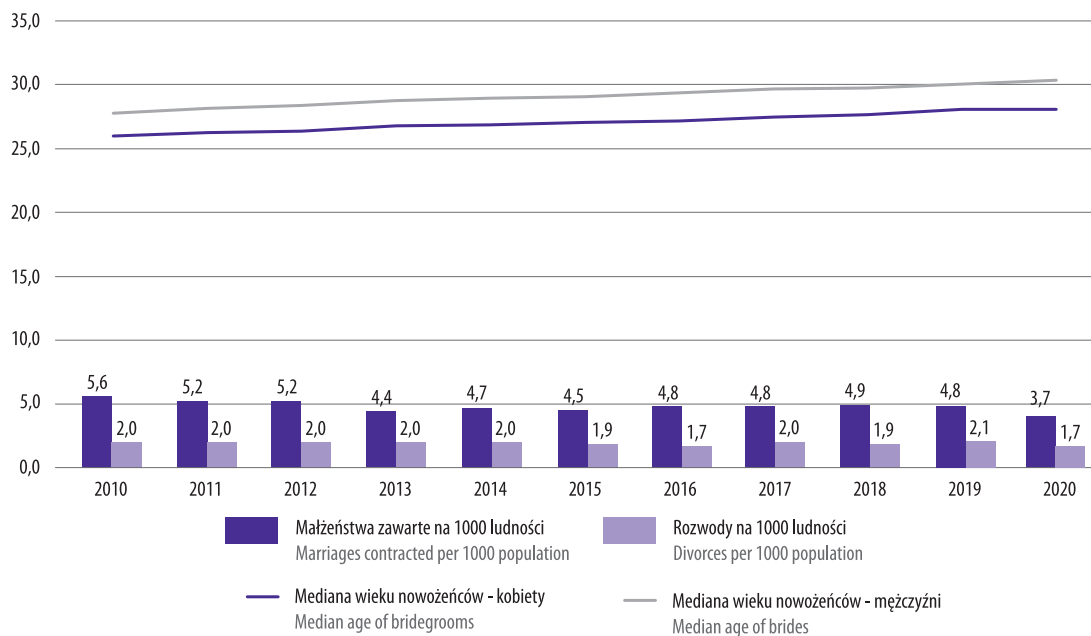

Wykres 17. Mediana wieku ludności
Chart 17. Median age of population

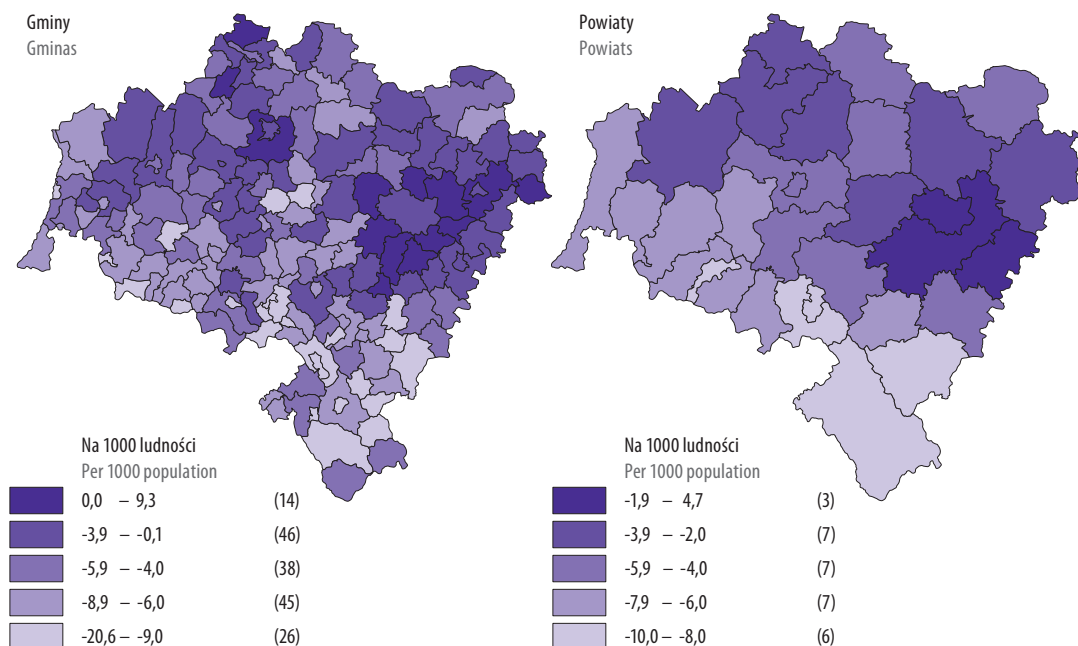

W 2020 r. w województwie dolnośląskim zawartych zostało 10,8 tys. małżeństw i było to mniej niż w 2019 r. i 2010 r. (odpowiednio o 22,0% i 34,0%). W tym roku zostało również udzielonych 5,0 tys. rozwodów, co w relacji z 2019 r. i 2010 r. było niższym wynikiem (odpowiednio o 17,5% i 13,8%) oraz 45 separacji (o 32,8% mniej niż w 2019 r. i o 74,3% mniej niż w 2010 r.).

Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody
Chart 18. Marriages contracted and divorces

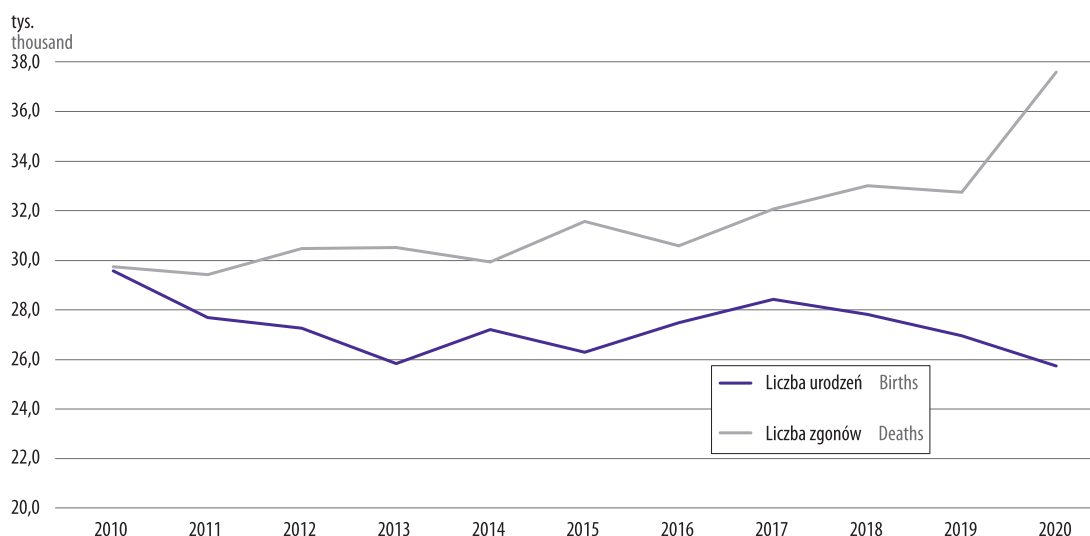

Mapa 19. Przyrost naturalny ludności w 2020 r.
Map 19. Natural increase in 2020

Współczynnik przyrostu naturalnego w województwie dolnośląskim od 2010 r. utrzymywał się na ujemnym poziomie. W 2020 r. współczynnik ten osiągnął wartość -4,1 i była to wartość mniejsza w relacji do 2019 r. i 2010 r. (odpowiednio o 2,1 p.proc. i o 4,0 p.proc.). W ujęciu powiatowym, tylko w powiecie wrocławskim zanotowano dodatni przyrost naturalny (4,7), a najniższe wartości zanotowano w Wałbrzychu (-10,0) oraz w powiatach ząbkowickim i kłodzkim (po -8,9). Spośród 169 gmin w województwie dolnośląskim, w 12 zanotowano dodatni przyrost naturalny – najwyższy w gminach Siechnice (9,3), Czernica (7,8) i Długołęka (6,9). W 2 gminach nie odnotowano przyrostu ani ubytku ludności z tytułu ubytku naturalnego, podczas gdy w pozostałych gminach przyrost był ujemny. Najniższe wartości współczynnika zanotowano w Dusznikach – Zdroju (-20,6), Ruji (-18,6) i Ciepłowodach (-16,5).

Wykres 19. Ruch naturalny ludności
Chart 19. Vital statistics of population

W 2020 r. wskaźnik urodzeń w województwie dolnośląskim osiągnął wartość 8,9 i w relacji rok do roku oraz do 2010 r. zanotowano spadek (odpowiednio o 0,4‰ i o 1,2‰). Dzietność kobiet kształtowała się na poziomie 1,3 i względem 2019 r. była niższa o 0,1‰, a równa dzietności w 2010 r., natomiast mediana wieku matek wyniosła 30,7 i była wyższa niż w 2019 r. i 2010 r. (odpowiednio – 30,6 lat i 28,8 lat).

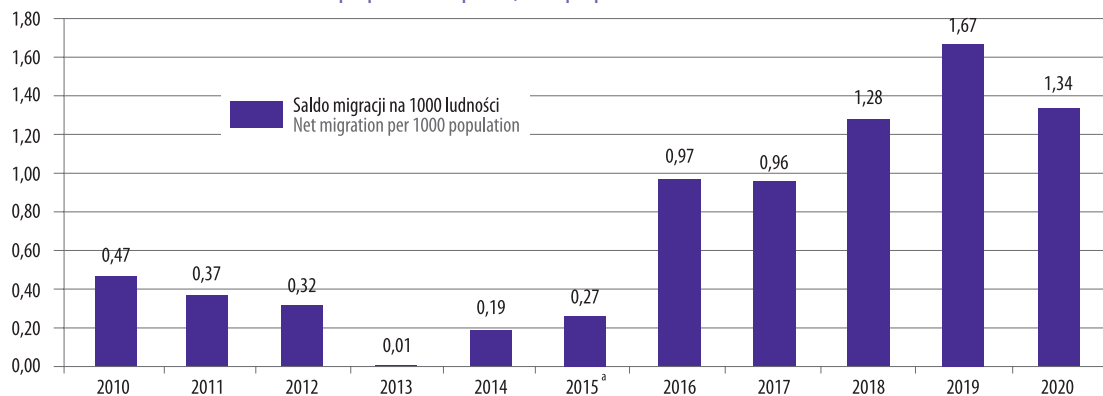
W 2019 r. wśród przyczyn zgonów w województwie dolnośląskim największy udział miały: zgony z powodu chorób układu krążenia (38,5%), zgony z powodu nowotworów (27,5%) zgony wywołane objawami, cechami chorobowymi i nieprawidłowymi wynikami badań klinicznych i laboratoryjnych, niesklasyfikowanymi gdzie indziej (10,2%), zgony wynikające z chorób układu oddechowego (7,3%) oraz zgony z przyczyn zewnętrznych (3,3%). Współczynnik umieralności niemowląt w 2019 r. w województwie dolnośląskim wynosił 3,5 i był niższy niż w 2019 r. (4,5) oraz niższy niż w 2010 r. (6,1).

W 2020 r. saldo migracji wewnętrznych w województwie dolnośląskim było dodatnie i wyniosło 3,3 tys. Był to spadek względem 2019 r. i wzrost względem 2010 r. (w tych latach saldo wyniosło odpowiednio 4,2 tys. i 1,6 tys.). Współczynnik ogólnego salda migracji na pobyt stały wyniósł 1,1 osoby na 1000 mieszkańców (1,5 w 2019 r.). Wśród emigracji wewnętrznych z miast 65,1% stanowił ruch ludności na wieś (w 2019 r. – 62,7%, w 2010 r. – 60,3%), a 34,9% stanowiły migracje z miasta do miasta (2019 r. – 37,3%, 2010 r. – 39,7%). Ruch ludności ze wsi do miasta stanowił 67,5% migracji ludności ze wsi (w 2019 r. – 71,4%, w 2010 r. – 69,2%), a 32,5% stanowiły migracje wieś-wieś (2019 r. – 28,6%, 2010 r. – 30,8%). W strukturze ludności migrującej według wieku w 2020 r. największy udział stanowiła grupa wiekowa 30-34 i było to 13,8% (w 2019 r. – 14,3%, w 2010 r. – 14,6%).

Saldo migracji zewnętrznych w 2020 r. wyniosło 0,5 tys. (wobec 0,6 tys. w 2019 r. i -0,2 tys. w 2010 r.). Saldo migracji zagranicznych w województwie w 2020 r. wyniosło 0,2 osoby na 1000 mieszkańców i była to wartość taka sama w relacji rok do roku oraz większa w relacji do 2010 r. (-0,1). Wśród emigracji zagranicznych największy udział stanowiły migracje do Niemiec – 31,3% (w 2019 r. – 41,8%, w 2010 r. – 35,6%), natomiast wśród imigracji zza granicy do województwa dolnośląskiego największy udział stanowiły migracje z Niemiec – 24,3% (w 2019 r. – 21,9%, w 2010 r. – 21,4%) oraz w Wielkiej Brytanii – 21,3% (w 2019 r. – 20,5%, w 2010 r. – 19,7%). W strukturze ludności migrującej według wieku w 2020 r. największy udział emigrantów stanowiła grupa wiekowa 35-39 i było to 16,2% (w 2018 r. – 15,8%, w 2010 r. – 11,2%).

Wykres 20. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na 1000 osób

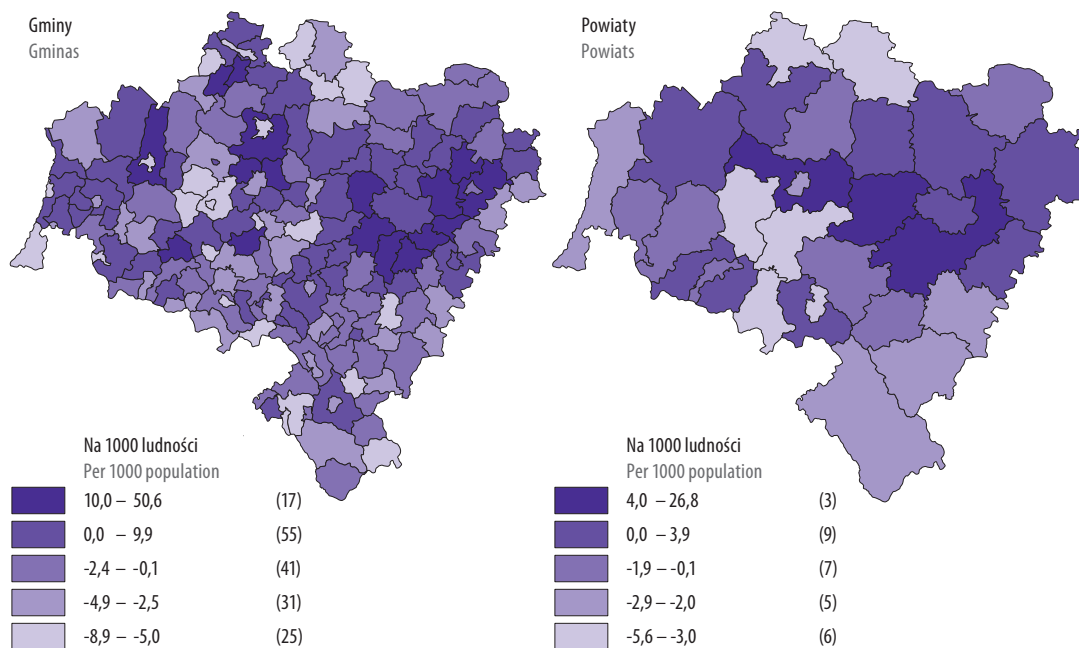
Chart 20. Net internal and international population per 1,000 population

^a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
^a Net migration was calculated using data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014.

Mapa 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2020 r.

Map 20. Net migration of population for permanent residence in 2020

Edukacja

Education

W roku szkolnym 2019/20 nastąpił wzrost liczby placówek przedszkolnych oraz dzieci do nich uczęszczających w stosunku do poprzedniego roku, przy jednoczesnym spadku liczby miejsc. W roku szkolnym 2019/20 wśród uczniów szkół ponadpodstawowych największy udział stanowili uczniowie techników i liceów ogólnokształcących. W 2019 r. niemal połowa absolwentów szkół wyższych skończyła studia z grupy kierunków biznes, administracja i prawo lub technika, przemysł i budownictwo.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

W roku szkolnym 2019/20 w województwie dolnośląskim było 1459 placówek wychowania przedszkolnego, co stanowiło 6,5% wszystkich placówek w Polsce (w roku 2018/19 6,6%). Największy udział wśród tych placówek miały przedszkola, które stanowiły 58,6% placówek w województwie (855 placówek). W porównaniu z rokiem 2018/19 ogółem liczba placówek przedszkolnych wzrosła o 0,4% (6 placówek), a liczba przedszkoli wzrosła o 3,9% (32 placówki). Przedszkola na obszarze województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2019/20 stanowiły 6,6% wszystkich przedszkoli w Polsce.

Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych w roku szkolnym 2019/20 w województwie dolnośląskim, inaczej niż w ubiegłych latach, obniżyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 9,1% (z 94,9 tys. do 86,3 tys.). W przypadku przedszkoli miejsc było mniej o 7,6% (83,3 tys., wobec 90,1 tys. rok wcześniej). Miejsca w punktach przedszkolnych województwa dolnośląskiego stanowiły 7,6% miejsc w tych punktach w Polsce (0,2% więcej niż w roku szkolnym 2018/19).

Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zwiększyła się względem poprzednich lat, a w porównaniu z rokiem 2018/19 był to wzrost o 0,6% (rok wcześniej wzrost o 3,4%). Do placówek wychowania przedszkolnego 75,3% dzieci uczęszczało w miastach (w roku 2018/19 – 75,6%). Dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego w województwie dolnośląskim w roku 2019/20 stanowiły podobnie jak rok wcześniej 7,2% wszystkich takich dzieci w Polsce.

Liczba dzieci w przedszkolach na 100 miejsc w roku szkolnym 2019/20 była wyrównana we Wrocławiu, jak i w województwie dolnośląskim oraz w Polsce. W skali województwa oraz kraju widać trend spadkowy liczby dzieci przypadających na 100 miejsc w przedszkolu.

W województwie dolnośląskim, liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli stanowiła 83,7% wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego (w roku 2018/19 – 84,8%).

Średnio w województwie dolnośląskim, na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat, 907 dzieci chodziło do przedszkola. Współczynnik ten wahał się od 202 dzieci w gminie Ruja do 1415 w gminie Polanica-Zdrój, co oznacza że w tej gminie do przedszkola uczęszczało dużo dzieci z gmin ościennych. We Wrocławiu na 1000 dzieci, przypadało 969 dzieci w omawianej grupie wiekowej.

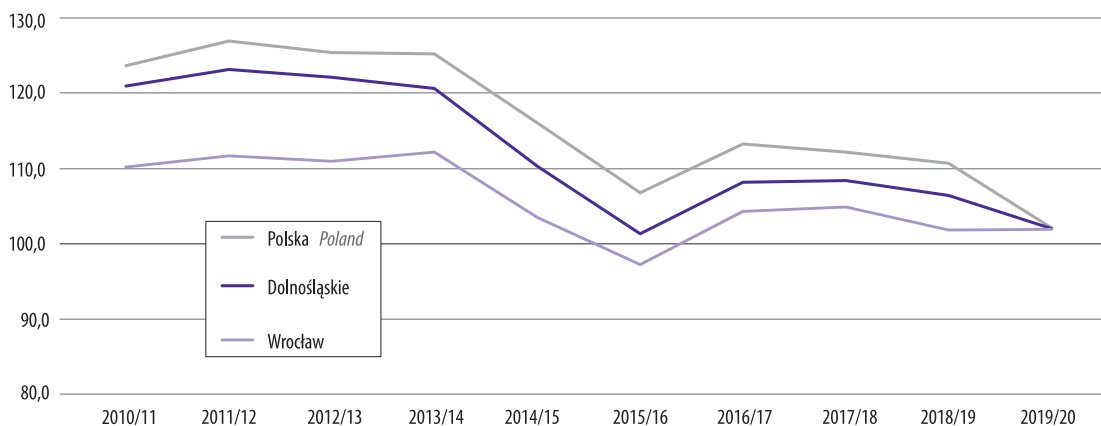
W 2020 r. wykształcenie wyższe posiadało 20,3% ludności w wieku 15 lat i więcej (o 6,0 p.proc. więcej niż w 2010 r.). Następnie 19,4% mieszkańców miało wykształcenie policealne lub średnie zawodowe (o 0,8 p.proc. więcej niż w 2010r.) oraz 18,5% zasadnicze zawodowe (mniej o 1,4 p.proc. w stosunku do 2010 r.).

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

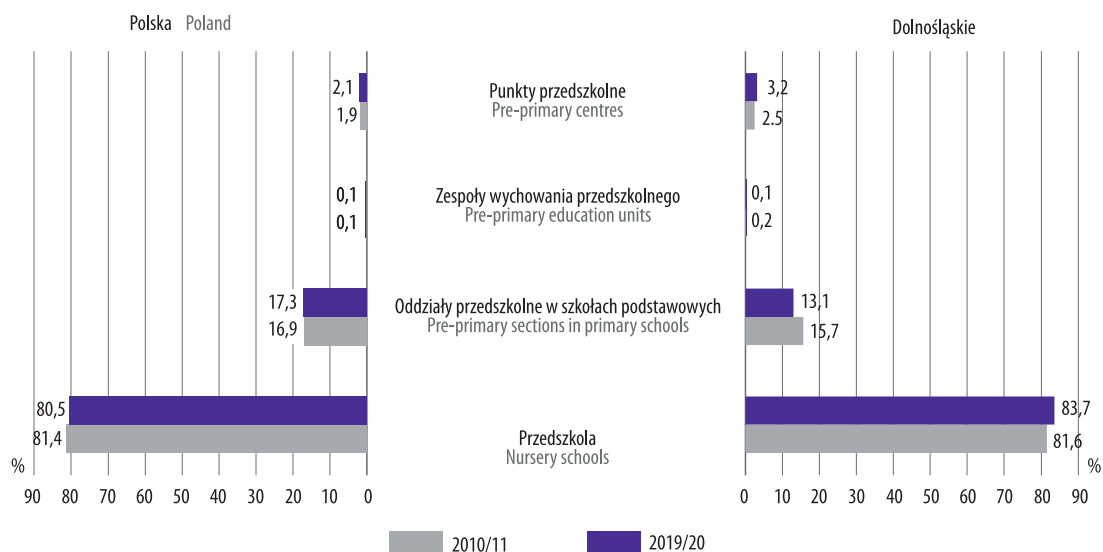
Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2018/19	2019/20
Placówki: Establishments:				
miasta urban areas	669	811	884	902
wieś rural areas	529	586	569	557
w tym: of which:				
Przedszkola Nursery schools	543	723	823	855
w tym specjalne of which special	4	12	19	19
Miejsca: Places:				
w tym: of which:				
Przedszkola Nursery schools	59890	75347	90123	83312
w tym specjalne of which special	115	240	372	322
Dzieci: Children:				
miasta urban areas	59981	62531	76313	76383
wieś rural areas	16156	19059	24567	25057
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	21707	5600	26579	25126
5 lat 5	20465	28761	24846	26297

^a W latach szkolnych 2015/16-2018/19 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
^a In the school years 2015/16-2018/19 including children staying in the units performing health care activities.

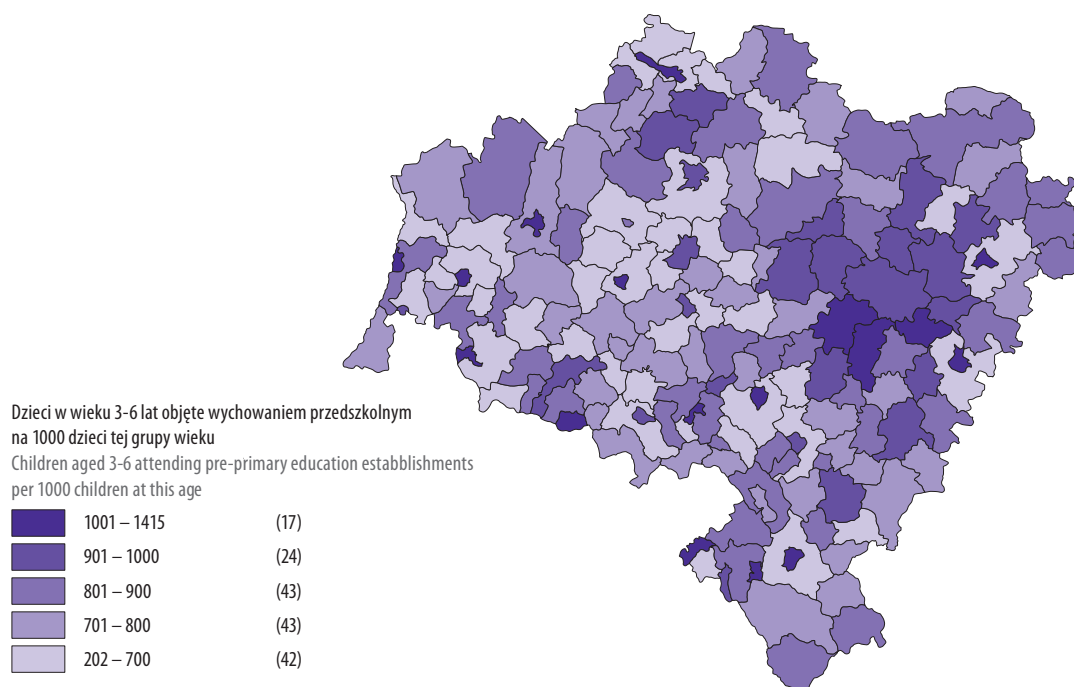
Wykres 21. Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc
Chart 21. Children in nursery schools per 100 places

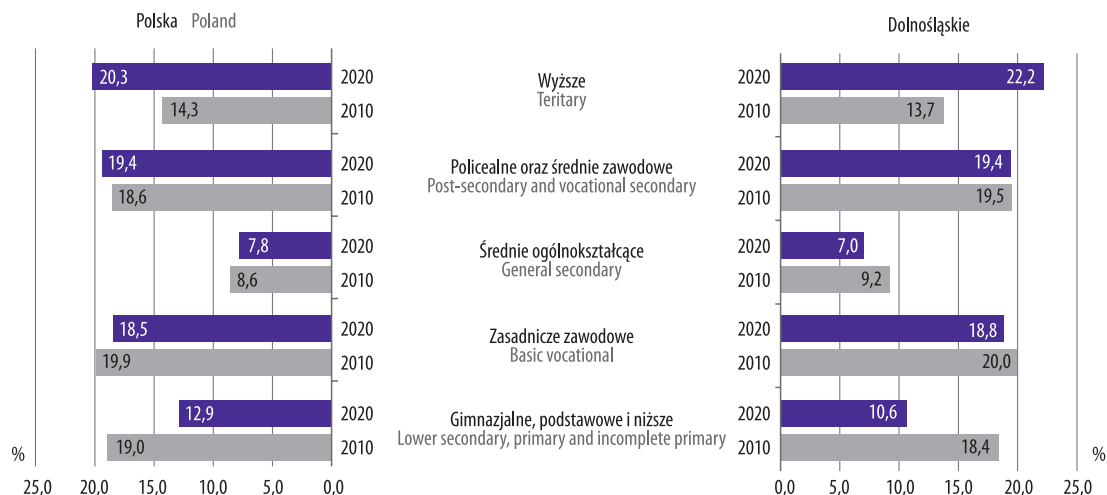
Wykres 22. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
Chart 22. Children in pre-primary establishments

Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2019/20
Map 21. Pre-primary education in the 2019/20 school year

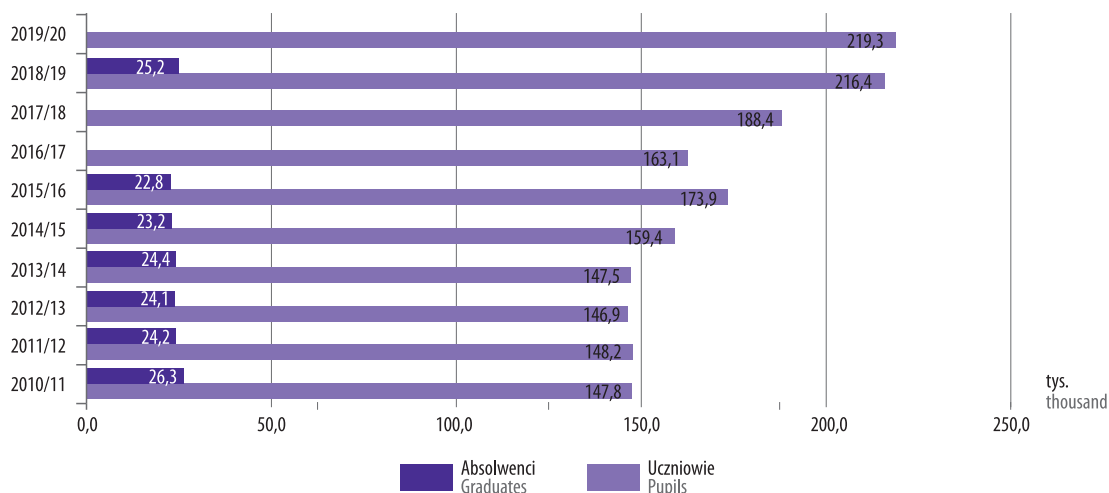

Wykres 23. Ludność według poziomu wykształcenia - na podstawie BAEL
 Chart 23. Population by level of educational attainment

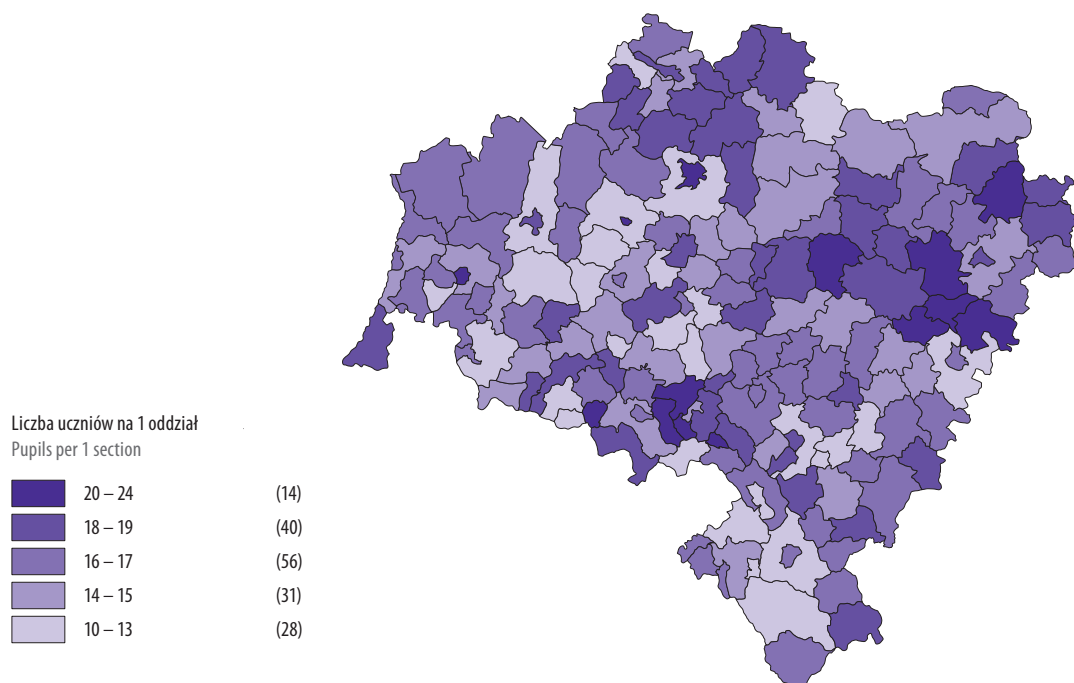
W roku szkolnym 2019/20 w obrębie województwa działało 881 szkół podstawowych (w 2018/19 – 887), do których uczęszczało 219,3 tys. uczniów. Wzrost liczby uczniów względem poprzedniego roku szkolnego wynosił 1,4%. Liczba absolwentów w roku szkolnym 2018/19 wyniosła 25,2 tys. i był to wzrost w relacji do roku szkolnego 2015/16 o 10,6%.

Wykres 24. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
 Chart 24. Pupils and graduates of primary schools

Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/20

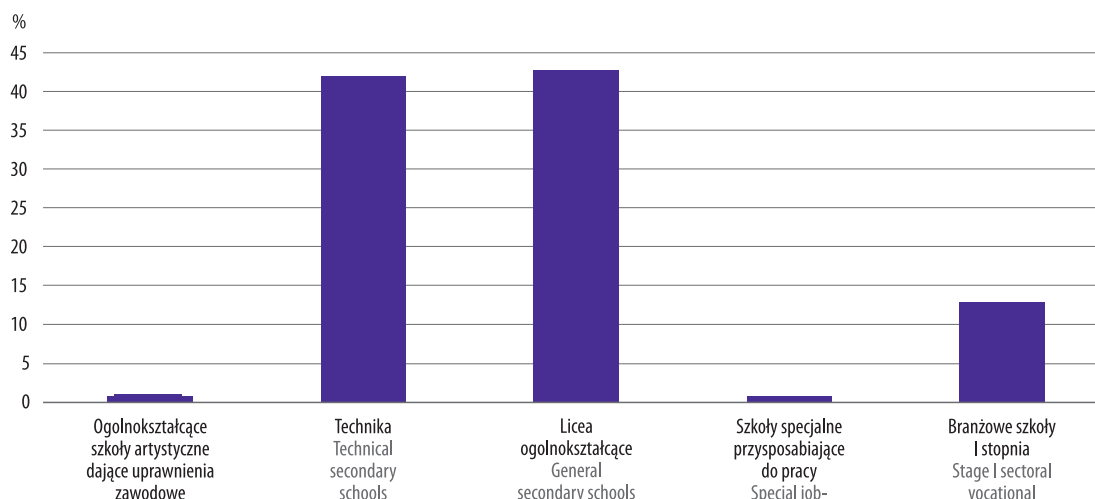
Map 22. Pupils in primary schools in the 2019/20 school year

Rok szkolny 2019/20, był pierwszym w którym nie funkcjonowały już szkoły gimnazjalne w Polsce. W województwie dolnośląskim było 477 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (wzrost o 4,1% w relacji do 2018/19) oraz 116 szkół policealnych (spadek o 17,7% względem roku 2018/19). Wśród szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2019/20 zwiększyła się liczba szkół branżowych I stopnia (wzrost o 7,6%), liceów ogólnokształcących (wzrost o 3,9%) i techników (wzrost o 3,1%). Liczba szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz szkół artystycznych ogólnokształcących nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego roku szkolnego.

Wykres 25. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży według typów szkół w roku szkolnym 2019/20

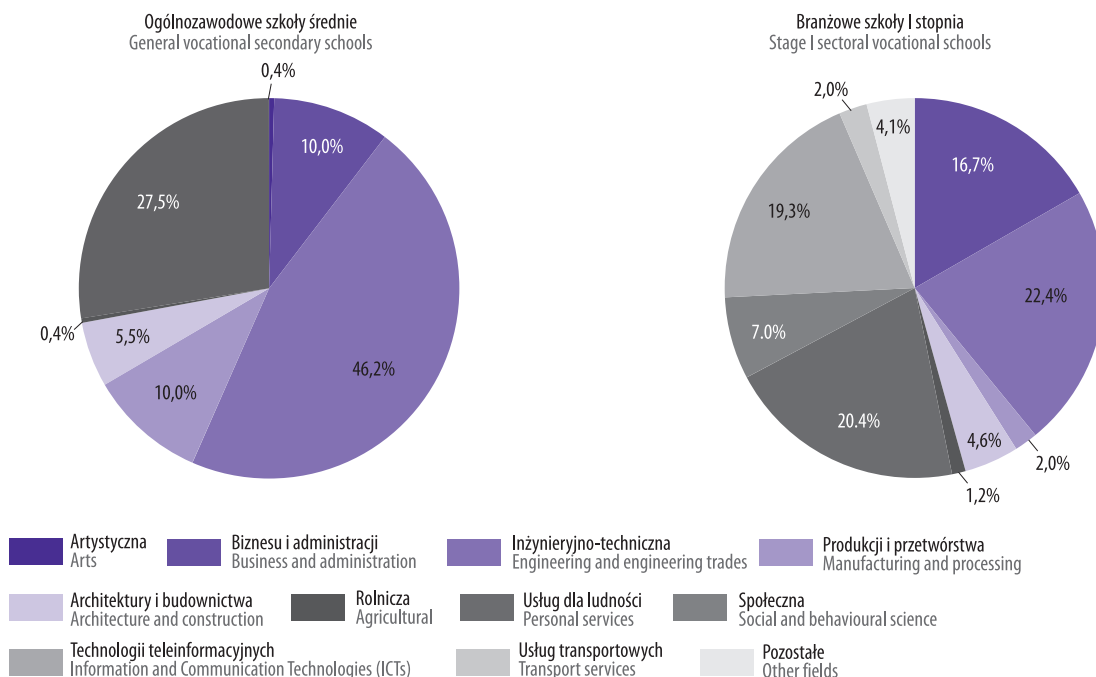
Chart 25. Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2019/20 school year

Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych wynosiła 99,6 tys. i był to wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 33,3%, natomiast w szkołach policealnych było 13,6 tys. uczniów i było to o 16,8% mniej niż w roku 2018/19. W liceach ogólnokształcących uczyło się 43,0% wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych a w technikach 42,3% uczniów.

Wykres 26. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19

Chart 26. Graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

W roku szkolnym 2018/19 najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich kształciło się w ramach podgrupy inżynieryjno – technicznej (46,2%) oraz usług dla ludności (27,5%). Zdecydowana większość absolwentów techników, wykształciła się według podgrupy inżynieryjno – technicznej (22,4%), usług dla ludności (20,4%), technologii teleinformatycznych (19,3%) lub biznesu i administracji (16,7%).

W roku akademickim 2019/20 w województwie dolnośląskim, podobnie jak rok wcześniej działały 33 uczelnie. W końcu 2019 r. liczbą studentów wynosiła 117,6 tys. i była niższa od liczby studentów w roku 2018/19 o 2,1% (120,1 tys.). Najwyższy odsetek stanowili studenci kierunków z grupy biznes, administracja i prawo (26,5%) oraz technika, przemysł, budownictwo (18,9%). Z pozostałych grup kierunków 8,8% stanowili studenci nauk humanistycznych i sztuki, 8,6% - zdrowia i opieki społecznej, 8,1% - nauk społecznych, dziennikarstwa i informacji, 6,3% - nauk przyrodniczych, matematyki i statystyki, 6,1% - usług, 5,8% - technologii teleinformatycznej, 4,5% - kształcenia oraz 2,8% - rolnictwa.

W roku akademickim 2018/19 w województwie dolnośląskim absolwentami zostało 31,2 tys. osób, z czego największy udział mieli absolwenci kierunków z grupy biznes, administracja i prawo (26,2%) oraz technika, przemysł, budownictwo (22,2%).

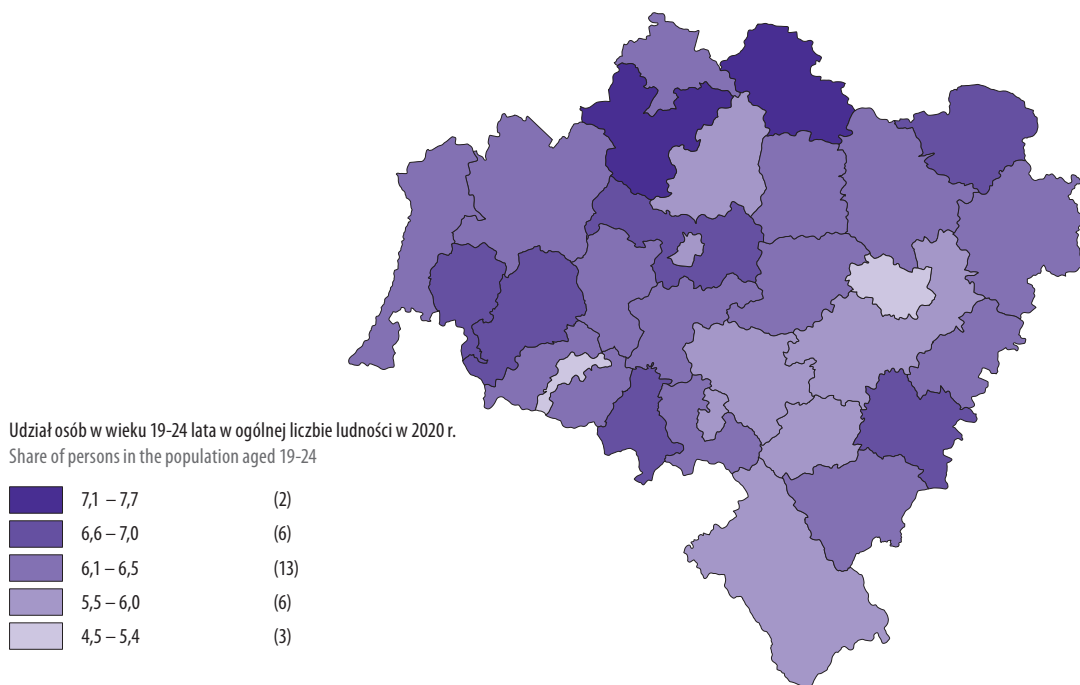
Udział ludności w wieku 19-24 lata, w ogólnej ludności w ujęciu powiatów daje informacje o potencjalnej liczbie młodych ludzi w wieku podejmowania dalszego kształcenia w ramach studiów. Wskaźnik ten zawierał się od 4,5% we Wrocławiu do 7,7% w powiecie górowskim.

W roku 2019 wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Oświata i wychowanie” wyniosły w sumie 5353,8 mln zł i była to wartość wyższa o 3,2% niż w 2018 r. (5187,9 mln zł).

Udział wydatków na edukację (na które składają się wydatki z działów oświata i wychowanie, edukacyjna opieka wychowawcza oraz szkolnictwo wyższe) budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ogóle wydatków był w 2019 r. zbliżony w przypadku Wrocławia oraz województwa dolnośląskiego (odpowiednio 28,0% i 28,4%) oraz nieco niższy niż w przypadku całego kraju (29,3%).

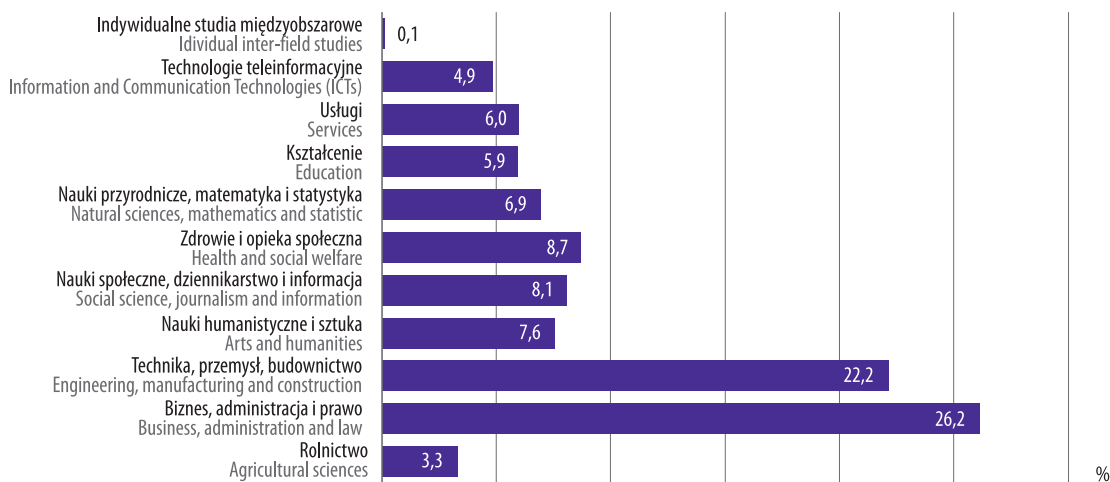
Mapa 23. Szkolnictwo wyższe

Map 23. Higher education

Wykres 27. Absolwenci uczelni według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/19

Chart 27. Graduates by broad fields of education in the 2018/19 academic year

W województwie dolnośląskim w roku szkolnym 2019/20 znajdowało się 6 szkół podstawowych dla dorosłych (o jedną mniej niż rok wcześniej, 3 gimnazja (2 mniej niż rok wcześniej) oraz 77 liceów ogólnokształcących (11 mniej niż rok wcześniej). W roku szkolnym 2018/19 szkoły podstawowe ukończyło 50 osób, gimnazja 154, natomiast licea ogólnokształcące ukończyło 2504 absolwentów.

W roku 2018 odsetek osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu wynosił 6,1% i była to wartość o 2,8 p.proc. wyższa niż w 2017 r. oraz o 0,7 p.proc. większa niż w 2010 r. (wykres 28 i mapa 24).

Zasoby pracy

Labour resources

Stopa bezrobocia w województwie dolnośląskim w 2020 r. była wyższa od stopy bezrobocia w 2019 r. i niższa niż w 2010 r. Wśród bezrobotnych najwyższy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, a najniższy – średnim ogólnokształcącym.

Współczynnik aktywności zawodowej w województwie dolnośląskim w IV kwartale 2020 r. wynosił 57,3% i był to wzrost względem 2019 r. (o 0,3 p.proc.) oraz wzrost w relacji do 2010 r. (o 2,7 p.proc.). Wartość współczynnika dla województwa w 2020 r. była wyższa niż wartość tego współczynnika dla Polski (o 0,8 p.proc.). W 2020 r. wskaźnik zatrudnienia wynosił 55,3% i była to wartość wyższa o 0,1 p.proc. niż rok wcześniej, natomiast w porównaniu z 2010 r. wystąpił wzrost o 6,2 p.proc. Wartość wskaźnika zatrudnienia dla województwa w 2020 r. była wyższa niż wartość tego wskaźnika dla Polski (o 0,6 p.proc.).

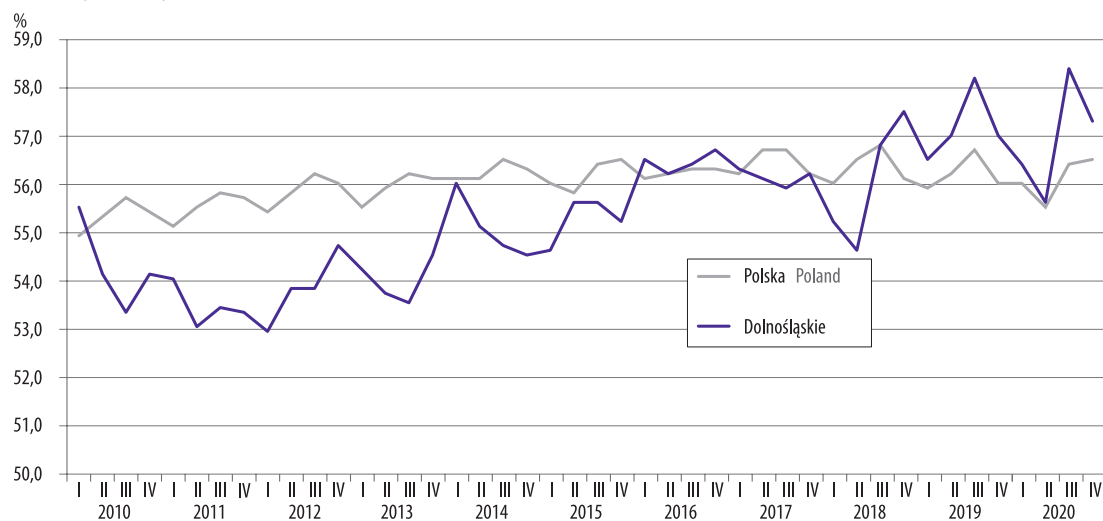
Liczba osób biernych zawodowo w województwie dolnośląskim w 2020 r. wynosiła 971 tys. i był to spadek w relacji r./r. (o 0,7%), natomiast względem 2010 r. spadek liczby osób biernych zawodowo wyniósł 11,6 p.proc. Wśród osób biernych zawodowo największy odsetek stanowiły osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą (60,0%, wzrost 1,2 p.proc r/r), osoby nieposzukujące w związku z niepełnosprawnością, chorobą (11,8%, spadek o 1,9 p.proc r/r) oraz osoby nieposzukujące w związku z nauką i uzupełnianiem kwalifikacji (14,9%, wzrost 1,5 p.proc r/r).

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	1323	1239	1296	1301	17086
pracujący employed persons	1189	1162	1255	1257	16555
bezrobotni unemployed persons	134	77	41	44	531
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	1098	1006	978	971	13170
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	54,6	55,2	57,0	57,3	56,5
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	49,1	51,8	55,2	55,3	54,7
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	10,1	6,2	3,2	3,4	3,1

Wykres 28. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów

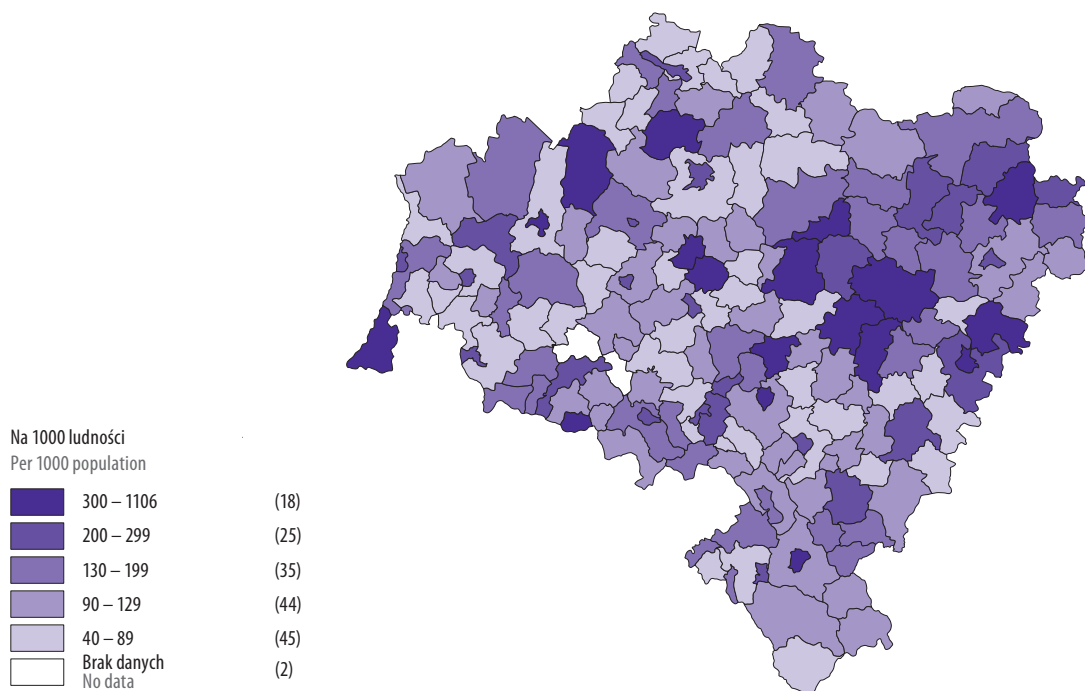
Chart 28. Activity rate by quarters

Mapa 24. Pracujący w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 24. Employed persons in 2019

As of 31 December

Liczba pracujących w 2019 r. w województwie dolnośląskim wynosiła 1166,9 tys. i była to wartość wyższa od liczby pracujących w 2018 r. i 2010 r. (kolejno: o 1,6% i o 17,0%).

W 2019 r. w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 7,5% pracujących (87,9 tys.) i był to spadek względem 2018 r. i 2010 r. (kolejno: o 0,2 p.proc. i o 1,3 p.proc.).

W sekcjach zaliczanych do przemysłu i budownictwa, łącznie pracowało 30,3% osób pracujących (odpowiednio 281,7 tys. - 24,1% i 72,1 tys. - 6,2%) co stanowiło taki sam udział jak rok wcześniej. W sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i gospodarka magazynowa pracowało łącznie 20,8% pracujących (odpowiednio 173,4 tys. - 14,9% i 69,1 tys. - 5,9%) i był to wzrost względem 2018 r. (o 0,1 p.proc.) i spadek w stosunku do 2010 r. (o 0,6 p.proc.). W sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości pracowało 3,7% osób pracujących (odpowiednio 27,1 tys. - 2,3% i 16,2 tys. - 1,4%) i był to spadek względem 2018 r. i 2010 r. (kolejno: o 0,3 p.proc. i o 0,7 p.proc.).

W sekcjach pozostałych usług pracowało 31,6% osób pracujących (368,2 tys.) i była to wartość wyższa niż w 2018 (o 0,3 p.proc.) i w 2010 r. (o 1,8 p.proc.).

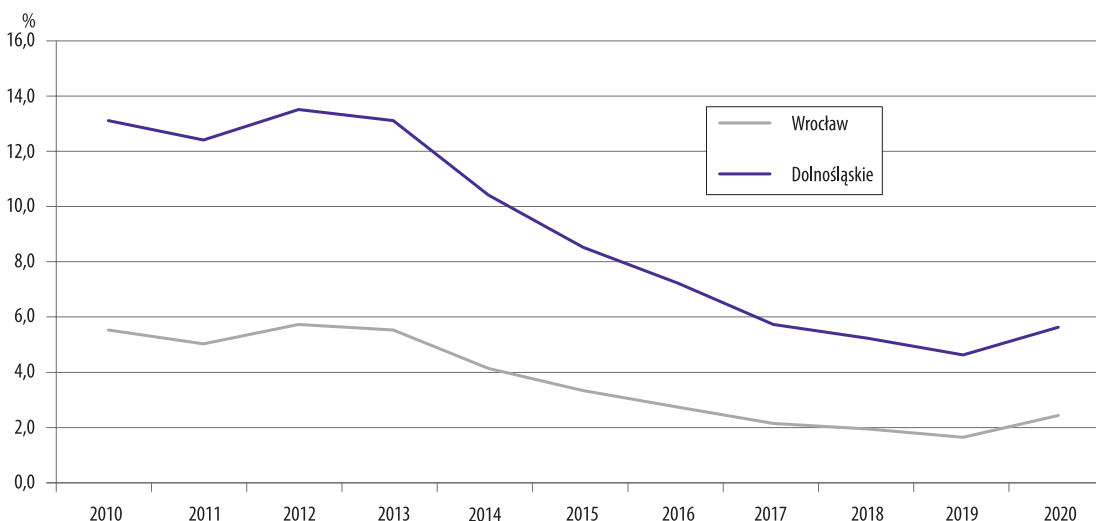
W układzie podregionów województwa dolnośląskiego, na 1000 mieszkańców danego podregionu najwięcej osób pracujących (608) przypadło we Wrocławiu. W pozostałych jednostkach terytorialnych tego typu, wartość wskaźnika wynosiła od 299 osób pracujących w podregionie wałbrzyskim do 393 osób w podregionie wrocławskim. We wszystkich podregionach zanotowano wzrost wskaźnika w stosunku do 2010 r. - od 6,2% w podregionie legnicko - głogowskim do 27,6% we Wrocławiu.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 68,8 tys. osób bezrobotnych i był to wzrost względem 2019 r. (o 22,8 p.proc.) i spadek względem 2010 r. (o 54,2 p.proc.). Stopa bezrobocia w 2020 r. w województwie dolnośląskim osiągnęła poziom 5,6% i był to wzrost względem 2019 r. (o 1,0 p.proc.) i spadek w odniesieniu do 2010 r. (o 7,5 p.proc.).

Wykres 29. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 29. Registered unemployment rate
As of December

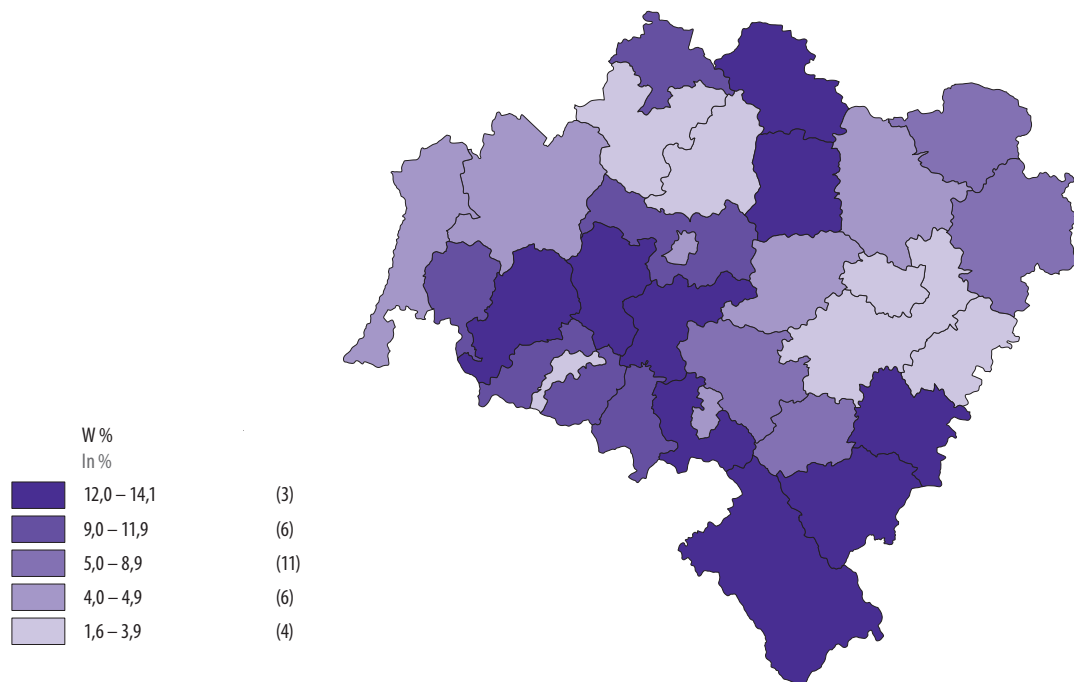
Wśród osób bezrobotnych w województwie dolnośląskim w 2020 r. 37,0% stanowiły osoby pozostające bez pracy co najmniej od roku co określa się jako bezrobocie długotrwałe i był to wzrost w porównaniu z 2019 r. (o 0,3 p.proc.) oraz wzrost w relacji do 2010 r. (o 10,7 p.proc.).

Mapa 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 25. Registered unemployment rate in 2019

As of 31 December

Analizując wykształcenie osób bezrobotnych, największy odsetek – 28,8% stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej niego, 25,8% bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 20,7% - z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, 14,0% - z wyższym, 10,7% - ze średnim ogólnokształcącym. Udział bezrobotnych absolwentów w 2020 r. wynosił 2,4% ogółu bezrobotnych i była to wartość niższa o 0,2 p.proc. niż w 2019 r.

W 2020 r. 62,4% bezrobotnych mieszkało w miastach (w 2019 – 60,5%, w 2010 – 64,6%), natomiast 37,6% na wsiach (w 2019 – 39,5%, w 2010 – 35,4%).

Bezrobotni niepełnosprawni w 2020 r. stanowili 6,7% bezrobotnych (w 2019 r. – 8,7%).

W 2020 r. na jedną ofertę pracy przypadało 15 osób bezrobotnych (w 2019 r. – 9, w 2010 r. – 49).

W ujęciu powiatów stopa bezrobocia rejestrowanego wahała się w końcu 2020 r. od 2,3% w powiecie wrocławskim i 2,4% we Wrocławiu do 14,9% w powiecie wałbrzyskim i 15,7% w górowskim.

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Wysokość przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w województwie dolnośląskim przekraczała średni poziom krajowy.

W ciągu roku wzrosła liczba emerytów i rencistów. Zwiększyła się także wysokość przeciętnej emerytury i renty. Poziom tych świadczeń przekraczał przeciętne wartości krajowe.

W 2019 r. nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych - osiągały one wyższe dochody, natomiast ich wydatki zwiększyły się w mniejszym stopniu, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Utrzymała się tendencja spadkowa zasięgu relatywnej granicy ubóstwa oraz „ustawowej” granicy ubóstwa, mniejszy był także zasięg ubóstwa skrajnego.

W województwie dolnośląskim i w kraju systematycznie poprawia się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2019 r. nastąpił dalszy wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą oraz spadek odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą.

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców był mniejszy niż w latach wcześniejszych, a także należał do najniższych w kraju.

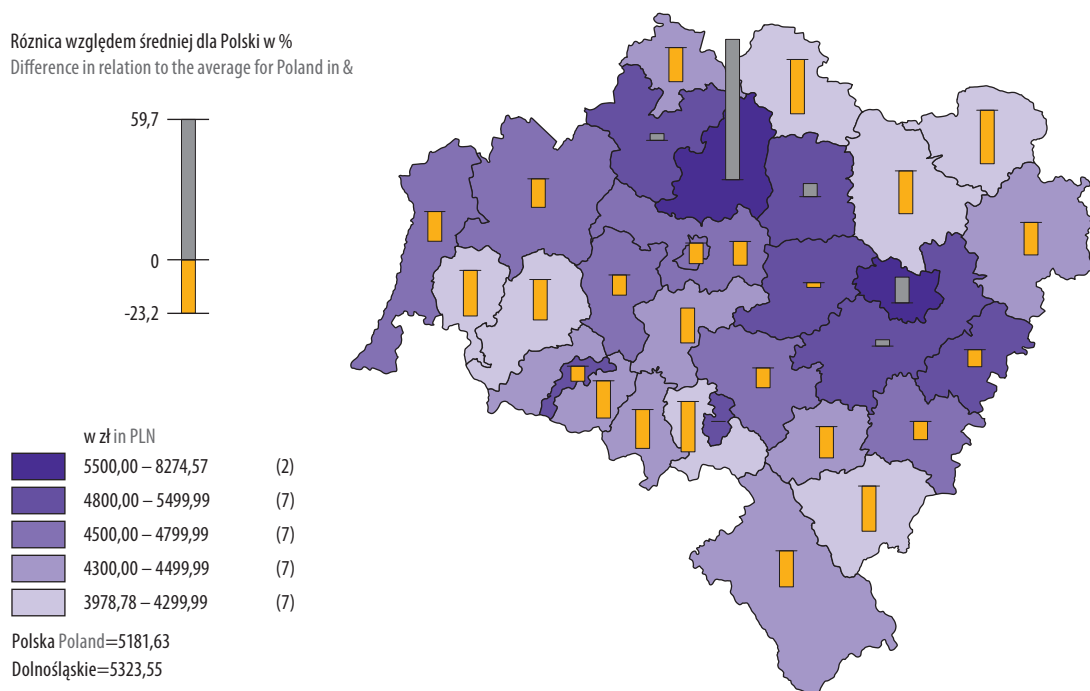
Dolnośląskie należało do grupy województw, w których zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był najniższy w kraju.

W województwie dolnośląskim **w jednostkach zatrudniających więcej niż 9 osób przeciętne miesięczne wynagrodzenie** w 2019 r. osiągnęło poziom 5323,55 zł i przekraczało poziom średniej krajowej o 2,7% (rok wcześniej o 2,2%). W porównaniu do 2018 r. nominalny wzrost wynagrodzeń wyniósł 7,7% (w kraju 7,2%), natomiast w porównaniu do 2010 r. – 56,0% (w kraju 50,8%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Wynagrodzenia w województwie są zróżnicowane terytorialnie. Najwyższe odnotowane w powiecie lubińskim osiągnęło poziom 8274,57 zł i było wyższe niż średnio w kraju o 59,7%; ponadto wynagrodzenia wyższe niż przeciętne w Polsce wystąpiły we Wrocławiu oraz w powiatach: wołowskim, polkowickim i wrocławskim, a także w Wałbrzychu. Najniższe wynagrodzenie – w powiecie górowskim wyniosło 3978,78 zł i stanowiło 76,8% przeciętnego w kraju; wynagrodzenia na zbliżonym poziomie wystąpiły ponadto w powiatach milickim i wałbrzyskim. Warto nadmienić, że w 2019 r. powiat lubiński zajmował, pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto, 2. miejsce w kraju (po Jastrzębiu-Zdroju - 8443,25 zł).

W skali roku wynagrodzenia najbardziej wzrosły w powiatach dzierzoniowskim (o 11,4%) i legnickim (11,2%) oraz w Legnicy (10,8%). Najmniejszy wzrost wystąpił w powiatach górowskim (o 4,3%) i lubińskim (o 4,5%).

Mapa 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2019 r.Map 26. Average monthly gross wages and salaries^a in 2019

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. ukształtowało się na poziomie 5654,89 zł, wzrosło w porównaniu do poprzedniego roku o 5,4% i było wyższe niż w kraju o 4,5%.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia była znacznie zróżnicowana w poszczególnych sekcjach PKD. Najlepiej zarabiali zatrudnieni w sekcjach informacja i komunikacja (10213,52 zł, tj. o 58,0% więcej od średniej wojewódzkiej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (7918,72 zł, tj. o 22,5% więcej). Najniższe wynagrodzenie otrzymali pracujący w sekcji zakwaterowanie i gastronomia (4079,43 zł, tj. o 36,9% poniżej średniej wojewódzkiej).

W ciągu roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło we wszystkich sekcjach, w tym najbardziej w administrowaniu i działalności wspierającej – o 7,1%, działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją – o 6,1% oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych – o 6,0%.

We Wrocławiu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. osiągnęło wartość wyższą o 3,5% niż w województwie dolnośląskim - wyniosło 5850,98 zł i w ciągu roku wzrosło o 5,1%.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

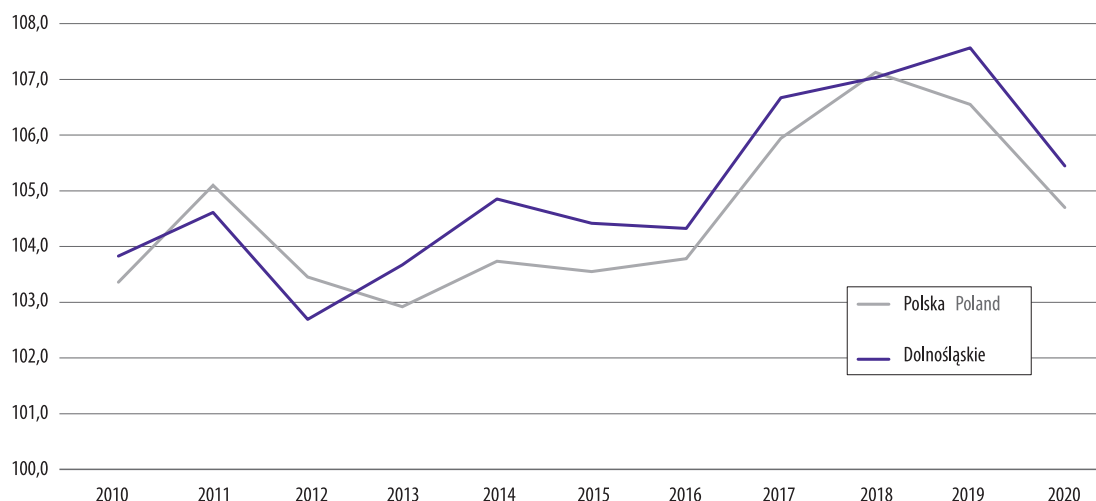
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3436,77	4189,23	5363,55	5654,89
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	100,2	101,6	103,8	104,5

Wykres 30. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w sektorze przedsiębiorstw

Rok poprzedni=100

Chart 30. Average monthly gross wages and salaries^a in enterprise sector

Previous year=100

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że **liczba emerytów i rencistów** w 2020 r. wyniosła 682,2 tys. (co stanowiło 7,3% ogólnej ich liczby w kraju) i w porównaniu do roku poprzedniego była wyższa o 0,6% (w kraju odnotowano wzrost o 0,5%). Wśród nich dominowali świadczeniobiorcy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych – 641,3 tys. (tj. 94,0%). Wysokość **przeciętnej emerytury i renty** wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wynosiła na Dolnym Śląsku 2422,05 zł (w kraju 2455,07 zł) i wzrosła w stosunku do 2019 r. o 5,7%. Ta zmiana była większa o 0,9 p.proc. niż w roku poprzednim.

Znacznie niższe było przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne i rentowe wypłacone przez KRUS rolnikom indywidualnym – 1428,17 zł (o 5,6% więcej niż w 2019 r.), było ono jednak o 3,8% wyższe od średniej krajowej. Województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem wysokości świadczenia emerytalnego i rentowego wypłacanego rolnikom indywidualnym (po województwach: śląskim, lubuskim i zachodniopomorskim), a pod względem wysokości emerytury rolnej - 3. miejsce (po województwach śląskim i lubuskim).

Tablica 14. Świadczenia społeczne

Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	680,0	644,0	678,2	682,2
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1611,66	2002,89	2292,13	2422,05
w tym emerytura of which retirement pension	1687,76	2087,32	2357,80	2484,28
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1060,31	1278,54	1352,83	1428,17
w tym emerytura of which retirement pension	1121,62	1334,64	1389,78	1458,93

W 2019 r. nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych w województwie dolnośląskim — gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody, natomiast ich wydatki zwiększyły się w mniejszym stopniu, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie dolnośląskim w 2019 r. wyniósł 1955,20 zł (tj. o 11,4% więcej niż w 2018 r. i o 57,8% więcej niż w 2010 r.) i był wyższy niż przeciętnie w kraju o 7,5%. Dolnośląskie zajmowało 2. lokatę w kraju zarówno pod względem wysokości tego wskaźnika (po województwie mazowieckim — 2108, 01 zł), jak i dynamiki w stosunku do roku ubiegłego (po województwie łódzkim — wzrost o 11,8%).

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny

Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1239,17	1471,84	1755,50	1955,20	1819,14
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	1194,47	1417,88	1704,05	1902,99	1768,65

W 2019 r. w województwie dolnośląskim utrzymała się tendencja spadkowa zasięgu relatywnej granicy ubóstwa oraz „ustawowej” granicy ubóstwa. Po wzroście w 2018 r. zasięgu ubóstwa skrajnego w omawianym roku odnotowano jego znaczny spadek — o 1,1 p.proc.

W kraju również odnotowano poprawę wszystkich trzech wskaźników, były one jednak znacznie wyższe niż notowane w województwie dolnośląskim.

Dolnośląskie pozytywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych. Biorąc pod uwagę relatywną granicę ubóstwa zajmowało 3. miejsce

w kraju (po województwach pomorskim i opolskim), „ustawową” granicę ubóstwa – 4. miejsce (po województwach: pomorskim, opolskim i śląskim), a granicę ubóstwa skrajnego – 4. miejsce (po województwach: opolskim, pomorskim i śląskim).

Tablica 16. Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych

Table 16. Poverty rates in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of all persons in households – with expenditure below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty line	16,0	11,9	9,9	8,4	13,0
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty line	6,8	9,5	7,9	5,9	9,0
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty line	5,3	4,0	3,8	2,7	4,2

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego¹) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako **granica ubóstwa skrajnego**. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

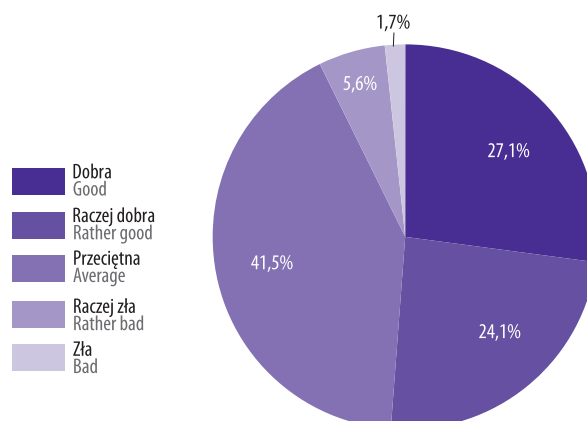
Od kilku lat w województwie dolnośląskim i w kraju systematycznie poprawia się **subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych**. W 2019 r. nastąpił dalszy wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą – 51,2% gospodarstw domowych ogółem (w kraju 48,6%) wobec 44,8% w 2018 r. (w kraju 44,0%) oraz spadek odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą – 7,3% wobec 8,6% w 2018 r. (w kraju odpowiednio 7,0% wobec 8,1%).

Dolnośląskie negatywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem wielkości odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako złą – 1,7% i 4. miejsce w kraju (po województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim i podlaskim), przy średniej dla Polski na poziomie 1,5%.

Najbardziej zadowolone ze swojej sytuacji materialnej były gospodarstwa domowe pracowników na stanowiskach nierobotniczych (67,1% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą), natomiast najmniej - gospodarstwa domowe rencistów (jedynie 20,0% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą).

Wykres 31. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2019 r.

Chart 31. Subjective evaluation of the material situation of household in 2019

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

W ciągu roku znacznie wzrosła kwota wydatków na świadczenia wychowawcze.

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju. Najczęściej pomoc środowiskowa była udzielana z powodu ubóstwa oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w województwie dolnośląskim był najmniejszy w kraju. W latach 2010-2019 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim ten spadek był jednym z największych.

Dolnośląskie zajmowało w 2020 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3. Dolnośląskie przodowało również w kraju pod względem odsetka gmin, w których znajduje się przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi do lat 3.

Świadczenie wychowawcze „**Rodzina 500+**” to świadczenie przyznawane na dzieci w rodzinach naturalnych, jak i rodzinnej pieczy zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Od 1 lipca 2019 r. przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę. W okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2019 r. świadczeniem tym objęto przeciętnie 225,5 tys. dzieci w 158,2 tys. rodzin, natomiast w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2019 r. – 423,0 tys. dzieci (brak informacji o liczbie rodzin, gdyż takie dane przestały być gromadzone). Łącznie wydatki na świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+” w 2019 r. wyniosły 2050,5 mln zł (w 2018 r. – 1384,6 mln zł). Z dodatku wychowawczego oraz dodatku do zryczałtowanej kwoty, w okresie od stycznia do grudnia 2019 r. przeciętnie miesięcznie korzystało łącznie 4,8 tys. dzieci umieszczonych w wybranych formach pieczy zastępczej (w 2018 r. – 4,9 tys.). Wydatki na ww. dodatki wyniosły 28,5 mln zł (w 2018 r. – 29,2 mln zł).

W okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2019 r. z dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego skorzystało 1315 dzieci, a wysokość wypłat wyniosła 4,2 mln zł.

Tablica 17. Świadczenia wychowawcze
Table 17. Child-raising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2018	2019
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	1064649,1	1384639,0	2050487,8
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of families receiving child-raising benefit in thousands	164,0	156,1	158,2 ^b
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for which families received childraising benefit in thousands	237,3	223,6	225,5 ^c 423,0

a W okresie IV-XII. b, c Dane dotyczą okresu: b – od 1 stycznia do 30 czerwca; od 1 lipca 2019 r. nie są gromadzone informacje o liczbie rodzin pobierających świadczenie wychowawcze, c – w liczniku – od 1 stycznia do 30 czerwca, w mianowniku – od 1 lipca do 31 grudnia.
 a In the period of IV-XII. b, c Data concern the period: b – from 1 January to 30 June; since 1 July 2019 information of the number of families receiving the child-raising benefit is not collected, c – in the numerator – from 1 January to 30 June, in the denominator – from 1 July to 31 December.

Karta Dużej Rodziny jest kolejnym elementem wspierania rodzin z dziećmi. Program ten przeznaczony jest dla rodzin wielodzietnych (tj. przynajmniej z trójką dzieci) niezależnie od wysokości dochodów. Jego uczestnicy mają zapewnione zniżki oraz dodatkowe uprawnienia przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej na terenie całego kraju.

W 2019 r. województwie dolnośląskim Kartę Dużej Rodziny posiadało 51,1 tys. rodzin, co oznacza blisko 2-krotny wzrost w porównaniu z 2018 r. (27,2 tys. rodzin). Największy odsetek rodzin uczestniczących w ww. programie odnotowano we Wrocławiu (16,2% ogólnej liczby rodzin w województwie posiadających KDR) oraz w powiecie wrocławskim (5,9%), natomiast najmniejszy – w powiecie kamiennogórskim (1,4%).

Pomoc społeczna służy do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić. Polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami pomocy społecznej tworzą System Pomocy Społecznej.

W ramach **pomocy środowiskowej** organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie, na pomoc społeczną w 2019 r. wydano łącznie 238,2 mln zł (o 876,9 tys. zł mniej niż w 2018 r.).

W 2019 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 70,6 tys. osób (w 2018 r. – 76,8 tys.), w łącznej kwocie 154,7 mln zł (o 1,9 mln mniej niż w 2018 r.). Stanowiły one, podobnie jak w kraju, 65,0% kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej. Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 32,2 tys. osób (w 2018 r. – 34,8 tys.) i wydano na nie 83,4 mln zł, tj. 35,0% (w kraju również 35,0%) kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (o 1,0 mln zł więcej niż w 2018 r.).

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim w 2019 r. 237 osób (w kraju – 314 osób), był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju – jedynie w województwie śląskim odnotowano niższą jego wartość (222). W 2018 r. kształtował się na poziomie 258 (w kraju 340), a w 2010 r. – 466 (w kraju 542).

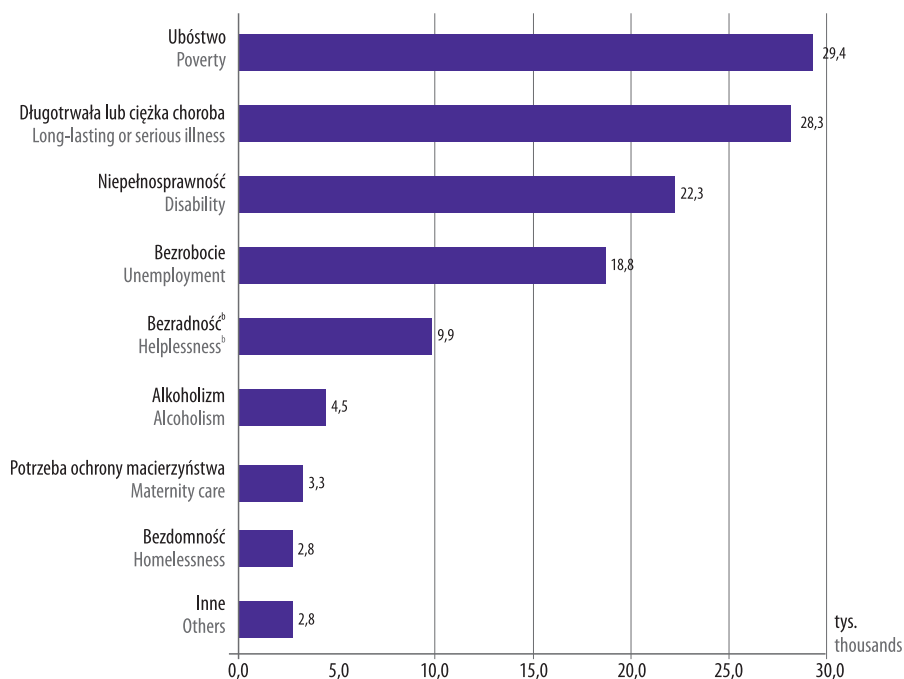
Tablica 18. Świadczenia pomocy społecznej

Table 18. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of person)	136011	103902	74955	68640
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	283422,3	258065,4	239045,1	238168,2
pomoc pieniężna financial assistance	211399,9	188556,5	156619,9	154720,3
pomoc niepieniężna non-financial assistance	72022,5	69508,9	82425,2	83447,9
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	466,3	357,6	258,4	236,7

W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2019 r., tak jak w roku poprzednim, najczęściej pomocy udzielano z powodu:

- ubóstwa – było ono przyczyną przyznania świadczenia dla 29,4 tys. rodzin (o 3,4 tys. mniej niż w 2018 r.);
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 28,3 tys. rodzin (o 0,8 tys. mniej niż w roku poprzednim);
- niepełnosprawności – 22,3 tys. rodzin (mniej o 1,6 tys.);
- bezrobocia – 18,8 tys. rodzin (mniej o 3,3 tys.).

Wykres 32. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie^a w 2019 r.Chart 32. Reasons for granting social assistance to a family^a in 2019

a Na podstawie decyzji. b W sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

a Based on the decisions. b Care and education and household management problems.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Środowiskową pomoc pieniężną stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców, natomiast pomoc niepieniężna obejmuje m.in: posiłek, schronienie w placówkach dla bezdomnych, ubranie, sprawienie pogrzebu, usługi opiekuńcze, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Osoby potrzebujące mogły otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Zsumowana liczba osób korzystających z obu form pomocy społecznej wyniosła w 2019 r. 102,8 tys. (w przypadku, gdy osoba otrzymała pomoc w formie pieniężnej i niepieniężnej, była liczona podwójnie), tj. o 8,8 tys. mniej niż w 2018 r..

W 2019 r. zasiłki stałe wypłacane osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności przyznano 14,9 tys. osób, zasiłki okresowe – 18,9 tys. osób. Dużą grupę beneficjentów (36,1 tys.) stanowiły osoby korzystające z różnych zasiłków celowych. Były one przyznawane z tytułu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakup żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu.

Wśród niepieniężnych form pomocy dominowały codzienne gorące posiłki (19,5 tys. osób) oraz usługi opiekuńcze obejmujące zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację, zapewnienie kontaktów z otoczeniem oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (10,8 tys. osób).

W latach 2010-2019 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim ten spadek był jednym z największych - o 52,3% (większy wystąpił tylko w województwie zachodniopomorskim – o 54,9%).

Tablica 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

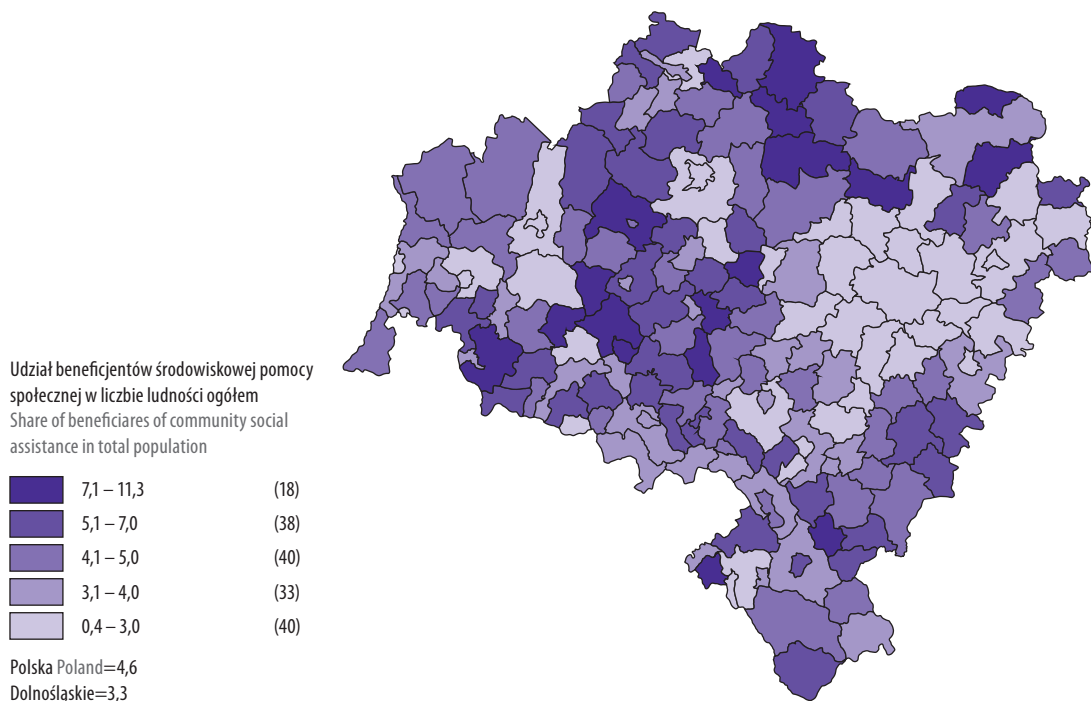
Table 19. Beneficiaries of community social assistance

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance	84555	70871	57351	53515
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries from community social assistance	202850	151072	105931	96746
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of community social assistance per 10 thousand population	695,5	520,0	365,2	333,6

Dolnośląskie należało do grupy województw, w których zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był najniższy w kraju – poniżej 4% – i wyniósł 3,3% (w kraju – 4,6%). Spadek tego wskaźnika w porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano we wszystkich województwach, a największy – o 0,8 p.proc. wystąpił w województwach łódzkim i podkarpackim; w dolnośląskim spadek ten wyniósł 0,4 p.proc. Najwyższy odsetek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w powiecie górowskim (8,6%), a najniższy – we Wrocławiu (1,4%). Spośród dolnośląskich gmin najczęściej ze środowiskowej pomocy społecznej korzystali mieszkańcy gmin: Jemielno, Pęcław i Lewin Kłodzki – ww. wskaźnik przekraczał tam ponad 3-krotnie średnią wojewódzką

(odpowiednio 11,3%, 10,8% i 10,8%). Natomiast zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w bardzo niewielkim zakresie odnotowano w gminach Twardogóra (0,4%) i Męcinka (0,7%).

Mapa 27. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.
Map 27. Scope of use of community social assistance in 2019

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych. .

W końcu 2020 r. w województwie dolnośląskim działały 482 placówki opieki nad dziećmi do lat 3, tj. o 24 więcej (tj. o 5,2%) niż w 2019 r.; w kraju odnotowano wzrost o 5,0%. W porównaniu do roku 2011 był to wzrost ponad 5-krotny. W strukturze placówek dominowały żłobki, które stanowiły blisko 83% ogólnej ich liczby. W ciągu roku liczba żłobków wzrosła o 5,6%, klubów dziecięcych o 8,1%, natomiast o połowę zmniejszyła się liczba oddziałów żłobkowych. W kraju odnotowano podobne tendencje.

Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce

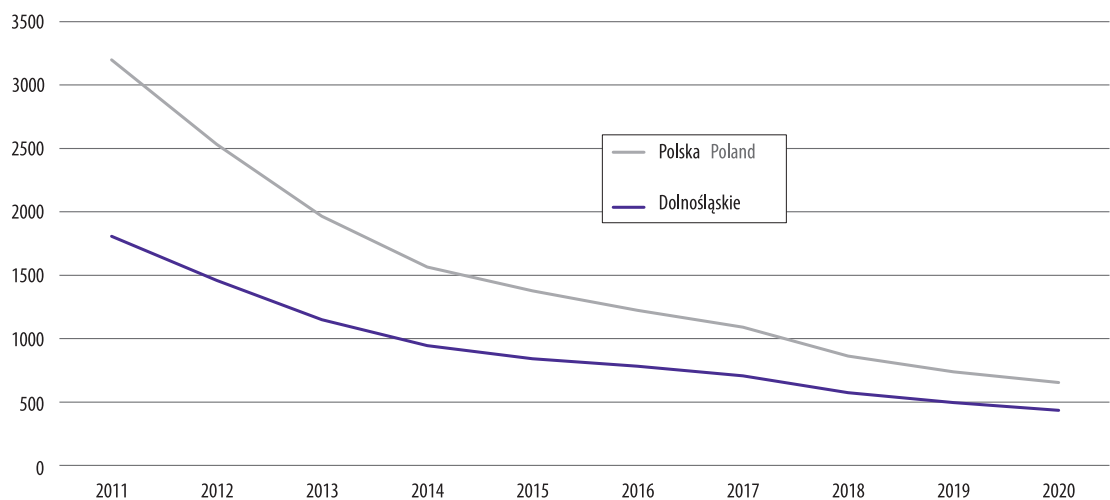
Stan w dniu 31 grudnia

Table 20. Nurseries and children's clubs

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Żłobki Nurseries	56	219	378	399
w tym publiczne of which public	36	58	100	110
Oddziały żłobkowe Nursery sections	26	17	6	3
Kluby dziecięce Children's clubs	11	25	74	80
w tym publiczne of which public	-	-	8	9
Miejsca: Places:				
w żłobkach in nurseries	4769	9134	15860	17583
w klubach dziecięcych in children's clubs	154	409	1395	1525
Dzieci przebywające (w ciągu roku): Children staying (during the year):				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	7527	13176	22492	23455
w klubach dziecięcych in children's clubs	138	465	1762	1819

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery sections.

Wykres 33. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych**Chart 33. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs**

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery sections.

Dolnośląskie zajmowało w 2020 r. 1. miejsce w kraju pod względem liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 – 200 (przy średniej krajowej na poziomie 128) oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 – 239 (przy średniej krajowej na poziomie 156).

Pod względem odsetka dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi) przodują także dolnośląskie powiaty – w 2019 r. Wrocław zajmował 4. miejsce w kraju – 30,0% (po Opolu – 39,4%, Koszalinie – 38,8% oraz Świnoujściu – 32,1%), a powiat wrocławski – 10. miejsce w kraju (24,1%). W rankingu gminnym natomiast zdecydowanie przodują w kraju dolnośląskie gminy: Kobierzyce – 38,8%, Szklarska Poręba – 37,4%, Siechnice – 33,9% oraz Oleśnica – 32,6%.

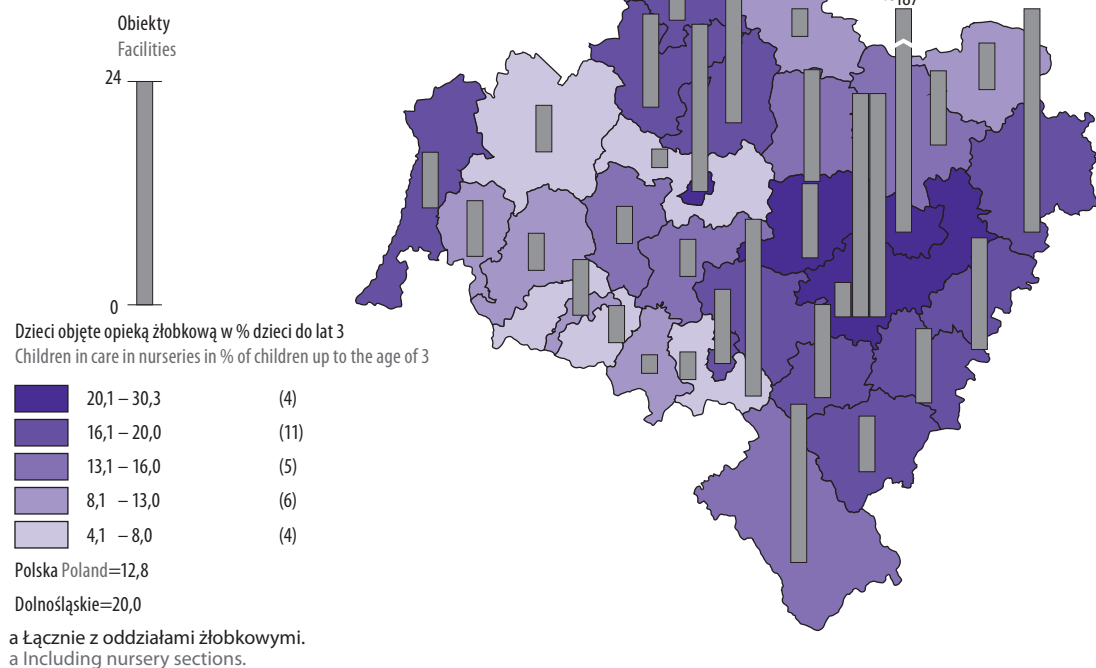
Dolnośląskie zajmowało 1. miejsce w kraju pod względem odsetka gmin, w których znajduje się przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi do lat 3 – 56,8% (w kraju – 40,9%%).

Mapa 28. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 28. Nurseries^a and children's clubs in 2020

As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

W 2019 r. warunki mieszkaniowe w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy niewielkiej poprawie w porównaniu do poprzednich lat.

Wskaźniki obrazujące sytuację mieszkaniową były jednymi z najlepszych w kraju. Dolnośląskie było liderem jeśli chodzi o gęstość zaludnienia mieszkań – w naszym województwie było ono najmniejsze. Pod względem powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju, a pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 osób oraz przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie – na 3. miejscu.

Lepsze niż przeciętnie w kraju było także wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne.

Natomiast mniejsza niż średnio w kraju była gęstość sieci wodociągowej, większa – sieci kanalizacyjnej, a gazowej – taka sama; wartości wszystkich ww. wskaźników poprawiły się w porównaniu do lat poprzednich.

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. **zasoby mieszkaniowe** województwa dolnośląskiego liczyły 1208,2 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 87831,0 tys. m², w których znajdowało się 4613,6 tys. izb. W ciągu roku liczba mieszkań wzrosła o 1,8%, a w porównaniu do 2010 r. – o 12,6% (w kraju odnotowano wzrost odpowiednio o 1,4% i 10,0%). Przyrost liczby mieszkań w stosunku rocznym plasował województwo dolnośląskie na 2. miejscu w kraju po województwie pomorskim (gdzie odnotowano wzrost o 2,0%).

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe

Stan w dniu 31 grudnia

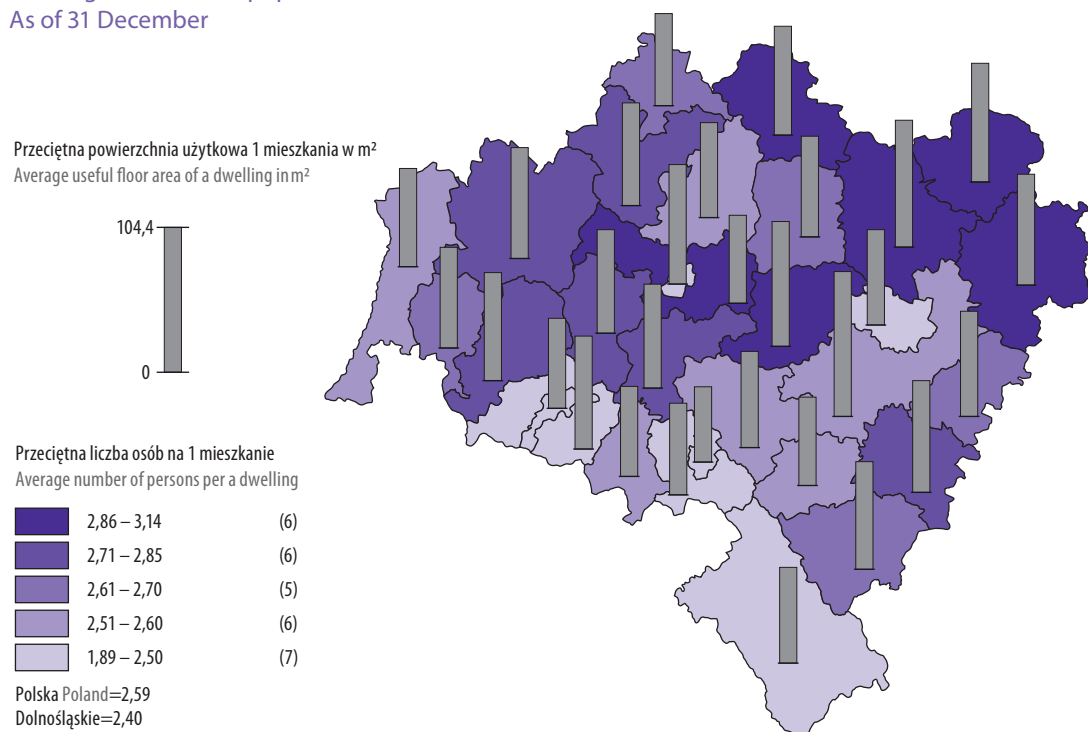
Table 21. Dwelling stocks
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Mieszkania Dwellings	1072704	1136644	1186739	1208215
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1,000 population	367,7	391,4	409,0	416,6
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,85	3,84	3,83	3,82
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	71,5	72,3	72,6	72,7
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,72	2,56	2,44	2,40

Mapa 29. Warunki mieszkaniowe ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 29. Housing conditions of population in 2019
As of 31 December

W 2019 r. w województwie dolnośląskim było zlokalizowanych 79,7 tys. lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin o łącznej powierzchni 3652,9 tys. m² (z wyłączeniem lokali zamiennych i tymczasowych pomieszczeń), na które obowiązywały umowy na najem – 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim i śląskim. Na najem socjalny lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin podpisanych było 6,8 tys. umów, a na najem socjalny lokalu oczekiwało 8,9 tys. gospodarstw domowych – 2. miejsce w kraju po województwie śląskim.

Pod budownictwo mieszkaniowe w 2019 r. dolnośląskie gminy przekazały 121,3 ha gruntów, co stanowiło 15,6% całkowitej powierzchni gruntów przekazanych w kraju, plasując omawiane województwo na 1. miejscu w kraju.

W 2019 r. **warunki mieszkaniowe** w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy nieznacznej poprawie w porównaniu do poprzednich lat. Znajduje to odzwierciedlenie w wartościach wskaźników ilustrujących przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie i na izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania. Na 1 osobę w 2019 r. przypadało przeciętnie 30,3 m² mieszkania, co plasowało województwo dolnośląskie na 2. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim – 31,3 m²). Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (417) dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po mazowieckim – 432 i łódzkim – 421), podobnie jak pod względem przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie – 2,40 (po mazowieckim – 2,31 i łódzkim – 2,38), natomiast było liderem pod względem gęstości zaludnienia mieszkań – 0,63 osoby na izbę (przeciętnie w kraju – 0,68).

Na poprawę warunków mieszkaniowych ludności wskazuje także rosnący odsetek wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne. W wodociąg wyposażonych było 98,7% mieszkań (w kraju – 96,9%), w ustęp 95,1% (93,9%) i łazienkę 93,0% (91,7%). Instalacja gazowa natomiast podłączona była w blisko – mieszkań – 64,7%, podczas gdy w kraju – w nieco ponad co drugim mieszkaniu (56,0%). Pomiędzy miastami a wsią nadal utrzymywały się dysproporcje w wyposażeniu mieszkań w podstawowe instalacje. W miastach w wodociąg wyposażonych było 99,5% mieszkań, w ustęp – 96,1%, a łazienkę – 94,5%. Na wsi do wodociągu podłączonych było 96,1% mieszkań, ustęp posiadało 92,0%, a łazienkę 88,4%. W porównaniu z 2010 r. zaobserwowano poprawę wyposażenia mieszkań w: łazienkę (o 1,1 p.proc.), ustęp (o 0,9 p.proc.), wodociąg (o 0,3 p.proc.) i centralne ogrzewanie (o 2,4 p.proc.). Zmniejszył się natomiast odsetek mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy – o 1,2 p.proc.

W porównaniu do lat wcześniejszych poprawiła się infrastruktura komunalna. Długość **sieci wodociągowej** w 2019 r. osiągnęła 16457,6 km i zwiększyła się w ciągu roku o 186 km (tj. o 1,1%), a w porównaniu do 2010 r. – o 2,0 tys. km (tj. o 14,1%). Liczba przyłączy natomiast zwiększyła się w ciągu roku o 7,9 tys. (tj. o 2,3%), a w porównaniu do 2010 r. – o 48,6 tys. (tj. o 16,0%). Największy przyrost długości sieci wodociągowej w ciągu roku zaobserwowano w powiatach ząbkowickim – o 5,4% i polkowickim – o 2,9% oraz we Wrocławiu – o 2,7%. Ponad 65% długości sieci wodociągowej oraz 56% przyłączy do budynków zlokalizowanych było na terenach wiejskich.

Tablica 22. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 22. Water supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	14429,5	15681,6	16271,3	16457,6
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	303401	343513	344057	351982
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	93,2	93,1	98,0	98,8

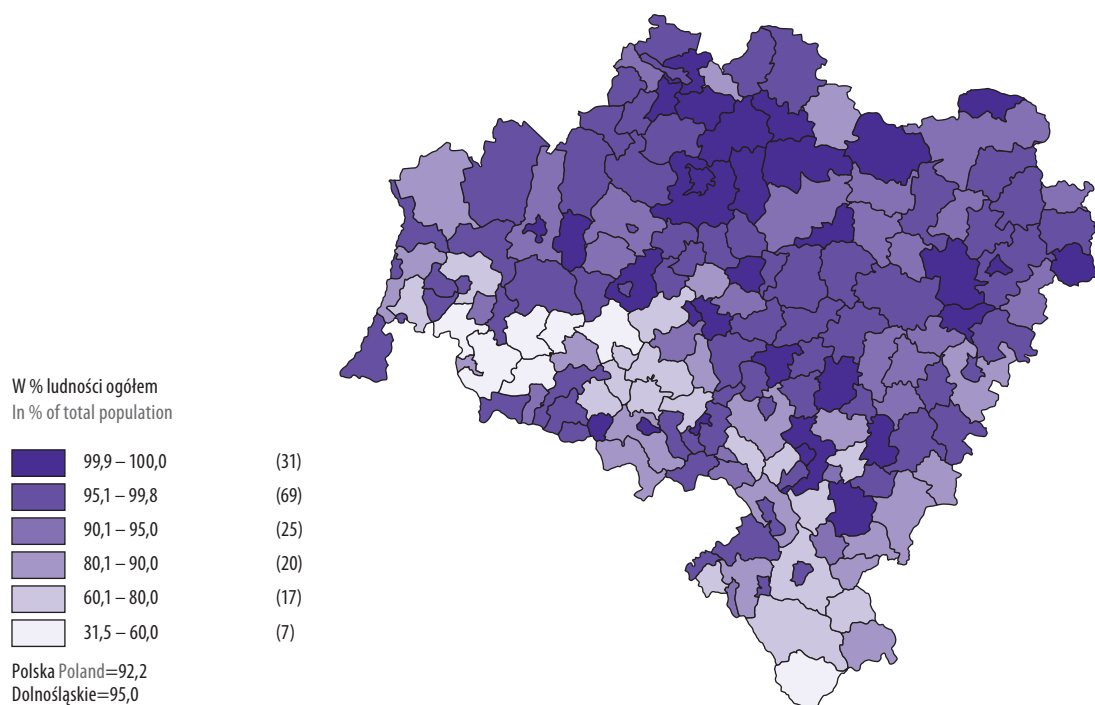
Rozwój infrastruktury wodociągowej przyczynił się do zwiększenia odetka ludności korzystającej z tej sieci. W 2019 r. z sieci wodociągowej korzystało 95,0% ogółu ludności (w porównaniu z 2010 r. wzrost o 3,5 p.proc.). W miastach dostęp do wodociągu miało 97,6% ogółu ludności (wzrost o 0,9 p.proc. w porównaniu z 2010 r.). Na terenach wiejskich udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtował się na poziomie 89,2% (wzrost o 9,8 p.proc.). Wskaźniki te były wyższe niż przeciętnie w kraju, gdzie z sieci wodociągowej korzystało 92,2% ludności ogółem, 96,6% w miastach i 85,5% na wsi.

Przeciętnie 1 mieszkaniec województwa dolnośląskiego zużył w 2019 r. 34,1 m³ wody z wodociągów (w kraju – 33,7 m³), tj. o 0,3 m³ więcej niż w 2018 r. i o 2,1 m³ więcej niż w 2010 r. Więcej wody zużywali mieszkańcy miast, niż wsi – odpowiednio 36,6 m³ wobec 28,5 m³. Mieszkańcy dolnośląskich miast zużywali dużo wody – 4. miejsce w kraju (po mazowieckim – 40,9 m³, wielkopolskim – 37,8 m³ i małopolskim – 37,3 m³).

Gęstość sieci wodociągowej w województwie dolnośląskim poprawiła się, nadal jednak była mniejsza niż przeciętnie w kraju. W 2019 r. na 100 km² powierzchni przypadało 82,5 km sieci wodociągowej (w kraju 99,4 km), tj. o 0,9 km więcej niż w 2018 r. i o 10,2 km więcej niż w 2010 r. W miastach wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 264,7 km (w kraju 321,5 km), a na wsi – 60,3 km (w kraju 82,5 km). W ciągu roku największy wzrost gęstości sieci wodociągowej odnotowano we Wrocławiu – o 13,1 km (podczas, gdy przeciętnie w województwie – o 0,9 km).

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2019 r.

Map 30. Population using water supply system in 2019

Na koniec 2019 r. długość **sieci kanalizacyjnej** wyniosła w województwie dolnośląskim 12,1 tys. km. W okresie 2010–2019 jej długość wzrosła o 3,8 tys. km (tj. o 46,1%). Na obszarach wiejskich przyrost długości sieci był większy niż w miastach – odpowiednio o 2,7 tys. km (tj. o 67,8%) i o 1,0 tys. km, (tj. o 25,1%).

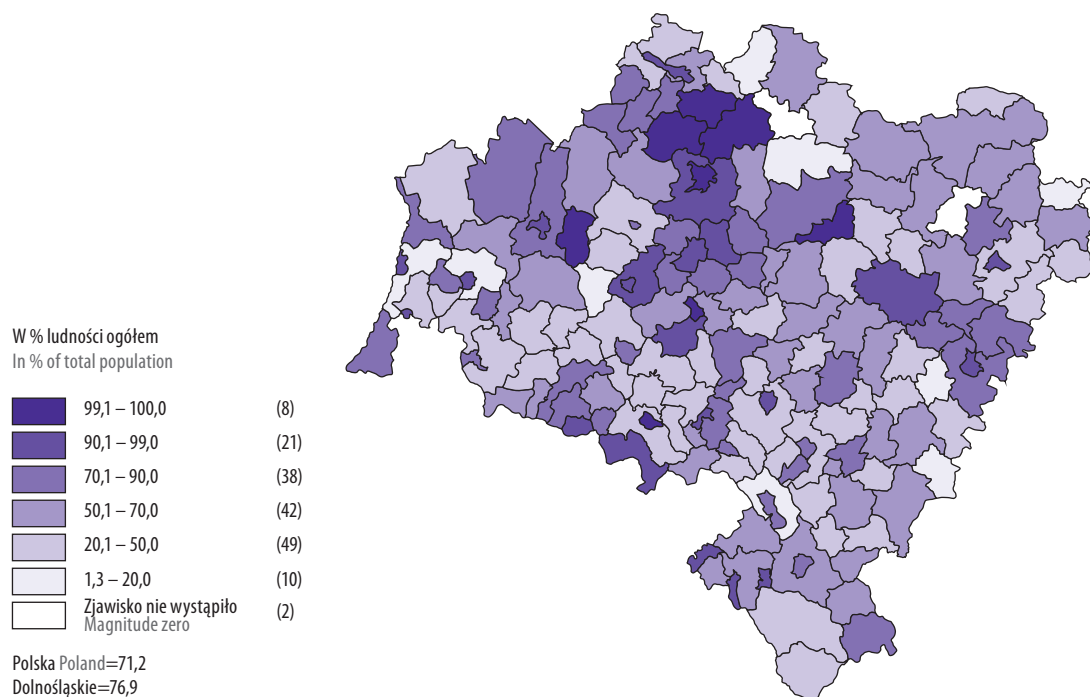
W porównaniu do 2018 r. długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 306 km, tj. 2,6% (w kraju o 2,8%). Na obszarach wiejskich usytuowane było ponad 56% sieci kanalizacyjnej oraz 42% liczby przyłączy.

Tablica 23. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Sewage system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	8248,6	10914,9	11745,6	12051,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	169559	221660	233931	240749
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	102,1	107,4	113,8	116,5
w tym oczyszczane of which treated	102,0	107,3	113,7	116,5

a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

Mapa 31. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.
Map 31. Population using sewage system in 2019

Gęstość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się w porównaniu z latami poprzednimi i była większa niż przeciętnie w kraju – 60,4 km wobec 52,8 km na 100 km². W porównaniu do 2018 r. odnotowano wzrost o 1,5 km (w kraju o 1,4 km), a w porównaniu do 2010 r. – o 19,0 km (w kraju o 18,4 km). W dolnośląskich miastach gęstość sieci kanalizacyjnej była znacznie niższa niż średnio w kraju – 242,4 km wobec 303,1 km, natomiast na wsi – wyższa – 38,3 km wobec 33,7 km.

Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w okresie 2010–2019 zwiększył się z 68,1% do 76,9% (wzrost o 8,8 p.proc.). W miastach na koniec 2019 r. z sieci korzystało 90,7% ludności (wzrost o 5,2 p.proc.), a na obszarach wiejskich 47,0% (wzrost o 19,3 p.proc.). Wartości tego wskaźnika odnotowane w województwie dolnośląskim przekraczały średnie krajowe – ogółem o 5,7 p.proc., w miastach o 0,2 p.proc., a na wsi o 4,8 p.proc.

W 2019 r. długość **sieci gazowej** ogółem w województwie dolnośląskim osiągnęła długość 10,1 tys. km i w porównaniu do 2018 r. zwiększyła się o 5,9% (w kraju odnotowano wzrost o 2,3%), a w porównaniu do 2010 r. – o 25,1% (w kraju o 18,6%). Zmniejszyła się natomiast liczba ludności korzystającej z sieci gazowej – o 0,3% w ciągu roku i o 3,3 % w porównaniu do 2010 r.

Długość sieci gazowej rozdzielczej wyniosła 8,0 tys. km. Dolnośląskie należało do województw, w których odnotowano największe zmiany w jej długości w porównaniu do roku poprzedniego – wzrost o 7,3% (2. lokata w kraju po województwie podlaskim, gdzie wystąpił wzrost o 8,9%).

Gęstość sieci gazowej poprawiła się w porównaniu z latami ubiegłymi i osiągnęła poziom równy średniej krajowej – 50,5 km na 100 km² (przed rokiem 47,7 km na 100 km², podczas, gdy w kraju 49,4 km). Pod względem wysokości tego wskaźnika Dolnośląskie zajmowało w 2019 r. 5. miejsce w kraju po województwach: małopolskim, śląskim, podkarpackim i wielkopolskim.

Gęstość rozdzielczej sieci gazowej w miastach wyniosła 240,5 km na 100 km² (w kraju 281,1 km), a na wsi – 15,5 km (w kraju 25,6 km).

W porównaniu z rokiem poprzednim znacznie wzrosła liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem – z 90,2 tys. do 218,9 tys. (tj. o 142,6%).

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Gas supply system as well as gas consumers and consumption from gas supply system in households

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	8062,6	9111,6	9521,3	10082,9
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in units	139 533	158 415	172 229	198044
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Gas consumers from gas supply system in thousands	666,1	678,2	732,8	743,8
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	369,8 ^b	3573,2	4127,8	4333,2
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	126,8 ^b	1229,9	1422,9	1494,2

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych. b, c W jednostkach naturalnych: b – hm³, c – m³.

a Including gas customers using collective gas-meters. b, c In natural units: b – hm³, c – m³.

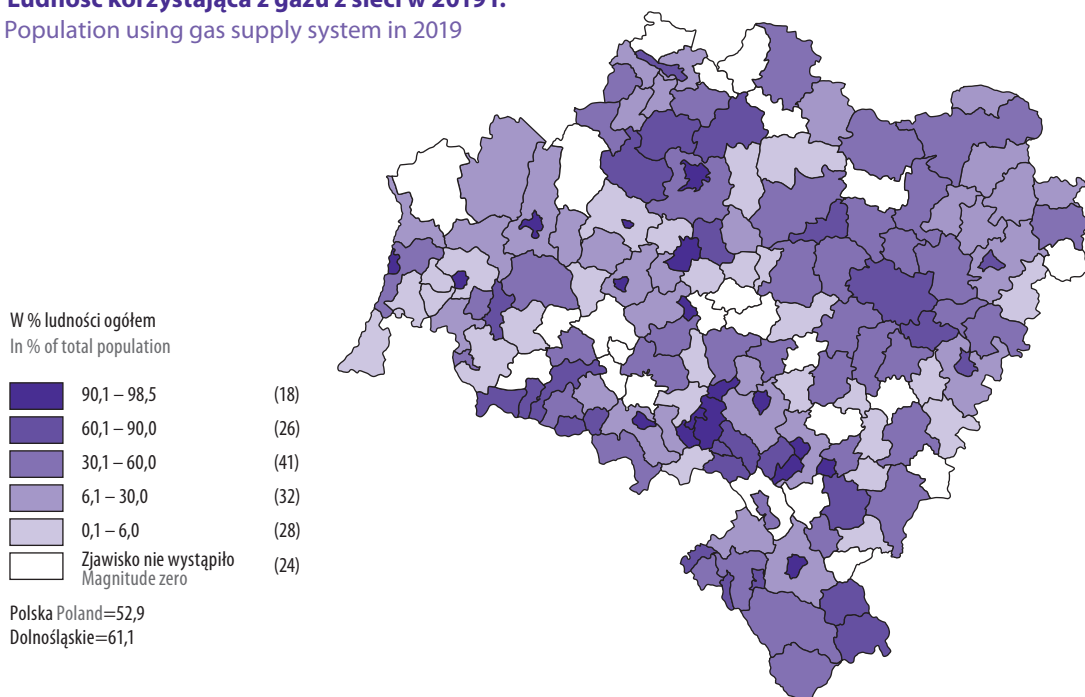
Odsetek korzystających z instalacji gazowej ogółem wyniósł w 2019 r. 61,1% (w kraju 52,9%) i zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,1 p.proc., a w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się o 1,7 p.proc. W miastach był znacznie wyższy niż na wsi – odpowiednio 80,9% (w kraju 71,4%) i 18,1% (25,2%).

W województwie dolnośląskim dość wysokie było zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 korzystającego – 2446,9 kWh (6. miejsce w kraju). Znacznie wyższe było zużycie na wsi niż w miastach – 4251,6 kWh wobec 2259,9 kWh.

Zużycie gazu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim także było wysokie – 4. lokata w kraju po województwach: mazowieckim, małopolskim i zachodniopomorskim (1492,2 kWh przy średniej krajowej 1246,7 kWh).

Mapa 32. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2019 r.

Map 32. Population using gas supply system in 2019

Ochrona zdrowia

Health care

W 2019 r. w województwie dolnośląskim była mała dostępność do personelu medycznego, jednakże poprawiła się w porównaniu z 2018 r. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności plasowała dolnośląskie na 10. miejscu w kraju (rok wcześniej — 12.), a liczba pielęgniarek i położnych – na 12. miejscu (rok wcześniej — 11.). Kwalifikacje lekarzy były nieco niższe niż przeciętnie w kraju, natomiast kwalifikacje lekarzy dentystów — wyższe (odsetek lekarzy dentystów posiadających specjalizację był wyższy i wzrósł w porównaniu z latami ubiegłymi).

Dolnośląskie wiezie prym w lecznictwie uzdrowiskowym. Co piąty szpital i sanatorium uzdrowiskowe znajduje się na jego terenie, a pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach województwo dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju.

Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim, była jednak wyższa niż przeciętnie w kraju.

Dolnośląskie charakteryzowało się wysokimi wskaźnikami dotyczącymi opieki długoterminowej – odnotowano tu najwięcej pacjentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności.

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej utrzymał się obserwowany w 2018 roku wzrost liczby przychodni, jak i spadek liczby praktyk lekarskich, które udzielały porad w ramach umowy podpisanej bezpośrednio z NFZ. Wzrosła natomiast liczba porad udzielonych w tych placówkach. W 2019 r. odnotowano ich 25,4 mln,

tj. o blisko 400 tys. więcej niż przed rokiem. W strukturze porad podstawową część stanowiły te udzielone przez lekarzy (88,9%), a 11,1% porad udzielili lekarze dentyści.

Na terenie województwa dolnośląskiego w końcu 2019 r. funkcjonowały 84 stacjonarne ogólnodostępne **szpitale ogólne**, tj. o dwa więcej niż rok wcześniej. Dysponowały one 13,2 tys. łóżek (spadek w ciągu roku o 1,5 tys. łóżek). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 45 łóżek, co nieznacznie przekraczało średnią krajową (43 łóżka) i plasowało województwo dolnośląskie na 4. miejscu w kraju (po województwach: śląskim, lubelskim i łódzkim). Spośród 596 oddziałów najwięcej było: chirurgicznych – 118 (2553 łóżka), chorób wewnętrznych – 54 (1576 łóżek) i ginekologiczno-położniczych – 37 (1106 łóżek). W ciągu roku w szpitalach ogólnych leczono 607,7 tys. pacjentów (rok wcześniej — 632,6 tys.).

Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 221 osób, tj. o 9 osób mniej niż średnio w kraju, a na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej – 1416 osób (w kraju 1461).

W szpitalach ogólnych w województwie dolnośląskim w 2019 r. hospitalizowanych było 552,7 tys. pacjentów (o 0,1% więcej niż w 2018 r.), co plasowało je na 5. miejscu w kraju (po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i małopolskim).

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 25. Health care facilities

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przychodnie Out-patient departments	1369	1350	1602	1611
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	610	552	487	437
Porady udzielone ^{b,c} w tys: Consultations provided ^{b,c} in thousands:	23183,5	24360,9	24982,0	25369,5
lekarskie medical	20717,9	21675,1	22191,6	22563,7
stomatologiczne dental	2465,6	2685,8	2790,4	2805,8
Szpitale ogólne General hospitals	80	79	82	84

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. c W ciągu roku.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients. c During the year.

W końcu 2019 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 12,5 tys. lekarzy (o 1,7% więcej niż w 2018 r. i o 12,0% więcej niż w 2012 r.), 3,7 tys. lekarzy dentyistów (wzrost odpowiednio o 0,6% i 9,6%), 24,2 tys. pielęgniarek (wzrost odpowiednio o 1,0% i 4,0%), 2,7 tys. położnych (wzrost odpowiednio o 1,7% i 11,7%), 2,3 tys.

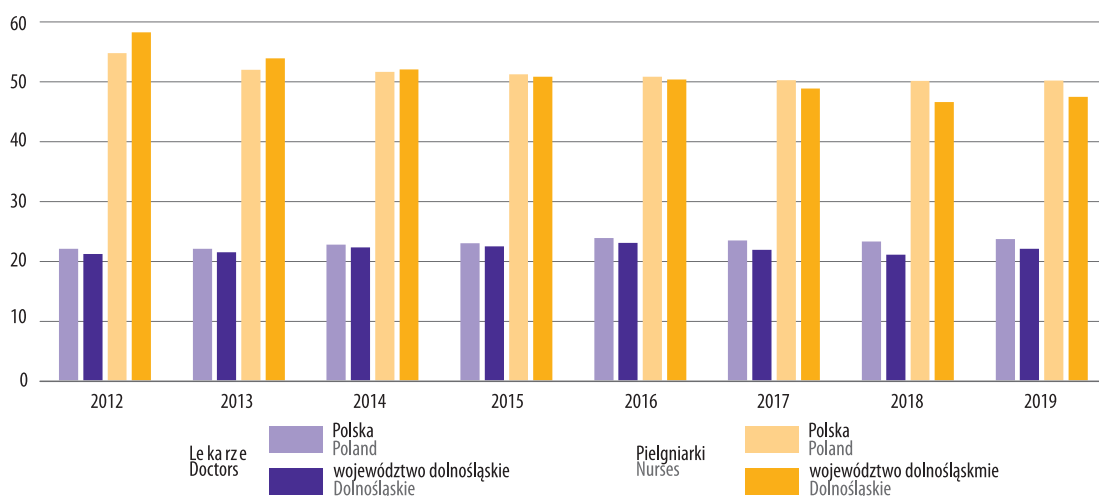
fizjoterapeutów (wzrost odpowiednio o 13,9% i 21,4%) oraz 3,0 tys. farmaceutów (wzrost odpowiednio o 2,2% i 21,0%).

W Polsce występowały znaczne różnice w rozmieszczeniu przestrzennym kadry pracującej bezpośrednio z pacjentem, a tym samym w dostępności do personelu medycznego. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności wahała się od 15,1 w województwie wielkopolskim do 28,5 w województwie łódzkim. Dolnośląskie zajmowało pod tym względem 10. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 22,1. Liczba pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców w roku 2019 była najniższa w województwie wielkopolskim – 46,6 pielęgniarek na 10 tys. ludności, natomiast najwyższa – w województwie świętokrzyskim – 62,7. Dolnośląskie zajmowało 12. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 47,6.

Wykres 34. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 34. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

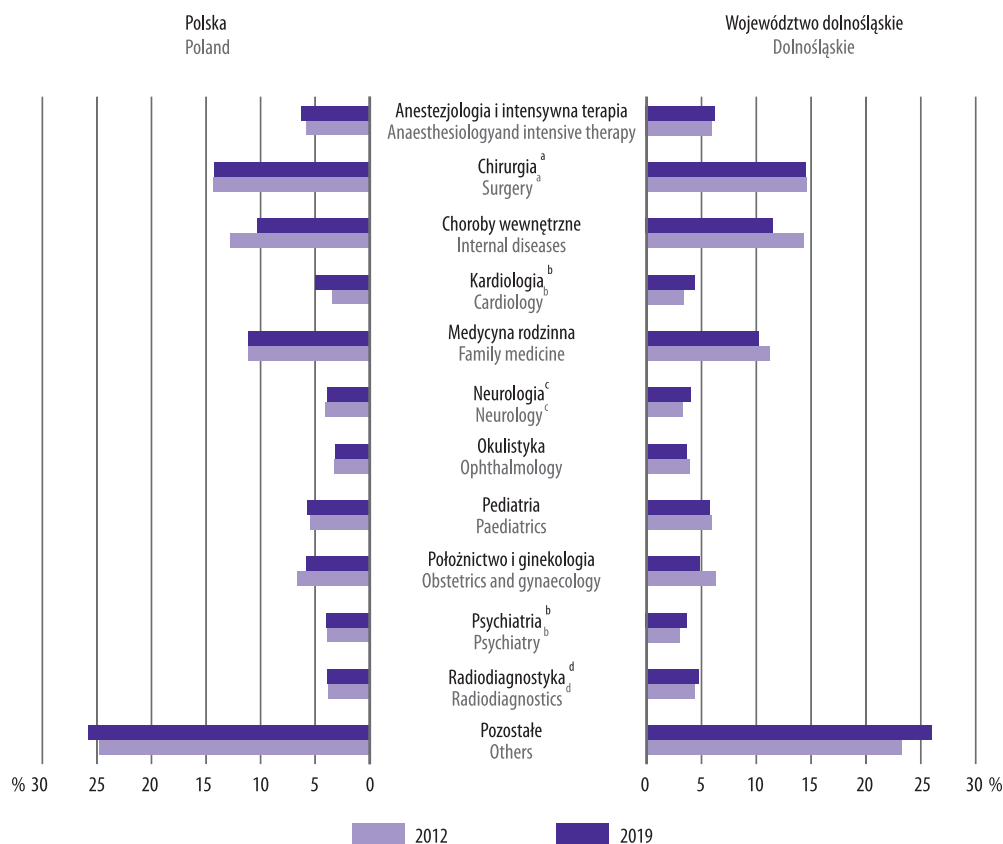

Poza dostępnością pracowników medycznych wyrażoną przez odniesienie liczby pracujących z pacjentem do liczby potencjalnych pacjentów, ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki zdrowotnej są kwalifikacje kadry medycznej. Wśród lekarzy pracujących w województwie dolnośląskim w końcu 2019 r. 66,8% posiadało specjalizację (w kraju – 67,1%). Odsetek ten był niższy niż rok wcześniej (69,0%), a także niższy niż w 2012 r. (68,9%). Lekarze dentyści ze specjalizacją stanowili w 2019 r. 25,5% (w kraju 22,5%) ogółu lekarzy dentyistów, podczas gdy przed rokiem – 25,4%, a w 2012 r. – 23,3%.

Na koniec 2019 roku najczęściej posiadaną przez lekarzy specjalizacją była specjalizacja z zakresu chirurgii oraz chorób wewnętrznych – średnio na 10 tysięcy osób przypadało ok. 2 lekarzy. Spośród wszystkich lekarzy specjalistów, najmniej liczną grupę w województwie dolnośląskim, nie wymienioną na wykresie ze względu na niewielki udział, stanowili lekarze specjalizujący się w dziedzinach takich jak: onkologia (66 lekarzy), dermatologia i wenerologia (66) czy medycyna pracy (64).

Analiza poziomu wykształcenia pielęgniarek i położnych wykazuje, że w 2019 roku, spośród pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem tytuł magistra pielęgniarstwa posiadało 16,0% ogółu – jeden z najniższych udziałów w kraju (13. miejsce); średnia krajowa to 19,9%. Lepiej wykształcone były położne – 20,4% posiadało tytuł magistra (9. miejsce w kraju, średnia krajowa – 23,2%).

Wykres 35. Lekarze specjaliści
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 35. Doctors specialists
As of 31st December

a Chirurgia ogólna, dziecięca, klatki piersiowej, ortopedia i traumatologia, neurochirurgia i neurotraumatologia, chirurgia onkologiczna, plastyczna, szczękowa, szczękowo-twarzowa, kardi-chirurgia oraz chirurgia naczyniowa i urologia. b Łącznie ze specjalistami dziecięcymi. c Łącznie ze specjalistami dziecięcymi; także neuropatologia. d Radiologia i diagnostyka obrazowa, radio-terapia onkologiczna i radiologia dziecięca.

a General surgery, paediatric, thoracic surgery, trauma and orthopaedic surgery, neurosurgery and neurotraumatological surgery, oncological, plastic, maxillary, maxillo-facial surgery, cardiosur-gery as well as vascular surgery and urology. b Including children's specialists; also neuropathology. c Radiology and imaging diagnostics, oncological radiotherapy and pediatric radiology. d In-cluding children's specialists.

W końcu 2019 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 2048 podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym 1611 przychodni (o 0,6% więcej niż w 2018 r. i o 17,7% więcej niż w 2012 r.) i 437 praktyk lekarskich (odpowiednio mniej o 10,3% i 28,4%). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało, podobnie jak w kraju, 6 przychodni (przed rokiem również 6, a w 2012 r. – 5 przychodni).

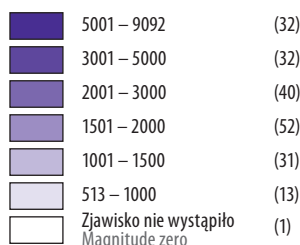
Istotną rolę w opiece zdrowotnej pełnią zakłady opieki długoterminowej, zapewniające pacjentom całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, a także kontynuację leczenia farmakologicznego i dietetycznego w dłuższym okresie czasu.

Opieka długoterminowa świadczona jest w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu ogólnym, a także zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu psychiatrycznym. Sprawowana jest nad pacjentem zdiagnozowanym o stabilnym stanie zdrowia i ustalonym leczeniu. Na koniec 2019 roku w województwie dolnośląskim działały 53 zakłady opiekuńczo-lecznicze (1. miejsce w kraju wraz z województwem mazowieckim), tj. o 3 więcej niż w 2018 roku, a także 19 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim), tj. o 2 więcej niż rok wcześniej. W województwie dolnośląskim było najwięcej łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w przeliczeniu na 100 tys. ludności - 142,7.

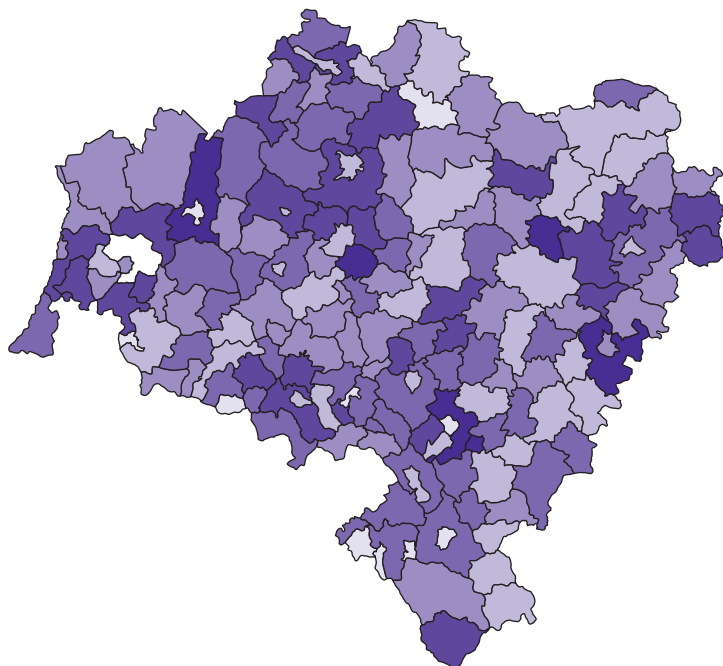
Mapa 33. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2019 r.

Map 33. Out-patient health care in 2019

Liczba ludności na 1 podmiot ambulatoryjnej
opieki zdrowotnej^a
Stan w dniu 31 grudnia
Population per provider of out-patient health care^a
As of 31 December

Polska Poland=1461
Dolnośląskie=1416

^a łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.

^a Including consultations paid by patients; excluding consultations provided in admission rooms of general hospitals.

Inną formą opieki medycznej, często łączoną z opieką długoterminową, są hospicja i oddziały opieki paliatywnej zapewniające interdyscyplinarną opiekę nad pacjentem w schyłkowym okresie życia. Na koniec 2019 r., podobnie jak rok wcześniej, funkcjonowało łącznie 15 placówek tego typu (9 hospicjów stacjonarnych i 6 oddziałów opieki paliatywnej, działających poza strukturą szpitali).

W dolnośląskich placówkach opieki długoterminowej w przeliczeniu na 10 tys. ludności przebywało 23,5 pacjentów – najwięcej w kraju. W porównaniu do poprzedniego roku oznacza to jeden z największych przyrostów – o 1,1 (2. lokata po województwie lubuskim – wzrost o 1,4).

Lecznictwo uzdrowiskowe stanowi integralną część systemu ochrony zdrowia. Prowadzone jest w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowanych w uzdrowiskach, czyli na terenach o szczególnych walorach geologiczno-klimatycznych, wydzielonych w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych. W Polsce jest 45 statutowych obszarów uzdrowiskowych, zlokalizowanych na terenie 13 województw. Uzdrowisk nie posiadają województwa: opolskie, wielkopolskie i lubuskie, a prym wiedzie dolnośląskie.

Rozmieszczenie obszarów uzdrowiskowych jest nierównomierne z wyraźną koncentracją uzdrowisk i zakładów w czterech województwach: dolnośląskim (11 uzdrowisk – 57 zakładów) małopolskim (10 uzdrowisk – 48 zakładów), zachodniopomorskim (5 uzdrowisk – 45 zakładów) i kujawsko-pomorskim (3 uzdrowiska – 33 zakłady). W końcu 2019 r. dolnośląskie szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (47 obiektów z 6,1 tys. łóżek) stanowiły 19,5% ogólnej ich liczby w kraju. Natomiast pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim i kujawsko-pomorskim).

System Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM) został stworzony w celu zapewnienia pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jednostkami systemu są zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego

(LZRM) oraz szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), z którymi zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Z systemem współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego, które zostały ujęte w wojewódzkim planie działania systemu PRM. W skład ZRM wchodzi osoby uprawnione do wykonywania medycznych czynności ratunkowych – w podstawowym zespole ratownictwa medycznego są to co najmniej dwie osoby, w tym pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny, natomiast specjalistyczne ZRM są co najmniej trzyosobowe, a w ich skład wchodzi lekarz systemu i pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim w ramach **ratownictwa medycznego** świadczeń medycznych udzielało, podobnie jak przed rokiem, 116 zespołów ratownictwa medycznego (w porównaniu do 2010 r. – wzrost o 5), w tym 83 (71,6%) to zespoły podstawowe, a 33 (28,4%) - specjalistyczne.

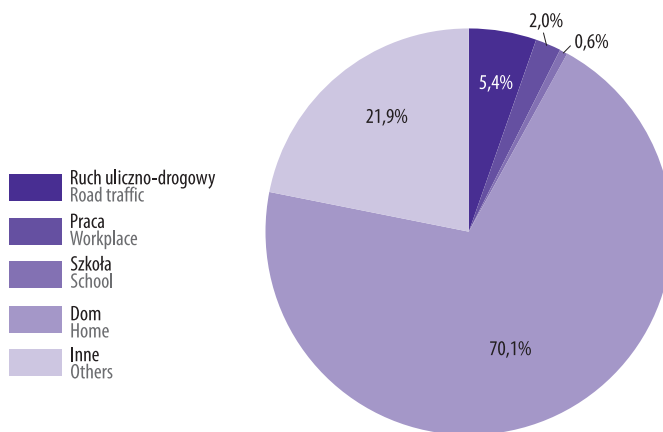
Wskaźnikiem ilustrującym dostępność świadczeń udzielanych przez system ratownictwa medycznego jest liczba ZRM przypadająca na 100 tys. ludności. W województwie dolnośląskim w 2019 r. wskaźnik ten kształtował się na nieco niższym poziomie niż przeciętnie w kraju – 4,0 wobec 4,1. Największy był w województwach warmińsko-mazurskim (5,8) i lubuskim (5,1), a najmniejszy – w wielkopolskim (3,5).

W 2019 r. zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 279,6 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, tj. o 2,4% mniej niż w zeszłym roku. Przeciętnie w przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 96 wyjazdów ZRM (w kraju - 81), tj. o 3 mniej niż przed rokiem. Najwięcej osób, które skorzystały z pomocy medycznej w miejscu zdarzenia w przeliczeniu na 1000 ludności, odnotowano w województwie zachodniopomorskim – 104 osoby, a najmniej w województwie wielkopolskim – 55 osób.

Struktura wyjazdów zespołów PRM ze względu na miejsce zdarzenia nie zmieniła się w porównaniu z ubiegłymi latami. Zdecydowaną większość, bo ponad 70% ogólnej liczby zrealizowanych wyjazdów, stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Drugie co do liczebności miejsce zdarzenia (22% wyjazdów) to kategoria „inne”, która obejmuje m.in. ulicę (wyłączając ruch uliczno-drogowy), sklep, kościół. Wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym stanowiły 5,4%, a do zdarzeń w pracy lub w szkole - 2,6%.

Wykres 36. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2019 r.

Chart 36. Calls for emergency medical service system units to the place of occurrence in 2019

Oprócz naziemnych zespołów ratownictwa medycznego w systemie PRM działają także lotnicze zespoły ratownictwa medycznego. Zespoły lotnicze funkcjonowały w 2019 r. we wszystkich województwach, w tym jeden w województwie dolnośląskim (najwięcej – 3 – funkcjonowały w mazowieckim). LPR dysponowało 21 śmigłowcami ratunkowymi w skali kraju, w tym jeden znajdował w województwie dolnośląskim.

W końcu 2019 roku w ramach systemu ratownictwa medycznego w województwie dolnośląskim funkcjonowało, podobnie jak przed rokiem, 16 szpitalnych oddziałów ratunkowych, o 3 więcej niż w 2010 r. Ponadto, w 2019 r. z systemem PRM współpracowały 3 izby przyjęć w szpitalach. Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy – 181,3 tys. - zmniejszyła się w porównaniu z rokiem

poprzednim (o 67 osób) i 2010 (o 43,1 tys.), była jednak wyższa niż przeciętnie w kraju (162,0 tys.). Dolnośląskie należało do województw, w których odnotowano najwyższą wartość tego wskaźnika (wraz ze śląskim — 322,7 tys. i kujawsko-pomorskim — 207,2 tys.).

W izbie przyjęć lub SOR udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym 260,8 tys. osób, o 1,6 tys. więcej niż w roku 2018 i o 22,8 tys. więcej niż w 2010 r. Większość pacjentów stanowili mężczyźni – 53,0%. Dzieci i młodzież do lat 18 stanowili 17,9%, a osoby w wieku 65 lat i więcej – 22,4%.

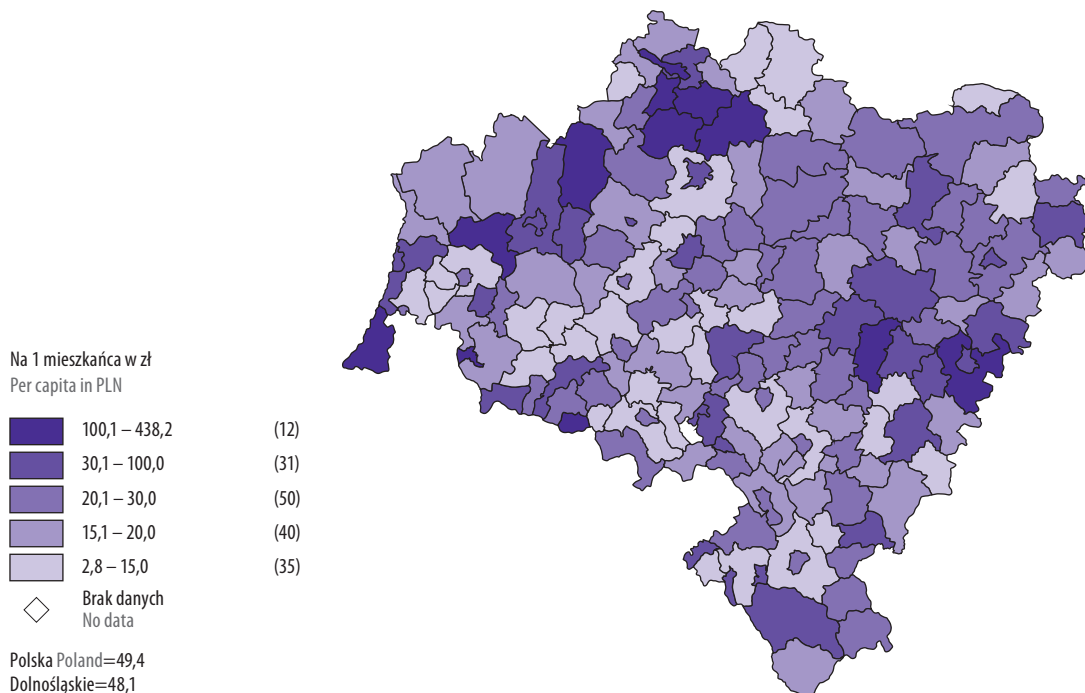
Szpitalne oddziały ratunkowe dysponowały 159 łózkami. Z SOR w trybie stacjonarnym (pobyt powyżej 24 godzin) skorzystało 156,3 tys. pacjentów (3. miejsce w kraju po małopolskim i mazowieckim). Z ogólnej liczby osób, którym udzielono pomocy, 21,5% stanowiły dzieci i młodzież do lat 18. Osoby w wieku co najmniej 65 lat stanowiły 38,3% wszystkich pacjentów. Spośród wszystkich leczonych 70,2 tys. osób, (tj. 44,9%) przekazano do leczenia szpitalnego.

Wydatki publiczne na opiekę zdrowotną rejestrowane są w dziale „851 – Ochrona zdrowia” klasyfikacji budżetowej. W 2019 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia wydatkowały ze swojego budżetu 139,6 mln zł, co stanowiło 0,8% wydatków ogółem (podobnie, jak przed rokiem). W porównaniu do poprzedniego roku kwota wydatków na ten cel wzrosła o 4,1%. W ogólnej kwocie przeznaczanej na ochronę zdrowia wydatki bieżące stanowiły 78,7%, a wydatki majątkowe inwestycyjne – 20,4%. Znacząca była wysokość wydatków na przeciwdziałanie alkoholizmowi – 63,7 mln zł (tj. 45,6% ogółem).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim na ochronę zdrowia przeznaczono w 2019 r. 48 zł. Przeciętnie w kraju była to kwota zbliżona – 49 zł, a w pozostałych województwach wahała się od 26 zł w lubelskim do 77 zł w mazowieckim.

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2019 r.

Map 34. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2019

Kultura

Culture

Poziom czytelnictwa w naszym województwie nie jest zbyt wysoki, wskaźniki charakteryzujące go plasowały Dolnośląskie na odległych lokatach w kraju.

W związku z ogłoszeniem w Polsce stanu zagrożenia epidemicznego, od 12 marca 2020 r., ograniczona została możliwość prowadzenia działalności m.in. przez podmioty kultury, które zmuszone były zamknąć swoje obiekty. Obostrzenia wynikające z pandemii spowodowały, że znacząco pogorszyły się wskaźniki dotyczące podmiotów działających w obszarze kultury.

Odsetek wydatków budżetowych, jakie samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły w 2019 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego uplasowały województwo na 1. miejscu w kraju – zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim działało 589 **bibliotek publicznych** i punktów bibliotecznych (spadek o 2 w porównaniu do 2018 r. i o 50 w porównaniu do 2010 r.). Na 1 placówkę biblioteczną przypadały 4394 osoby, tj. o 70 mniej niż przed rokiem oraz więcej niż średnio w kraju (4324 osoby). Poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych, był nieco wyższy niż w 2018 r. (wzrost o 0,6%), a liczba zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w 2019 r. wyniosła 442,1 tys. Pod względem liczby czytelników przypadających na 1000 ludności wiodącym powiatem był Wrocław (226), a następnie powiaty bolesławiecki (155) oraz świdnicki i wałbrzyski (po 149).

Na 1000 ludności przypadało 3,0 tys. woluminów księgozbioru (w kraju 3,3 tys.) - 14. miejsce w kraju oraz 152 czytelników (w kraju 156) - 7. miejsce w kraju. Średnio w ciągu roku jeden czytelnik wypożyczył 16,7 woluminów (w kraju 17,2) - 12. miejsce w kraju.

W końcu 2020 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 69 **muzeów** i oddziałów muzealnych. W porównaniu do 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 4 (tj. o 5,5%), a do 2010 r. – wzrosła o 11 (tj. o 19,0%). Placówki te zwiedziło 721,0 tys. osób, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców 2,5 tys. osób – 6. miejsce w kraju (przed rokiem – 4. miejsce) po województwach: małopolskim, mazowieckim, pomorskim, lubelskim, warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim.

Według stanu na koniec grudnia 2020 r. w województwie dolnośląskim działalność sceniczną prowadziło 18 **teatrów i instytucji muzycznych** posiadających własny, stały zespół artystyczny (tj. 9,0% takich placówek w kraju). Obiekty te w większości były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – 14 (tj. 77,8%) spośród nich posiadało odpowiednie wejście, a także udogodnienia wewnątrz budynku.

Na przestrzeni obserwowanych lat liczba i instytucji muzycznych w województwie utrzymywała się na stałym poziomie, jednak w ubiegłym roku wzrosła o jeden. W 2020 r. teatry i instytucje muzyczne wystawiły 2714 przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 369,0 tys. widzów i słuchaczy. W związku z obostrzeniami obowiązującymi w czasie pandemii COVID-19 liczba przedstawień i widzów drastycznie zmniejszyła się w porównaniu z latami ubiegłymi. W stosunku do 2019 r. były to spadki o blisko 70%.

Liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych przypadająca na 1000 ludności ukształtowała się na poziomie 127 (w 2019 r. – 375), podczas gdy w kraju 117. Województwo dolnośląskie zajmowało 4. lokatę w kraju pod względem wysokości tego wskaźnika po województwach: mazowieckim (288), lubuskim (163) i kujawsko-pomorskim (138).

W końcu 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego działało 48 **kin stałych**, o 1 więcej niż w 2019 r. i o 5 więcej niż 10 lat wcześniej. Kina te dysponowały 159 salami projekcyjnymi z 33,0 tys. miejsc na widowni. Na przestrzeni obserwowanych lat większość kin stałych posiadała tylko 1 salę projekcyjną (27 obiektów, 6,5 tys. miejsc na widowni), natomiast 6 obiektów (14,2 tys. miejsc) to multiplexy, dysponujące co najmniej 8 salami. Ze względu na ograniczenia w funkcjonowaniu kin z powodu pandemii odnotowano bardzo znaczące spadki liczby seansów i widzów w porównaniu z latami poprzednimi. W 2020 r. w kinach województwa dolnośląskiego odbyło się 117,1 tys. seansów, tj. o 46,3% mniej niż rok wcześniej. Zmniejszyła się również liczba widzów w stosunku do 2019 r.

(z 5,7 mln osób do 1,9 mln osób, tj. o 66,5%). Przeciętnie na 1 seans przypadało 16 widzów (w kraju – 18) i był to jeden z najniższych wskaźników w Polsce – 15. lokata wśród województw (niższą wartość odnotowano jedynie w województwie śląskim – 15 widzów na seans). Stosunkowo niewielki był także odsetek widzów na filmach produkcji polskiej – 40,3% (14. lokata w kraju przed województwami małopolskim – 39,2% i mazowieckim – 37,0%).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Posiadają zróżnicowaną ofertę przedsięwzięć kulturalnych skierowanych do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności. Ponadto instytucje te zapewniają, zwłaszcza dzieciom i młodzieży, atrakcyjne formy wypełnienia wolnego czasu.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 311 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (w 2019 r. - 342). Najliczniejszą część stanowiły świetlice (42,1% wszystkich placówek), a najmniej liczną - kluby (2,9%). Większa część ogółu tych placówek (63,3%) zlokalizowana była na wsi, przy czym charakter placówek wiejskich posiadały jedynie świetlice (wszystkie świetlice zlokalizowane były na wsi). Natomiast domeną miast były: centra kultury, kluby, ośrodki kultury oraz domy kultury - odpowiednio 70,2%, 66,7%, 62,8% i 53,3% tych instytucji funkcjonowało w mieście. W 2020 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowały 592 pracownie specjalistyczne (mniej o 10,0% niż przed rokiem), wśród których najpopularniejsze były pracownie plastyczne (27,9% ogółu pracowni), muzyczne (19,1%) oraz sale baletowe i taneczne (19,3%), a także komputerowe (10,5%).

Tablica 26. Instytucje kultury
Stan w dniu 31 grudnia
Table 26. Culture institutions
As of 31 December

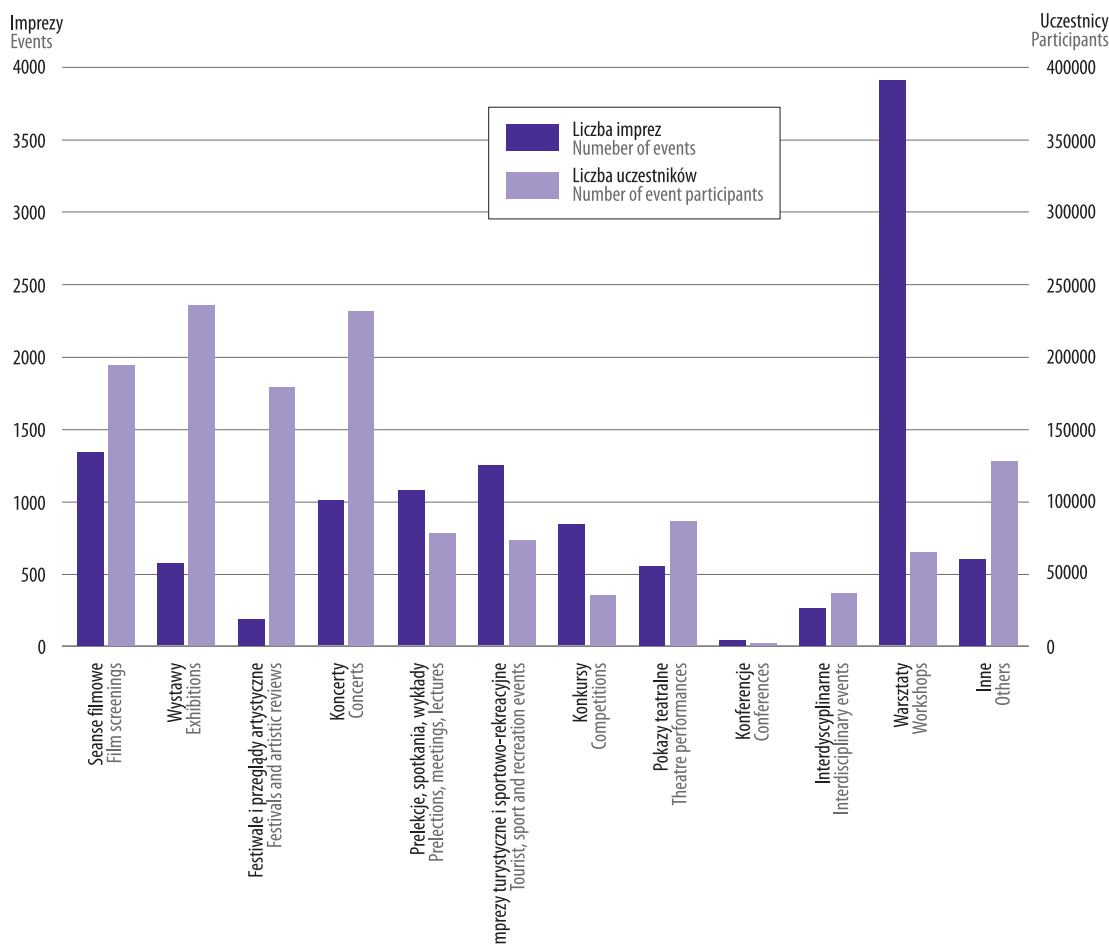
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	639	599	589	.
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3926	4258	4394	.
Muzea ^a Museums ^a	58	67	73	69
Galerie i salony sztuki Art galleries	25	22	22	21
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	17	17	17	18
widzowie i słuchacze (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	331	346	375	127
Kina stałe Indoor cinemas	43	38	47	48
widzowie (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	1130	1437	1951	654
Centra, domy i ośrodki kultury Centres of culture, cultural centres and establishments	160	164	171	171
Kluby i świetlice Clubs and community centres	96	138	171	140

a Łącznie z oddziałami.
a With branches.

W 2020 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 11,6 tys. imprez (20,2 tys. w 2019 r.), w których wzięło udział 1,3 mln uczestników (3,3 mln w 2019 r.). Najczęściej

organizowane były warsztaty (33,7%), imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (10,7%) oraz prelekcje, spotkania, wykłady (9,2%), a do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących na 1 imprezę) należały festiwale i przeglądy artystyczne (978 osób), wystawy (415) oraz koncerty (231). Dolnośląskie instytucje kultury działały dosyć prężnie - w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2020 r. zorganizowały 40 imprez (w kraju średnio 32 imprezy) - 3. miejsce w kraju po województwach małopolskim (44) i podlaskim (42).

Wykres 37. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez placówki kultury w 2020 r.
Chart 37. Events organised by culture institutions and event participants in 2020

Wydatki publiczne na kulturę rejestrowane są w dziale „921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” klasyfikacji budżetowej. W 2019 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły na ten cel 793,9 mln zł, co stanowiło 4,6% wydatków budżetowych ogółem. Odsetek ten przekraczał średnią wartość dla kraju (3,3%) i plasował województwo dolnośląskie na 1. miejscu wśród województw.

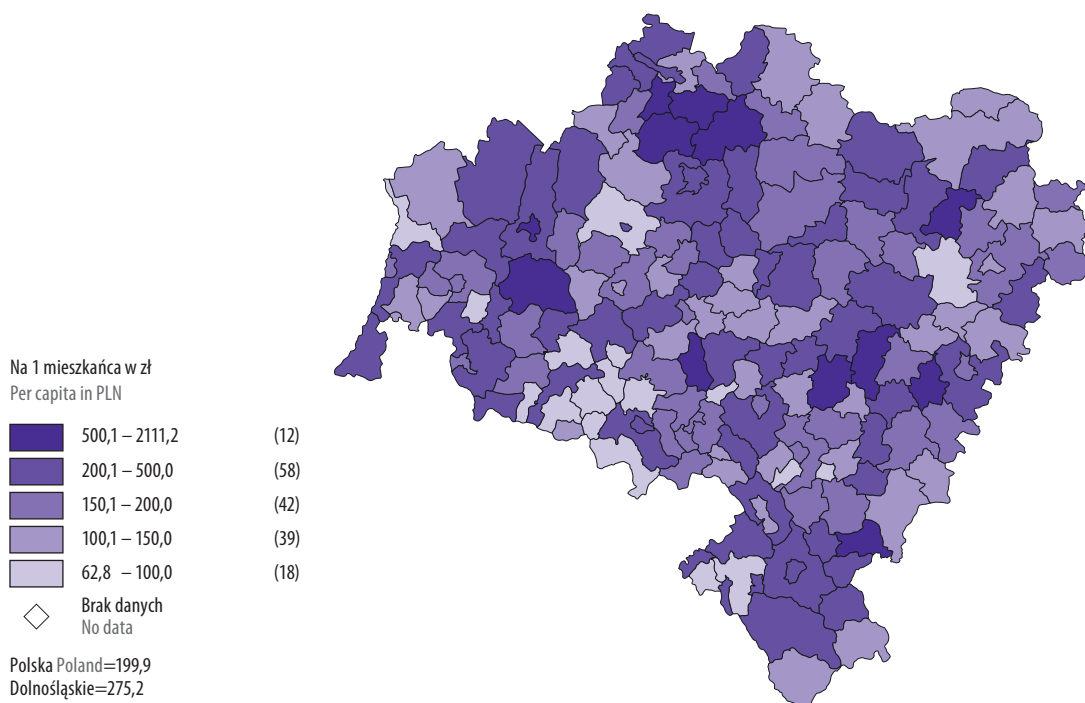
W porównaniu do roku poprzedniego kwota wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosła o 9,3% (w kraju odnotowano wzrost o 3,2%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca na ww. cel z budżetu dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu wydatkowano 275 zł, co znacznie przekraczało średnią dla kraju (200 zł) i plasowało województwo dolnośląskie na 1. miejscu w kraju.

Spośród dolnośląskich gmin pod względem kwoty wydatków przypadających na 1 mieszkańca szczególnie wyróżniały się Lubomierz (2111 zł) i Jerzmanowa (1772 zł).

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2019 r.

Map 35. Expenditure of gminas and cities with powiat status in “Culture and national heritage” division in 2019

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

Dolnośląskie należało do województw, w których stwierdzono dużą liczbę przestępstw, była ona jednak mniejsza niż rok wcześniej. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw zmniejszył się w ciągu roku i należał do najniższych w kraju. Znacznie wyższy niż średnio w kraju był wskaźnik zagrożenia przestępczością. Niższy był natomiast wskaźnik wypadkowości.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim stwierdzono 74,8 tys. **przestępstw**, tj. o 3,6% mniej niż przed rokiem i 10,5% mniej w porównaniu do 2014 r. Pod względem udziału w kraju (9,8%) dolnośląskie zajmowało 3. lokatę, po województwach śląskim (15,4%) i mazowieckim (14,4%). W ogólnej liczbie przestępstw dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym – 53,0 tys. (tj. 70,8%) i było ich mniej o 3,2% niż w 2019 r. Liczba przestępstw o charakterze gospodarczym zmniejszyła się w ciągu roku o 11,8%, natomiast liczba przestępstw drogowych wzrosła o 1,8%. Pod względem liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych i drogowych województwo dolnośląskie zajmowało 3. lokatę w kraju (po mazowieckim i śląskim), a pod względem liczby przestępstw gospodarczych – 6. lokatę.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw wyniósł w 2020 r. 65,5% i był znacznie niższy niż średnio w kraju (73,3%). Niższy wskaźnik niż w województwie dolnośląskim odnotowano jedynie w województwie mazowieckim – 64,7%. Wartość ww. wskaźnika w ciągu roku zmniejszyła się o 0,8 p.proc., a w porównaniu do 2014 r. wzrosła o 3,9 p.proc.

W 2020 r. województwo dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju pod względem wartości wskaźnika przestępczości - w przeliczeniu na 1000 mieszkańców popełniono 26 przestępstw (w kraju 20 przestępstw). W 2019 r. jego wartość była nieznacznie wyższa (27, w kraju – 21), natomiast w 2014 r. – wyższa (29,

w kraju – 23). Najwyższy wskaźnik w 2020 r. wystąpił w województwie zachodniopomorskim (26,1). W dolnośląskich powiatach występowały znaczne różnice pod względem liczby przestępstw stwierdzonych na 1000 mieszkańców – jego wartości wahały się od 13 w powiecie milickim do 45 w Legnicy.

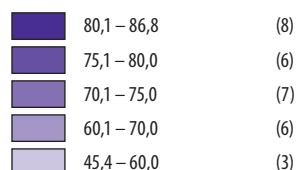
Mapa 36. Zagrożenie przestępczością w 2020 r.

Map 36. Crime risk in 2020

Przestępstwa stwierdzone^a przez Policję na 1000 ludności
Crimes ascertained^a by the Police per 1,000 population

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw
stwierdzonych^a przez Policję w %
Rate of detectability of delinquents in crimes
ascertained by the Police in %

Polska Poland=73,3

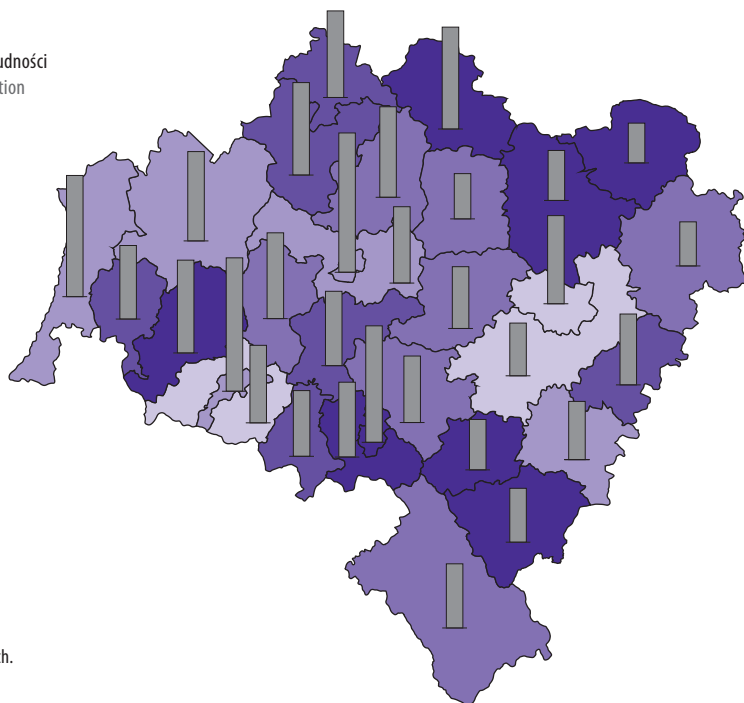
Dolnośląskie=65,5

^a W zakończonych postępowaniach przygotowawczych.

^a In completed preparatory proceedings.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Source: data of the National Police Headquarters.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim odnotowano 1578 **wypadków drogowych**, tj. o 18,2% mniej niż rok wcześniej i o 30,8% mniej niż w 2015 r. Zmniejszyła się liczba rannych – odpowiednio o 21,1% i 39,6%, a także liczba śmiertelnych ofiar wypadków – odpowiednio o 23,3% i 10,8%. Pod względem liczby wypadków i rannych województwo dolnośląskie zajmowało 7. miejsce w kraju, a pod względem liczby ofiar śmiertelnych – 6. miejsce w kraju.

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców) był niższy niż w kraju – 54 wobec 61 i zmniejszył się w porównaniu z rokiem ubiegłym (67) oraz rokiem 2015 (79).

Liczba rannych w przeliczeniu na 100 wypadków ukształtowała się na podobnym poziomie, jak w kraju – 114 wobec 112 i była niższa niż rok wcześniej (118). Na 100 wypadków drogowych przypadało 10 ofiar śmiertelnych (w kraju 11) i było to mniej niż przed rokiem (11), natomiast na 100 tys. mieszkańców przypadało w województwie dolnośląskim i w kraju 6 ofiar śmiertelnych (przed rokiem odpowiednio 7 i 8).

Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki

Table 27. Road accidents and their effects

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Wypadki Accidents	2294	2280	1929	1578
Ofiary śmiertelne Fatalities	241	185	215	165
Ranni Injured persons	3098	2968	2275	1794

Mapa 37. Bezpieczeństwo na drogach w 2020 r.
 Map 37. Road safety in 2020

Spółeczeństwo informacyjne Information society

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie dolnośląskim kształtuje się na bardzo wysokim poziomie na tle innych województwa i kraju. W 2020 r. dostęp do Internetu, w tym szerokopasmowego w domu posiadało ponad 90% gospodarstw domowych. Odsetek ten systematycznie się zwiększa. Wzrósł także znacząco odsetek korzystających z Internetu regularnie. Poziom wszystkich ww. wskaźników przekraczał średnie wartości dla kraju.

Dolnośląskie zajmowało w 2020 r. 1. lokatę wśród województw pod względem odsetka osób kiedykolwiek korzystających z Internetu.

W województwie dolnośląskim znacznie wyższy niż przeciętnie w kraju był także odsetek korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną, w tym w celu wysłania wypełnionych formularzy.

Wykorzystanie technologii cyfrowych odegrało bardzo istotną rolę w 2020 r. kiedy świat ogarnęła pandemia. Przede wszystkim ułatwiały one funkcjonowanie społeczeństwa w wielu aspektach życia. Dzięki możliwościom, które dają technologie ICT możliwa była m.in. praca i nauka zdalna, zakupy bez konieczności wychodzenia z domu oraz załatwianie spraw administracyjnych przez Internet.

Wśród gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata dostęp do Internetu posiadało 90,7% (w kraju 90,4%) – 7. miejsce wśród województw, w tym łączne szerokopasmowe posiadało 90,2% gospodarstw (w kraju 89,6%) – 5. wśród województw.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim odnotowano największy odsetek osób kiedykolwiek korzystających z Internetu – 89,8% (w kraju – 86,8%). Nigdy nie korzystało z Internetu 10,2% osób (w kraju – 13,2%); w 2019 r. było to 13,2% (odpowiednio – 15,5%), a w 2015 r. – 24,5% (27,1%).

Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu

Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2010	2019	2020
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	73,8	88,2	90,7
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	75,5	86,8	89,8
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	68,3	80,4	84,4

a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata. b Osoby w wieku 16-74 lata.

a Data concern households with persons aged 16-74. b Persons aged 16-74.

Wśród osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy (86,4%) zdecydowana większość – 78,5% – robiła to codziennie lub prawie codziennie. Odsetek osób w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu, w 2020 r. wyniósł 84,4% (w kraju 81,4%) – 3. miejsce wśród województw po zachodniopomorskim (86,5%) i mazowieckim (85,8%) i wzrósł w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,0 p.proc., natomiast w stosunku do 2015 r. – o 16,1 p.proc.

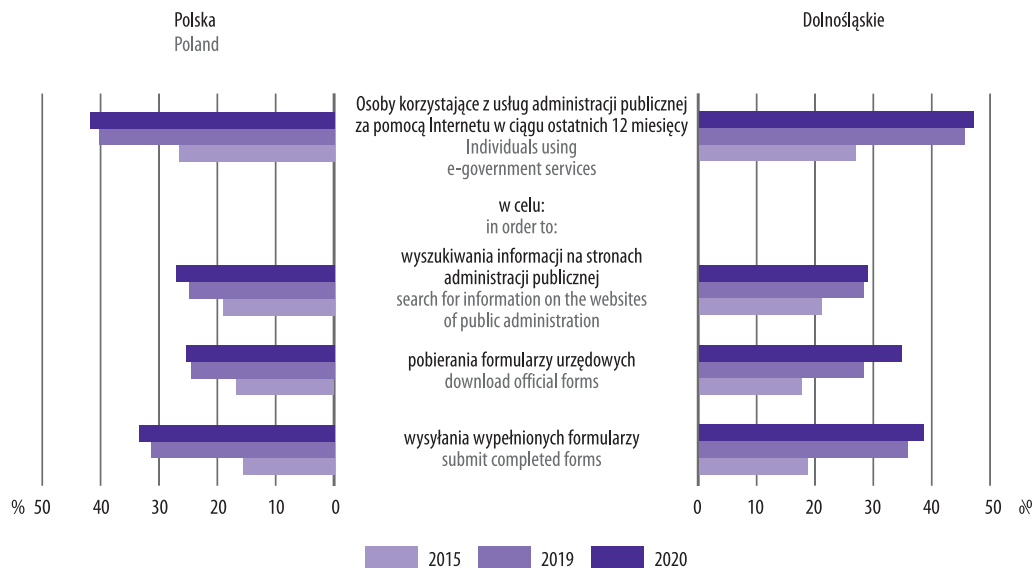
Najczęstszym celem korzystania z Internetu w sprawach prywatnych było komunikowanie się (80,9%), w tym wysyłanie/odbieranie e-maili (70,6%) oraz dostęp do informacji (77,8%).

Z powodu epidemii powszechne stało się załatwianie spraw administracyjnych przez Internet zamiast osobiście. Odsetek osób, którym udało się załatwić przez Internet wszystkie sprawy stanowił 14,2% (w kraju – 13,1%), a niektóre sprawy – 7,7% (odpowiednio 9,4%). Żadnej sprawy nie udało się załatwić 2,6% (w kraju – 1,7%). Jednakże bardzo wysoki był odsetek osób, które z powodu epidemii koronawirusa nie chciały załatwiać spraw administracyjnych przez Internet zamiast osobiście – 75,5% (w kraju – 75,8%).

W kontaktach z administracją publiczną Internetem posługiwało się 47,4% osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy (w kraju 41,9%). W województwie dolnośląskim odsetek korzystających z Internetu w celu wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej, pobierania formularzy i wysyłania wypełnionych formularzy był wyższy niż przeciętnie w kraju – odpowiednio 29,1% wobec 27,2%, 35,0% wobec 25,4% i 38,8% wobec 33,5%. Pod względem odsetka gospodarstw domowych korzystających z e-administracji województwo dolnośląskie zajmowało w 2020 r. 2. miejsce w kraju po mazowieckim (52,4%). Spośród wszystkich wniosków złożonych na terenie naszego województwa w ramach programu „Dobry start” ponad 74% wpłynęło elektronicznie – wskaźnik ten przekraczał średnią dla kraju (71%).

Wykres 38. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 38. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

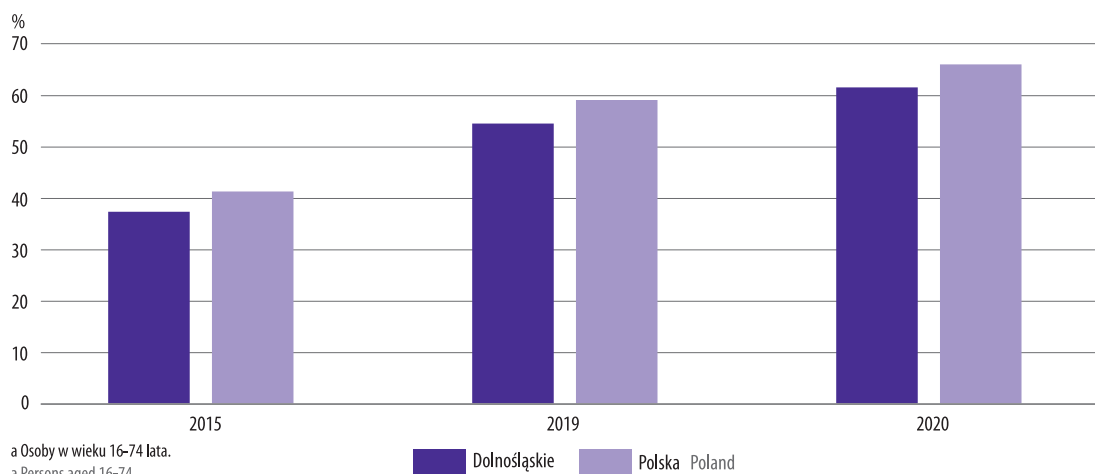

^a Osoby w wieku 16-74 lata.
^a Persons aged 16-74.

Dolnośląskie w 2020 r. należało do województw (wraz z mazowieckim), w których bardzo popularne były e-zakupy – w ciągu ostatnich 12 miesięcy ponad 65% osób zamawiało lub kupowało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego (średnio w kraju – 60,9%).

Wykres 39. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 39. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

^a Osoby w wieku 16-74 lata.
^a Persons aged 16-74.

Bardzo znaczący był odsetek osób w gospodarstwach domowych, które śledziły informacje o koronawirusie w Polsce korzystając ze stron internetowych – 71,1% w województwie dolnośląskim (w kraju – 68,5%). Z możliwości pracy zdalnej skorzystało 14,8% ankietowanych (w Polsce 15,3%). Odsetek ten był bardzo zróżnicowany w poszczególnych województwach i wahał się od 8,5% w województwie podkarpackim do 23,7% w województwie mazowieckim.

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie dolnośląskim odnotowano jeden z najwyższych w kraju wskaźników określających liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. ludności. Wskaźnik ten systematycznie rośnie.

Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register

As of 31 December

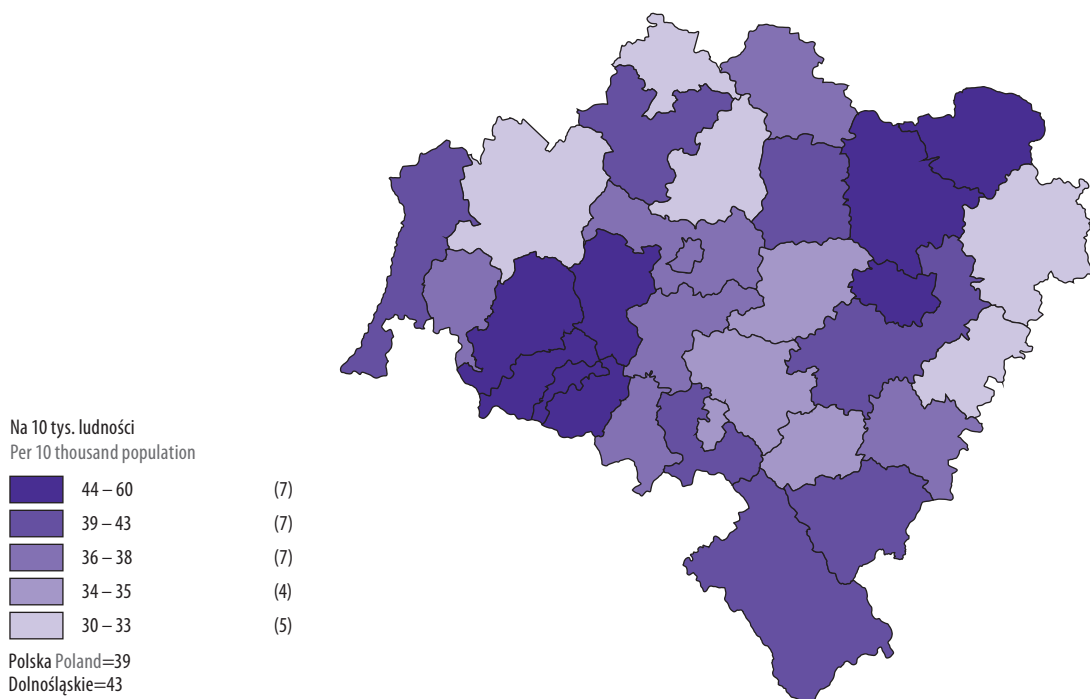
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total	8251	11192	12202	12485
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	28	39	42	43

Mapa 38. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 38. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2020

As of 31 December

W końcu 2020 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 12,5 tys. **fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych**, tj. o 2,3% więcej niż rok wcześniej, o 11,6% więcej niż w 2015 r. i o ponad 50% więcej niż w 2010 r. Na 10 tys. ludności przypadały 43 podmioty tego rodzaju

(w kraju 39) – 2. miejsce wśród województw, po województwie mazowieckim (48 podmiotów) i wskaźnik ten systematycznie rośnie – w 2010 r. wynosił 28 (w kraju 27), w 2015 r. – 39 (35), a w 2019 r. – 42 (38).

W 2020 r. w zdecydowanej większości powiatów wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności przyjmował wartości poniżej średniej wojewódzkiej. Wyższy poziom odnotowano w siedmiu powiatach, w tym najwyższy we Wrocławiu – 60 i w powiecie milickim – 50.

W 2018 r. aktywnie działało 8,1 tys. organizacji non-profit, tj. **stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego**. Stanowiło to 8,1% ogólnej ich liczby w kraju (5. miejsce po województwach: mazowieckim – 15,1%, śląskim – 9,7%, wielkopolskim – 9,6% i małopolskim – 9,5%).

Pomiędzy 2010 r. a 2018 r. nastąpił wzrost liczby rejestrowych organizacji non-profit o 39,7%. Największe tempo wzrostu liczby organizacji dotyczyło fundacji – wzrost z 0,6 tys. w 2010 r. do 1,4 tys. w 2018 r. (o 133,3%). W latach 2010-2018 przybyło również ponad 20% stowarzyszeń sportowych.

Między 2016 r. a 2018 r. ogólna liczba aktywnie działających rejestrowych stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego wzrosła o 17,4% (z 6,9 tys. do 8,1 tys.). Przyrost ten był głównie zasługą dużej dynamiki liczby fundacji – w latach 2016-2018 ich liczba zwiększyła się o 16,7% (z 1,2 tys. do 1,4 tys.), a udział w ogólnej liczbie omawianej zbiorowości z 17,3% do 17,6%.

Na 10 tys. ludności przypadają w 2018 r., podobnie jak w 2016 r. 24 organizacje i wskaźnik ten do 2010 zwiększał się systematycznie: w 2014 r. wynosił 23, w 2012 r. – 21, a w 2010 r. – 20. Pod względem wysokości tego wskaźnika województwo dolnośląskie plasowało się na 5. miejscu w kraju (po województwach: małopolskim, wielkopolskim, mazowieckim i podkarpackim).

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Wśród tych organizacji najbardziej liczną grupą były stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (5,4 tys.; 66,1%), a następnie - fundacje (1,4 tys.; 17,6%). Wyraźnie mniej liczne były społeczne podmioty wyznaniowe (0,1 tys., tj. 1,5%) oraz organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego (0,1 tys., tj. 1,3%). W badanej zbiorowości blisko co 8 jednostka (w kraju – co 10) posiadała status organizacji pożytku publicznego (OPP - 0,9 tys.). Z kolei organizacje pobierające jakiegokolwiek opłaty w ramach swojej działalności stanowią 29,0% (prowadziły odpłatną działalność statutową lub działalność gospodarczą).

Najliczniejszą zbiorowość stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych tworzyły typowe stowarzyszenia i organizacje społeczne (2,8 tys.), stowarzyszenia sportowe (1,7 tys.), ochotnicze straże pożarne (0,6 tys.) oraz koła łowieckie (0,2 tys.).

Omawiane organizacje zrzeszały w 2018 r. łącznie 0,5 mln członków i dysponowały 9,0 tys. pełnoetatowych miejsc pracy. Z pracy społecznej członków korzystało 95,3% organizacji, z pracy wolontariuszy należących do organizacji – 29,8%, a z pracy osób, z którymi podpisano porozumienia wolontariackie – 19,2%.

Przeliczenie liczby członków organizacji na 10 tys. ludności stanowi wskaźnik rozpowszechnienia przynależności do organizacji non-profit. W województwie dolnośląskim wartość wskaźnika była jedną z najniższych w kraju – 1,8. Także mediana członkostw była tu (wraz z województwem świętokrzyskim) najniższa wśród województw – 25 (przy średniej krajowej 28).

W organizacjach non-profit, których działalność nie wykraczała poza granice jednego województwa, pracowały społecznie średnio 22 osoby (w kraju 40 osób), przy czym w połowie organizacji nie było to więcej niż 8 osób (w kraju 10 osób).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

W 2019 r. w województwie dolnośląskim wzrosła zarówno wartość produktu krajowego brutto (PKB), jak i dynamika jego wzrostu. W tworzeniu PKB województwa największy udział miało miasto Wrocław. Na wysokość wartości dodanej brutto największy wpływ wykazywał przemysł.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku, wartość PKB w 2019 r. w województwie dolnośląskim liczyła 189195 mln zł (wobec 175690 mln zł w 2018 r.) a dynamika PKB osiągnęła wartość 107,7 i była wyższa niż rok wcześniej (105,8). Dynamika w Polsce była na wyższym poziomie niż w województwie dolnośląskim i wyniosła 107,8. Województwo dolnośląskie kształtowało PKB Polski w 8,3% i był to wkład niezmienny w relacji do poprzednich dwóch lat oraz niższy niż w 2016 o 0,1 p.proc. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wyniósł 65240 zł i był wyższy o 9,5% niż w Polsce (59598 zł). Rok wcześniej PKB na 1 mieszkańca liczył 60562 zł, co było wartością o 9,7% wyższą niż w kraju. W stosunku do 2014 r., PKB na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego zwiększył się o 31,2% (w Polsce wzrost o 34,0%). Pod względem PKB na 1 mieszkańca województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju, za województwem mazowieckim (96579 zł) a przed wielkopolskim (64641 zł) i śląskim (60963 zł). Jedynie te cztery województwa osiągnęły wartość większą niż średnia dla Polski. PKB per capita w województwie dolnośląskim stanowił 80% średniej wartości w UE (bez Wielkiej Brytanii) w 2019 r., co było wynikiem o 4,0 p.proc. lepszym niż w 2014 r.

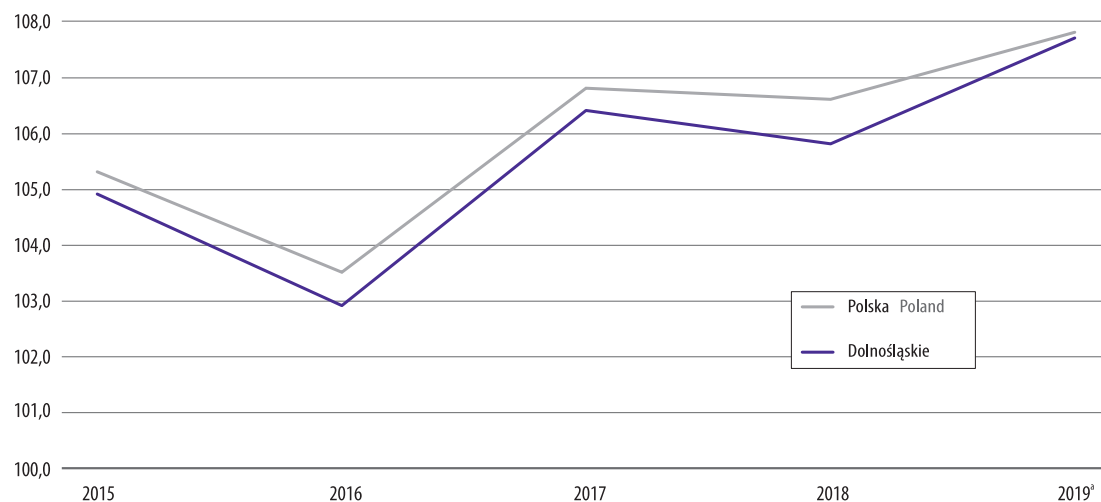
Na wartość PKB województwa dolnośląskiego w 2018 r. największy wpływ miał podregion miasta Wrocławia (34,3%), następnie podregion wrocławski (19,3%), legnicko - głogowski (17,8%), wałbrzyski (14,9%) i jeleniogórski (13,7%). Od 2014 r. systematycznie rośnie udział podregionu miasta Wrocławia (wzrost o 2,3 p.proc. w okresie 2014-2018) i podregionu wrocławskiego (wzrost o 2,1 p.proc.) a maleje udział podregionu legnicko - głogowskiego (spadek o 2,8 p.proc.), jeleniogórskiego (spadek o 1,3 p.proc.) oraz wałbrzyskiego (spadek o 0,3 p.proc.). Udział podregionów województwa dolnośląskiego w tworzeniu PKB Polski wyniósł w 2018 r. od 1,1% w przypadku jeleniogórskiego i wałbrzyskiego do 2,8% w przypadku Wrocławia. Wskaźnik dyspersji regionalnego PKB liczył 29,1%. Tylko we Wrocławiu i podregionie legnicko - głogowskim notowano wartość PKB na 1 mieszkańca większą niż średnia dla województwa (odpowiednio 94373 zł i 69390 zł). Zdecydowanie najniższe wartości wystąpiły w podregionie wałbrzyskim (40055 zł) i jeleniogórskim (42768 zł). PKB na 1 mieszkańca we Wrocławiu stanowił 235,6% wartości w podregionie wałbrzyskim. W porównaniu do Polski, Wrocław i podregion legnicko - głogowski charakteryzowały się znacznie wyższym PKB na 1 mieszkańca, podregion wrocławski zbliżoną wartością, a podregiony jeleniogórski i wałbrzyski mniejszymi wartościami.

Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 40. Indices of gross domestic product (current prices)

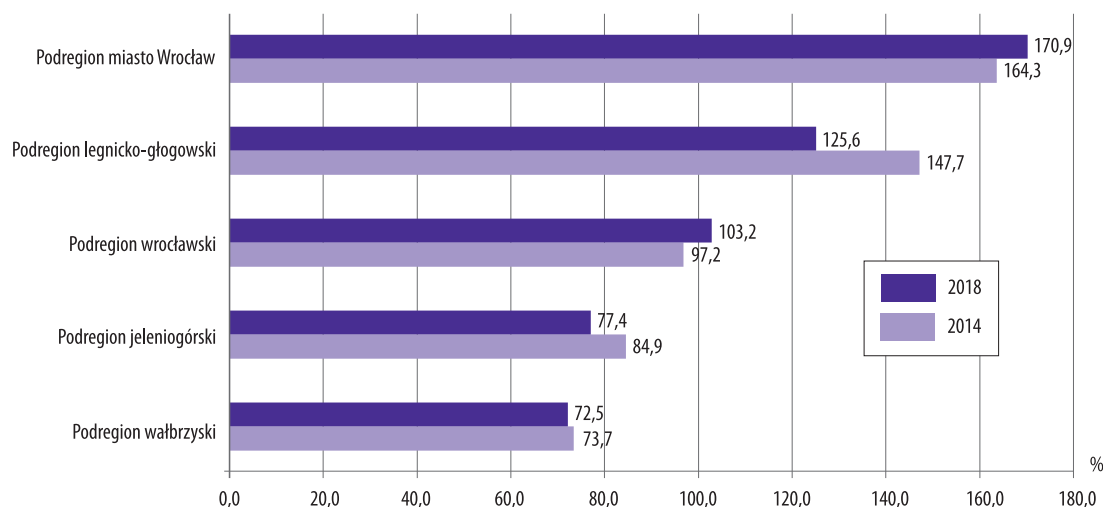
Previous year = 100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) – odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value

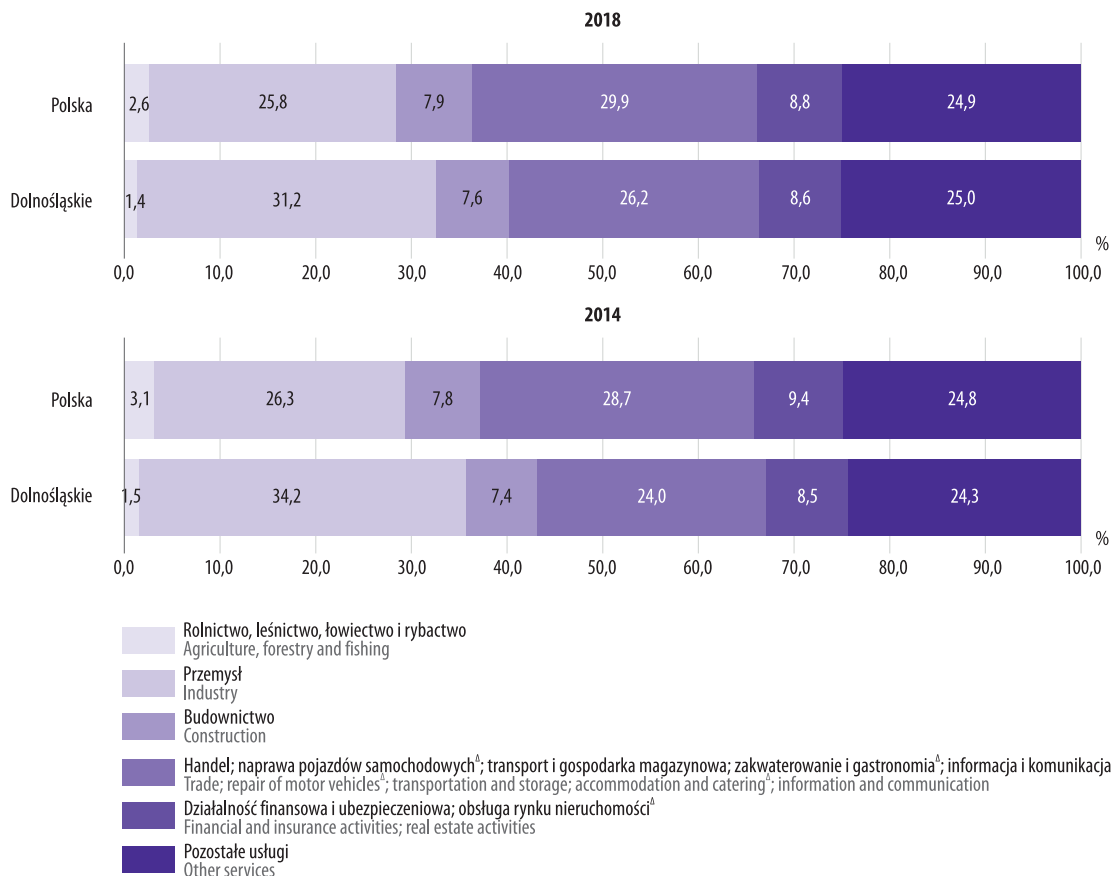

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto w 2018 r. wyniosła w województwie dolnośląskim 153822 mln zł, co stanowiło 8,3% wartości całego kraju. W porównaniu do Polski, w województwie widać większe znaczenie przemysłu (31,2% wartości dodanej wobec 25,8% w Polsce w 2018 r.) a mniejsze handlu, naprawy pojazdów samochodowych traktowanych łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją (26,2% wartości dodanej przy 29,9% w Polsce), czy rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (1,4% wartości dodanej wobec 2,6% w Polsce). W 2018 r. w stosunku do 2014 zanotowano spadek udziału przemysłu i budownictwa w wartości dodanej brutto, głównie na rzecz pozostałych usług. Wartość dodana na 1 pracującego w 2018 r. wyniosła 137414 zł i była wyższa o 11,3% niż w Polsce (123451 zł). W stosunku do 2014 r. wydajność pracy mierzona przez wartość dodaną na 1 pracownika wzrosła o 10,4%, przy wzroście dla Polski o 13,0%.

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)

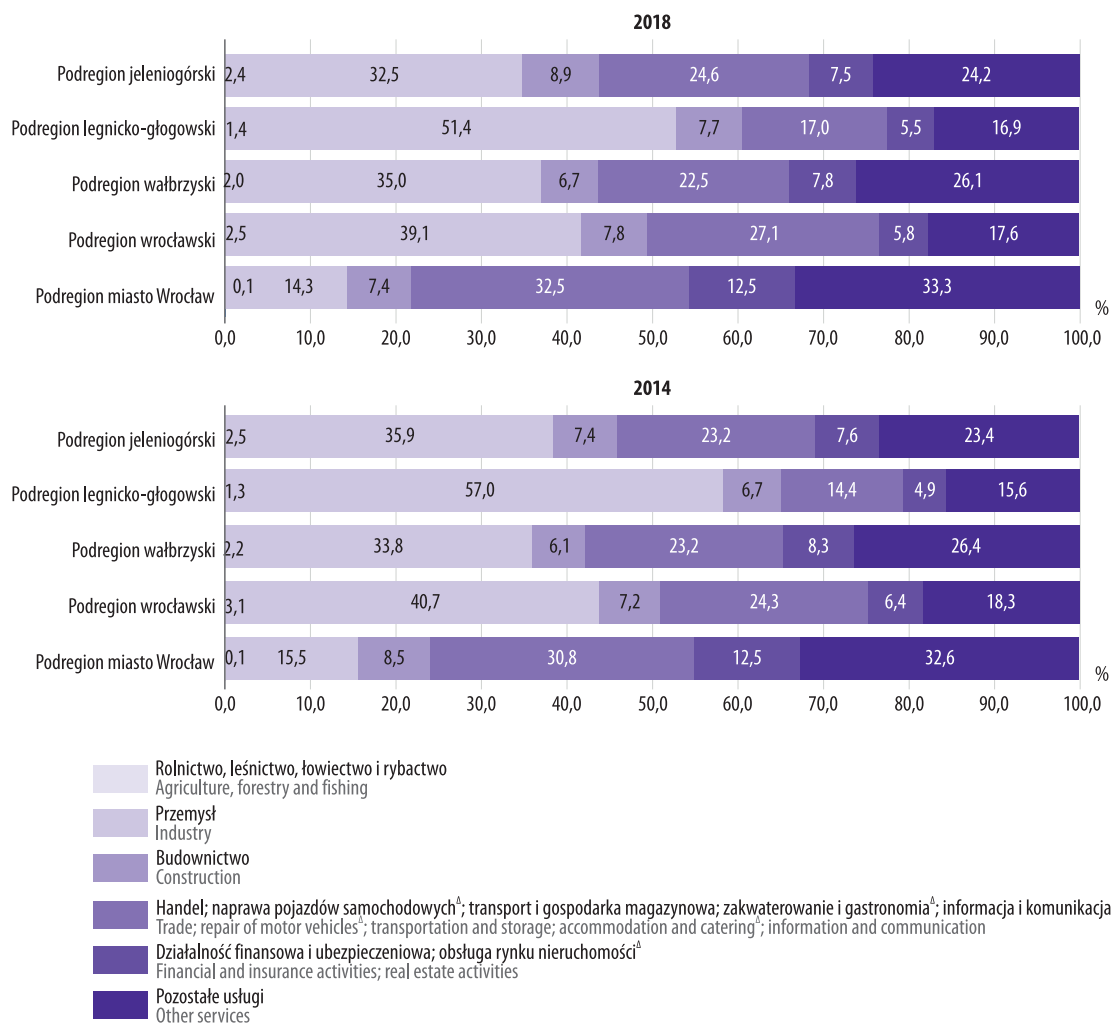
Chart 42. Gross value added by kind of activity (current prices)

W skali podregionów występuje większe zróżnicowanie udziału poszczególnych działalności w tworzeniu wartości dodanej brutto. W 2018 r. przemysł odpowiadał za 51,4% wartości w podregionie legnicko - głogowskim, 39,1% w podregionie wrocławskim, 35,0% w wałbrzyskim, 32,5% w jeleniogórskim i 14,3% we Wrocławiu. Handel, naprawa pojazdów samochodowych traktowane łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją miały udział od 32,5% we Wrocławiu do 17,0% w podregionie legnicko - głogowskim. W 2018 r., w porównaniu do 2014 r., w podregionie wrocławskim zanotowano największy wzrost wartości dodanej na 1 mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej (o 6,8 p.proc.), a największy spadek nastąpił w podregionie legnicko - głogowskim (o 11,3 p.proc.). Wartość dodana na 1 pracującego w 2018 r. wyniosła od 168956 zł w podregionie legnicko - głogowskim (136,9% wartości dodanej w Polsce), przez 140695 zł we Wrocławiu, 133044 zł w podregionie wrocławskim, 124752 zł w jeleniogórskim do 120525 zł w wałbrzyskim (jeden podregion województwa dolnośląskiego poniżej średniej krajowej).

Wykres 43. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)

Chart 43. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

Z powodu pandemii COVID-19 w 2020 r. drastycznie spadły wskaźniki koniunktury we wszystkich rodzajach działalności. W styczniu br. wartości klimatu koniunktury nadal były na niskim poziomie. Przedsiębiorcy za największą barierę w działalności uznawali niepewność sytuacji gospodarczej.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

Tablica 30. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności

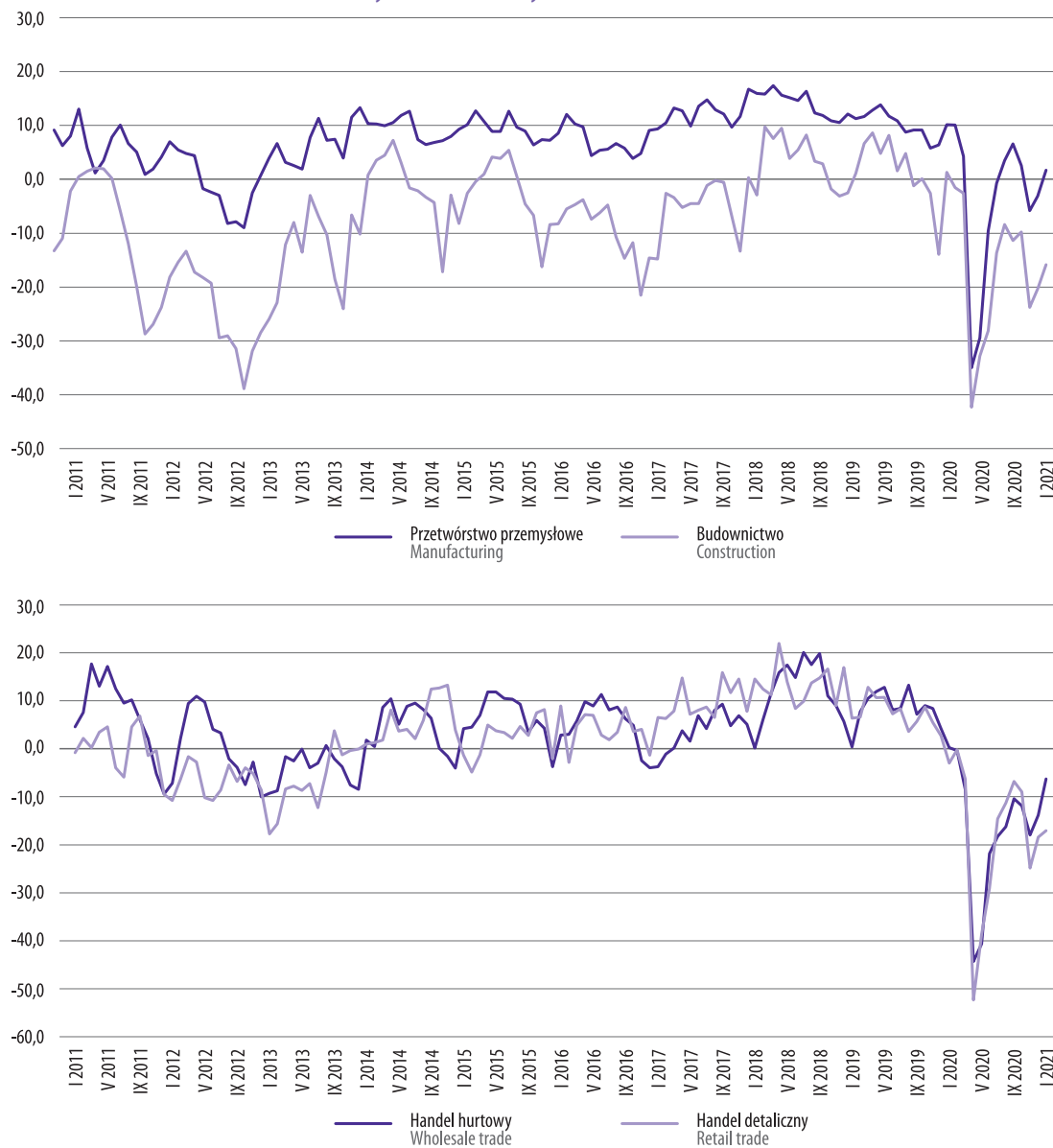
Table 30. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2016	I 2019	I 2020	I 2021	I 2021 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	9,1	7,2	12,1	10,1	1,6	-9,9
Budownictwo Construction	-13,4	-8,5	-2,6	1,2	-16,0	-18,7
Handel hurtowy Wholesale trade	4,8	3,1	0,6	0,5	-6,0	-4,2
Handel detaliczny Retail trade	-0,6	9,1	6,6	-2,7	-16,7	-13,9
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-1,9	6,3	-7,2	-9,6	-5,1	-7,8
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and food service activities	13,2	-7,2	16,7	0,0	-48,1	-52,1
Informacja i komunikacja Information and communication	23,8	13,4	12,9	21,2	-5,0	7,4

Wskaźnik koniunktury w większości badanych rodzajów działalności zanotował duży spadek w styczniu 2021, z powodu pandemii COVID-19. W województwie dolnośląskim najgorsze nastroje odnotowano w firmach z sektora zakwaterowania i gastronomii (wartość wskaźnika liczyła 48,1 - spadek wskaźnika o 48,1 pkt. w stosunku do stycznia 2020) oraz handlu detalicznego (wartość wskaźnika - 16,7 - zmniejszenie wskaźnika o 14,0 pkt. w relacji do stycznia 2020). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w podmiotach z przetwórstwa przemysłowego (wartość wskaźnika 1,6 - mniej o 8,5 pkt. w relacji r/r).

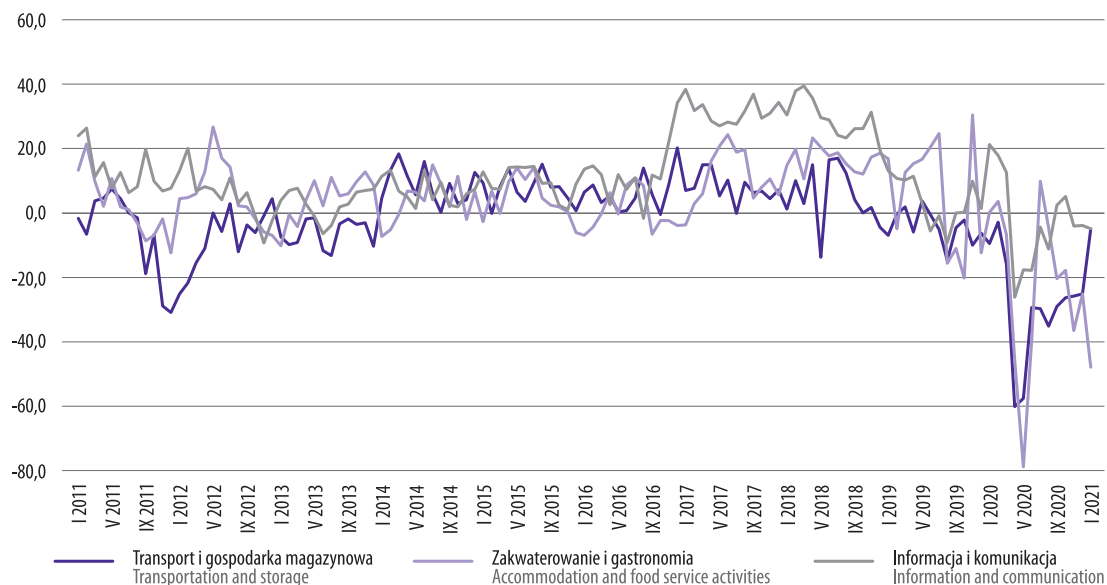
Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności

Chart 44. General business climate indicator by kind of activity

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności (dok.)

Chart 44. General business climate indicator by kind of activity (cont.)

W styczniu br. badane przedsiębiorstwa w niemal wszystkich rodzajach działalności wymieniły jako największą barierę niepewność sytuacji gospodarczej. Inną często pojawiającą się barierą były koszty zatrudnienia. Poniżej dwie najczęściej pojawiające się bariery w poszczególnych sektorach gospodarki:

- w budownictwie: niepewność sytuacji gospodarczej 72,9 pkt. (wzrost o 34,8 pkt. r/r) i koszty zatrudnienia 54,1 pkt. (spadek o 9,7 pkt. r/r),
- w handlu detalicznym: niepewność sytuacji gospodarczej 72,9 pkt. (wzrost o 35,2 pkt. r/r) i koszty zatrudnienia 58,1 pkt. (spadek o 4,5 pkt. r/r),
- w handlu hurtowym: niepewność sytuacji gospodarczej 73,0 pkt. (więcej o 40,6 pkt. r/r) i koszty zatrudnienia 39,2 pkt. (wzrost o 6,6 pkt. r/r),
- w przetwórstwie przemysłowym: niepewność sytuacji gospodarczej 42,5 pkt. (wzrost o 6,6 pkt. r/r) i niedobór wykwalifikowanych pracowników 39,0 pkt. (mniej o 15,4 pkt. r/r),
- w transporcie i gospodarce magazynowej: niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne 58,3 pkt. (wzrost o 37,3 pkt. r/r) i niedobór wykwalifikowanych pracowników 57,6 pkt. (spadek o 3,9 pkt. r/r),
- w zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych: niepewność sytuacji gospodarczej 60,3 pkt. (wzrost o 8,6 pkt. r/r) i koszty zatrudnienia 47,4 pkt. (spadek o 35,6 pkt. r/r),
- w informacji i komunikacji: niepewność sytuacji gospodarczej 76,7 pkt. (wzrost o 23,4 pkt. r/r) i koszty zatrudnienia 69,8 pkt. (wzrost o 24,6 pkt. r/r).

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie dolnośląskim kontynuowany był trend wzrostu liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Wśród spółek handlowych w województwie dolnośląskim dominowały jednostki z kapitałem prywatnym krajowym.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W 2020 roku w województwie dolnośląskim kontynuowany był trend wzrostu ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Według stanu na 31 grudnia było ich 396,0 tys., o 13,1 tys. więcej niż rok wcześniej (wzrost o 3,4%). Od 2010 roku liczba podmiotów w rejestrze REGON rocznie rosła, co przełożyło się na wzrost o 19,6% w okresie 2010-2020. Województwo dolnośląskie wyróżnia się dużym udziałem podmiotów z sektora publicznego (12,9% podmiotów w kraju).

Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 31. Entities of national economy in the REGON register

As of 31 December

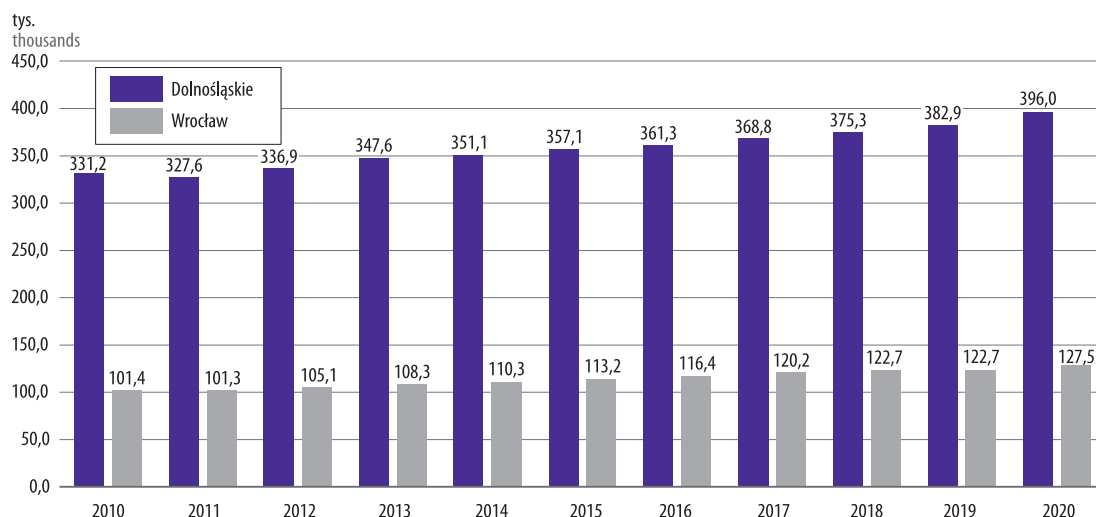
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	331247	357102	382892	396046	8,5
sektor publiczny public sector	14978	15603	14540	14429	12,9
sektor prywatny private sector	316269	338368	361191	373336	8,4
Z liczby ogółem: Of total number:					
Spółki Companies	47994	64113	71928	74477	8,8
Fundacje Foundations	1002	2071	2734	2876	9,5
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	7249	9121	9468	9609	8,0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	235003	235346	251046	260691	7,8

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy

As of 31 December

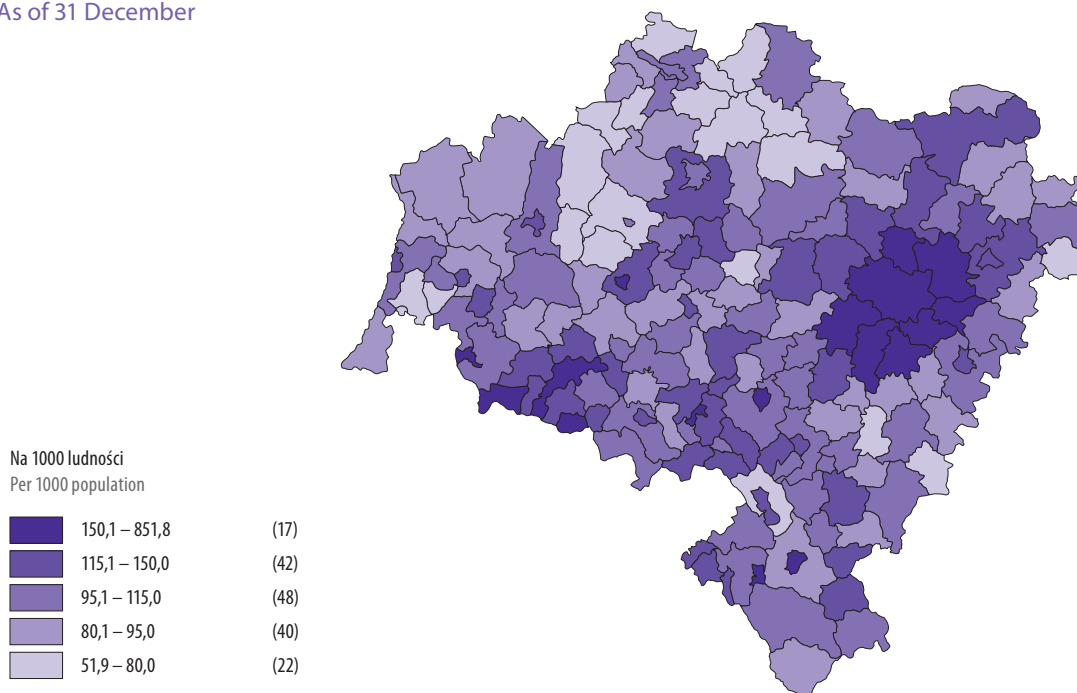
W 2020 r. najwięcej podmiotów na 1000 mieszkańców było zarejestrowanych w gminie Karpacz (851,8) - zdecydowanie więcej niż w kolejnym Wrocławiu (198,1). Najmniej podmiotów zarejestrowanych było w gminach Grębocice (51,9) i Sulików (55,5). W porównaniu z 2019 r., najwięcej podmiotów gospodarczych przybyło w gminach Czernica (wzrost o 10,4%) i Krośnice (9,3%) a ubyło w gminach Janowice Wielkie (spadek o 9,1%) i gminie wiejskiej Pęcław (2,3%).

Mapa 39. Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 39. Entities of the national economy in 2020

As of 31 December

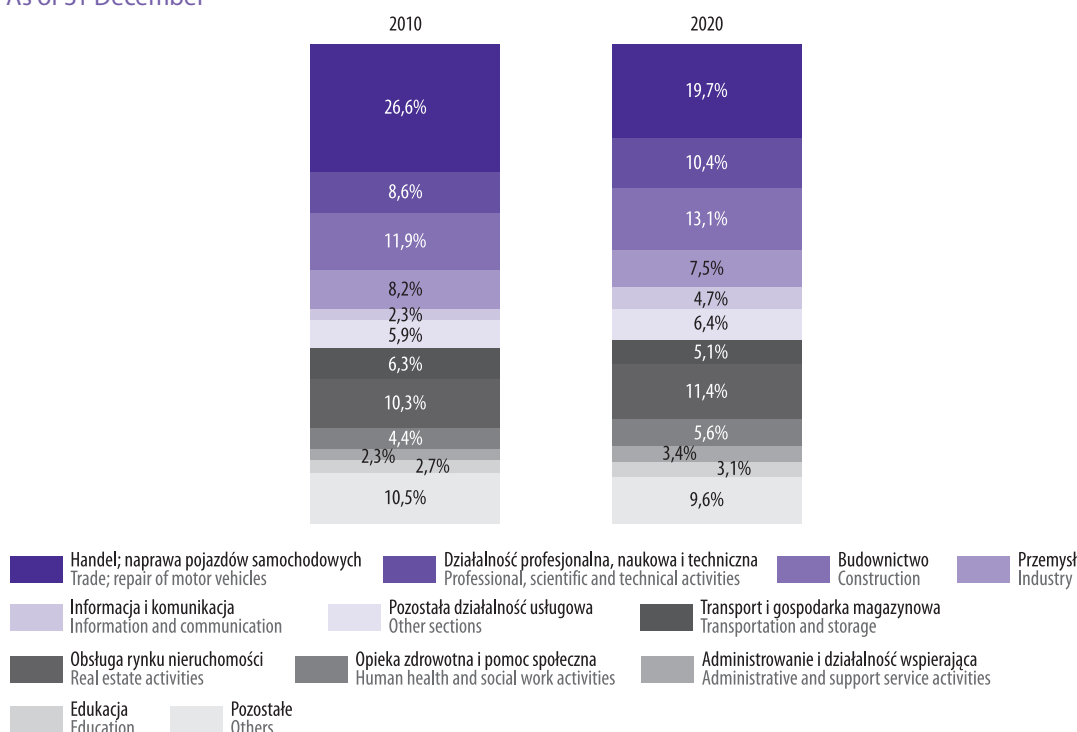

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. W 2020 r. zarejestrowano w rejestrze REGON 27,2 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 13,2% mniej niż przed rokiem), a wykreślono 13,9 tys. podmiotów, tj. o 40,7% mniej, niż w 2019 r. Spółki handlowe (47,5 tys.), stanowiły 63,7% spółek ogółem. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego liczyły 14,2% spółek handlowych (6,7 tys. podmiotów). Zdecydowaną większość, bo 373,3 tys. jednostek, tj. 94,3% ogólnej liczby podmiotów, obejmowały jednostki sektora prywatnego. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (20,6%), budownictwo (13,6%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (10,7%). Natomiast podmioty sektora publicznego, których w końcu 2020 r. było 14,4 tys., prowadziły głównie działalność gospodarczą związaną z obsługą rynku nieruchomości (66,3%) oraz edukacją (17,0%).

Wykres 46. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 46. Entities of the national economy by selected NACE sections in 2020
As of 31 December

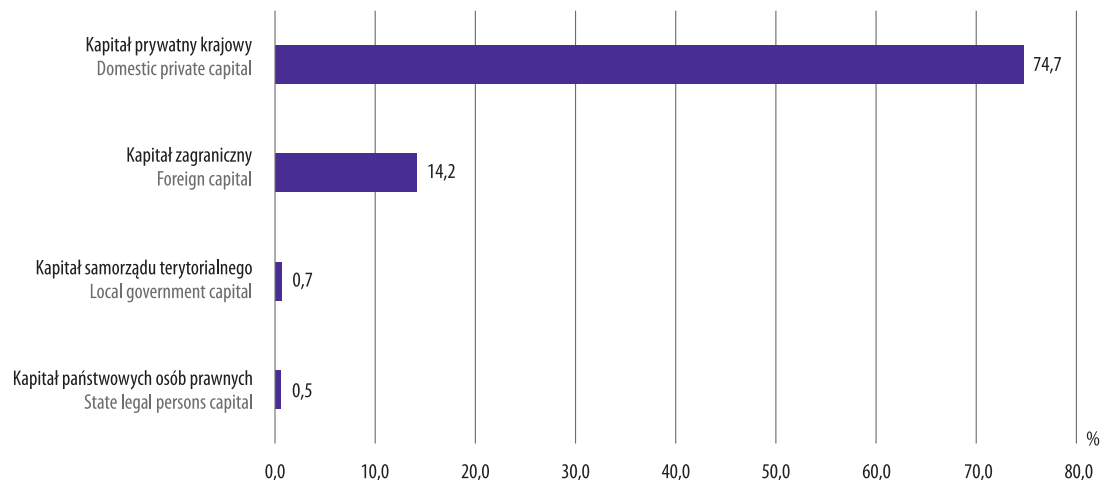

W ogólnej liczbie podmiotów w województwie dolnośląskim, 260,7 tys., tj. 65,8% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ponadto, w rejestrze REGON zarejestrowanych było 74,5 tys. spółek (w tym 47,5 tys. spółek handlowych i 27,0 tys. spółek cywilnych), 9,6 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, 2,9 tys. fundacji, 3,8 tys. jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych, 797 spółdzielni oraz jedno przedsiębiorstwo państwowe. Wśród spółek handlowych w województwie dolnośląskim dominowały jednostki z udziałem kapitału prywatnego krajowego. Ich udział w całości spółek handlowych w 2020 r. wyniósł 74,7%, spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 14,2% a udział spółek z pozostałymi rodzajami kapitału (samorządu terytorialnego, państwowych osób prawnych oraz spółek Skarbu Państwa) liczył 1,3%.

Wykres 47. Udział spółek z udziałem poszczególnych rodzajów kapitału w liczbie spółek handlowych ogółem^a

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 47. Share of companies with participation by type of capital in commercial compaines^a
As of 31 December

^a Danych dotyczących liczby spółek według rodzaju kapitału nie należy sumować na „ogółem”, ponieważ ujmują one spółki według występowania w nich każdego rodzaju kapitału, a nie kapitału przeważającego.

^a Data on the number of companies by type of capital should not be summed to "total" because they include companies according to the presence of each type of capital in them, not the predominant capital

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2019 r. wzrosła wysokość nakładów na działalność badawczą i rozwojową (B+R) zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych jak i usługowych na terenie województwie dolnośląskiego w relacji r/r. Liczba aktywnych zawodowo w sektorze B+R zmniejszyła się w stosunku do 2018 r.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

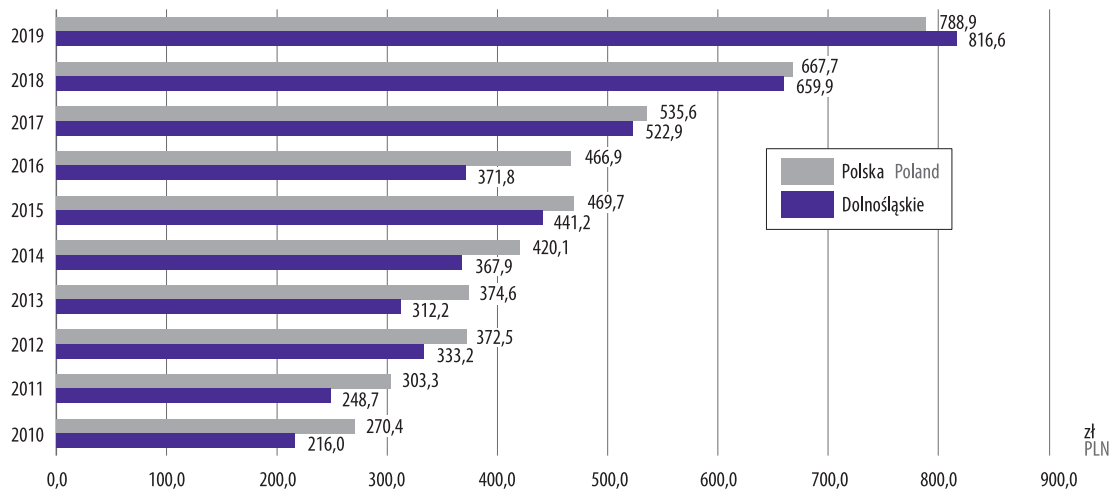
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie dolnośląskim w 2019 r. wyniosły 2368,2 mln zł i były o 23,7% wyższe niż w 2018 r. (w stosunku do 2010 r. wzrost o 275,9%). Udział województwa dolnośląskiego w całości nakładów w Polsce liczył 7,8% i był trzeci pod względem wysokości w kraju (za województwem mazowieckim i małopolskim).

Tablica 32. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)
Table 32. Intramural expenditures research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	630,0	1282,0	1914,4	2368,2
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	.	.	-	-
Przedsiębiorstw Business enterprises	217,9	744,6	1197,7	1492,3
Szkolnictwa wyższego Higher education	315,1	371,1	701,3	846,7
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	-	-	-	-
Zagranica Rest of the world	-	.	106,4	158,0

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2019 r. wyniosły 816,6 zł (wzrost o 23,7% r/r) i były wyższe o 3,5% niż średnio w Polsce (788,9 zł). Województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce w kraju, za województwem mazowieckim (2012,3 zł), małopolskim (1213,8 zł) i pomorskim (978,9 zł).

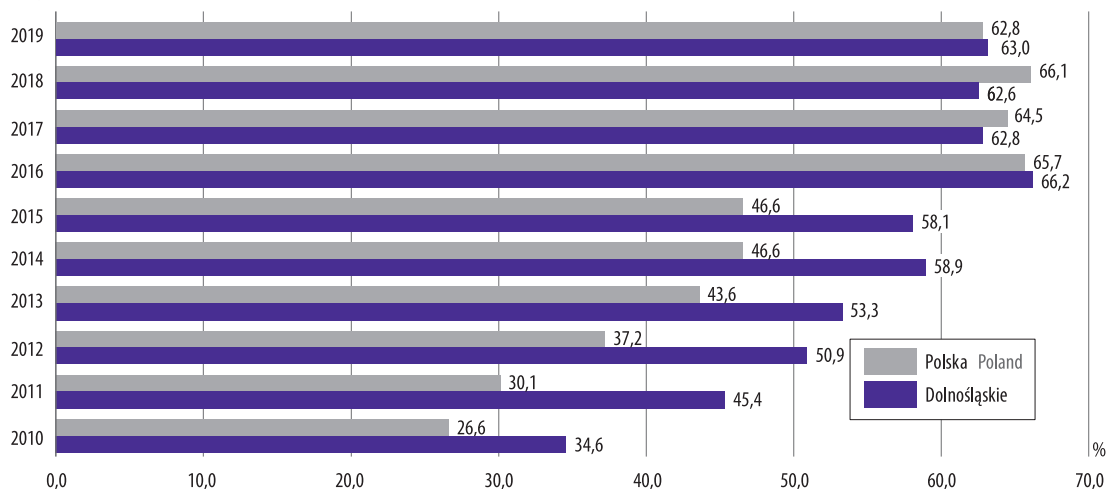
Wykres 48. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca
Chart 48. Intramural expenditures on research and development per capita

Udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w 2019 r. w województwie dolnośląskim wyniósł 63,0% (w Polsce 62,8%). Od 2010 r. udział wzrósł z wartości 34,6% (w Polsce z 26,6%), jednak najwyższy odsetek zanotowano w 2016 r. (66,2%).

Wykres 49. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

Chart 59 Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

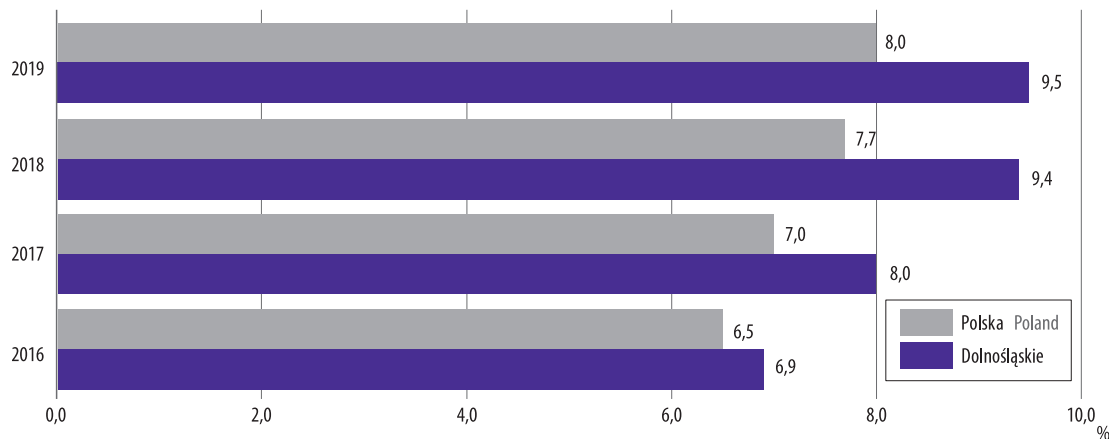
Personel B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim na 1000 osób aktywnych zawodowo przypadało 9,5 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – 8,0). W relacji r/r był to wzrost zarówno w województwie, jak i w kraju (kolejno w 2018 r.: 9,4 i 7,7).

Wykres 50. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b

Chart 50. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) — przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) — annual averages.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W województwie dolnośląskim, w 2019 r. przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesowe stanowiły 20,0% przedsiębiorstw ogółem (rok wcześniej 20,7%), przy 18,9% udziale takich przedsiębiorstw w Polsce. Wartość nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych wyniosła ogółem 2996,6 mln zł, była o 75,4% wyższa niż w 2018 r. (1708,1 mln zł) i stanowiła 7,8% wartości w Polsce (wobec 4,7% rok wcześniej). Wartość nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych osiągnęła 162,7% nakładów w przedsiębiorstwach usługowych (odpowiednio 2170,5 mln zł wobec 826,1 mln zł).

Tablica 33. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji

Table 33. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008-2010	2013-2015	2016-2018	2017-2019	2017-2019 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	20,7	19,4	19,0	19,5	20,5
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	14,4	12,5	12,4	12,9	14,1
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	16,7	14,5	17,8	16,9	17,6
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	15,4	11,7	15,0	17,0	14,0
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	10,3	5,5	9,1	9,0	7,1
Nowe lub istotnie ulepszone procesy biznesowe ^a New or significantly improved business processes ^a	10,8	9,0	21,2	17,3	13,9

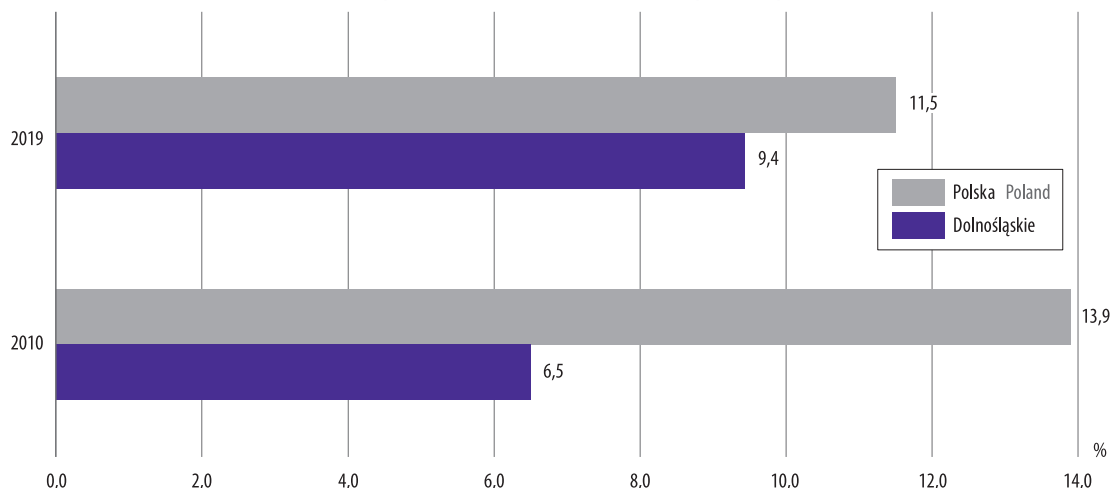
a W latach 2008-2010, 2013-2015, dane dotyczą innowacji procesowych, od 2016-2018 – innowacji procesów biznesowych.

a In the years 2008-2010, 2013-2015, the data relate to process innovations, from 2016-2018 - to business process innovations.

W województwie dolnośląskim w 2019 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł 9,4%, wobec 11,5% w Polsce. W 2018 r. udział ten liczył 7,3% w województwie dolnośląskim i 9,7% w Polsce (w 2010 r. odpowiednio 6,5% i 13,9%).

Wykres 51. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 51. Share of revenue of industrial enterprises from sales of new or improved products in total revenue

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

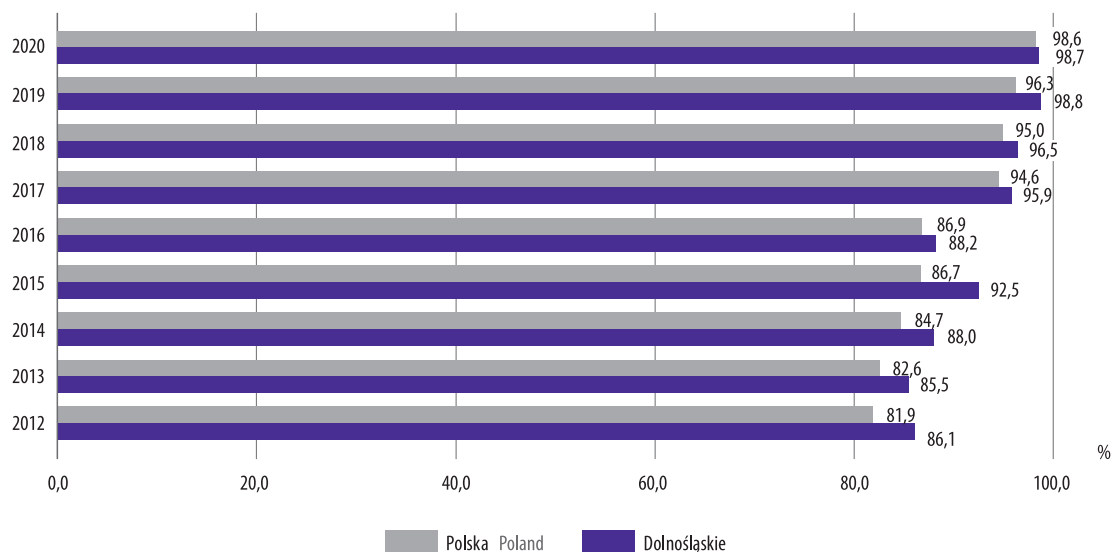
Use of information and communication technologies in enterprises

Przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego w 2020 r. w 98,7% przypadków posiadały dostęp do szerokopasmowego Internetu. Województwo dolnośląskie w 2019 r. zajmowało 2 miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przy wykorzystaniu sieci komputerowych (18,9%).

Ponadto, dolnośląskie charakteryzowało się wysoką liczbą przedsiębiorstw zatrudniających specjalistów ICT.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

W 2020 r. 98,7% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim posiadało dostęp do szerokopasmowego Internetu (przy 98,8% w 2019 r.), co było wynikiem nieco wyższym niż średnia dla kraju - 98,6%. W 80,1% przedsiębiorstw w 2020 r. (spadek o 1,9 p.proc. r/r) pracownicy byli wyposażeni w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu, co było 6. wynikiem w kraju (średnia dla Polski 78,3%), za województwami pomorskim (81,8%), mazowieckim (81,3%), kujawsko-pomorskim (81,1%), podlaskim (80,5%) i śląskim (80,2%).

Wykres 52. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^aChart 52. Enterprises with Internet access^a^a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.^a Internet access at a speed 30-100 Mbit/s

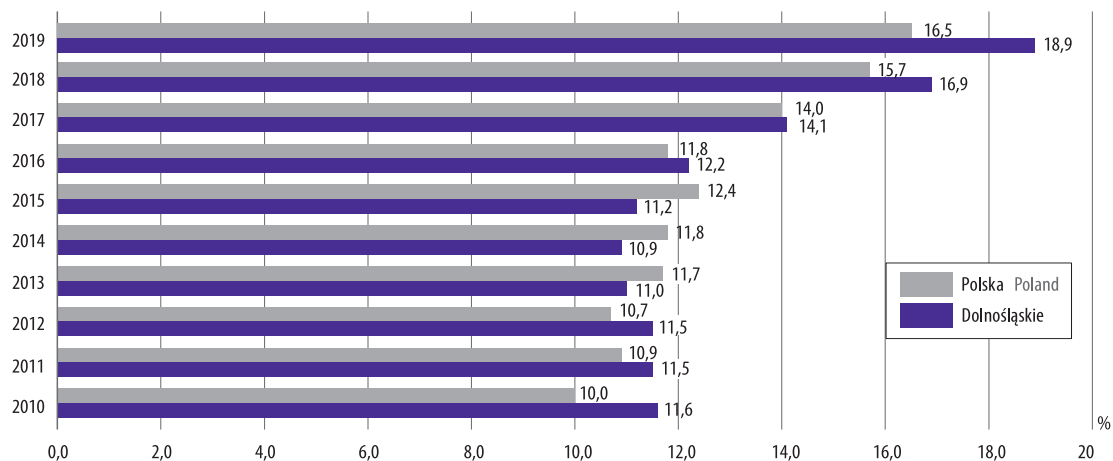
W 2019 r. 18,9% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim otrzymywało zamówienia przez sieci komputerowe (wzrost o 2,0 p.proc. r/r). Województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju (średnia dla Polski - 16,5%), za województwem mazowieckim (20,2%).

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Z transakcji e-handlu wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających handel elektroniczny od handlu tradycyjnego zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 53. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

Chart 53. Enterprises receiving orders via computer networks

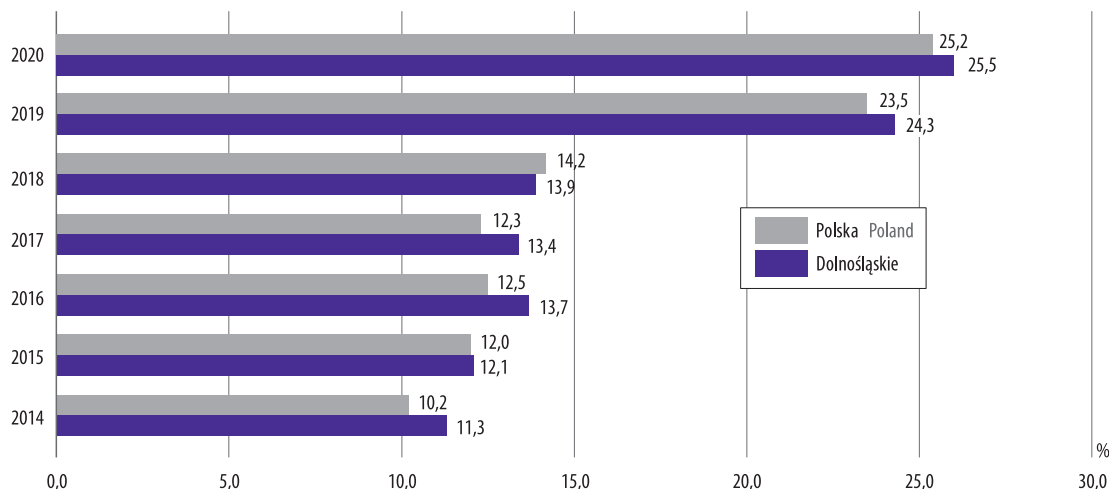

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

W województwie dolnośląskim w 2020 r. 75,6% przedsiębiorstw posiadało własną stronę internetową (wzrost o 3,0 p.proc. r/r). Był to 2. najwyższy wynik w kraju, po województwie mazowieckim (76,0%), a średnia dla kraju wyniosła 71,3%. W 2020 r., 25,5% osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach było specjalistami ICT (wzrost o 1,2 p.proc. r/r), przy średniej dla Polski wynoszącej 25,2%.

Wykres 54. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT

Chart 54. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2020 r. wzrosły przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób. Udział firm wykazujących zysk netto zmniejszył się o 1,4 p.proc.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

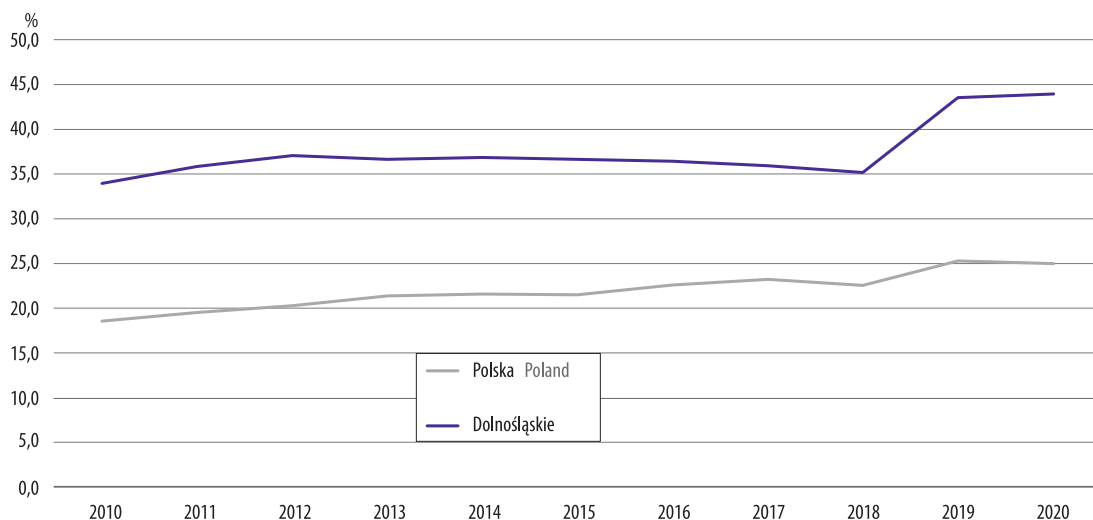
Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób, w województwie dolnośląskim, w 2020 r. wyniosły 236641,9 mln zł i były wyższe o 8,4% niż rok wcześniej (218343,0 mln zł w 2019 r.). Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów liczyły 229739,9 mln zł i był to wzrost o 8,2% r/r (212256,0 mln zł w 2019 r.).

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przedsiębiorstw działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego osiągnęły wartość 75092,4 mln zł (74,2% przychodów wszystkich przedsiębiorstw), przez co były wyższe o 10,0% w relacji do 2019 r. (68274,6 mln zł).

W 2020 r. wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 101172,4 mln zł (wzrost o 9,5% r/r, przy 92392,4 mln zł w 2019 r.). Przychody ze sprzedaży produktów liczyły 94442,1 mln zł (wzrost 12,0% r/r) a ze sprzedaży towarów i materiałów 6730,3 mln zł (spadek 16,7% r/r). Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem osiągnął wartość 44,0% i był wyższy o 0,5 p.proc. r/r.

Wykres 55. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 55. Share of revenue from sale of products, goods and materials for export in total revenue from sale of products, goods and materials

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Wyniki finansowe:

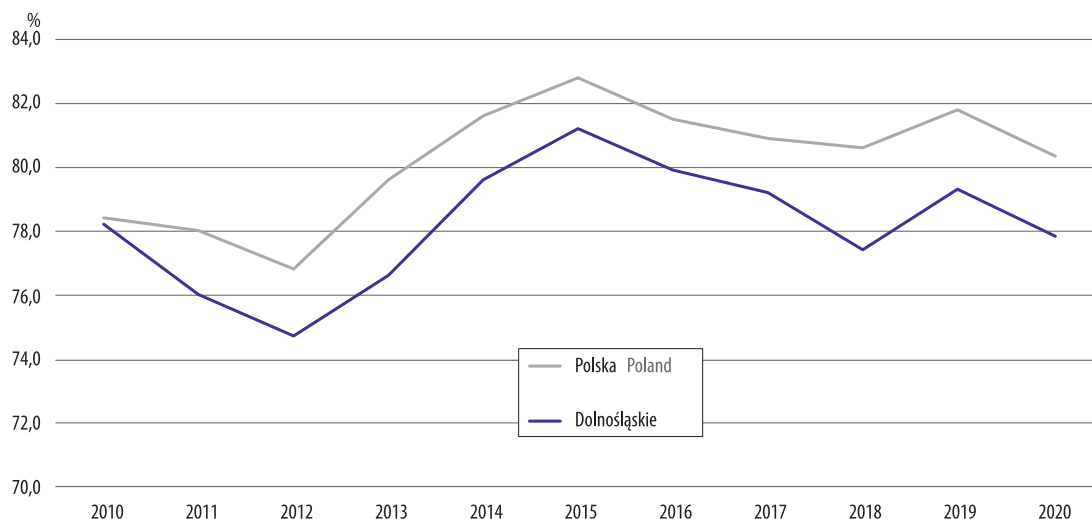
- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Koszt uzyskania przychodu z całokształtu działalności w przedsiębiorstwach w województwie dolnośląskim w 2020 r. wyniósł 228300,3 mln zł, co oznaczało wzrost o 9,4% r/r (z 208758,8 mln zł w 2019 r.). Koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów liczył 219681,1 mln zł (więcej o 7,9% r/r, w 2019 r. - 203507,2 mln zł). W przedsiębiorstwach działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego, koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów osiągnął wartość 106413,3 mln zł (48,4% ogólnego kosztu wszystkich przedsiębiorstw) i był to wzrost o 7,8% r/r.

Wartości pozostałych parametrów finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych prezentowały się następująco:

- wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wzrósł o 15,0%, z 8748,8 mln zł w 2019 r. do 10058,9 mln zł w 2020 r.;
- wynik z pozostałej działalności operacyjnej zwiększył się o 22,3%, z 3061,9 mln zł w 2019 r. do 3745,2 mln zł w 2020 r.;
- wynik przychodów finansowych zanotował wzrost o 4,4%, z 3025,0 mln zł w 2019 r. do 3156,8 mln zł w 2020 r.;
- wynik finansowy brutto zmniejszył się o 13,0%, z 9584,2 mln zł w 2019 r. do 8341,6 mln zł w 2020 r.;
- obciążenia wyniku finansowego brutto wzrosły o 23,9%, z 1821,6 mln zł w 2019 r. do 2257,2 mln zł w 2020 r.;
- wynik finansowy netto był niższy o 21,6%, z 7762,6 mln zł w 2019 r. do 6084,4 mln zł w 2020 r.

Wykres 56. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 56. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W 2020 r. 77,9% przedsiębiorstw niefinansowych w województwie dolnośląskim (zatrudniających powyżej 49 pracowników), wykazywało zysk netto. Wynik ten był niższy o 1,4 p.proc. niż rok wcześniej oraz o 3,3 p.proc. niższy niż w 2015 r., kiedy zanotowano najwyższą wartość wskaźnika w latach 2010-2020. W porównaniu do Polski, udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w województwie dolnośląskim był mniejszy o 2,5 p.proc. Wartości wskaźników ekonomiczno-finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r. prezentowały się następująco:

- wskaźnik poziomu kosztów wzrósł o 0,9 p.proc. r/r, do 96,5% (o 0,9 p.proc. więcej niż w kraju),
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto zwiększył się o 0,3 p.proc., do 4,4% (o 0,4 p.proc. mniej niż w kraju),
- wskaźnik rentowności obrotu brutto zmniejszył się o 0,9 p.proc., do 3,5% (o 0,9 p.proc. mniej niż w kraju),
- wskaźnik rentowności obrotu netto był niższy o 1,0 p.proc. i osiągnął 2,6% (o 1,0 p.proc. mniej niż w kraju),
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia wśród przedsiębiorstw wzrósł o 1,7 p.proc., do 29,9% (o 14,0 p.proc. mniej niż w kraju),
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia wśród przedsiębiorstw zanotował spadek o 0,7 p.proc., do 87,5% (o 15,9 p.proc. mniej niż w kraju).

Tablica 34. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
 Table 34. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	92,5	95,1	95,6	96,5	95,6
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	8,7	5,5	4,1	4,4	4,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	7,5	4,9	4,4	3,5	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	6,2	3,9	3,6	2,6	3,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	37,8	32,9	28,2	29,9	43,9
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	108,4	100,6	88,2	87,5	103,4

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim wartość aktywów obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych zatrudniających powyżej 49 pracowników wyniosła 89743,1 mln zł i była wyższa o 14,7% r/r (78232,1 mln zł w 2019 r.). Wartość zapasów wzrosła o 16,2% r/r z 25567,1 mln zł w 2019 r., do 29696,9 mln zł w 2020 r. Przedsiębiorstwa posiadały zobowiązania długoterminowe o wartości 45915,2 mln zł (wzrost o 11,9% r/r, z 41018,3 mln zł w 2019 r.). Wartość zobowiązań krótkoterminowych liczyła 66579,3 mln zł i był to wzrost o 16,1% r/r, z 57336,3 mln zł w 2019 r. W 2020 r. wartość zobowiązań z tytułu dostaw i usług w stosunku do należności z tego samego tytułu, kształtowała się na poziomie 116,4%, co było spadkiem w relacji do roku poprzedniego kiedy wartość ta liczyła 127,9%. Wartość wskaźników sprawności działania przedsiębiorstw niefinansowych w województwie dolnośląskim prezentowała się w 2020 r. następująco:

- cykl rotacji zapasów przedsiębiorstw wyniósł 49,3 pkt. (wzrost o 3,4 pkt. r/r),
- cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług 53,4 pkt. (spadek o 1,1 pkt. r/r),
- cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług 45,8 pkt. (wzrost o 3,2 pkt r/r).

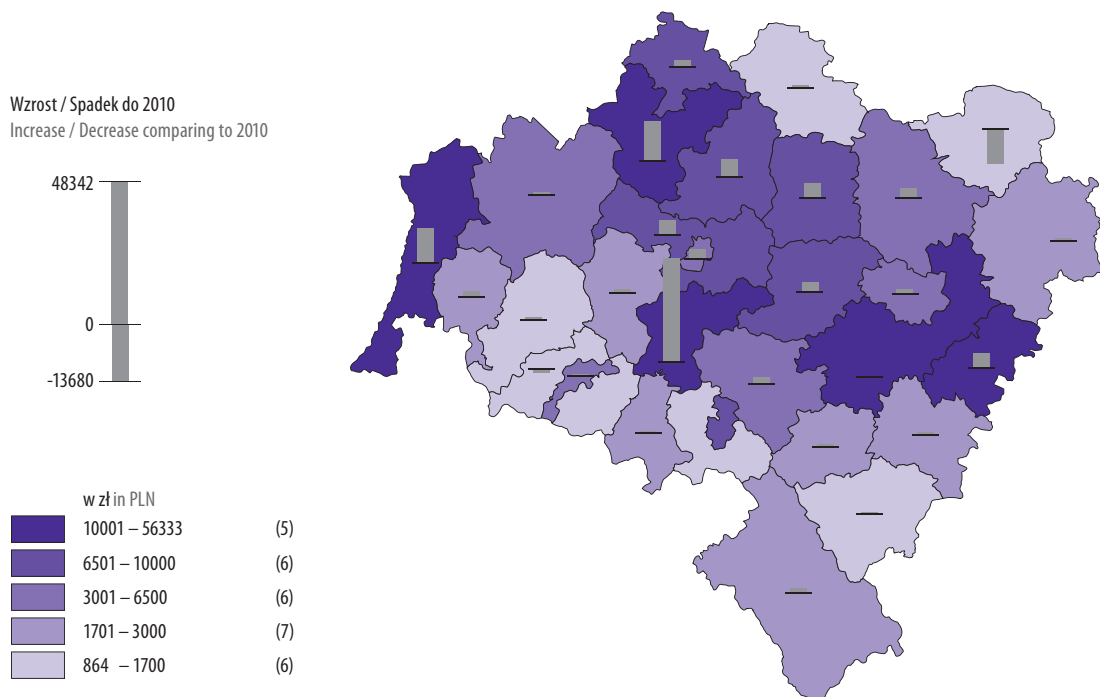
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych 2020 r. zmniejszyły się w skali r/r. Udział wydatków na budowie i budynki pozostał bez zmian, wzrosły wydatki na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia, a najmocniej spadły wydatki na środki transportu.

Mapa 40. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2019 r.

Map 40. Investment outlays per capita in 2019

Wartość nakładów inwestycyjnych (na nowe i używane środki trwałe) poniesionych w 2020 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mających siedzibę na terenie województwa dolnośląskiego wyniosła 20667,7 mln zł (mniej o 6,0% r/r) i stanowiła 13,8% wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w Polsce. Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe liczyły 20667,5 mln zł (spadek o 1,8% r/r), a na używane 549,8 mln zł (spadek o 42,8%).

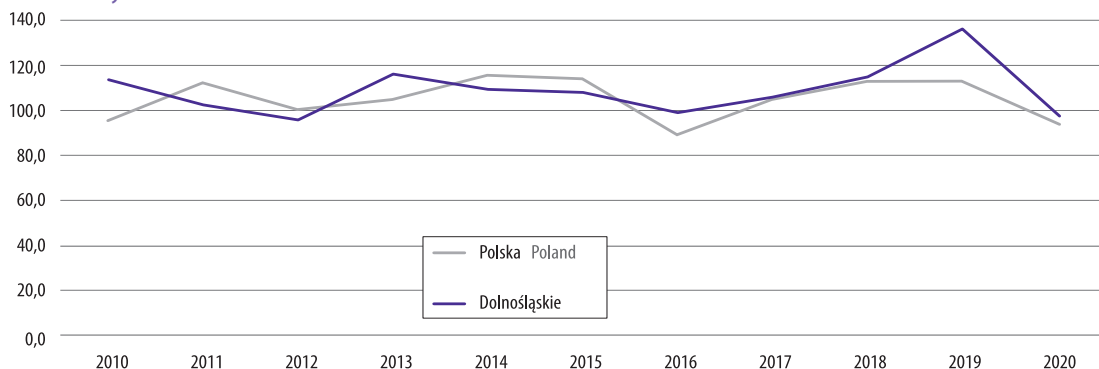
Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Wykres 57. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 57. Indices of investment outlays (current prices)

Previous year = 100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)

Table 35. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	10294,9	13576,9	21036,7	20667,7
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	11,5	9,9	13,2	13,8
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	28,8	25,9	24,9	24,9
Zakupy Purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	43,1	45,4	44,6	51,7
środków transportu transport equipment	25,6	27,2	23,8	22,0

Wartość nakładów na środki trwałe przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim wyniosła w 2020 r. 20801,1 mln zł i była niższa o 1,9% niż w 2019 r. (21212,3 mln zł). W porównaniu do 2019 r., w 2020 r. wzrósł również udział wydatków na zakup maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi (z 44,6% do 51,7%) a spadł udział wydatków przeznaczonych na zakup środków transportu (z 23,8% do 22,0%). Udział nakładów na budynki i budowle pozostał bez zmian (24,9%). Przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego przeznaczyły na nakłady inwestycyjne 10275,8 mln zł. W 2020 r. przedsiębiorstwa ogółem rozpoczęły 2759 nowych inwestycji, których wartość kosztorysowa wyniosła 3734,5 mln zł. Najwięcej nowych inwestycji przeprowadzały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwa przemysłowego - 1595, o łącznej wartości kosztorysowej 2176,2 mln zł.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2019 r. w skali roku odnotowano zwiększenie powierzchni zasiewów, zbiorów oraz plonowanie zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Zbiory ziemniaków, buraków oraz rzepaku i rzepiku w relacji do poprzedniego roku były niższe. W skali roku powierzchnia uprawy tych ziemniaków została ograniczona, a plonowanie tych gatunków zmniejszyło się. Wyniki badania pogłowia zwierząt gospodarskich według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r., wskazują na zmniejszenie się pogłowia bydła oraz populacji trzody chlewnej przy wzroście populacji owiec w relacji do analogicznego okresu 2019 r. W 2020 r. na rynku rolnym, zarówno w skupie, jak i na targowiskach ceny ziemniaków były niższe. Niższe były ceny skupu żywca wołowego a wyższe żywca wieprzowego. W 2018 r. w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano spadek globalnej produkcji rolniczej.

Produkcja roślinna

Crop output

W 2019 r. według wynikowego szacunku produkcji głównych ziemniaków rolnych i ogrodniczych, powierzchnia zasiewów z mieszankami zbożowymi wyniosła 467,0 tys. ha i w porównaniu do 2018 r. była większa o 13,9%.

Tablica 36. Plony wybranych ziemniaków rolnych^a

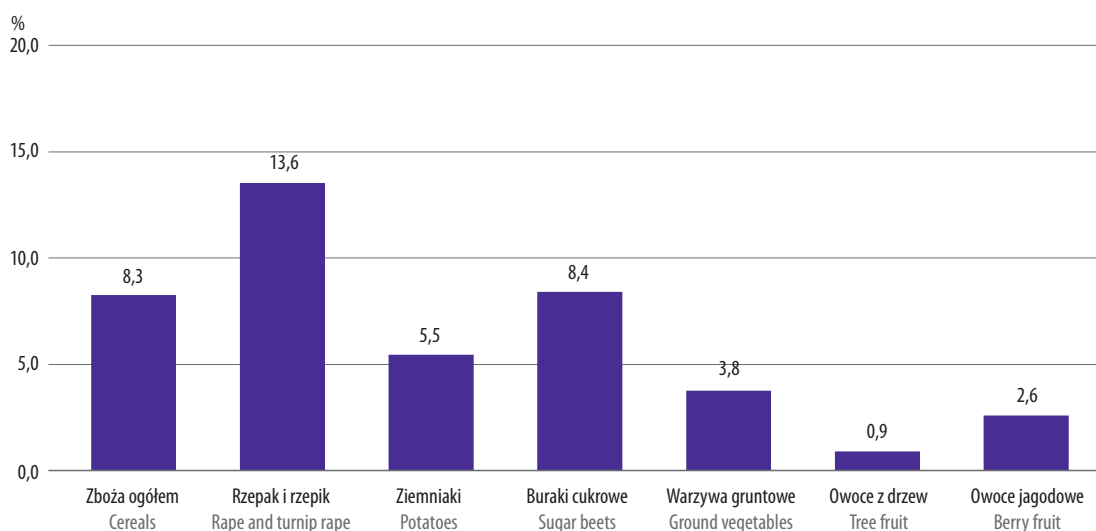
Table 36. Yields of selected agricultural crops^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	46,5	47,0	44,2	44,6	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	44,9	47,3	41,2	42,9	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	51,3	51,9	45,0	47,1	43,9
żyto rye	31,8	34,5	30,9	33,4	27,2
jęczmień barley	39,1	42,9	38,0	39,5	34,6
owies oats	29,7	31,7	29,3	30,2	24,9
pszenżyto triticale	36,6	38,9	37,6	40,3	34,9
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	20,7	28,7	28,0	26,7	27,1
Ziemniaki Potatoes	207	209	284	212	214
Buraki cukrowe Sugar beets	539	503	570	562	575

^a Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie PSR 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.
a Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Plony uzyskane z 1 ha powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2019 r. w województwie dolnośląskim osiągnęły poziom 42,9 dt i były wyższe o 1,7 dt (tj. o 4,1%) niż plony uzyskane w 2018 r., a w kraju wyniosły 35,2 dt/ha i były wyższe o 9,0% niż w 2018 r. Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły na 2004,9 tys. ton, czyli więcej o 18,8% niż przed rokiem, a w Polsce te zbiory wyniosły na 25136,5 tys. ton, tj. więcej o 10,3% niż w 2018 r. W województwie dolnośląskim powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2019 r. wyniosła 120,5 tys. ha i było to mniej o 4,0% niż w poprzednim roku. Plony z 1 ha wyniosły 26,7 dt, tj. mniej o 4,6% niż w roku poprzednim. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na 322,1 tys. ton (w kraju 2373,2 tys. ton). Były one niższe o 8,2% od notowanych w 2018 r. (w kraju – wyższe o 7,8%). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2019 r. wyniosła 20,7 tys. ha i była o 7,3% mniejsza niż rok wcześniej. W kraju uzyskane z 1 ha plony buraków cukrowych wyniosły 575 dt i były o 4,0% niższe niż w ubiegłym roku. W województwie zbiory buraków cukrowych w 2019 r. wyniosły 1165,4 tys. ton i były niższe w porównaniu z rokiem poprzednim o 8,5%.

Wykres 58. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnictwa w 2019 r.
 Chart 58. The Voivodship's share in domestic production of selected agricultural and horticultural crops in 2019

U w a g a: Produkcja roślinna - wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

N o t e: Crop output - preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

W 2019 r. powierzchnia uprawy ziemniaków zajmowała 16,7 tys. ha i w porównaniu do roku poprzedniego została ograniczona o 14,3%. Plonowanie ziemniaków wynosiło 212 dt/ha i w odniesieniu do 2018 r. było niższe o 25,2%. W kraju plony ziemniaków w skali roku były niższe o 14,7% i wynosiły 214 dt z jednego hektara.

Pogłowie zwierząt gospodarskich

Farm animal stocks

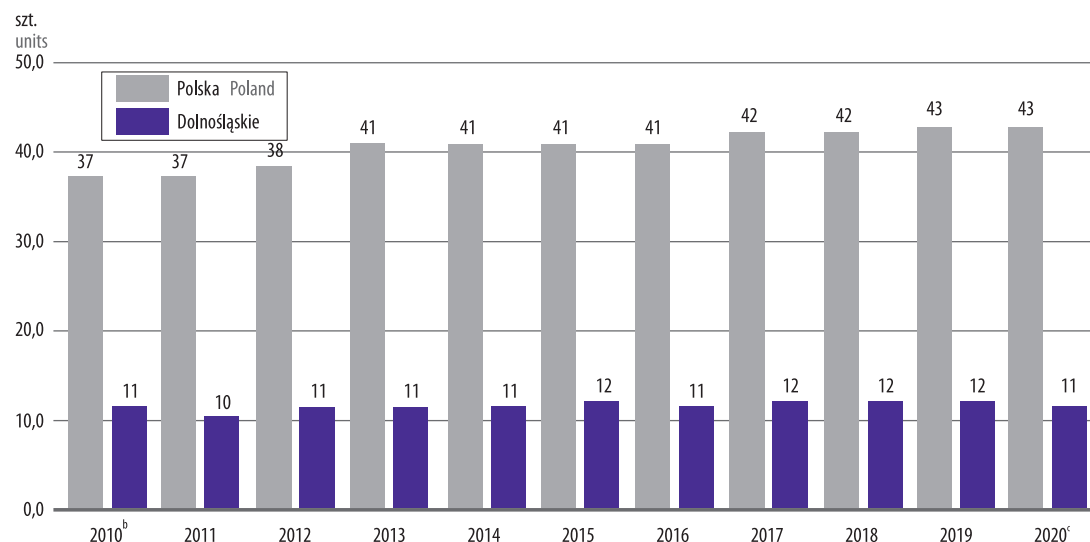
Według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. pogłowie bydła liczyło 103,2 tys. szt., co stanowiło 1,6% pogłowia bydła w kraju. W porównaniu do 2019 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 2,8% (wobec wzrostu o 2,3% w 2019 r.). Dolnośląskie w 2020 r. było jednym z województw z najmniejszą liczbą pogłowia bydła (14. lokata w kraju). W ogólnym pogłowie bydła 40,9% stanowiły krowy (wobec 40,1% w 2019 r.). W relacji do roku poprzedniego pogłowie bydła młodego zmniejszyło się o 8,8%, cieląt w wieku do 1 roku o 0,6%, a krów było niższe o 0,9%. W skali roku zmieniła się struktura stada bydła według grup wiekowo-użytkowych. Zanotowano

wzrost udziału bydła w wieku 2 lata i więcej - o 0,9 p.proc., w tym krów o 0,8 p.proc., a cieląt w wieku poniżej roku o 0,6 p.proc. Zmniejszył się natomiast odsetek bydła młodego w wieku 1-2 lata o 1,5 p.proc.

Wykres 59. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych^a

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 59. Cattle density per 100 ha of agricultural land^a
As of 1 June

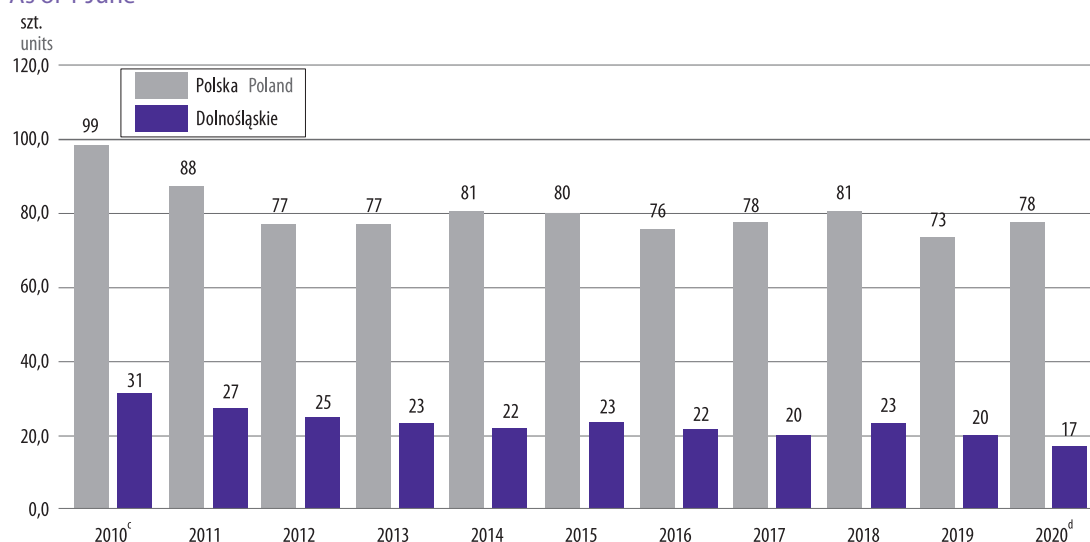

a Od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmują się posiadacze użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadacze poniżej 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali (poniżej określonych progów). b Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. c Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

a Since 2010, the holders of agricultural land not conducting agricultural activities and the holders of agricultural land of less than 1 ha conducting agricultural activities on a small scale (below the specified thresholds) have not been included in agricultural surveys. b Data of the Agricultural Census as of 30 June. c The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. stado owiec liczyło 12,2 tys. szt. i stanowiło 4,2% (przed rokiem 4,5%) pogłowia krajowego (10. lokata w kraju). W relacji do analogicznego okresu 2019 r. populacja owiec zwiększyła się o 1,9%. Maciorki stanowiły 50,0% ogółu pogłowia (przed rokiem 59,1%).

Pogłowie trzody chlewnej według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. ukształtowało się na poziomie 157,5 tys. szt. i stanowiło 1,4% w ogólnokrajowym pogłowie świń. W odniesieniu do ubiegłego roku wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 15,2% (wobec spadku o 6,8% w 2019 r.). Województwo dolnośląskie było jednym z województw z najmniejszą liczebnością trzody chlewnej (13. lokata w kraju). W strukturze stada świń największy udział stanowiła populacja trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej (37,0%), a w dalszej kolejności prosiąt o wadze do 20 kg (36,6%) oraz warchlaków o wadze od 20 do 50 kg (26,5%).

Wykres 60. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych^aStan w dniu 1 czerwca^bChart 60. Pigs density per 100 ha of agricultural land^aAs of 1 June^b

a Od 2010 r. w badaniach rolniczych nie ujmuje się posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy poniżej 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali (poniżej określonych progów). b Do 2013 r. stan w końcu lipca. c Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. d Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

a Since 2010, the holders of agricultural land not conducting agricultural activities and the holders of agricultural land of less than 1 ha conducting agricultural activities on a small scale (below the specified thresholds) have not been included in agricultural surveys. b Until 2013, as of the end of July. c Data of the Agricultural Census as of 30 June. d The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Pogłowie drobiu ogółem w czerwcu 2020 r. wynosiło 7061,1 tys. szt. i stanowiło 3,3% pogłowia w Polsce (przed rokiem - 3,4%). W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność drobiu w województwie zmniejszyła się o 1,2%. Pogłowie drobiu kurzego stanowiło 89,1% pogłowia drobiu ogółem (przed rokiem 89,7%).

Skup produktów rolnych**Procurement of agricultural products**

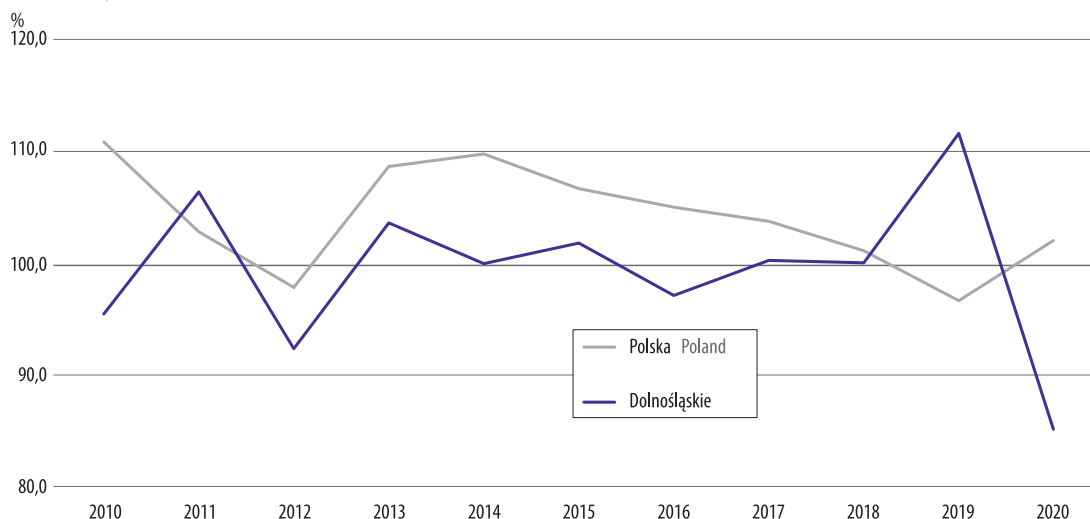
W 2020 r. na rynku rolnym skupiono 1282,5 tys. ton ziarna zbóż podstawowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 9,3% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był wyższy o 25,6% (w 2019 r. wyższy o 11,7%). W kraju w skali roku skup zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), w porównaniu z poprzednim rokiem, był wyższy o 33,2%. Skup pszenicy wyniósł 896,7 tys. ton, tj. więcej o 18,9% niż przed rokiem. W 2020 r. pszenica stanowiła 13,2% skupu krajowego (przed rokiem 13,9%). Na rynku rolnym skupiono w analizowanym roku 247,8 tys. ton jęczmienia, tj. więcej o 48,9% w odniesieniu do 2019 r. Skup jęczmienia stanowił 25,3% ogólnokrajowego skupu tego ziarna. W 2020 r. skup żyta wyniósł 32,0 tys. ton, a pszenżyta – 102,5 tys. ton. W porównaniu do 2019 r. zanotowano wzrost skupu żyta (o 30,1%) oraz wzrost skupu pszenżyta (o 39,1%). W 2020 r. producenci z województwa dolnośląskiego dostarczyli do skupu 219,1 tys. ton ziemniaków, tj. o 18,5% więcej niż przed rokiem, w tym 126,0 tys. ton ziemniaków jadalnych (bez wczesnych), tj. o 2,3% mniej niż w roku ubiegłym. Skup ziemniaków w kraju wyniósł 1938,6 tys. ton, w tym jadalnych – 583,7 tys. ton i w skali roku, odpowiednio zwiększył się o 24,3%, w tym jadalnych o 13,6%. W 2020 r. udział skupu ziemniaków w krajowym skupie tego surowca wyniósł 11,3%, w tym jadalnych – 21,6%. Skup żywca rzeźnego w wadze żywej w 2020 r. wyniósł 101,5 tys. ton (tj. 1,6% skupu ogólnokrajowego) i w skali roku zmniejszył się o 14,6% (wobec wzrostu o 11,6% w 2019 r.). W kraju skup żywca rzeźnego w wadze żywej w relacji do roku poprzedniego zwiększył się o 2,4%.

Wykres 61. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 61. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)

Previous year=100

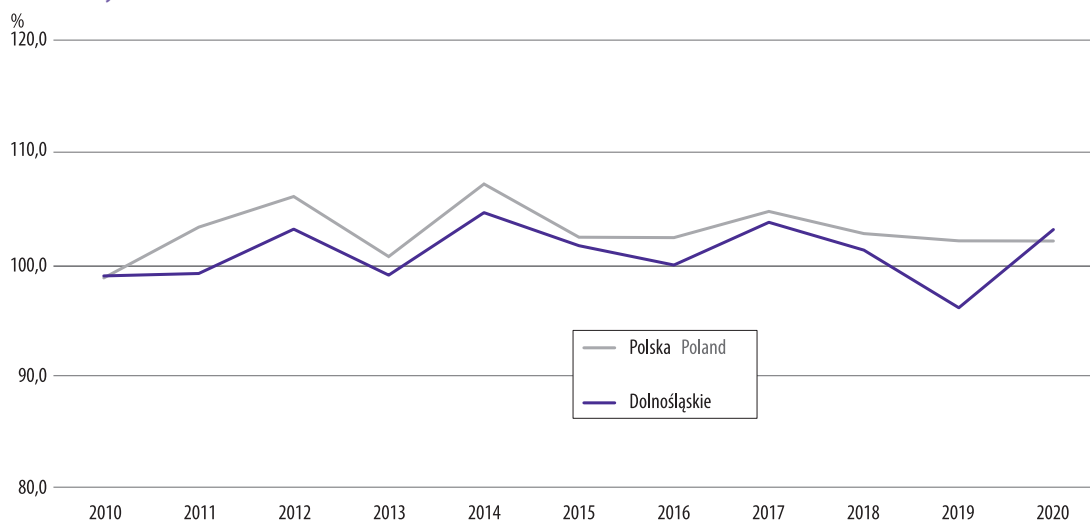
W 2020 r. podaż żywca wieprzowego wyniosła 11,2 tys. ton i była wyższa w skali roku o 20,4% (wobec spadku o 30,6% w 2019 r.). Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 9,2 tys. ton, tj. niższym o 18,6% niż przed rokiem (w 2019 r. mniej o 37,3%). W 2020 r. skupiono 80,9 tys. ton żywca drobiowego, tj. mniej o 17,3% w ujęciu rocznym (w 2019 r. więcej 32,9%). Z analizy danych za 2020 r. wynika, że dostarczony do skupu przez producentów z województwa dolnośląskiego żywiec wieprzowy stanowił - 0,5% skupu krajowego tego surowca, wołowy - 1,2%, a drobiowy 2,5%.

Wykres 62. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 62. Indices of cows' milk procurement

Previous year=100

W 2020 r. skup mleka krowiego wyniósł 169,1 mln litrów (tj. 1,4% ogółu mleka skupionego w kraju) i był wyższy o 2,7% w porównaniu do roku poprzedniego. Skup jaj kurzych konsumpcyjnych w 2020 r. był wyższy niż w roku poprzednim o 18,5%. W 2020 r. skup jaj kurzych konsumpcyjnych wyniósł 35,6 mln sztuk i stanowił 6,8% skupu krajowego.

Ceny produktów rolnych w skupie i na targowiskach

Procurement and market place prices of agricultural products

W 2020 r. średnia cena skupu pszenicy w województwie wyniosła 71,72 zł za 1 dt (w kraju – 74,86 zł) i była w skali roku wyższa o 1,5%. Średnia cena żyta w skupie w 2020 r. kształtowała się na poziomie 53,02 zł za dt (w kraju – 55,97 zł) i była niższa o 10,6% w porównaniu z 2019 r.

W 2020 r. za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono 50,84 zł za dt (w kraju – 64,59 zł), tj. mniej w skali roku o 13,5%. W omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego w wadze żywej wyniosła 5,68 zł (w kraju - 6,40 zł) i była niższa o 7,6% niż rok wcześniej. Cena żywca wieprzowego osiągnęła w 2020 r. wartość 5,63 zł za kg (w kraju - 5,13 zł), tj. wyższą o 0,9% niż w 2019 r. W styczniu 2020 r. za 1 kg żywca wieprzowego w skupie można było kupić 12,3 kg żyta, podczas gdy w grudniu 11,4 kg. Najwięcej żyta za 1 kg żywca wieprzowego można było kupić w marcu (13,8 kg). W kraju w grudniu relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen żyta kształtowała się na poziomie 6,3. W 2020 r. średnia cena skupu drobiu wyniosła 3,44 zł za kg (w kraju - 3,52 zł) i była niższa o 8,7% w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku. W 2020 r. średnia roczna cena mleka krowiego wyniosła 1,39 zł za litr - wzrost w województwie w porównaniu do poprzedniego roku o 1,0%. W kraju za 1 litr mleka płacono średnio 1,38 zł. W skali roku średnia cena w skupie jaj kurzych konsumpcyjnych była wyższa niż rok wcześniej o 0,5% i wyniosła 0,20 zł za sztukę (w kraju 0,23 zł).

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

Globalna, końcowa i towarowa produkcja rolnicza

Gross, final and market agricultural output

W 2018 r. w ogólnej wartości globalnej produkcji rolniczej 34,0% stanowiła produkcja zwierzęca, natomiast pozostałe 66,0% przypadało na dominującą produkcję roślinną (w kraju odpowiednio 62,7% i 37,3%). Globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się (w cenach stałych) o 9,0%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się – o 4,2%, natomiast produkcja zwierzęca zwiększyła się o 8,4%. Wartość produkcji końcowej w skali roku zmniejszyła się (w cenach stałych) o 12,0% (w 2017 r. spadek o 5,4%). Na obniżenie produkcji końcowej wpłynął spadek produkcji roślinnej o 19,7%. Towarowa produkcja rolnicza była niższa (w cenach stałych) o 10,9% od uzyskanej w 2017 r. (spadek o 3,5%). W towarowej produkcji rolniczej wystąpił spadek o 18,2% wartości produkcji roślinnej (spadek o 4,4% w 2017 r.) oraz wzrost o 7,9% – produkcji zwierzęcej (wobec spadku o 1,0% rok wcześniej). Sprzedaż produktów rolnych w obrocie targowiskowym zwiększyła się o 1,8% (wobec spadku o 3,9% w poprzednim roku), mniejszy był skup produktów rolnych w porównaniu z poprzednim rokiem – o 16,2% (w 2017 r. spadek o 3,4%). W analizowanym roku udział województwa w krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 3,9%, w krajowej końcowej produkcji rolniczej – 3,7%, a w krajowej towarowej produkcji rolniczej – 3,6%.

Przemysł Industry

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług - w tzw. cenach bazowych.

W 2020 r. w województwie dolnośląskim wartość produkcji sprzedanej (w cenach stałych) była wyższa niż przed rokiem. W porównaniu do 2019 r. odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle oraz wzrost wydajności pracy, mierzonej wielkością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2020 r. w województwie osiągnęła wartość 146202,6 mln zł (w cenach bieżących) i było to więcej o 5,4% (w cenach stałych) w relacji do poprzedniego roku (wobec wzrostu o 6,5% w 2019 r.). W kraju produkcja sprzedana przemysłu zmniejszyła się (w cenach stałych) w skali roku o 1,0% (wobec wzrostu 4,0% w 2019 r.).

Na całkowitą wartość produkcji sprzedanej przemysłu największy wpływ miała wartość produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego, która w 2020 r. wyniosła 119626,0 mln zł, tj. stanowiła 81,8% wartości sprzedaży ogółem (tyle samo co przed rokiem) i wzrosła w skali roku (w cenach stałych) o 6,3% (w 2019 r. - o 5,7%).

Tablica 37. Przemysł
Table 37. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	88862,0	110000,2	135257,9	146202,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	9,4	9,2	8,8	9,7
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	72,6	80,4	81,8	81,8
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	209,4	212,2	228,0	226,3

Wykres 63. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)

2015=100

Chart 63. Indices of sold production of industry (constant prices)

2015=100

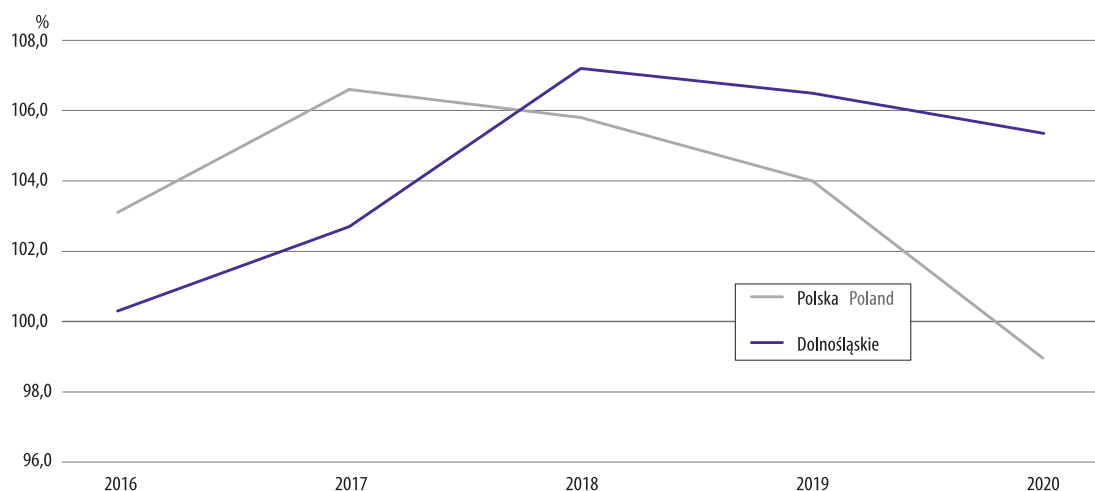
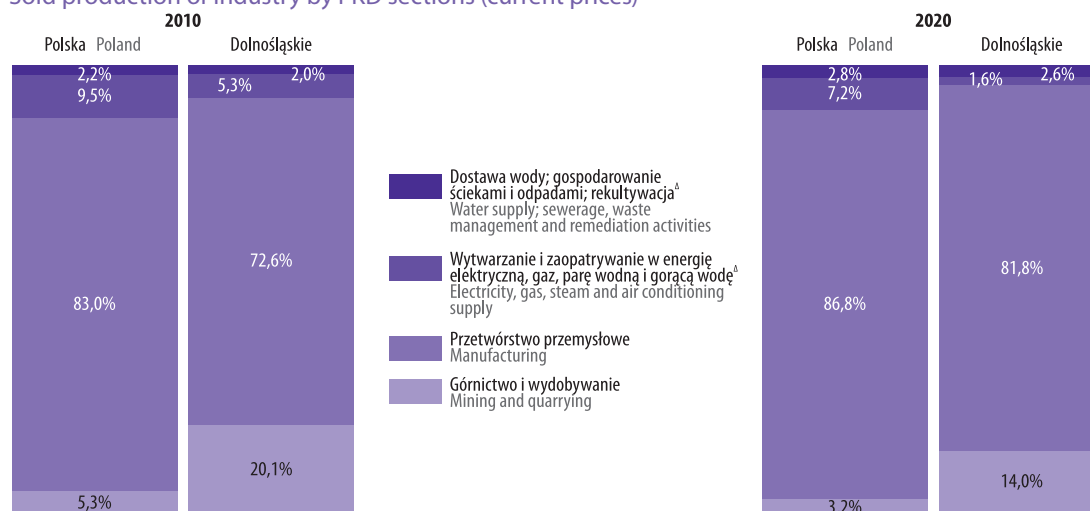
Wykres 64. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)

Chart 64. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

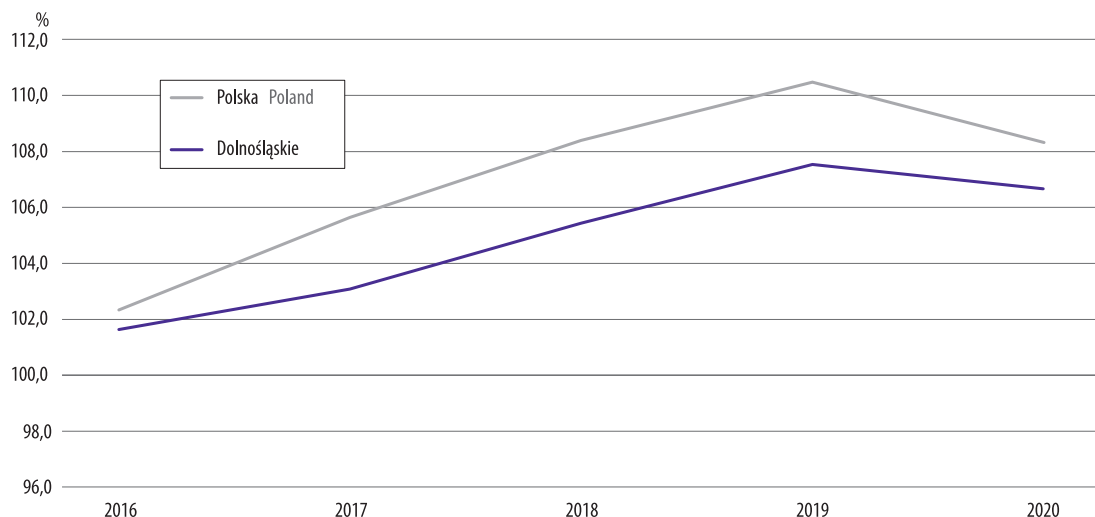

Wśród działów przetwórstwa przemysłowego, w 2020 r. największy udział w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu miały m.in. produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (20,1%, przed rokiem 21,6%), produkcja urządzeń elektrycznych (14,8% wobec 9,5% w 2019 r.) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (7,5%, przed rokiem 8,2%).

W 2020 r. wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w ujęciu rocznym wystąpił w 12 (spośród 23) działach przetwórstwa przemysłowego. Spośród działów o wysokim udziale (3,0% i więcej) w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu wyższa niż przed rokiem (w cenach stałych) była m.in. produkcja urządzeń elektrycznych (o 64,8%), produkcja artykułów spożywczych (o 5,8%) oraz produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 5,6%).

Wykres 65. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle
2015=100

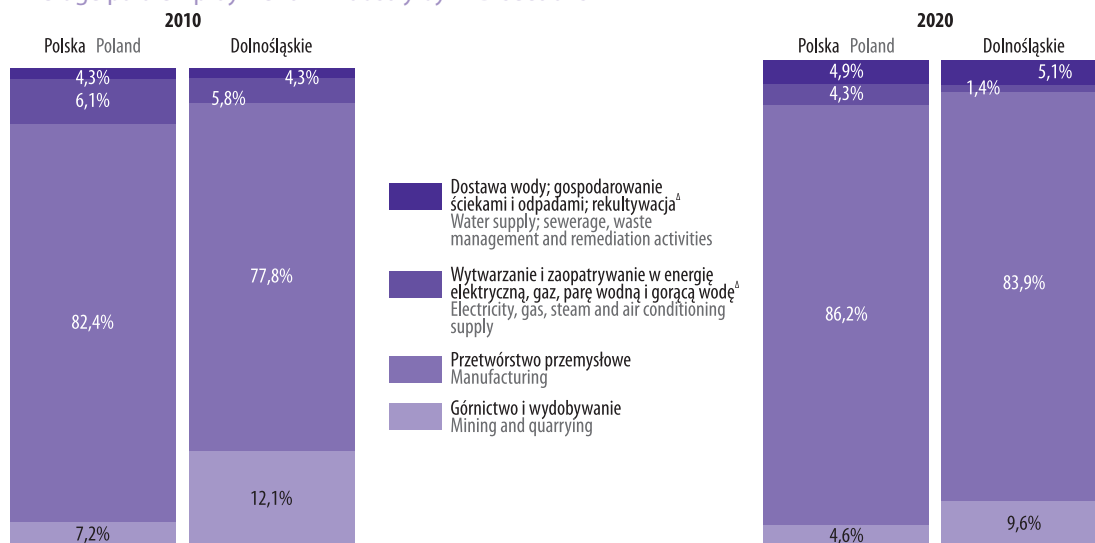
Chart 65. Indices of average employment in industry
2015=100

Wraz ze wzrostem produkcji sprzedanej przemysłu, w skali roku odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle - o 0,8%, a w relacji do 2015 r. wzrost o 6,6%. W 2020 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 226,3 tys. osób. W kraju zanotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w skali roku o 1,9%.

Wykres 66. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD

Chart 66. Average paid employment in industry by PKD sections

Nadal największy odsetek wśród zatrudnionych w przemyśle stanowili zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym (83,9%). W skali roku przeciętne zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym zmniejszyło się o 0,9% (wobec wzrostu o 2,2% w 2019 r.). W kraju w przetwórstwie przemysłowym w relacji do 2019 r. również odnotowano spadek o 2,1% (wobec wzrostu - o 2,0% w 2019 r.). Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego w 2020 r. wyniosła 646,2 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 6,2% wyższa (w cenach stałych) niż przed rokiem (w 2019 r. wzrost o 4,4%).

Budownictwo

Construction

Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

W 2020 r. odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Zmniejszyła się wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Niższa niż przed rokiem była wydajność pracy w budownictwie, przy jednoczesnym spadku przeciętnego zatrudnienia.

W 2020 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 16530,6 mln zł i zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 3,7% (wobec wzrostu o 13,8% w 2019 r.). W kraju w skali roku produkcja sprzedana budownictwa zwiększyła się o 0,4% (przed rokiem wzrost o 10,6%). Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej wynosił 6,2%, 6. lokata w kraju.

Tablica 38. Budownictwo

Table 38. Construction

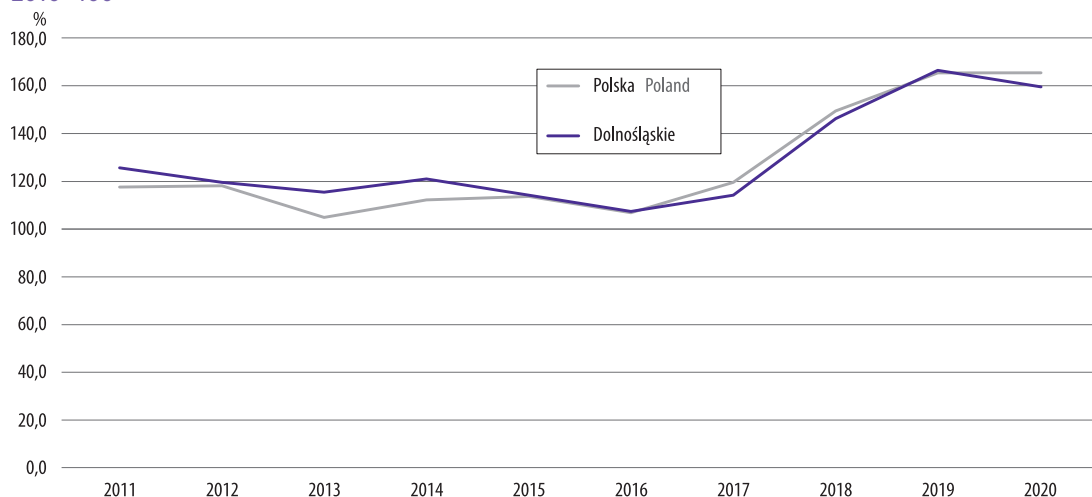
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	10318,3	11765,2	17157,5	16530,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	6,4	6,5	6,5	6,2
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	60,2	49,7	46,6	46,5
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	32,0	26,0	28,9	28,5

Wykres 67. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)

2010=100

Chart 67. Indices of sold production of construction (current prices)

2010=100

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Produkcja budowlano-montażowa w analizowanym roku wyniosła 7679,8 mln zł, tj. 46,5% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa (w 2019 r. – 46,6%). Produkcja budowlano-montażowa w skali roku zmniejszyła się o 3,9%, przed rokiem notowano wzrost o 10,3%. W 2020 r. w województwie na spadek produkcji budowlano-montażowej w relacji do poprzedniego roku miał wpływ duży spadek produkcji w podmiotach zajmujących się budową budynków (o 6,4%). W przedsiębiorstwach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne produkcja zmniejszyła się o 3,9%, a w podmiotach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej została ograniczona o 2,7%.

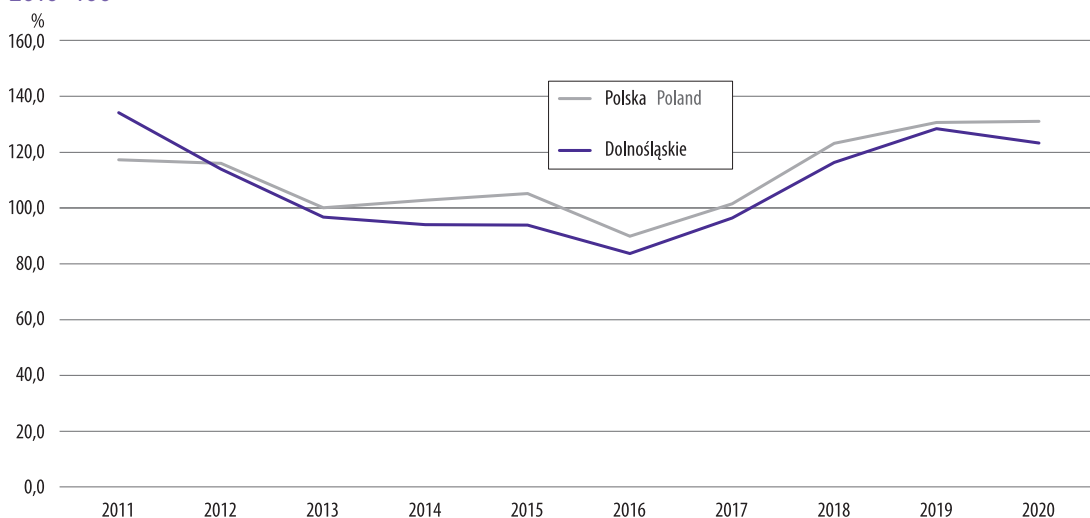
Dla porównania w 2020 r. w kraju produkcja budowlano-montażowa zmniejszyła się o 2,2% w odniesieniu do 2019 r., kiedy notowano wzrost o 2,6%. W relacji do 2019 r. zmniejszenie wartości produkcji budowlano-montażowej zaobserwowano zarówno dla jednostek, których podstawową działalnością była budowa budynków (o 4,9%), jak i w jednostkach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 2,0%). Zwiększenie wartości produkcji budowlano-montażowej odnotowano w podmiotach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne (o 1,3%).

Wykres 68. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)

2010=100

Chart 68. Indices of construction and assembly production (current prices)

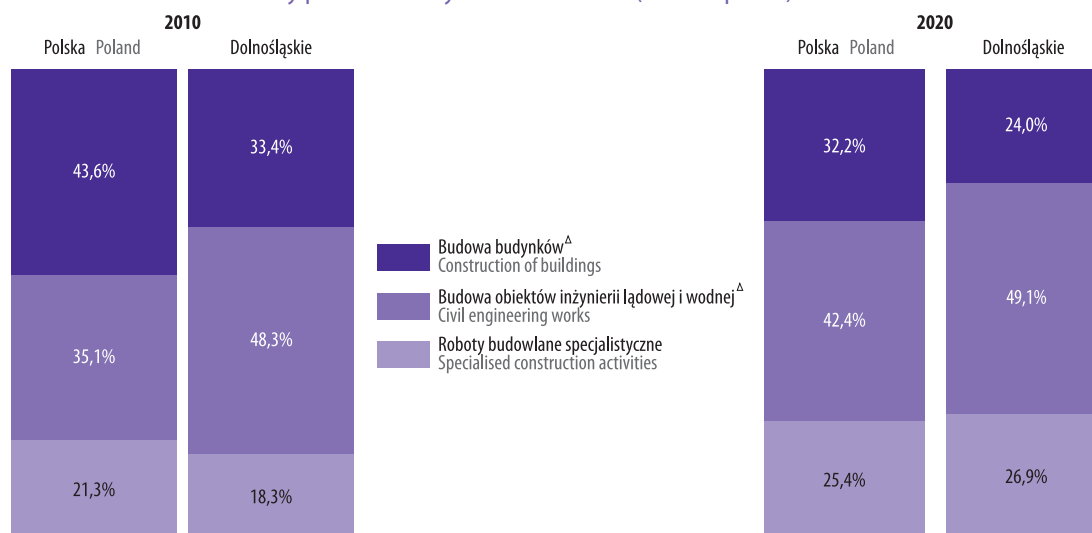
2010=100

W województwie dolnośląskim w strukturze produkcji budowlano-montażowej największy udział miały podmioty, których podstawowym rodzajem działalności była budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej – 49,1% (w 2019 r. – 48,5%) i w porównaniu do 2010 r. odsetek ten zwiększył się o 0,8 p.proc. W kraju odsetek podmiotów, które zajmowały się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej wynosił 42,4% i utrzymał się na poziomie sprzed roku, a w relacji do 2010 r. był wyższy o 7,3 p.proc.

Wykres 69. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 69. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

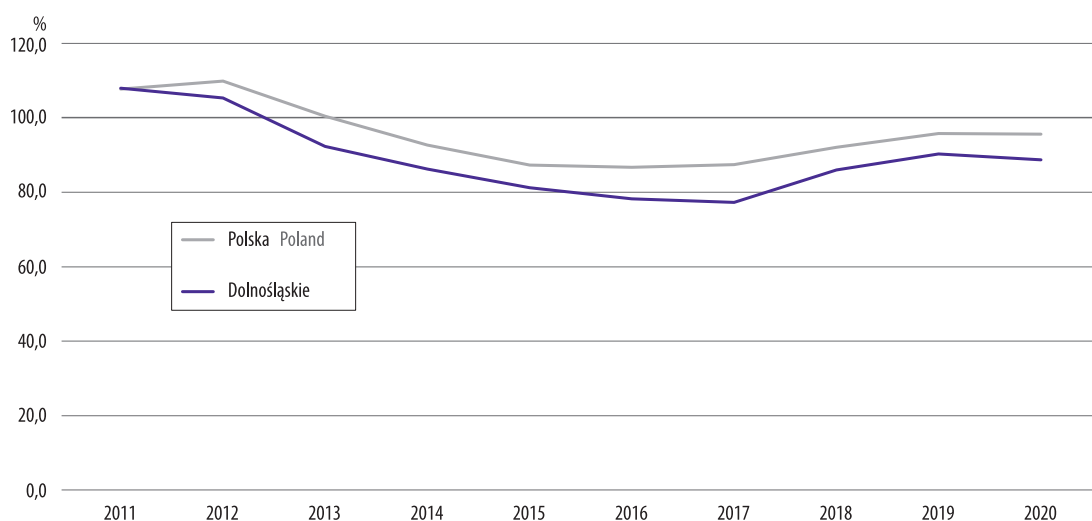
W 2020 r. w województwie, w skali roku odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie - o 1,4%, (w 2019 r. wzrost o 4,9%). W kraju w 2020 r. w porównaniu do 2019 r. przeciętne zatrudnienie zwiększyło się o 0,2%. Na spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie miało wpływ zmniejszenie przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach, w których podstawowym rodzajem działalności były roboty budowlane specjalistyczne (o 5,5%), roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków (o 1,6%). Wydajność pracy w budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego, w 2020 r. ukształtowała się na poziomie 580,4 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 2,2% niższa w relacji do roku poprzedniego (wobec wzrostu o 8,5% w 2019 r.).

Wykres 70. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie

2010=100

Chart 70. Indices of average paid employment in construction

2010=100

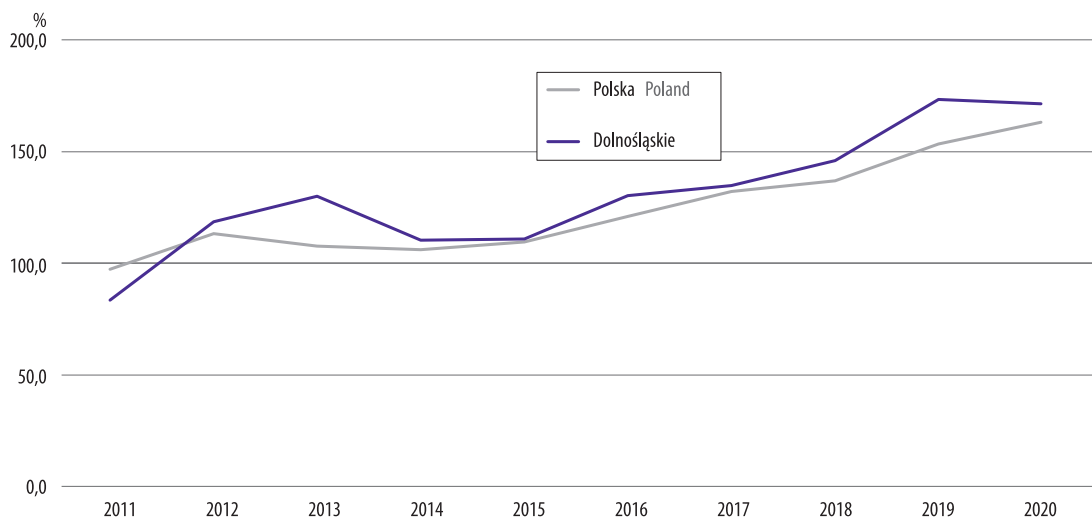
W 2020 r. w województwie dolnośląskim przekazano do użytkowania 21,9 tys. mieszkań, tj. o 0,9% mniej niż przed rokiem. W kraju oddano do użytkowania o 6,5% więcej mieszkań niż rok wcześniej. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie dolnośląskim stanowiły 9,9% (3. lokata w kraju) mieszkań oddanych do użytkowania w kraju za województwami mazowieckim – 21,1% oraz wielkopolskim – 10,0%.

Wykres 71. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania

2010=100

Chart 71. Indices of the number of dwellings completed

2010=100

Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe

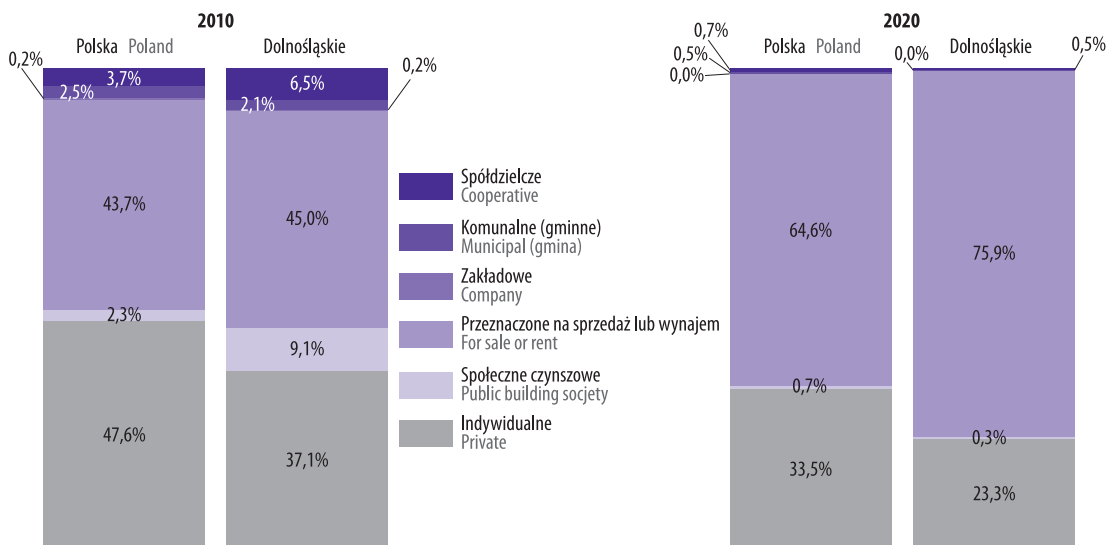
Table 39. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	4,4	4,8	7,6	7,5	5,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	94,4	88,4	77,0	81,1	88,5
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	5,2	6,6	9,7	8,5	7,2
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	4,4	5,8	8,5	6,9	5,8

W 2020 roku 76,0% oddanych mieszkań wybudowali deweloperzy, podczas gdy inwestorzy indywidualni – 23,2%. Pozostałe mieszkania powstały w budownictwie spółdzielczym, społeczno czynszowym oraz komunalnym. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się liczba mieszkań wybudowanych przez inwestorów indywidualnych o 11,7%. Liczba mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem zmniejszyła się o 1,8%. Spadek liczby mieszkań został zanotowany w pozostałych formach własności.

Wykres 72. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa

Chart 72. Dwellings completed by forms of construction

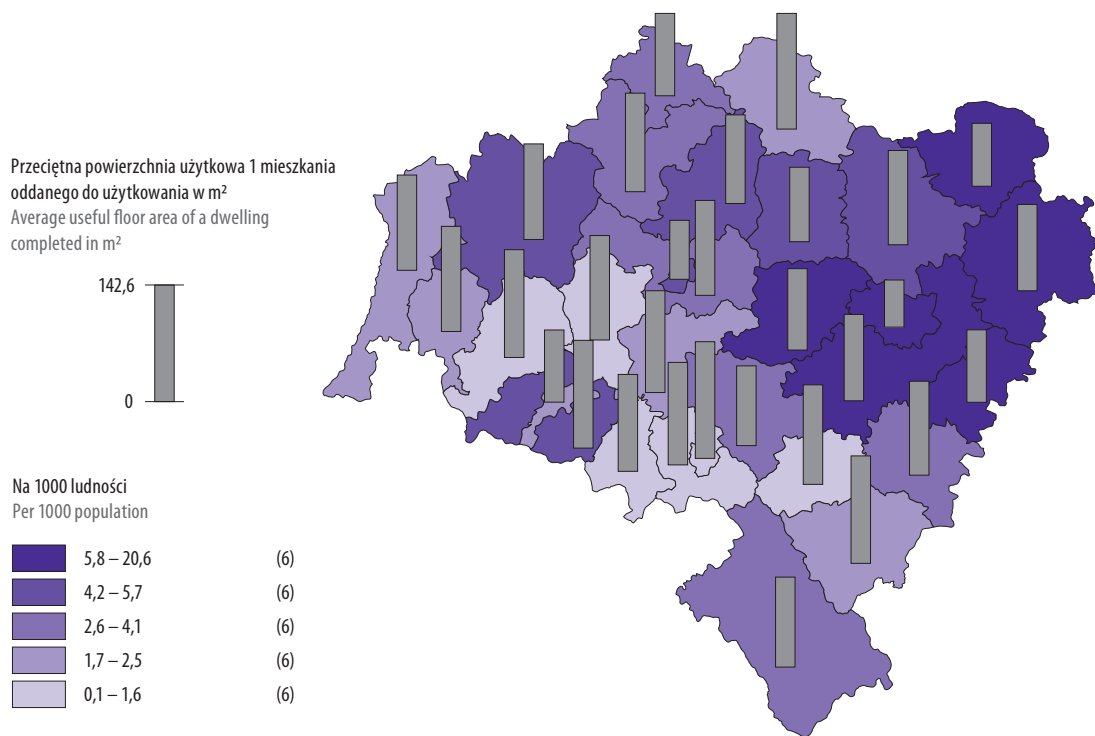
Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2020 r. wyniosła 81,3 m² w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyła się o 4,3 m², a w porównaniu do 2010 r. była niższa o 13,1 m². Dla porównania w kraju przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania wynosiła 88,7 m². Na wsi przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania była wyższa o 56,6 m² od przeciętnej powierzchni w miastach i osiągnęła wartość 121,5 m² (w kraju różnica między przeciętną powierzchnią mieszkania na wsi a w mieście wynosiła 56,0 m²). Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni (143,4 m²). Dla porównania w kraju ich powierzchnia mieszkań indywidualnych wynosiła (142,9 m²). Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej powstały na terenie m. Wałbrzych (142,6 m²), następnie powiatu górskiego (141,4 m²) oraz jeleniogórskiego i lwóweckiego (po 132,0 m²). Najmniejsze mieszkania (poniżej 80,0 m²) wybudowano: we Wrocławiu (57,8 m²), w Legnicy (72,4 m²) oraz w powiecie milickim (77,1 m²).

Jednym z mierników natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2020 r. wskaźnik ten w województwie przyjął wartość 7,5. Najwięcej mieszkań na 1000 ludności przekazano do użytkowania w powiecie wrocławskim – 20,6, we Wrocławiu – 17,1 oraz w powiecie średzkim – 10,7. Natomiast najmniej w Wałbrzychu – 0,1, następnie w powiecie lwóweckim – 0,9 oraz dzierzoniowskim – 1,3. Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, wyniósł dla Polski 5,8. Największe wartości odnotowano w województwach: mazowieckim (8,6), pomorskim (8,1) oraz dolnośląskim (7,5); najmniejsze w opolskim (2,7), świętokrzyskim (3,2) i lubelskim (4,0).

Mapa 41. Mieszkania oddane do użytkowania w 2020 r.

Map 41. Dwellings completed in 2020

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2020 roku rozpoczęto budowę 19,9 tys. mieszkań i stanowiło to 8,9% rozpoczętych budów w kraju. W porównaniu do roku poprzedniego liczba rozpoczętych inwestycji zmniejszyła się o 19,2%, a w relacji do 2010 r. wzrosła o 53,7%. Spośród ogółu rozpoczętych budów 65,2% realizowanych było przez inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem. Inwestorzy indywidualni rozpoczęli budowę 6,8 tys. mieszkań, co stanowiło 34,0% ogółu rozpoczętych budów w województwie. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne województwa to najwięcej rozpoczętych inwestycji zanotowano we Wrocławiu (7605 mieszkań), powiecie wrocławskim (2851) oraz powiecie świdnickim (1241). Najmniej rozpoczętych inwestycji (poniżej 100) miało miejsce w powiecie górowskim (43 mieszkania), w Wałbrzychu oraz powiecie kamiennogórskim (po 76 mieszkań), w Legnicy (78), w powiecie złotoryjskim (81) oraz lwóweckim (94).

W 2020 roku wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym budowy 26,9 tys. mieszkań, tj. o 4,8% mniej niż przed rokiem. Udział województwa dolnośląskiego stanowił 9,7% pozwoleń wydanych w kraju. Spośród ogółu pozwoleń na budowę 71,9% pozwoleń wydanych województwie dolnośląskim dotyczyło inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem, natomiast 27,1% inwestorów indywidualnych. Do powiatów o najwyższej liczbie wydanych pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym należały: Wrocław (10660 pozwoleń), następnie powiat wrocławski (3815) oraz powiat świdnicki (1406). Najmniej pozwoleń (poniżej 100) wydano w powiatach górowskim (43), złotoryjskim (87), w Wałbrzychu (91), lwóweckim (94) oraz kamiennogórskim (97).

Rynek wewnętrzny

Internal market

Dane o sprzedaży detalicznej towarów (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. sklepy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W 2020 r. sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była niższa o 5,5% niż w 2019 r. (wobec wzrostu o 7,4% w 2019 r.). Dla porównania w kraju w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób sprzedaż detaliczna w 2020 r. była o 2,6% niższa niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 6,7% w 2019 r.).

Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)

Table 40. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	103,7	100,6	107,4	94,5	97,4
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	112,2	115,7	112,7	97,6	86,8
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	115,8	81,9	105,4	74,0	83,4
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	96,8	103,2	103,6	97,0	102,8
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspe- cjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	107,3	141,7	118,3	104,4	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortope- dyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	114,6	126,1	106,7	87,5	101,0
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	112,1	99,0	105,5	72,7	82,7
Meble, rtv, agd Furniture, radio, TV and household ap- pliances	94,8	88,9	104,2	110,8	105,4
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wy- specjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in speciali- zed stores	88,3	107,7	126,1	93,8	96,7
Pozostałe Others	101,7	77,8	99,3	98,9	92,3

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Największy spadek sprzedaży detalicznej odnotowano w grupie włókno, odzież, obuwie (o 27,3%), następnie w grupie paliwa stałe, ciekłe i gazowe (o 26,0%), kolejno w grupie farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny (o 12,5%), następnie w grupie prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 6,2%), pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 2,4%) oraz w grupie pozostałe (o 1,1%). Wzrost sprzedaży detalicznej w skali roku zanotowano w grupie meble, RTV, AGD (o 10,8%) oraz pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach (o 4,4%).

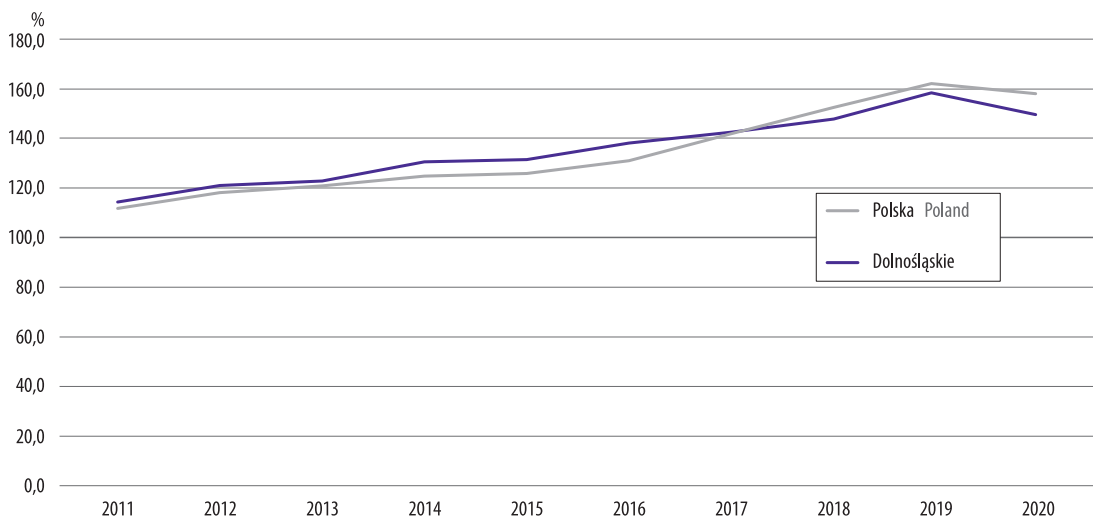
W skali roku zmniejszyła się wartość sprzedaży detalicznej, wzrosła natomiast sprzedaż hurtowa zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe.

Wykres 73. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)

2010=100

Chart 73. Indices of retail sales of goods (current prices)

2010=100

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych w 2020 r. w porównaniu do 2019 r., zwiększyła się o 9,4%, a w przedsiębiorstwach hurtowych – o 11,6%. W 2019 r. w odniesieniu do 2018 r., zwiększyła się o 9,0%, a w przedsiębiorstwach hurtowych – o 6,8%.

Transport

Transport

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego. W województwie dolnośląskim obserwuje się stały poziom długości autostrad, duże zagęszczenie linii kolejowych. W taborze komunikacji miejskiej zanotowano spadek liczby przewozów pasażerskich. Długość sieci kolejowej została wydłużona. Zwiększył się ruch samolotów w porcie lotniczym we Wrocławiu. W województwie odnotowano natomiast spadek w przewozach ładunków żeglugą śródlądową.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 470) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

W województwie dolnośląskim długość dróg publicznych w końcu 2019 r. wyniosła 24,5 tys. km, z czego 83,7% stanowiły drogi o nawierzchni twardej, a 16,3% - drogi o nawierzchni gruntowej. Dla porównania w kraju udziały te wynosiły odpowiednio 72,3% oraz 27,7%. Drogi o nawierzchni twardej mierzyły 20,6 tys. km z czego 94,5% tych dróg miało nawierzchnię ulepszoną. W relacji do 2010 r. odsetek dróg o nawierzchni twardej zwiększył się o 5,2 p.proc., a dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszył się odpowiednio o 5,2 p.proc. W 2019 r. udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wyniósł 19,4% (w 2018 r. – 19,8%), a w 2010 r. - 25,6%. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 100 km² wynosiły 83,5 km, natomiast w kraju 82,6 km.

Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 41. Public roads by types of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	23468,0	23805,0	24333,4	24548,6
o nawierzchni twardej hard surface	18426,2	19399,9	20223,2	20550,6
ulepszonej improved	17223,1	18185,4	19088,0	19422,9
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	5041,8	4405,1	4110,2	3998,0

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

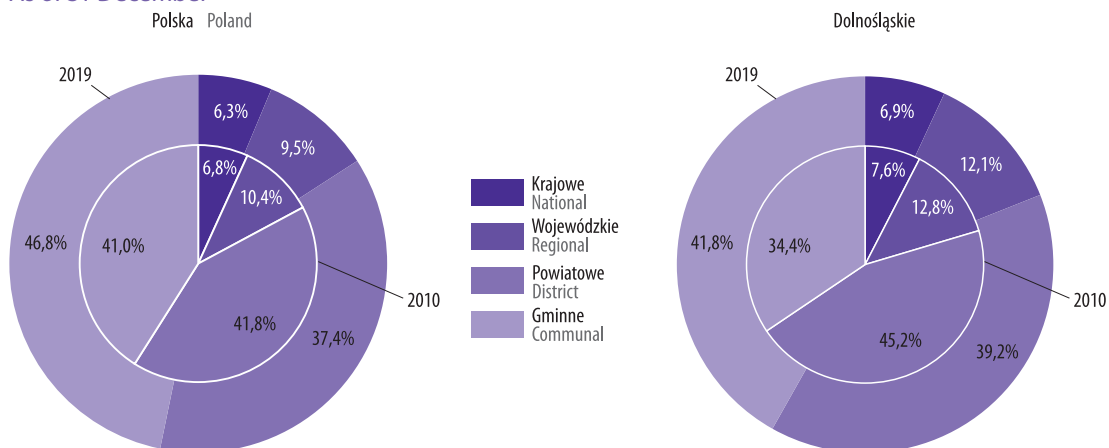
W odniesieniu do 2018 r. udział dróg publicznych o nawierzchni twardej zwiększył się o 0,6 p.proc. a tym samym dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszył o 0,6 p.proc. Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej w końcu 2019 r. wyniosła 103,0 km na 100 km² i w porównaniu do 2010 r. oraz do 2018 r. zwiększyła się odpowiednio o 10,6 km oraz o 1,6 km.

Wykres 74. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 74. Structure of hard surface public roads

As of 31 December

Dla porównania w kraju wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej na 100 km² wynosił 98,2 km i wykazywał duże zróżnicowanie terytorialne. Najwyższą jego wartość odnotowano w województwie śląskim (178,7 km), a najniższą - w warmińsko-mazurskim (57,9 km); dając dolnośląskiemu 7. lokatę w kraju.

Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Hard surface public roads

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	18426,2	19399,9	20223,2	20550,6
na 100 km ² per 100 km ²	92,4	97,3	101,4	103,0
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	17223,1	18185,4	19088,0	19422,9
ekspresowe expressways	13,0	64,3	202,6	202,6
autostrady motorways	199,2	221,9	221,9	221,9

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

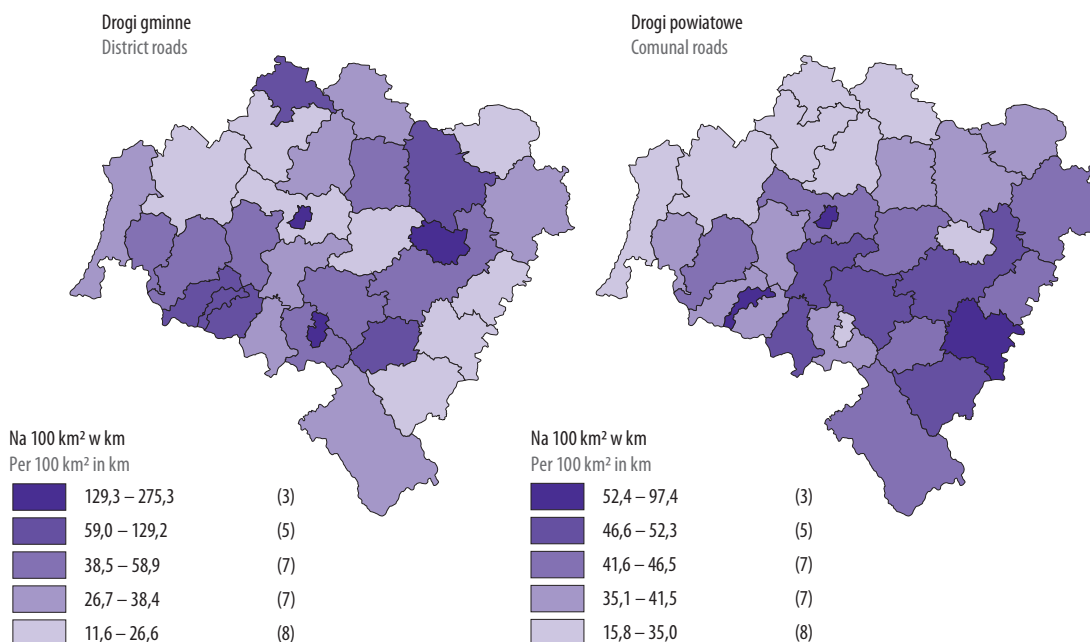
Od 2012 r. długość autostrad pozostała na niezmiennym poziomie, tj. 221,9 km. Oznacza to, że ich długość na 1000 km² powierzchni województwa wyniosła 11 km. W porównaniu do 2018 r. długość dróg ekspresowych pozostała na niezmiennym poziomie i wynosiła 202,6 km. Długość dróg ekspresowych oraz autostrad w przeliczeniu na 1000 km² wyniosła 21,3 km, natomiast w kraju 13,1 km. W 2019 r. w województwie dolnośląskim udział dróg ekspresowych i autostrad w ogólnej długości dróg publicznych stanowił 1,7% (tyle samo co w 2018 r.), a w 2010 r. – 0,9%.

Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2019 r. znajdowało 1416,1 km dróg krajowych i w porównaniu do 2018 r. ich długość zmniejszyła się o 3,6 km, a w relacji do 2010 zwiększyła się o 21,4 km. Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej w 2019 r. wyniosła 2479,6 km, z czego 2478,6 km stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. W relacji do 2018 r. ich długość została zwiększona o 308,8 km, a w porównaniu do 2010 r. o 119,4 km. Wśród dróg powiatowych o nawierzchni twardej (o długości – 8046,7 km) nawierzchnię twardą ulepszoną posiadało 7903,1 km a spośród dróg gminnych (8608,2 km) – 7625,1 km. Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej uległa zmniejszeniu, tj. w porównaniu do 2018 r. o 24,5 km, a w relacji do 2010 r. o 279,8 km. Z roku na rok obserwuje się natomiast zwiększenie długości dróg gminnych o nawierzchni twardej, tj. w odniesieniu do roku poprzedniego o 46,7 km, a względem 2010 r. o 2263,4 km.

Mapa 42. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2019 r.

Stan na dzień 31 grudnia

Map 42. Improved hard surface communal and district roads in 2019
As of 31 December

Analiza przestrzenna wskaźnika długości dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² wykazała, że wśród powiatów o najwyższym wskaźniku znalazły się 3 miasta na prawach powiatu: Wrocław (275,3 km), Legnica (259,4 km) oraz Wałbrzych (159,7 km). Najniższymi wskaźnikami - poniżej 20 km tego rodzaju dróg w przeliczeniu na 100 km² charakteryzowały się następujące powiaty: milicki (11,6 km), ząbkowicki (16,7 km) oraz oławski (19,9 km). Biorąc pod uwagę gęstość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w końcu 2019 r. to do powiatów o najwyższym wskaźniku należały: Legnica (97,4 km), Jelenia Góra (72,1 km) oraz powiat strzeliński (60,6 km). Wrocław charakteryzował się najniższą gęstością dróg powiatowych o nawierzchni twardej wynoszącą 15,8 km.

W 2019 r. komunikacja miejska realizowana była na liniach komunikacyjnych o długości 4,6 tys. km, tj. o 11,1% większej niż w roku poprzednim i o 16,6% większej niż w 2010 r. Długość linii autobusowych w porównaniu z 2018 r. zwiększyła się o 11,5% (w porównaniu do 2010 r. o 17,3%), tramwajowych - o 3,7% (w porównaniu do 2010 r. o 6,2%). Skład taboru komunikacji miejskiej tworzyło 788 autobusów o

łącznej liczbie miejsc – 82,9 tys. oraz 336 tramwajów o łącznej liczbie miejsc – 52,6 tys. W 2019 r. taborem komunikacji miejskiej przewieziono łącznie 261 mln pasażerów (w 2018 r. - 275 mln). W ciągu roku zano-towano ograniczenie liczby miejsc w autobusach (o 2,1%), w tym przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych (o 0,9%). Liczba miejsc w tramwajach pozostała na prawie niezmiennym poziomie przy czym liczba miejsc przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększyła się o 7,7%.

Tablica 43. Komunikacja miejska^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 43. Urban transport^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	3936	3606	4130	4588
linii autobusowych bus lines	3682	3333	3871	4318
linii tramwajowych tram lines	254	273	260	270
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	831	737	784	788
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnospraw- nych of which adjusted to carrying the disabled persons	606	660	768	785
tramwaje trams	404	374	344	336
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnospraw- nych of which adjusted to carrying the disabled persons	37	88	134	144
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	93,2	81,8	84,7	82,9
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnospraw- nych of which adjusted to carrying the disabled persons	69,0	75,5	83,5	82,7
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	53,7	52,4	52,7	52,6
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	7,7	17,3	27,1	29,2
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	243	264	275	261
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	83	91	95	90

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

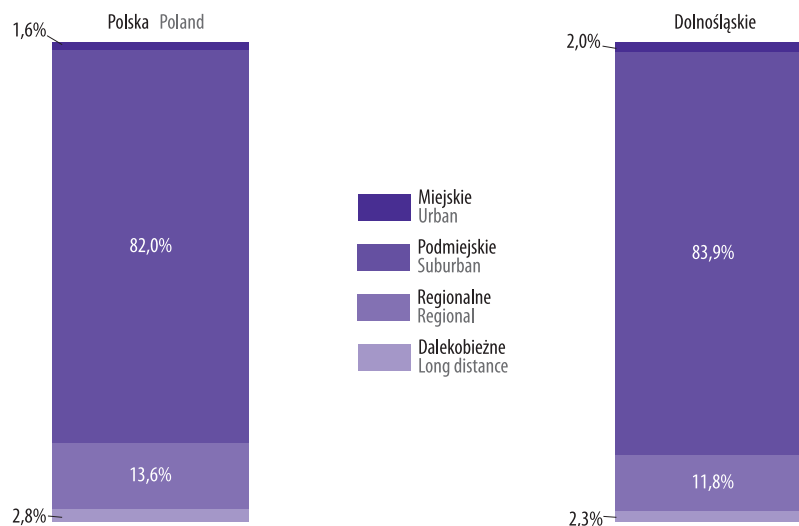
W 2019 r. regularna komunikacja autobusowa prowadzona była na 884 liniach o ogólnej długości 37,5 tys. km (w 2018 r. było to odpowiednio 911 oraz 40,6 tys. km) oraz na 1 linii międzynarodowej o dłu-gości 8 km (przed rokiem funkcjonowały 2 linie międzynarodowe o długości 2208 km). W ogólnej liczbie linii wojewódzkich dominowały linie podmiejskie, które stanowiły 83,9%, dla porównania w kraju odse-tek ten wynosił 82,0%. Ilość linii podmiejskich w relacji do 2018 r. zmniejszyła o 3,0%, a ich długość o 7,7%.

Wykres 75. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 75. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2019

As of 31 December

Długość sieci kolejowej ogółem w 2019 r. wyniosła 1718 km, tj. 8,9% sieci kolejowej w kraju. W porównaniu do stanu sprzed roku sieć PKP oraz sieć kolejowa zarządzana przez inne podmioty została wydłużona o 23 km, a w odniesieniu do 2010 r. uległa zmniejszeniu o 9 km. W ogólnej długości linii kolejowych eksploatowanych normalnotorowych i szerokotorowych linie zelektryfikowane stanowiły 63,2% (w kraju 62,0%). W 2019 r. zanotowano 943 km linii kolejowych jednotorowych (w 2018 r. - 926 km) oraz 775 dwu- i więcej torowych (w 2018 r. - 769). Zagęszczenie linii kolejowych eksploatowanych w województwie dolnośląskim wynosiło 8,6 km na 100 km² powierzchni ogółem (przed rokiem 8,5 km). Biorąc pod uwagę gęstość linii kolejowych w poszczególnych województwach to dolnośląskie zajęło 2. lokatę po śląskim - 15,6 km, natomiast w kraju wskaźnik ten osiągnął wartość 6,2 km.

Ruch samolotów w porcie lotniczym we Wrocławiu w 2019 r. był wyższy o 1,0% niż w 2018 r. (w kraju odnotowano wzrost o 5,0%). Liczba startów i lądowań lotnictwa handlowego zmalała o 6,9% (w kraju zanotowano spadek o 5,1%). W 2019 r. transportem lotniczym przywieziono 1749,9 tys. pasażerów oraz odprawiono 1749,8 tys. pasażerów i było to w porównaniu do roku poprzedniego odpowiednio więcej o 6,2% oraz o 6,0%. Zanotowano wzrost przewozów w komunikacji krajowej (o 10,5%) oraz w komunikacji międzynarodowej (o 5,7%). Przewozy pasażerów transportem lotniczym rozkładowym (regularnym) wzrosły o 4,6% dla pasażerów przybywających oraz o 4,5% dla pasażerów odprawionych. Samoloty polskie przywiozły 20,6% ogólnej liczby pasażerów, dla porównania w kraju udział ten wynosił 33,4%.

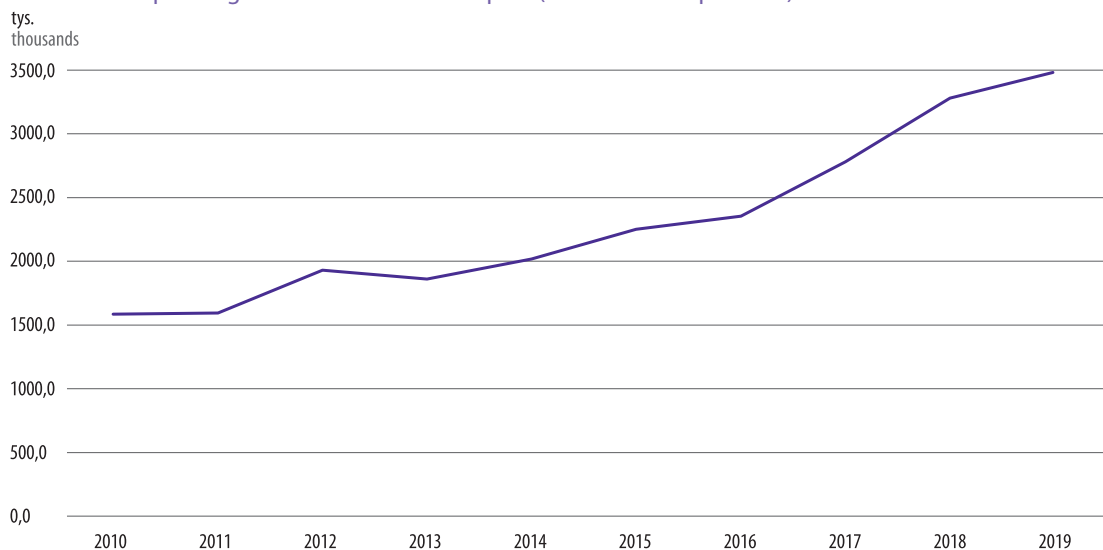
Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 44. Ruch pasażerów w porcie lotniczym**Table 44. Passenger traffic at airport**

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	103722	213003	156622	172271
zagranicznych foreign	693106	916941	1491308	1577631
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	583697	781686	1247523	1304837
Pasażerowie odprawieni z portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	107888	221885	155667	172655
zagranicznych foreign	698126	917425	1494546	1577183
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	586768	783033	1253224	1309424

a W lotach komunikacyjnych.

a In transport flights.

Wykres 76. Międzynarodowy ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Wrocław (przyjazdy i wyjazdy)**Chart 76. International passenger traffic at Wrocław Airport (arrivals and departures)**

Dane o **przewozach ładunków żeglugą śródlądową** dotyczą transportu ładunków na drogach wodnych śródlądowych i na wodach morskich dokonanego taborem żeglugi śródlądowej.

Tablica 45. Przewozy ładunków żeglugą śródlądową według relacji przewozów
Table 45. Inland waterways transport of goods by origin/destination

Lata Years	Województwo lub kraj Voivodship or country		Tony Tonnes	Tonokilometry Tonneskilometres
	skąd from	dokąd to	w tys. in thousands	
Przewozy krajowe ^a Domestic transport ^a				
2010	dolnośląskie	dolnośląskie	242	990
2015	dolnośląskie	dolnośląskie	2551,3	15112,2
2018	dolnośląskie	dolnośląskie	1224,1	4337,6
	śląskie	dolnośląskie	164,6	32965,5
2019	dolnośląskie	dolnośląskie	1358,9	5199,3
Przewozy międzynarodowe – export International transport – export				
2010	dolnośląskie	Niemcy Germany	-	186
2015	-	-	-	-
2018	-	-	-	-
2019	-	-	-	-
Przewozy międzynarodowe – import International transport – import				
2010	Niemcy Germany	dolnośląskie	3	1404
2015	-	-	-	-
2018	Niemcy Germany	dolnośląskie	0,2	216,8
2019	-	-	-	-

a Wymieniono województwa, w których przewozy wyniosły co najmniej 4 tys. ton.

a There are enumerated only the voivodships, where transport amounted to at least 4 thousand tonnes.

W 2019 r. żeglugą śródlądową przewieziono 1,4 mln ton ładunków, przy wykonanej pracy przewozowej wynoszącej 5,2 mln tonokilometrów. W porównaniu do 2018 r. przewozy były niższe o 2,1%, a praca przewozowa - zmniejszyła się o 86,1% co stanowiło odpowiednio: 58% oraz 8,0% przewozów krajowych. W kraju przewóz ładunków w transporcie międzynarodowym w ramach eksportu wynosił 299,7 tys. ton o wartość pracy przewozowej – 65,5 mln tonokilometrów, natomiast importowano 126,7 tys. ton o wartości przewozowej – 28,3 mln tonokilometrów.

Energia Energy

Zarówno moc zainstalowana oraz osiągalna w elektrowniach została ograniczona w porównaniu do 2018 r.

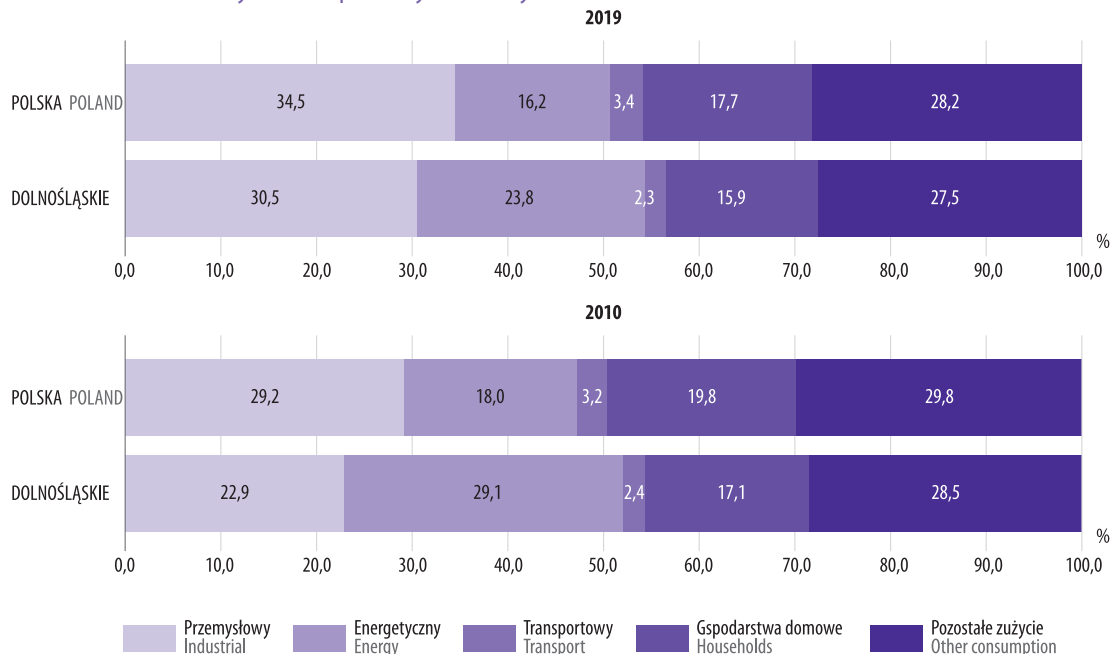
Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

W 2019 r. województwo dolnośląskie charakteryzowało się mocą zainstalowaną w elektrowniach na poziomie 2541,1 MW co stanowiło 5,4% mocy krajowej. W porównaniu do 2010 r. wielkość mocy zainstalowanej zwiększyła się o 0,6%, natomiast w relacji do 2018 r. odnotowano wzrost o 4,2%. Moc osiągalna w elektrowniach znajdujących się na obszarze województwa w 2019 r. wynosiła 2478,3 MW, tj. 5,4% mocy krajowej. W porównaniu do 2010 r. było to mniej o 0,8%, a w relacji do 2018 r. było to więcej o 2,9%. Energia produkowana była przede wszystkim w elektrowniach zawodowych, które skupiły 80,5% całej produkcji. Udział elektrowni zawodowych w porównaniu do 2018 r. zmniejszył się o 4,2 p.proc.

W strukturze zużycia energii w województwie dolnośląskim największym zużyciem w 2019 r. charakteryzował się przemysł – 30,5% (w kraju 34,5%). W porównaniu do 2010 r. odsetki te zwiększyły się odpowiednio o 7,6 p.proc. oraz 5,3 p.proc. W gospodarstwach domowych zużycie energii stanowiło (15,9%), a najmniejsze zużycie odnotowano w transporcie (2,3%). W relacji do 2010 r. zanotowano spadek udziału w finalnym zużyciu energii następujących sektorów gospodarki: energetyczny (o 5,3 p.proc.), gospodarstwa domowe (o 1,2 p.proc.), pozostałe zużycie (o 1,0 p.proc.) oraz transport (o 0,1 p.proc.).

Wykres 77. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki

Chart 77. Structure of electricity consumption by economy sectors

Zużycie energii elektrycznej ogółem przez gospodarstwa domowe w województwie dolnośląskim w 2019 r. wzrosło w porównaniu do roku poprzedniego o 1,5% (w kraju wzrost o 0,4%) i osiągnęło poziom 2373,4 GWh, przy czym na obszarach wiejskich wzrosło o 3,1% (w kraju o 1,0%) do poziomu 839,7 GWh, a w miastach o 0,7% (w kraju spadek o 0,1%) i wyniosło 1533,7 GWh. W relacji do 2010 r. zużycie energii elektrycznej w województwie dolnośląskim zwiększyło się o 7,0%, przy czym na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 28,4%, natomiast w miastach spadek o 2,0%. W 2019 r. w porównaniu do roku poprzedniego zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych w województwie zmniejszyło się o 0,1% i wyniosło 1862,0 kWh, przy czym w miastach miał miejsce spadek zużycia o 1,0% (wyniosło ono 1630,0 kWh na odbiorcę), a na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 1,7% (wyniosło ono 2516,4 kWh na odbiorcę).

W Polsce w porównaniu do roku poprzedniego zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na odbiorcę zmniejszyło się o 0,9% i wyniosło 1963,9 kWh, przy czym w miastach miał miejsce spadek zużycia o 1,6% (wyniosło ono 1724,6 kWh na odbiorcę), a na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 0,3% (wyniosło ono 2443,7 kWh na odbiorcę).

W województwie dolnośląskim w odniesieniu do 2010 r. zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych zostało ograniczone o 8,4%, w miastach o 15,6%, a na obszarach wiejskich zanotowano wzrost o 8,3%.

Najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę odnotowano w województwach wielkopolskim (2192,1 kWh) i mazowieckim (2104,9 kWh), najniższe zaś w województwach świętokrzyskim (1652,3 kWh) i podkarpackim (1728,0 kWh). Województwo dolnośląskie zajęło 12. lokatę pod względem zużycie energii elektrycznej na odbiorcę.

Tablica 46. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Table 46. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	1091,7	1167,2	1255,1	1274,7
miasta urban areas	810,0	860,9	925,8	941,0
wieś rural areas	281,6	306,3	329,3	333,7
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	2218,4	2145,8	2338,3	2373,4
miasta urban areas	1564,3	1426,7	1523,7	1533,7
wieś rural areas	654,1	719,1	814,7	839,7
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	2032,2	1838,4	1863,0	1862,0
miasta urban areas	1931,2	1657,2	1645,7	1630,0
wieś rural areas	2322,5	2347,7	2473,8	2516,4

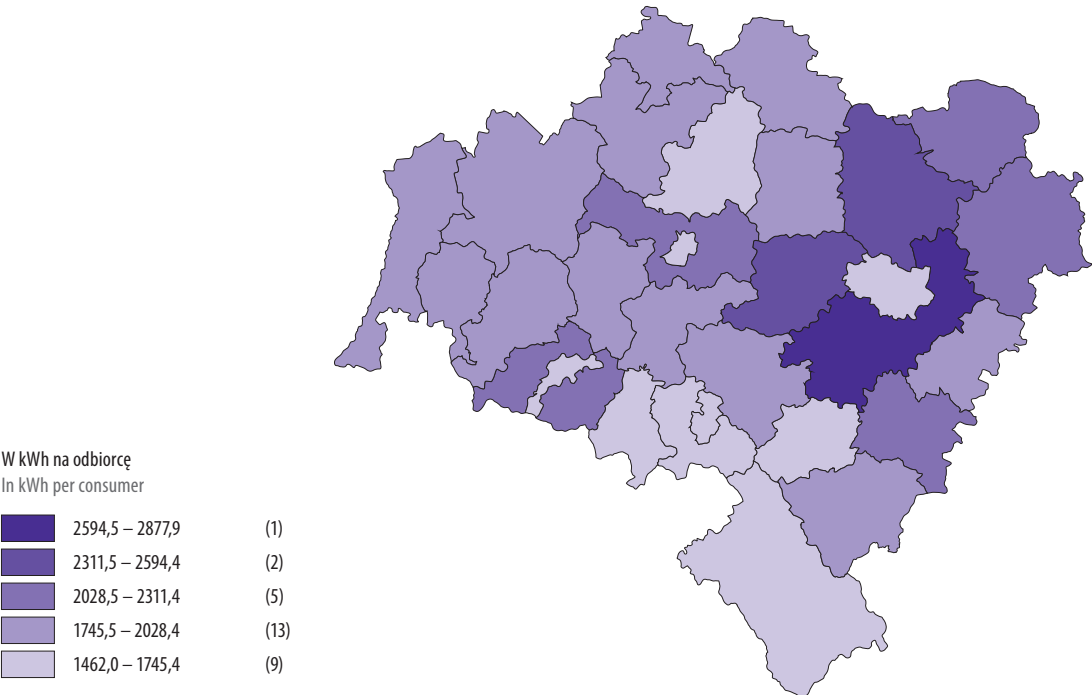
a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

Mapa 43. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r.
Map 43. Consumption of electricity in households in 2019

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finance of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Jednostki samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego w 2019 r. zanotowały zwiększenie dochodów ogółem, w tym na poziomie gminy, miast na prawach powiatu oraz powiatów. W porównaniu do roku poprzedniego wartość dochodów własnych wzrosła na wszystkich szczeblach jednostek terytorialnych. Na poziomie województwa zanotowano spadek dotacji ogółem.

W 2019 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniósł ogółem 10548,0 mln zł (wzrost o 9,2% r/r),
- w miastach na prawach powiatu – 6806,1 mln zł (wzrost o 12,0% r/r),
- w powiatach – 2403,4 mln zł (wzrost o 10,4% r/r),
- na poziomie wojewódzkim – 1180,3 mln zł (spadek o 5,9% r/r).

Dochody własne jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniósł ogółem 5461,8 mln zł (wzrost o 8,8% r/r),
- w miastach na prawach powiatu – 4257,3 mln zł (wzrost o 5,8% r/r),
- w powiatach 959,4 mln zł (wzrost o 14,0% r/r),
- na poziomie wojewódzkim – 827,2 mln zł (wzrost o 3,3% r/r).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca danej jednostki terytorialnej, dochody wynosiły od 407,00 zł w przypadku województwa, przez 1221,37 zł dla powiatu, 5360,32 zł w przypadku gminy, po 7301,23 zł w miastach na prawach powiatu. Ogółem dochody na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego wyniosły 7219,99 zł. Najniższy udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów notowano na szczeblu powiatowym (39,9%), a najwyższy w województwie (70,1%).

Dochody własne gmin w województwie dolnośląskim, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, najniższe były w gminie Lubomierz (1200,47 zł) i Przeworno (1288,21 zł). Najwyższe dochody własne odnotowano w gminie Kobierzyce (8550,96 zł) oraz w gminie Polkowice (7666,03 zł). Wśród miast na prawach powiatu najniższy dochód własny w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w Jeleniej Górze (2954,33 zł), a najwyższy we Wrocławiu (5226,33 zł).

Tablica 47. Dochody jednostek samorządu terytorialnego
 Table 47. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	4382,83	5235,57	6605,65	7219,99	55,0
Gminy ^a Gminas ^a	2875,89	3586,99	4904,58	5360,32	51,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4680,80	5331,59	6517,22	7301,23	62,6
Powiaty Powiats	907,88	961,68	1105,75	1221,37	39,9
Województwo Voivodship	347,43	435,53	432,45	407,00	70,1

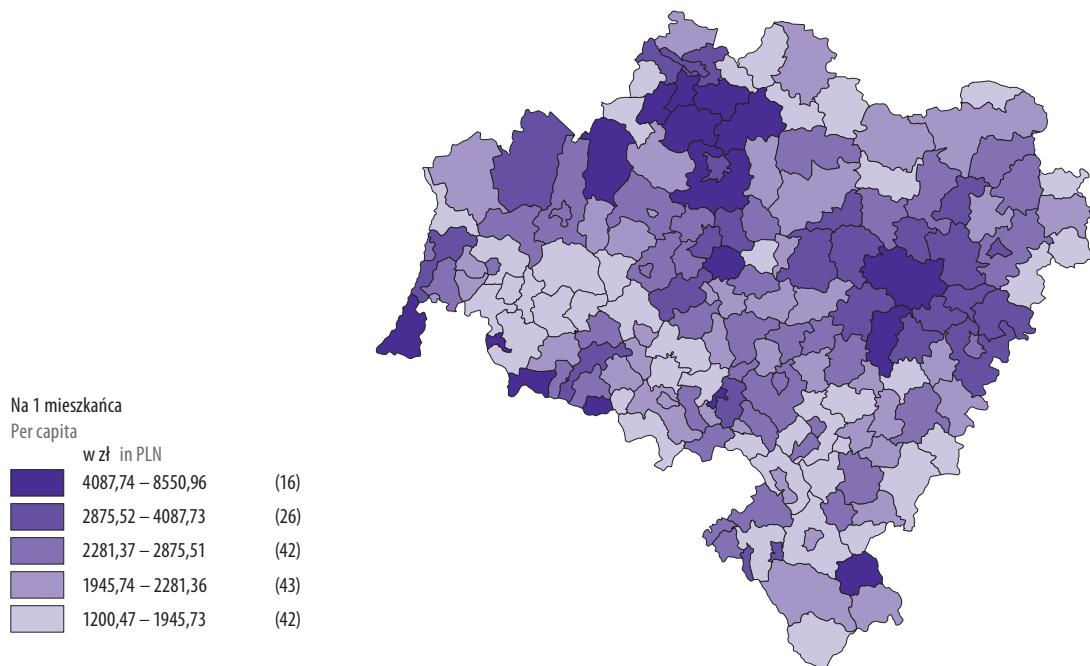
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
 a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku jst, spadki, zapisy i darowizny na rzecz j.s.t., dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody j.s.t., odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

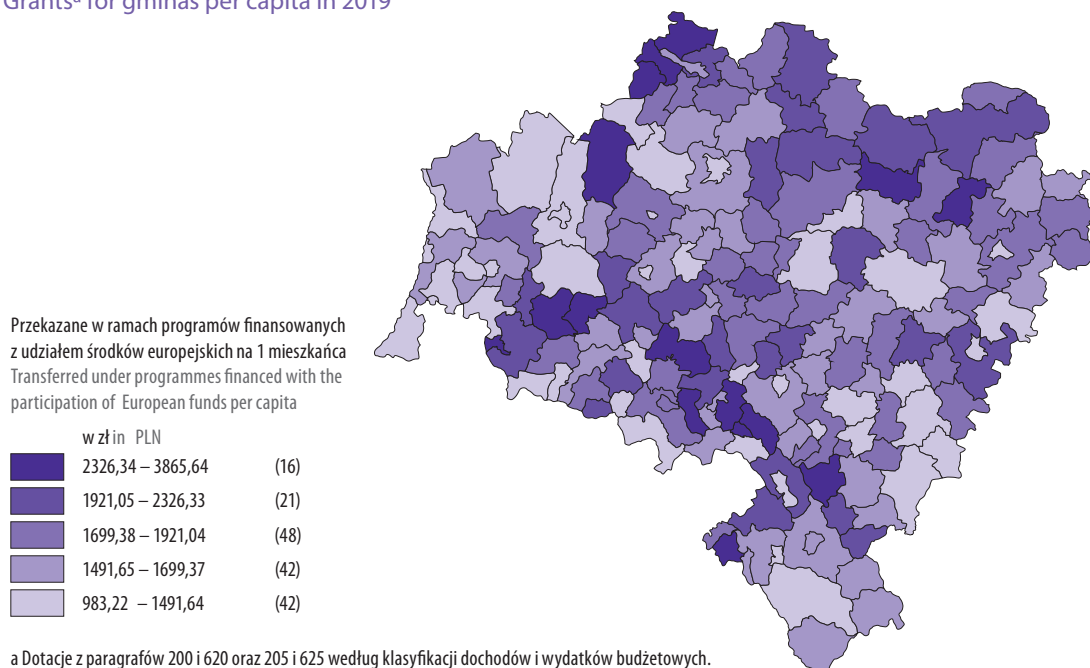
Dotacje na poziomie wojewódzkim w 2019 r. wyniosły 288,4 mln zł (spadek o 19,9% r/r), z czego dotacje na wydatki inwestycyjne – 108,0 mln zł (spadek o 36,4% r/r) i stanowiły 37,5% dotacji ogółem. Dotacje celowe w 2019 r. wyniosły w województwie dolnośląskim 94,5 mln zł i były o 6,2% wyższe niż w 2018 r. Dotacje przekazywane w ramach programów z udziałem środków europejskich w 2019 r. wyniosły – 193,9 mln zł (spadek o 28,5% r/r), z czego na inwestycje przeznaczone było 92,4 mln zł (spadek o 39,1% r/r). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dotacje ogółem wyniosły 99,44 zł, z czego 37,25 zł było przeznaczone na inwestycje, a z programów z udziałem środków europejskich pochodziło 31,87 zł.

Najwyższe dotacje z ww. programów w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w gminach Świeradów-Zdrój (3865,64 zł) i Lewin Kłodzki (3646,21 zł). W miastach na prawach powiatu wartość dotacji z ww. programów, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła od 1367,26 zł we Wrocławiu do 2631,88 zł w Wałbrzychu.

Dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły od 3,30 zł w gminie Ruja i 7,55 zł w gminie Marciszów, do 2337,78 zł w gminie Lewin Kłodzki, 1700,92 zł w gminie Świeradów-Zdrój. W miastach na prawach powiatu dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły od 147,79 zł w Legnicy do 1175,57 zł w Wałbrzychu. W 1 gminie województwa dolnośląskiego (Bogatynia) w 2019 r. nie korzystano z dotacji inwestycyjnych.

Mapa 44. Dochody własne^a gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.Map 44. Own revenue^a of budgets of gminas per capita in 2019

^a Dochody własne / dotacje miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Own revenues / subsidies of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Mapa 45. Dotacje^a dla gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.Map 45. Grants^a for gminas per capita in 2019

^a Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 według klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych.
^a Dotacje miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Data relate to grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 of the classification of budgetary revenue and expenditure.
^a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego były wyższe w 2019 r. niż w 2018 r. na wszystkich szczeblach z wyjątkiem wojewódzkiego. Wydatki inwestycyjne natomiast zostały znacznie ograniczone w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. Największą część wydatków ogółem przeznaczono na oświatę i wychowanie.

W 2019 r. wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem 10544,5 mln zł (wzrost o 2,0% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 1887,1 mln zł (spadek o 27,8% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 95,4% tej kwoty (1799,5 mln zł, spadek o 29,2% r/r)
- w miastach na prawach powiatu wyniosły ogółem 6848,3 mln zł (wzrost o 9,3% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 1024,7 mln zł (spadek o 8,1% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 85,2% tej kwoty (873,4 mln zł, spadek o 14,2% r/r),
- w powiatach wyniosły ogółem 2298,0 mln zł (wzrost o 3,0% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 279,2 mln zł (spadek o 27,8% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 98,5% tej kwoty (274,9 mln zł, spadek o 28,6% r/r),
- na poziomie wojewódzkim wyniosły ogółem 1114,6 mln zł (spadek o 3,1% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 314,9 mln zł (spadek o 4,3% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 89,3% tej kwoty (281,2 mln zł, spadek o 1,2% r/r).

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły 5358,55 zł (wobec 5249,30 zł w 2018 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 17,1% w wydatkach ogółem,
- w miastach na prawach powiatu wyniosły 7346,43 zł (wobec 6720,89 zł w 2018 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 12,8% w wydatkach ogółem,
- w powiatach wyniosły 1167,80 zł (wobec 1133,11 zł w 2018 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 12,0% w wydatkach ogółem,
- na poziomie wojewódzkim wyniosły 384,36 zł (wobec 396,63 zł w 2018 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 25,2% w wydatkach ogółem.

Wydatki inwestycyjne w województwie dolnośląskim, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wyniosły w 2019 r. od 97,11 zł w gminie Marciszów i 114,22 zł w gminie Bogatynia do 4367,11 zł w gminie Kobierzyce i 3320,87 zł w gminie Świeradów-Zdrój. Najwyższe wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w mieście na prawach powiatu – w Wałbrzychu (5241,98 zł). We Wrocławiu wysokość wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca wyniosła 230,87 zł.

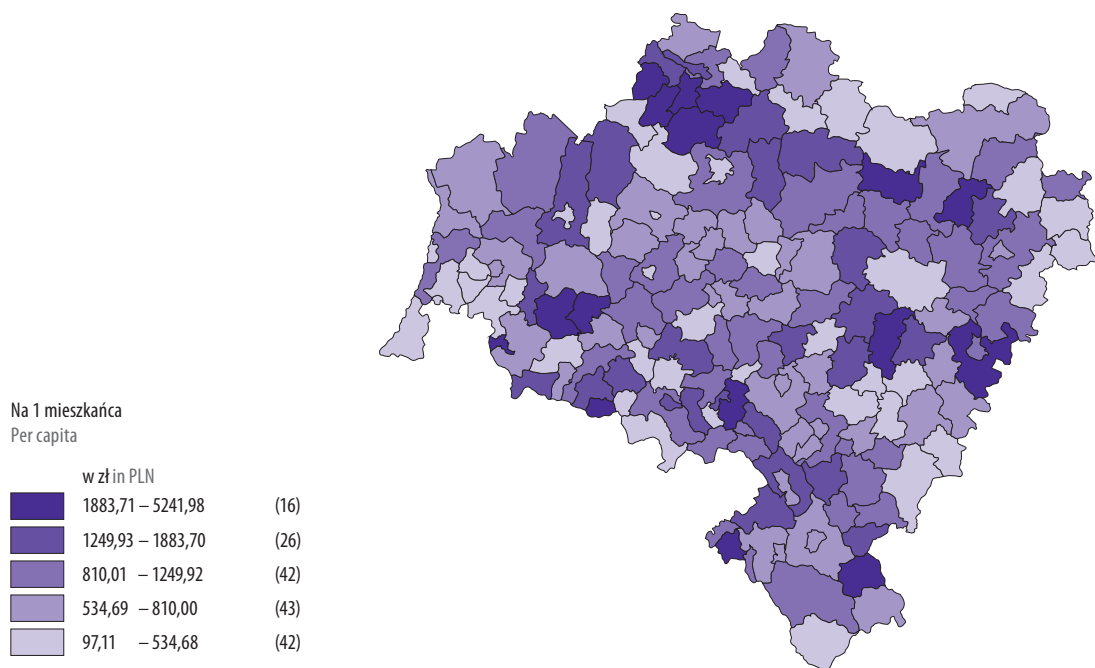
Tablica 48. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego
 Table 48. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wy- datków inwestycyj- nych w % ogółem wydatków share of investment expenditures in % of total expenditure
Ogółem Total	4809,53	5283,09	6887,79	7174,32	15,5
Gminy ^a Gminas ^a	3200,76	3488,00	5249,30	5358,55	17,1
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4888,30	5679,25	6720,89	7346,43	12,8
Powiaty Powiats	956,94	948,18	1133,11	1167,80	12,0
Województwo Voivodship	446,89	447,81	396,63	384,36	25,2

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Mapa 46. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2019 r.
 Map 46. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2019

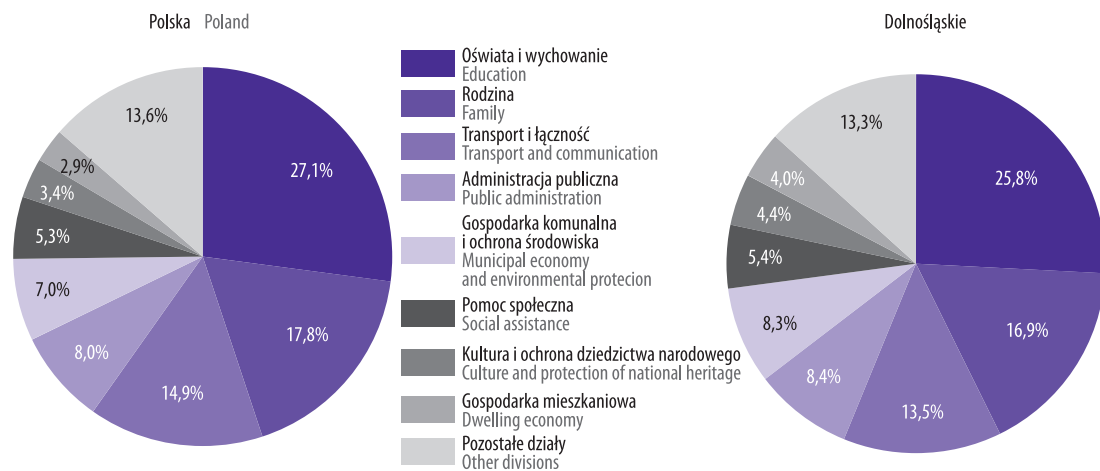
a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymane w ramach części gminnej i powiatowej.

a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

W 2019 r. w województwie dolnośląskim w ramach wszystkich szczebli jednostek terytorialnych 25,8% wydatków budżetowych było przeznaczonych oświatę i wychowanie (27,1% w Polsce), następnie 16,9% na rodzinę (17,8% w Polsce), 13,5% na transport i łączność (14,9% w Polsce), 8,4% na administrację publiczną (w Polsce 8,0%), 8,3% na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (7,0% w Polsce), 5,4% na pomoc społeczną (w Polsce 5,3%), 4,4% na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (3,4% w Polsce), 4,0% na gospodarkę mieszkaniową (2,9% w Polsce). Na pozostałe działy przeznaczono 13,3% wydatków budżetowych (w Polsce 13,6%).

Wykres 78. Wydatki budżetowe według działów w 2019 r.

Chart 78. Budget expenditure by divisions in 2019

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

Wyniki finansowy za 2019 r. dla jednostek samorządu terytorialnego ogółem był dodatki, a zatem dochody budżetowe przewyższały wydatki budżetowe. Biorąc pod uwagę poszczególne szczeble jednostek samorządu terytorialnych to zarówno w gminach, powiatach, jak i na poziomie wojewódzkim odnotowano nadwyżkę budżetową. Jedynie na poziomie miast na prawach powiatu wystąpił deficyt budżetowy ale był on znacznie mniejszy niż rok wcześniej.

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie dolnośląskim łącznie wykazywały nadwyżkę budżetową wynoszącą 132,4 mln zł. Rok wcześniej występował deficyt na poziomie 818,5 mln zł. Największa nadwyżka dotyczyła budżetów w budżetach powiatów – 105,4 mln zł w 2018 r. zanotowany był deficyt wynoszący 53,9 mln zł. W 2019 r. budżet wojewódzki charakteryzował się nadwyżką wynoszącą 65,7 mln zł, natomiast gminy województwa dolnośląskiego zamknęły rok uzyskując nadwyżkę budżetową wynoszącą 3,5 mln zł. W 2018 r. wyniki finansowe tych szczebli terytorialnych wynosiły odpowiednio: 103,9 mln zł oraz minus 678,7 mln zł. W 2019 r. wyłącznie budżety miast na prawach powiatów wykazywały deficyt wynoszący 42,1 mln zł (2018 r. był również zamknięty z deficytem w wysokości 189,8 mln zł).

Spośród 165 gmin w województwie dolnośląskim 84 wykazały w 2019 r. nadwyżkę w budżecie, a 81 wykazywało deficyt budżetowy. Wysokość dochodów stanowiła od 81,5% wysokości wydatków (w gminie Wleń) do 139,0% (w gminie Gromadka). Spośród miast na prawach powiatu 2 wykazywały deficyt budżetowy (Wrocław oraz Jelenia Góra), a pozostałe 2 wygenerowały nadwyżkę budżetową (Wałbrzych i Legnica). Spośród 26 powiatów nadwyżkę w budżecie wykazywało 21 powiatów, a 5 wykazywało deficyt. Wysokość dochodów stanowiła od 94,5% wysokości wydatków (w powiecie ławnickim) do 118,0% (w powiecie polkowickim).

Tablica 49. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 49. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-1244,5	-138,0	-818,5	132,4
Gminy ^a Gminas ^a	-681,7	195,3	-678,7	3,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-169,8	-324,3	-189,8	-42,1
Powiaty Powiats	-103,0	26,6	-53,9	105,4
Województwo Voivodship	-290,1	-35,7	103,9	65,7

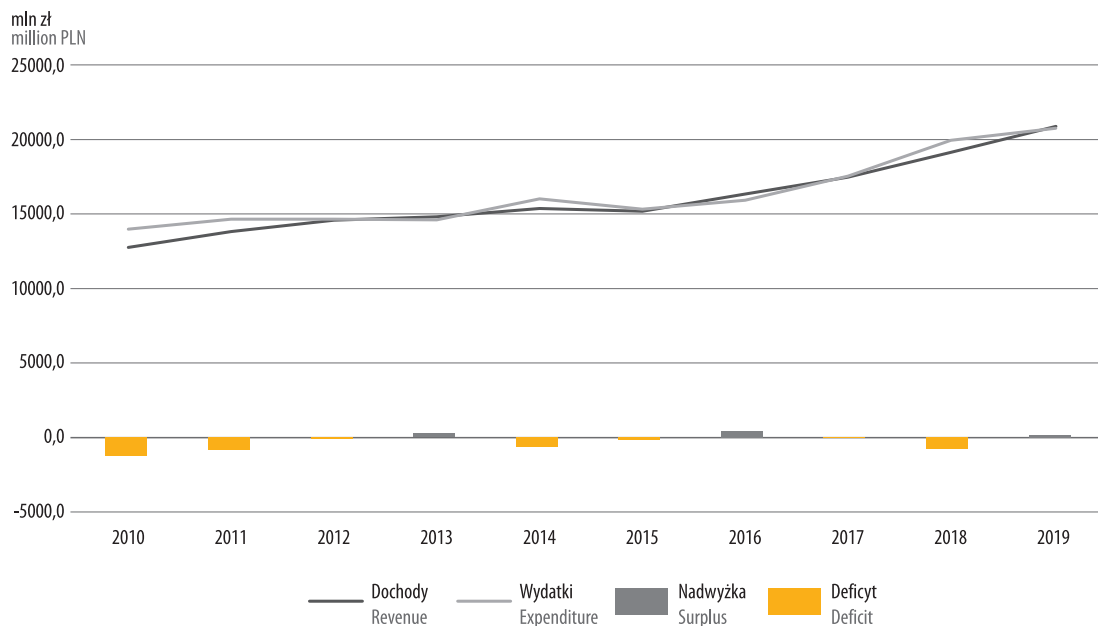
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie dolnośląskim ogółem wyniosło w 2019 r. 8135,4 mln zł (38,9% dochodów), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 2805,34 zł. Największe zadłużenie kwotowo, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca występowało w miastach na prawach powiatu (odpowiednio 3687,8 mln zł i 3956,06 zł). Zadłużenie na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu było prawie dwukrotnie większe niż w pozostałych gminach i powiatach regionu – 3956,06 zł wobec 1990,80 zł (suma kwot gmin i powiatów).

Wykres 79. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Chart 79. Revenue, expenditure and result of budgets of local government units

Tablica 50. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 50. Result of budgets of local government units in 2019

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2018=100
Ogółem Total	8135,4	2805,34	38,9	102,0
Gminy ^a Gminas ^a	3311,2	1682,70	31,4	105,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3687,8	3956,06	54,2	102,5
Powiaty Powiats	606,3	308,10	25,2	96,0
Województwa Voivodships	530,2	182,81	44,9	86,9

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.4. Projects co-financed by the European Union from structural funds and the Cohesion Fund

Wśród projektów dofinansowanych ze środków UE, najwyższą wartością w województwie dolnośląskim wyróżniał się program „Infrastruktura i środowisko”.

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca 2019 r. wyniosła 31090,9 mln zł (7,0 % wartości projektów w Polsce), z czego dofinansowanie ze środków UE stanowiło 54,7% całej kwoty (16996,1 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość całkowita projektów wyniosła 10721,0 zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą wartością cechował się program „Infrastruktura i środowisko” – 5535,8 zł.

Tablica 51. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2019 r.^a

Table 51. The total value of projects and the value of European Union co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014-2020 in the Voivodship by the end of 2019^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofi- nansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	31090,9	16996,1	10721,0	7,0 ^b
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	16053,6	6888,9	5535,8	8,3
Inteligentny Rozwój Smart Growth	3246,0	1967,0	1119,3	6,1
Polska Cyfrowa Digital Poland	521,0	306,3	179,7	4,2
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	502,3	448,0	173,2	2,8
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	10767,9	7385,9	3713,1	99,7

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.
a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

Wartość zrealizowanych programów do końca 2019 r. zawierała się w przedziale 2,8% (dla programu Wiedza Edukacja Rozwój) do 8,3% (dla programu Infrastruktura i Środowisko) wartości projektów ogółem w skali Polski. Jedynie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych 99,7% środków programów realizowanych w Polsce zostało wydanych w województwie dolnośląskim. Wymienione wyżej oraz w tablicy 50 programy nie są wszystkimi wykorzystującymi środki europejskie.

Rozdział 8. Wybrane dane o województwie dolnośląskim

Chapter 8. Selected data on Dolnoslaskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	701753,7	782307,0	631187,9	592335,1	1069084,9	1170672,7
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	288352,8	320639,9	305141	401455,9	776240	616785,8
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³	0,035	0,035	0,035	0,035	0,035	0,037
Odpady komunalne zebrane selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	.	.	.	.	.	.
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,06	-0,60	-1,10	-1,61	-0,94	-1,82
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,13	9,49	9,34	8,86	9,34	9,04
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	0,47	0,37	0,32	0,01	0,19	0,27
Współczynnik starości demograficznej w %	13,3	13,7	14,2	14,8	15,5	16,2
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	707,2	740,0	740,1	775,2	738,2	949,6
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w %	48,1	47,7	47,8	47,9	50,0	51,4
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w %	54,3	53,4	53,8	54,0	55,1	55,2
Stopa bezrobocia według BAEL w %	11,3	10,6	11,1	11,3	9,1	7
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	49	42	61	45	27	16
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	3436,77	3594,98	3691,81	3827,13	4012,38	4189,23
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	680,0	668,8	658,3	650,9	643,7	644,0
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1611,66	1691,11	1782,76	1877,72	1944,03	2002,89
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1239,17	1282,93	1367,00	1344,79	1366,33	1471,84
Granica ubóstwa skrajnego w %	5,3	4,7	4,6	5,1	5,6	4,0
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w %	7,0	6,4	6,1	6,3	5,8	5,2
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	45,0	54,2	66,5	81,0	99,6	113,1
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	367,7	371,0	375,9	381,6	386,2	391,4
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	32,0	31,5	31,6	31,2	31,2	32,0
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	6,6	7,1	7,1	7,1	7,1	7,5
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	1535	1479	1473	1520	1536	1527
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	92,5	88,1	93,3	94,4	94,4	95,1
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	6,2	9,9	5,3	4,6	4,7	3,9
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c w mln zł (ceny bieżące)	10294,9	10495,7	9998,4	11584,7	12621,9	13576,9
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	113,3	102,0	95,3	115,9	109,0	107,6
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową ^d na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	216,0	248,7	333,2	312,2	367,9	441,2

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Bez klubów dziecięcych. c Dane dotyczą podmiotów
a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Excluding children's clubs. c Data concern economic entities employing more

2016	2017	2018	2019	2020	Specification
313978,1	315638,3	696029,5	806609,0	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
345518	430334,1	435718,5	465857,5	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
0,038	0,039	0,039	0,040	.	Municipal wastewater discharged per capita in dam ³
.	29,5	30,3	31,7	.	Municipal waste collected separately in total municipal waste collected in %
-1,07	-1,25	-1,79	-1,99	-4,09	Natural increase per 1,000 population
9,45	9,79	9,58	9,28	8,87	Live births per 1,000 population
0,97	0,96	1,28	1,67	1,33	Net migration for permanent residence per 1,000 population
17,0	17,7	18,4	19,0	19,7	Old age index in %
821,9	886,6	931,6	907,2	.	Children in pre-primary establishments per 1,000 children aged 3-6
53,3	53,5	54,2	55,3	55,1	Employment rate by LFS in %
56,4	56,1	56,1	57,1	56,9	Activity rate by LFS in %
5,4	4,6	3,3	3,3	3,2	Unemployment rate by LFS in %
13	9	8	9	15	Registered unemployed persons per job offer
4370,08	4660,71	4987,55	5363,55	5654,89	Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector ^a in PLN
646,2	649,6	672,6	678,2	682,2	Annual average number of retirees and pensioners in thousands
2041,56	2100,05	2188,10	2292,13	2422,05	Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
1586,03	1626,18	1755,50	1955,20	.	Average monthly available income per capita in households in PLN
2,9	3,5	3,8	2,7	.	Extreme poverty threshold in %
4,7	4,1	3,7	3,3	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %
125,3	138,8	166,3	191,6	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3
396,9	402,7	409,0	416,6	.	Dwelling stocks per 1,000 population
32,2	32,4	33,8	34,1	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita in m ³
7,3	7,4	7,6	7,8	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita
1422	1426	1389	1416	.	Population per out-patient health care unit
95,0	94,8	96,0	95,6	96,5	Cost level indicator in non-financial enterprises ^c in %
4,1	4,2	3,0	3,6	2,6	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^c in %
13364,8	14101,9	16150,0	21036,7	20667,7	Investment outlays of non-financial enterprises ^c in million PLN (current prices)
98,4	105,5	114,5	130,3	98,2	Investment outlays of non-financial enterprises ^c (previous year = 100; current prices)
371,8	522,9	659,9	816,6	.	Intramural expenditure on research and development ^d per capita in PLN (current prices)

gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. d Bez amortyzacji środków trwałych.
 than 49 persons. d Excluding depreciation of fixed assets.

CHAPTER 8 SELECTED DATA OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sprzedaż detaliczna towarów a (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	103,7	114,0	105,9	101,6	106,3	100,6
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	73,6	75,5	75,4	75,4	77,2	78,2
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	4,9	5,3	6,6	6,0	9,6	9,4
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:						
ogółem	55,6	55,4	57,0	57,3	57,1	60,1
gminy ^b	55,6	55,6	57,7	58,7	59,4	59,3
miasta na prawach powiatu	69,9	70,0	67,9	68,6	69,3	70,0
powiaty	28,7	27,1	31,7	32,0	33,5	36,1
województwo	52,4	52,0	54,9	47,0	41,1	61,9
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:						
ogółem	23,5	22,4	20,1	17,9	20,5	18,1
gminy ^b	25,1	22,5	18,3	17,4	18,9	16,3
miasta na prawach powiatu	22,8	20,6	21,1	15,1	17,9	18,3
powiaty	13,4	14,7	9,6	10,6	12,0	10,6
województwo	33,3	37,8	36,2	37,3	41,4	37,2
Dotacje inwestycyjne ogółem c dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:						
ogółem	844,08	1200,81	1193,44	1170,76	1204,40	959,77
gminy ^b	407,91	516,90	403,53	334,38	370,37	412,97
miasta na prawach powiatu	215,04	278,37	366,25	301,67	228,90	222,03
powiaty	100,01	193,01	73,21	98,98	101,17	90,26
województwo	121,11	212,53	350,44	435,73	503,97	234,52
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:						
ogółem	-1244,49	-836,07	-74,46	208,85	-648,30	-138,05
gminy ^b	-681,69	-301,94	39,58	58,24	-65,91	195,26
miasta na prawach powiatu	-169,76	-220,58	-124,98	100,94	-362,89	-324,29
powiaty	-102,96	-30,78	23,97	11,51	7,13	26,64
województwo	-290,08	-282,77	-13,03	38,15	-226,63	-35,66

a Dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.

a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Excluding gminas which are also cities with powiat status. c Sum of all types of

2016	2017	2018	2019	2020	Specification
105,1	103,2	103,8	94,5	.	Retail sale of goods a (previous year = 100; current prices)
78,9	79,6	83,4	83,5	.	Hard surface communal and district roads per 100 km2 of total area
6,5	7,9	6,5	9,0	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
					Share of own revenue in total revenue of local government units in %:
56,7	56,3	55,8	55,0	.	total
54,8	53,3	52,0	51,8	.	gminas ^b
65,9	66,3	66,2	62,6	.	cities with powiat status
37,3	38,1	38,7	39,9	.	powiats
57,9	61,6	63,8	70,1	.	Voivodship
					Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:
12,9	15,0	21,2	15,5	.	total
11,9	16,7	24,6	17,1	.	gminas ^b
12,2	11,3	16,2	12,8	.	cities with powiat status
9,4	11,1	17,3	12,0	.	powiats
29,9	27,7	24,7	25,2	.	Voivodship
					Total investment grants c for local government units in million PLN:
689,83	680,58	1251,26	1147,12	.	total
156,75	277,92	727,34	583,53	.	gminas ^b
246,90	118,46	191,22	301,89	.	cities with powiat status
71,49	93,00	162,96	153,66	.	powiats
214,70	191,20	169,73	108,03	.	Voivodship
					Result of budgets of local government units in million PLN:
414,24	-71,66	-818,49	132,45	.	total
212,56	-128,79	-678,71	3,49	.	gminas ^b
109,23	4,36	-189,84	-42,13	.	cities with powiat status
46,29	17,06	-53,87	105,42	.	powiats
46,16	35,71	103,92	65,67	.	Voivodship

c Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.
investment grants.

Rozdział 9. Wybrane dane o Wrocławiu

Chapter 9. Selected data on Wrocław

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza tony/rok):						
gazowych	1254984	1079838	1085382	1257364	1162494	1154807
pyłowych	284	301	272	297	304	281
Odpady wytworzone ^a (w tys. t)	335,2	528,2	692,1	549,2	289,6	449,8
Zmieszane odpady ^a komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	418,7	349,1	340,3	317,5	371,5	355,1
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,25	-0,11	-0,57	-0,65	0,13	-0,69
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	519,3	534,6	553,0	573,0	594,3	617,2
Udział dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych ^b (w %)	10,3	12,3	15,2	16,9	20,1	22,3
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia)	5,5	5	5,7	5,5	4,1	3,3
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	30,8	33,4	30,1	35,8	39,7	38,5
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	17	13	21	15	11	6
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,31	2,29	2,23	2,18	2,14	2,10
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	806	843	834	876	901	936
Liczba osób na 1 przychodnię ^c	1883	1543	1471	1477	1518	1465
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^c na 1 mieszkańca	9,7	11	10,8	11	11,2	12,3
Udzielone świadczenia pomocy społecznej (w tys. zł)	29890,3	29559,5	30819,3	33863,3	34773,7	33224,6
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych ^b na 1000 dzieci w wieku do lat 3	96	123	154	179	205	229
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	160,8	160,5	166,5	171,4	173,9	178,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	110,4	107,6	110,3	111,8	111,2	111,1
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	20,1	21,8	24,0	26,7	29,5	33,3
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^d (w %)	4,0	2,9	2,4	2,3	2,8	3,8
Nakłady inwestycyjne ^d na 1 mieszkańca (ceny bieżące, w tys. zł)	9,9	9,2	8,0	8,8	10,3	11,5
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	7,4	6,0	10,6	12,4	9,4	10,5
Dochody własne miasta na 1 mieszkańca (w zł)	3711,34	4117,6	4057,71	4214,63	4164,3	4252,24
Wydatki majątkowe miasta na 1 mieszkańca (w zł)	1348,46	1395,23	1430,23	1011,44	1140,75	1316,35

a W ciągu roku. Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do 2012 r. bez klubów dziecięcych. c Od 2012 r. łącznie z danymi resortu obrony narodowej, gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a During the year. Excluding municipal waste. b Until 2012, excluding children's clubs. c Since 2012, together with data of the Ministry of National Defence, employing more than 9 persons.

2016	2017	2018	2019	2020	Specification
1279619	1246083	1280983	1197281	.	Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in 2018 (tonnes/year):
249	173	145	139	.	gaseous pollutants
467,4	424,7	312,9	445,9	.	particulate pollutants
358,7	349,8	370,0	372,7	.	Waste generated ^a (in thousand tonnes)
1,01	0,45	0,75	0,87	-0,97	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
642,5	667,4	688,6	707,1	725,0	Natural increase per 1,000 population
22,8	25,4	28,0	30,0	.	Non-working age population per 100 persons of working age (as of 31 December)
2,7	2,1	1,9	1,6	2,4	Share of children up to the age of 3 attending nurseries and children's club ^b (in %)
38,9	36,7	37,5	35,3	31,9	Registered unemployment rate (as of 31 December)
4	3	2	3	7	Share of long-term unemployed persons (in %)
2,05	2,00	1,95	1,89	.	Registered unemployed persons per job offer
926	949	987	969	.	Population per dwelling in dwelling stocks
1248	1212	1144	1128	.	Children in pre-primary establishments per 1,000 children aged 3-6
12,3	12,7	13,1	13,4	.	Population per out-patient department ^c
34749,9	37899,5	36968,2	34965,9	.	Medical consultations provided in out-patient health care ^c per capita
237	266	299	324	.	Social assistance benefits granted (in thousand PLN)
182,6	188,2	191,5	190,9	198,6	Places in nurseries and children's clubs ^b per 1,000 children up to the age of 3
111,5	113,1	118,1	113,9	119,0	Entities of the national economy per 1,000 population (as of 31 December)
37,2	40,8	39,8	43,0	45,3	Natural persons conducting economic activity per 1,000 population (as of 31 December)
2,5	2,8	1,3	4,2	3,5	Commercial companies per 1,000 population (as of 31 December)
11,6	12,0	13,4	13,3	12,6	Net turnover profitability indicator ^d (in %)
13,3	13,9	14,8	17,8	17,1	Investment outlays ^d per capita (current prices, in thousand PLN)
4458,52	4652,24	4966,37	5226,33	.	Dwellings completed per 1,000 population
1037,78	1023,54	1352,01	1140,27	.	Own revenue of gminas per capita (in PLN)
				.	Property expenditure of gminas per capita (in PLN)

spraw wewnętrznych i administracji. d Dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

the Ministry of the Interior and Administration. d Data concern economic entities employing more than 49 persons.